

MAGYARORSZÁG KORMÁNYA

**B/2160. számú
BESZÁMOLÓ**

a Magyarország területén élő nemzetiségek helyzetéről

(2015. február — 2017. február)

**Előadó: dr. Semjén Zsolt
nemzetpolitikáért, egyházügyekért és
nemzetiségekért felelős miniszterelnök-
helyettes**

Budapest, 2018. október

Tartalomjegyzék

BEVEZETÉS	5
I. RÉSZ: ÁLTALÁNOS HELYZETLEÍRÁS.....	6
1. A NEMZETISÉGEK ÁLTALÁNOS HELYZETE	6
1.1. A Központi Statisztikai Hivatal adatgyűjtései	6
1.2. A nemzetiségek képvisellete	6
1.3. Nemzetiségpolitika a kormányzatban	8
1.4. Jogszabályi változások.....	8
1.5. Kényszermunkára kötelezett személyek német kárpótlása.....	9
2. A NEMZETISÉGI FELADATOK FINANSZÍROZÁSA.....	9
2.1. Országos nemzetiségi önkormányzatok működési és média támogatása	10
2.2. Az országos nemzetiségi önkormányzatok által fenntartott intézmények támogatása	11
2.3. Pályázati úton és egyedi kérelem útján nyújtott nemzetiségi támogatások	12
2.4. A települési és területi nemzetiségi önkormányzatok központi költségvetésben megállapított támogatásai	15
2.5. Nemzetiségi intézmények fenntartói részére nyújtott bérkompenzáció	17
3. A NEMZETISÉGI KÖZNEVELÉS, OKTATÁS	17
3.1. A nemzetiségi nevelés-oktatás tartalma, struktúrája, szabályozása.....	17
3.2. A nemzetiségi önkormányzatok, mint intézményfenntartók	18
3.3. A nemzetiségi intézmények működtetése, finanszírozása	22
3.4. Esélyegyenlőség a köznevelés területén	24
3.5. Felsőoktatás, nemzetiségi pedagógusképzés	25
3.6. Nemzetiségi felsőoktatási ösztöndíj lehetőségei.....	29
4. A NEMZETISÉGI KÖZMŰVELŐDÉS, HAGYOMÁNYŐRZÉS, NEMZETISÉGI KULTÚRA	32
4.1. Közművelődési szakterület	32
4.2. Nemzetiségi színjátszás, előadó-művészeti tevékenység	32
4.3. Könyvtári szakterület	34
4.4. Levéltári szakterület.....	38
4.5. Múzeumi szakterület.....	38
4.6. Nemzetiségi kutatások	43
4.7. Ünnepek, nemzetiségi elismerések	44
5. A NEMZETISÉGEK ANYANYELVŰ HITÉLETE	44

5.1. Anyanyelvű vallásgyakorlás	44
5.2. Cigánypasztoráció, romamisszió	45
5.3. Egyházak nemzetiségi vonatkozású támogatásai.....	48
5.4. A nemzetiségi egyházak ingatlanrendezése	50
6. A NEMZETISÉGEK ANYANYELVŰ MÉDIÁJA	53
6.1. Nemzetiségi műsorok Magyarországon.....	53
6.2. MR4 – Nemzetiségi adások a közszolgálati rádióban	55
6.3. Nemzetiségi műsorok a közszolgálati televízióban	55
6.4. Nemzetiségi lapok és egyéb média	56
6.5. Képzések a nemzetiségi média területén	57
7. A NEMZETISÉGPOLITIKA EGYÉB TERÜLETEI.....	57
7.1. Egyenlő Bánásmód Hatóság	57
7.2. EMMI – Társadalmi felzárkózás	59
7.3. EMMI – Egészségügy	67
7.4. EMMI – Sport	70
7.5. Miniszterelnökség	71
7.6. Belügyminisztérium.....	72
7.7. Nemzeti Fejlesztési Minisztérium.....	79
7.8. Honvédelmi Minisztérium	80
7.9. Földművelésügyi Minisztérium	81
7.10. Nemzetgazdasági Minisztérium.....	83
8. A NEMZETISÉGEK ÉS A KISEBBSÉGVÉDELEM NEMZETKÖZI KAPCSOLATRENDSZERE.....	85
8.1. Kétoldalú államközi kapcsolatok	85
8.2. Anyaországi kapcsolatok	88
8.3. Kapcsolatok nemzetközi szervezetekkel.....	91
8.4. Határon átnyúló programok	92
II. RÉSZ: AZ EGYES NEMZETISÉGEK HELYZETE	95
1. A MAGYARORSZÁGI BOLGÁROKRÓL	95
2. A MAGYARORSZÁGI ROMÁKRÓL	96
3. A MAGYARORSZÁGI GÖRÖGÖKRŐL	99
4. A MAGYARORSZÁGI HORVÁTOKRÓL.....	100
5. A MAGYARORSZÁGI LENGYELEKRŐL	102
6. A MAGYARORSZÁGI NÉMETEKRŐL	103

7. A MAGYARORSZÁGI ÖRMÉNYEKRŐL.....	104
8. A MAGYARORSZÁGI ROMÁNOKRÓL.....	105
9. A MAGYARORSZÁGI RUSZINOKRÓL	106
10. A MAGYARORSZÁGI SZERBEKRŐL	107
11. A MAGYARORSZÁGI SZLOVÁKOKRÓL.....	109
12. A MAGYARORSZÁGI SZLOVÉNEKRŐL.....	110
13. A MAGYARORSZÁGI UKRÁNOKRÓL	111
III. RÉSZ: TOVÁBBI NEMZETISÉGPOLITIKAI FELADATOK	113
MELLÉKLETEK	116

BEVEZETÉS

A nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvény (a továbbiakban: nemzetiségi törvény) 150. § a) pontja szerint a Kormány „kétévente áttekinti a Magyarországon élő nemzetiségek helyzetét, és arról az Országgyűlésnek beszámol”. A törvényi kötelezettségnek eleget téve a Kormány a 2015. február – 2017. február közötti időszakra vonatkozóan a következőkben számol be az Országgyűlésnek. Jelen beszámoló átfogó képet kíván nyújtani mindarról, ami a hazai nemzetiségpolitika területén az elmúlt két év során történt. Összegezni kívánja a kormányzati kezdeményezések sorát, a nemzetiségi közösségek aktivitásának irányait. Emellett természetesen kitér hazánk nemzetközi dokumentumokból fakadó kötelezettségeinek a végrehajtására, a nemzetiségpolitikai együttműködés nemzetközi eseményeire is.

A 2014. évi országgyűlési választások következtében mind a 13 közösséget (azaz a bolgár, a görög, a horvát, a lengyel, a német, az örmény, a roma, a román, a ruszin, a szerb, a szlovák, a szlovén és az ukrán nemzetiséget) *nemzetiségi szószóló* képviseli a Parlamentben – rajtuk keresztül immár valamennyi nemzetiség közvetlenül is részt vesz az Országgyűlés munkájában. Az Országgyűlés 13 nemzetiségi szószólóból – illetve ettől az évtől a kedvezményes mandátummal rendelkező német nemzetiségi parlamenti képviselőből és a szószólókból – álló Magyarországi nemzetiségek bizottságával való hatékony együttműködésnek köszönhetően soha ilyen mértékben még nem emelkedett a nemzetiségi célú előirányzatok kerete, mint ahogyan 2010 óta tapasztalható. Míg a beszámolási időszak első évében 5947,4 M Ft állt rendelkezésre, addig ez az összeg 2017-ben már 8688,9 M Ft volt. 2018-ban ugyanakkor már 10 milliárdot is meghaladja ez a forrás, a Magyarország 2019. évi központi költségvetéséről szóló 2018. évi L. törvény szerint 2019-ben pedig tovább nő a támogatásuk, azonban ez már a következő beszámolóokban kerül kibontásra.

A beszámoló összeállítása során részanyagokat, információt és adatokat kértünk és kaptunk

- a Kormány minisztériumaitól, államtitkárságaitól, az érintett szakterületektől és háttérintézményektől,
- a fővárosi és megyei kormányhivataloktól (a továbbiakban: kormányhivatalok),
- a megyei közgyűlésektől,
- a médiahatóságtól,
- az országos nemzetiségi önkormányzatoktól,
- a nemzetiségi szószólóktól,
- az Egyenlő Bánásmód Hatóságtól,
- a Központi Statisztikai Hivaltól,
- a Magyar Tudományos Akadémia Társadalomtudományi Kutatóközpont Kisebbségkutató Intézetétől,
- valamint egyéb állami, kormányzati szervektől.

Az egyes területekről érkezett ismertetőket feldolgozását követően készült el a beszámoló, amely az adott két év nemzetiségpolitikai folyamatairól, a nemzetiségi oktatásban, a kultúrában és a médiában történekről, valamint az önkormányzati szférában zajló folyamatokról részletes információkat és adatokat közvetít az Országgyűlés és a terület iránt érdeklődők számára.

I. RÉSZ: ÁLTALÁNOS HELYZETLEÍRÁS

1. A NEMZETISÉGEK ÁLTALÁNOS HELYZETE

1.1. A Központi Statisztikai Hivatal adatgyűjtései

A 2011. évi népszámlálás adatainak részletes bemutatását az előző, a 2013 és 2015 közötti beszámolási időszakra vonatkozó beszámoló tartalmazta. 2016. október 1. és november 8. között a Központi Statisztikai Hivatal (a továbbiakban: KSH) a háztartások 10%-ára kiterjedő mintán, 2148 településen mintegy 440 ezer címen **mikrocenzust**, azaz kis népszámlálást hajtott végre. Az adatfelvétel célja az volt, hogy a társadalom legfontosabb jellemzőiben a legutóbbi népszámlálás óta bekövetkezett változásokat megfigyelje, és öt kiegészítő felvétel keretében aktuális társadalmi témákban (pl. akadályozottság, társadalmi rétegződés) gyűjtsön adatokat. A mikrocenzus alapprogramja követte, bizonyos adatkörök esetében az aktuális igényeknek megfelelően módosította a 2011. évi népszámlálás kérdésköreit. A kérdőív nemzetiségi kérdésblokkja az eredmények összehasonlíthatósága érdekében a népszámlálásával azonos volt: két kérdés tudakolta a nemzetiséghez tartozást, egy-egy kérdés vonatkozott az anyanyelvre és a családi, baráti közösségben használt nyelvre. A mikrocenzust új módszerrel, kizárólag elektronikusan – internetes válaszadással és elektronikus eszközzel végzett interjúk útján – hajtották végre.

Annak érdekében, hogy a népszámlálások közötti időszakban is rendelkezésre álljanak a legalapvetőbb információk, 2013-ban a legnagyobb rendszeres, lakossági kikérdezésen alapuló felvételben – a **Munkaerő-felmérésben** –, 2014-től pedig a **Háztartási költségvetési és életkörülmény adatfelvételben** bevezették az etnikai hovatartozásra vonatkozó kérdést, melyet a tapasztalatok alapján fokozatosan valamennyi társadalomstatistikai felvétel alapváltozójaként tervezi szerepeltetni a KSH.

1.2. A nemzetiségek képviselete

A **nemzetiségi önkormányzatok** – a települések, illetve megyék önkormányzatai mellett – a közösség életének legfontosabb kérdéseiben (oktatás, kultúra, nyelvhasználat) véleményezési, illetve egyetértési joggal felruházott testületek. 1994 óta a magyar kisebbségpolitika sajátos, egyedi partnereiként szerepelnek minden olyan településen, 2006 óta minden olyan megyében is, ahol releváns lélekszámban él egy nemzetiségi közösség. Összhangban az Alaptörvénnyel, a nemzetiségek önkormányzatainak választását 5 évente, a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek általános választásának napján kell megtartani. A nemzetiségi önkormányzati választásokon azok a polgárok vehetnek részt, akik lakóhelyükön szerepelnek a nemzetiségi választói névjegyzékben. A nemzetiségi önkormányzati rendszer országos szintjén az országos nemzetiségi önkormányzatok helyezkednek el, amelyek a központi közigazgatás, a Kormány partnerei az egyes nemzetiségpolitikai kérdések megoldása során.

Az Alaptörvény garantálja az államalkotó tényezőként elismert hazai nemzetiségi közösségek részvételének jogát az Országgyűlés munkájában, és a 2014. évi országgyűlési választásokat követően a nemzetiségek – **13 szószóló**juk útján – először kapcsolódhattak be alanyi joggal az

Országgyűlés munkájába. A nemzetiségi szószlókból álló **Magyarországi nemzetiségek bizottsága** a beszámolási időszakban 31 nem önálló indítványt tárgyalt. A nemzetiségi oktatással, kulturális területekkel összefüggő törvényjavaslatokon túl a bizottság főként az anyanyelv használatának jogára való tekintettel kapcsolódott pl. az anyakönyvi eljárásról, a közigazgatási rendtartásról és perrendtartásról, de még a büntetőeljárásról szóló törvény módosításához is. Munkája során a bizottság szorosan együttműködik az Országos Nemzetiségi Önkormányzatok Szövetségével, nemzetiségi szószló tagjai kapcsolatot tartanak az országos önkormányzatok elnökeivel, akik állandó meghívottként, tanácskozási joggal vehetnek részt a testület ülésein. A bizottság kiemelt partnerének tekinti az EMMI Egyházi, Nemzetiségi és Civil Társadalmi Kapcsolatokért Felelős Államtitkárságát, valamint az alapvető jogok biztosának a nemzetiségi jogok védelmét ellátó helyettesét, aki rendszeresen tájékoztatja az országgyűlési szószlókat a lezárt nemzetiségi tárgyú vizsgálatokról. A bizottság törvényi kötelezettsége alapján évente meghallgatja a nemzetiségi hatáskörrel rendelkező minisztert. Az albizottságok is rendszeresen tartanak meghallgatásokat, így a nemzetiségi szószlók közvetlen információkat szerezhetnek a köznevelés, kultúra, közszolgálati média, államháztartás, közigazgatás és egyéb területek politikai vagy szakmai vezetőitől.

A Kormány 1039/2012. (II. 22.) Korm. határozatában rendelkezett az **Emberi Jogi Munkacsoport** életre hívásáról, melynek fő feladata, hogy figyelemmel kíséresse az emberi jogok érvényesülését Magyarországon. A munkacsoport ennek érdekében Emberi Jogi Kerekasztalt működtet, melynek célja, hogy a munkacsoport konzultációt folytasson az emberi jogok magyarországi érvényesülését vizsgáló civil szervezetekkel, érdekképviselői és szakmai szervezetekkel, elősegítse az emberi jogok magyarországi érvényesülésével kapcsolatos szakmai kommunikációt, továbbá ajánlásokat fogalmazzon meg a munkacsoport tevékenységével, feladataival összefüggésben. Az Emberi Jogi Kerekasztal tagjai Tematikus Munkacsoportok keretében tárgyalják meg az aktuális emberi jogi kérdéseket, javaslatokat fogalmaznak meg a döntéshozók felé. A 2013. február 14-én megalakult **Nemzetiségi Ügyekért Felelős Tematikus Munkacsoport** célja, hogy elősegítse a nemzetiségi jogok érvényesülését Magyarországon, nyomon kíséresse azok gyakorlatba ültetését, és szükség esetén – a tapasztalatok birtokában – módosítási javaslatokat tegyen a Kormány felé.

A **Roma Koordinációs Tanács** a roma népesség hatékony felzárkózásának előmozdítása érdekében biztosít színteret a párbeszédre és az együttműködésre. 2017-ben a Roma Koordinációs Tanács szervezeti struktúrájának átalakítására, valamint a partnerség még szélesebb körűbbé tételére került sor: a Tanács tagsága 29 főre bővült, továbbá a Tanácson belül munkájának megkönnyítése céljából tematikus szakpolitikai testületek felállítására került sor, amely többszintűvé tette annak működését. A Tanács tagjai roma civil szervezetek képviselői, egyházak, önkormányzati szövetségek, az országos és területi roma nemzetiségi önkormányzatok, a roma nemzetiségi szószló, valamint a Nemzeti Gazdasági és Társadalmi Tanács képviselői, az Alapvető Jogok Biztosa, és a Magyar Tudományos Akadémia elnöke által felkért szakértő képviselő, illetve a Keresztény Roma Szakkollégiumi Hálózat elnöke. A tanács állandó meghívottja az Országgyűlés Kulturális Bizottságának és Népjóléti Bizottságának az elnöke, az Egyenlő Bánásmód Hatóság (a továbbiakban: EBH), valamint a KSH elnöke.

A tanács feladatai közé tartozik, hogy felhívja a figyelmet mindazokra a problémákra, amelyek nehezítik a romák felzárkózását segítő intézkedések megvalósulását; véleményt nyilvánít intézkedési javaslatokról, továbbá a hazai és nemzetközi jelentésekről, tájékoztatókról és beszámolókról; javaslatokat fogalmaz meg, közreműködik a felzárkózást

elősegítő szakmai hálózatok kialakításában, fejlesztésében. Részt vesz a romák társadalmi helyzetének javításával, és társadalmi integrációjának elősegítésével kapcsolatos feladatok hatásának értékelésében, így a Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia (a továbbiakban: Felzárkózási Stratégia) megvalósításának nyomon követésében, az intézkedési tervének évenkénti értékelésében, illetve a stratégia rendszeres revíziójában. A Roma Koordinációs Tanács javaslatételi munkájának kiszélesítése céljából létrehozott tematikus szakpolitikai testületek: foglalkoztatás, oktatás-gyerekJóllét, lakhatás, roma kultúra, területfejlesztés és cigánypasztoráció területeken jöttek létre. A testületekben gyakorlati tapasztalatokkal bíró szakemberek dolgoznak, a 6 szakpolitikai testület keretében 60 fő, többségében civil szervezetet képviselő szakértő bevonására került sor.

Az 1199/2010. (IX. 29.) Korm. határozattal létrehozott **Társadalmi Felzárkózási és Cigányügyi Tárcaközi Bizottság** megalakulása óta folyamatosan biztosítja az összkormányzati koordinációt a tartósan rászorultságban élő személyek életkörülményeinek, társadalmi helyzetének javítása, valamint társadalmi integrációjának elősegítésére irányuló kormányzati tevékenység összehangolása érdekében.

1.3. Nemzetiségpolitika a kormányzatban

A 2015 februárja és 2017 februárja közötti időszakban nem változott a nemzetiségpolitika kormányzati felügyelete. A nemzetiségekkel kapcsolatos kormányzati tevékenység központja továbbra is az Emberi Erőforrások Minisztériuma (a továbbiakban: EMMI) volt, ahol az *Egyházi, Nemzetiségi és Civil Társadalmi Kapcsolatokért Felelős Államtitkárság* hatáskörébe tartoztak a nemzetiségeket érintő kapcsolattartási, támogatáspolitikai, kulturális és nemzetközi ügyek. Ugyanezen minisztériumban, ugyanezen időszakban a Társadalmi Felzárkózásért Felelős Államtitkárság (2014-től Szociális Ügyekért és Társadalmi Felzárkózásért Felelős Államtitkárság) felelősségi körébe tartozott a hátrányos helyzetű (a továbbiakban: HH) társadalmi csoportok, köztük kiemelten a romák társadalmi integrációjának a koordinálása. Mindezen kívül a nemzetiségpolitikához kapcsolódó ügyek természetesen érintették az EMMI egyéb szakterületeit – például az oktatás vagy a kultúra –, illetve valamennyi egyéb tárca munkáját is. E vonatkozásokat részletesen is bemutatjuk a későbbi fejezetekben.

A beszámolási időszakban az EMMI Egyházi, Nemzetiségi és Civil Társadalmi Kapcsolatokért Felelős Államtitkárságán belül továbbra is a *Nemzetiségi Főosztály* dolgozott a nemzetiségeket érintő ügyeken – elsősorban ez a terület a felelős a nemzetiségek jogaiért, illetve a nemzetiségeket érintő kérdésekért. Az Államtitkárság évente több alkalommal szervez megbeszéléseket a nemzetiségi önkormányzati képviselőkkel, a Nemzetiségi Főosztály napi kapcsolatban áll a nemzetiségek országos önkormányzati vezetőivel, illetve az Országgyűlés Magyarországi nemzetiségek bizottságának tagjaival.

1.4. Jogszabályi változások

Magyarország Alaptörvénye deklarálja a nemzetiségeket érintő, és alkotmányi szintű szabályozást igénylő alapvető jogokat és kötelezettségeket, amelyeknek érvényesülését a sarkalatos törvényi formát öltő nemzetiségi törvény biztosítja. A nemzetiségi törvény a hatálybalépése óta széles körben meghatározza a nemzetiségeket megillető egyéni és közösségi jogokat, amelyek megfelelnek az európai uniós és nemzetközi elvárásoknak, így a nemzetiségi törvény a beszámolási időszakban számottevő változáson nem ment keresztül.

A nemzetiségi törvényben meghatározott nemzetiségi önkormányzatok költségvetési támogatásainak részletszabályait 2016 decemberéig a nemzetiségi célú előirányzatokból nyújtott támogatások feltételrendszeréről és elszámolásának rendjéről szóló 428/2012. (XII. 29.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Támr.) tartalmazta. 2017. január 1-jétől a szabályozás kormányrendeleti szintről törvényi szintre emelkedett, a Magyarország 2017. évi központi költségvetéséről szóló 2016. évi XC. törvény hatályba lépésével – az államháztartási jogszabályok egységesítése nem engedte, hogy az államháztartásról szóló törvény végrehajtásáról szóló kormányrendeleten kívül azonos jogszabályi szint is tartalmazzon kapcsolódó rendelkezéseket –, ám ezt részletesen a következő beszámoló mutatja majd be. Ugyanez vonatkozik a nemzetiségi célú támogatások igénybevételének, felhasználásának és elszámolásának részletszabályairól szóló 38/2016. (XII. 16.) EMMI rendeletre.

1.5. Kényszermunkára kötelezett személyek német kárpótlása

A Német Szövetségi Közigazgatási Hivatal (Bundesverwaltungsamt) a német állampolgárság vagy német nemzetiség miatt 1939. szeptember 1. és 1956. április 1. között kényszermunkára kötelezett személyek – és amennyiben a kényszermunkára kötelezett személy 2015. november 27. napját követően hunyt el hozzátartozóik (túlélő házastárs vagy gyermek) – részére egyszeri, 2500 euró összegű kárpótlás igénylését tette lehetővé. A kárpótlás a német állam humanitárius intézkedése, amelyről a Bundestag 2015 novemberében döntött.

2016. december 31. napjáig az Igazságügyi Hivatal, 2017. január 1. napjától Budapest Főváros Kormányhivatala mint a magyarországi kárpótlási hatóság a sérelmet elszenvedett személyek és hozzátartozóik részére a Bundesverwaltungsamt előtti igényérvényesítést a sérelem elszenvedését igazoló hatósági bizonyítvány kiállításával támogatta. A Bundesverwaltungsamt előtt történő igényérvényesítés során, valamint a hatósági bizonyítvány kiállítására vonatkozó eljárásában is, az Igazságügyi Hivatallal történt megállapodás alapján segítséget nyújtott a Magyarországi Németek Országos Önkormányzatának Hivatala, valamint Regionális Irodái.

2. A NEMZETISÉGI FELADATOK FINANSZÍROZÁSA

A magyarországi nemzetiségek számára biztosított közvetlen központi támogatásokat a Magyarország központi költségvetéséről szóló törvények (Magyarország 2015. évi központi költségvetéséről szóló 2014. évi C. törvény, Magyarország 2016. évi központi költségvetéséről szóló 2015. évi C. törvény) tartalmazzák. A források 2012 júniusától az EMMI fejezeti és központi kezelésű előirányzatai között jelennek meg. Az 1. számú melléklet tartalmazza a 2015. február és 2017. február közötti időszak költségvetéseiben nevesített nemzetiségi vonatkozású tételek összevont táblázatát, az egyedi és a pályázatos támogatásokat pedig a 2. számú melléklet összesíti. Az Emberi Erőforrások Minisztériuma kezelésében a nemzetiségi célú támogatások a következő főbb területeket érintik:

- Országos nemzetiségi önkormányzatok és média támogatása;
- Országos nemzetiségi önkormányzatok által fenntartott intézmények támogatása;
- Nemzetiségi támogatások (pályázati úton és egyedi kérelem útján nyújtott támogatások, Nemzetiségekért Díj, Nemzetiségi Tanulmányi Ösztöndíj);

- Települési és területi nemzetiségi önkormányzatok támogatása (működési és feladatalapú költségvetési támogatás);
- Nemzetiségi intézmények fenntartói részére nyújtott bérkompenzáció.

A nemzetiségi célú támogatások nyújtását a 2013. január 1-jén hatályba lépett Támr. szabályozta 2016. december 31-ig, amely jogszabályt a 38/2016. (XII. 16.) EMMI rendelet váltotta fel. A feladatok finanszírozására szolgáló keretösszegeket a mindenkori költségvetési törvény tartalmazza. Az alábbiakban a felsorolt területeket részletesen is bemutatjuk.

2.1. Országos nemzetiségi önkormányzatok működési és média támogatása

A nemzetiségi törvény által rögzített, az országos nemzetiségi önkormányzatok által ellátott feladatok közül kiemelendő, hogy amennyiben a településen nemzetiségi önkormányzat nem működik, az országos nemzetiségi önkormányzat ellátja az adott nemzetiségi közösséggel kapcsolatosan a településen jelentkező érdekképviselési, érdekvédelmi feladatokat. Ugyanúgy a megyei önkormányzat által ellátott önkormányzati feladatok kapcsán – külön törvényben meghatározott – érdek-képviselési, érdekvédelmi tevékenységet fejt ki, továbbá ellátja az általa képviselt nemzetiség érdekeinek országos szintű képviselését és védelmét. A nemzetiségi kulturális autonómia fejlesztése érdekében pedig országos szintű nemzetiségi intézményhálózatot tart fenn.

1. sz. táblázat: Országos nemzetiségi önkormányzatok és média támogatásai

Országos nemzetiségi önkormányzatok és média támogatása			
Országos nemzetiségi önkormányzat	2015 (M Ft)	2016 (M Ft)	2017 (M Ft)
Bolgár Országos Önkormányzat és Média	55,2	55,2	70,2
Országos Roma Önkormányzat és Média	361,2	361,2	361,2
Magyarországi Görögök Országos Önkormányzata és Média	62,9	62,9	70,9
Országos Horvát Önkormányzat és Média	178,0	178,0	181,6
Országos Lengyel Önkormányzat és Média	54,0	72,0	84,5
Magyarországi Németek Országos Önkormányzata és Média	256,9	256,9	294,0
Országos Örmény Önkormányzat és Média	52,5	52,5	57,7
Magyarországi Románok Országos Önkormányzata és Média	107,5	107,5	137,5
Országos Ruszin Önkormányzat és Média	59,6	59,6	67,3
Szerb Országos Önkormányzat és Média	100,7	100,7	119,8
Országos Szlovák Önkormányzat és Média	151,0	151,0	166,0
Országos Szlovén Önkormányzat és Média	80,0	80,0	88,0
Ukrán Országos Önkormányzat és Média	62,2	62,2	77,4
Összesen:	1 581,7	1 599,7	1776,1

Forrás: EMMI

A média támogatás kapcsán fontos kiemelni, hogy a nemzetiségeknek joguk van az információkhoz való – saját anyanyelvükön történő – szabad hozzáféréshez, és azok továbbadásához a tömegkommunikációs eszközök útján való – anyanyelvükön történő – tájékozódáshoz és tájékoztatáshoz, médiaszolgáltatás és sajtótermék eléréséhez és terjesztéséhez.

Az országos nemzetiségi önkormányzatok a kötelező és önként vállalt feladataik ellátására, hivatalaik működtetésére, valamint a nemzetiségi médiához kapcsolódó feladatok ellátására részesülnek működési támogatásban. A támogatás összegéről a mindenkori költségvetési törvény rendelkezik, amely 2015-ben 1581,7 M Ft összeget rögzít a fent nevezett célra, a 2016. évi központi költségvetésről szóló törvény azonban 1 599,7 M Ft kiadási (támogatási) előirányzatot tartalmaz.

2.2. Az országos nemzetiségi önkormányzatok által fenntartott intézmények támogatása

Az országos nemzetiségi önkormányzatok az általuk képviselt nemzetiség kulturális autonómiájának megteremtése érdekében intézményeket hozhatnak létre és vehetnek át. Az országos nemzetiségi önkormányzatok által kizárólagosan vagy részben működtetett nemzetiségi kulturális, oktatási intézmények működésének, valamint fejlesztésének támogatására, ilyen intézmények alapításának elősegítésére, valamint országos illetve regionális tevékenységű nemzetiségi intézmények más intézményfenntartótól való átvételének támogatására a költségvetési törvény több éve tartalmaz támogatási előirányzatot. Az éves költségvetési törvények közvetlenül az intézményfenntartó országos nemzetiségi önkormányzatokhoz rendelik az általuk fenntartott intézmények működési támogatását.

Az előirányzat keretösszege 2015-ben és 2016-ban is egyaránt 932,3 M Ft volt. 2017-re az előirányzat keretösszege 1192,5 M Ft-ra emelkedett. Az országos nemzetiségi önkormányzatok által fenntartott intézmények támogatásának 2015–2017. közötti időszakra vonatkozó önkormányzatonkénti megoszlását foglalja össze az alábbi kimutatás.

2. sz. táblázat: Országos nemzetiségi önkormányzatok intézményi támogatása

Országos nemzetiségi önkormányzatok által fenntartott intézmények támogatása			
Országos nemzetiségi önkormányzat	2015 (M Ft)	2016 (M Ft)	2017 (M Ft)
Bolgár Országos Önkormányzat által fenntartott intézmények támogatása	50,8	50,8	72,8
Országos Roma Önkormányzat által fenntartott intézmények támogatása	165,9	165,9	165,9
Mo-i Görögök Orsz. Önkormányzata által fenntartott intézmények támogatása	19,5	19,5	35,5
Országos Horvát Önkormányzat által fenntartott intézmények támogatása	104,4	104,4	145,9
Országos Lengyel Önkormányzat által fenntartott intézmények támogatása	30,8	30,8	53,0
Mo-i Németek Orsz. Önkormányzata által fenntartott intézmények támogatása	178,0	178,0	211,0

Országos Örmény Önkormányzat által fenntartott intézmények támogatása	27,0	27,0	33,4
Mo-i Románok Országos Önkormányzata által fenntartott intézmények támogatása	40,8	40,8	48,0
Országos Ruszin Önkormányzat által fenntartott intézmények támogatása	13,5	13,5	35,3
Szerb Országos Önkormányzat által fenntartott intézmények támogatása	69,2	69,2	114,0
Országos Szlovák Önkormányzat által fenntartott intézmények támogatása	159,5	159,5	197,9
Országos Szlovén Önkormányzat által fenntartott intézmény támogatása	58,4	58,4	58,4
Ukrán Országos Önkormányzat által fenntartott intézmény támogatása	14,5	14,5	21,4
Összesen:	932,3	932,3	1192,5

Forrás: EMMI

A beszámolási időszakot megelőző évekhez viszonyított emelkedések oka, hogy a nemzetiségi támogatások előirányzatból az intézményi támogatások, átvett feladatok támogatása folyamatosan beépült az országos nemzetiségi önkormányzatok által fenntartott intézmények támogatása előirányzatok megfelelő jogcímcsoportjába.

Az előirányzatok 2015. évben történő emelkedése – a működési és médiatámogatási előirányzatokhoz hasonlóan – valamennyi országos nemzetiségi önkormányzatot számottevően érintette (2014-ben az összeg 611,5 M Ft volt).

2.3. Pályázati úton és egyedi kérelem útján nyújtott nemzetiségi támogatások

A mindenkorai költségvetési törvény által meghatározott Nemzetiségi támogatások megnevezésű fejezeti kezelésű előirányzat jelentős részét képezi azon támogatások forrásának, mely elősegíti, hogy a nemzetiségekhez tartozók törvényben biztosított egyéni és közösségi jogaik, valamint a nemzetiséghez tartozók érdekei kifejezésre jussanak. Így különösen hozzájárul a nemzetiségek önazonosságának megőrzéséhez, anyanyelvük, történelmi hagyományaik, valamint szellemi és tárgyi emlékeik ápolásához, országos vagy regionális jelentőségű, a kulturális autonómia, a nyelvi és kulturális identitás szempontjából meghatározó rendezvények szervezéséhez. Előremozdítja a nemzetiségek kulturális autonómiáját megvalósító intézményrendszer fejlesztését, valamint a szomszédos országokkal kötött megállapodások alapján működő kisebbségi vegyes bizottságok (a továbbiakban: KVB) ajánlásaiban megfogalmazottak teljesülését. Az egyes nemzetiségi intézmények fejlesztési támogatási céljainak finanszírozására a 2015. évtől új előirányzatként megjelent a Nemzetiségi intézmények támogatása beruházásra, felújításra, pályázati önrészre megnevezésű fejezeti kezelésű előirányzat. Az előirányzat pályázati úton és egyedi kérelmek benyújtása útján fedezi:

- a nemzetiségi civil szervezetek működési támogatását,
- a nemzetiségi intézmények kiegészítő működési és fejlesztési támogatását,
- a nemzetiségi kultúra támogatását,

- a nyelvi környezetben megvalósuló nemzetiségi táborok megvalósításának támogatását,
- az anyaországban szervezett pedagógus-továbbképző programok megvalósításának támogatását,
- a Nemzetiségekért Díj és az átadó ünnepség megszervezésének költségeit,
- a Nemzetiségi Tanulmányi Ösztöndíj fedezetét,
- a nemzetiségi intézmények átvételével kapcsolatos feladatbővülés támogatását,
- intervenciós támogatások nyújtását az önhibájukon kívül bajba jutott nemzetiségi önkormányzatoknak, nemzetiségi intézményeknek,
- valamint nemzetközi kötelezettségként a kisebbségi vegyes bizottságok jegyzőkönyveiben a magyar fél által vállaltak forrásait.

A 2015. évi nemzetiségi pályázatok

2015-ben az alább részletezett négy kiírásra került pályázati kategóriában összesen 2169 db pályázatot nyújtottak be, amelyek közül 2006 db volt érvényes. A támogató EMMI döntését követően 1252 db pályázat részesült támogatásban, amely az érvényes pályázatok 62,4%-át tette ki. A kiírási keretösszeg 320 M Ft volt.

A nemzetiségi kulturális kezdeményezések, programok költségvetési támogatása kategóriában benyújtott 1390 db pályázat közül 1297 pályázat volt érvényes. Az érvényes pályázatok 52,6%-ának, 683 pályázónak ítélt költségvetési támogatást a Támogató. A kiírás keretösszege 110 M Ft volt.

A nemzetiségi civil szervezetek költségvetési támogatása kategóriában 428 pályázat került benyújtásra. A roma, valamint a német nemzetiséghez tartozó szervezetek pályázási aktivitása kimagasló volt. A benyújtott pályázatok 89%-a (387 db) volt érvényes, 341 pályázat lett nyertes. A támogatásra rendelkezésre álló keretösszeg mértéke a 2015. évben 110 M Ft volt. A benyújtott pályázatokon igényelt támogatás teljes összege (739 070 555 Ft) a keretösszeg hatszorát is meghaladta.

Magyarországon és az anyaországban megvalósuló nemzetiségi, népismereti, művészeti, hagyományörző és olvasó táborok megvalósításának támogatása kategóriában benyújtott 346 db pályázat közül 317 db volt érvényes. Az érvényes pályázatok 70,3%-ának ítélt költségvetési támogatást a Támogató. A kiírás keretösszege 90 M Ft volt.

Az anyaországok közreműködésével megvalósuló nemzetiségi pedagógus-továbbképzések megvalósításának támogatása kategóriában 5 db pályázatot nyújtottak be. A benyújtott pályázatok mindegyike érvényes volt. A kiírás keretösszege 10 M Ft volt, amelyre 9 623 000 Ft összegű támogatási igény érkezett be.

2016. évi nemzetiségi pályázatok

A 2016. évi nemzetiségi pályázatok kiírása során a nemzetiségi civil szervezetek (330 M Ft), a nyelvi környezetben megvalósuló táborok (270 M Ft), nemzetiségi kulturális kezdeményezések (330 M Ft), az anyaország közreműködésével megvalósuló nemzetiségi pedagógus-továbbképzések (15 M Ft) támogatása valósult meg.

A 2016-ban kiírt nemzetiségi célú támogatásokat biztosító pályázati felhívásokra 2126 pályázat érkezett. A pályázatok 88%-a érvényes lett, befogadásra került. A Nemzetiségi

Támogatási Bizottság javaslata alapján a Támogató végül 1699 pályázat támogatásáról döntött.

A Nemzetiségi kulturális kezdeményezések 2016. évi költségvetési támogatása kategóriában összesen 1334 db benyújtott pályázatból 1027 db volt nyertes. A nemzetiségi civil szervezetek 2016. évi költségvetési támogatása kategóriában a beérkezett 422 db pályázatból 367 volt nyertes. A nyelvi környezetben megvalósuló nemzetiségi, népismereti, művészeti, hagyományőrző és olvasó táborok megvalósításának 2016. évi költségvetési támogatása kategóriában 366 db pályázat érkezett, ebből 311 db érvényes és 302 db nyertes pályázat volt. Az anyaország közreműködésével megvalósuló nemzetiségi pedagógus-továbbképzések támogatása kategóriában a beérkezett 4 db pályázatból 3 db lett érvényes és támogatott.

A nemzetiségi célú támogatások tárgyalása kapcsán fontos kiemelni az Emberi Erőforrás Támogatáskezelő (a továbbiakban: EMET) szerepét, mely ellátja a kijelölt fejezeti kezelésű előirányzatok, ösztöndíjak és más programok pályázati, illetve más úton történő felhasználásának előkészítésével, lebonyolításával és ellenőrzésével kapcsolatos feladatokat.

A 2015. és 2016. évi Nemzetiségi Tanulmányi Ösztöndíj

A Nemzetiségi Tanulmányi Ösztöndíjról szóló 44/2013. (VI. 26.) EMMI rendeletben foglaltak szerint az ösztöndíj célja a felsőoktatási intézményben történő továbbtanulás elősegítése érdekében támogatásban részesíteni a valamely nemzetiséghez tartozó, kiemelkedő képességű középiskolai tanulókat. Az ösztöndíj mértéke tanulónként, két tanéven keresztül havonta 60 000 Ft, amely összeg a megállapítását követő szeptember 1. napját követő két tanítási évben kerül folyósításra. A 2015. évben 19 fő, míg 2016. évben 20 fő tanuló részére került megítélésre a nemzetiségi tanulmányi ösztöndíj. A 2015. évi nyertes tanulók a 2015/2016-os tanévre 11,4 M Ft, míg a 2016/2017-es tanévre 10,8 M Ft, összesen 22,2 M Ft ösztöndíjban részesültek. A csökkenés oka, hogy első támogatott tanévről benyújtott beszámolók alapján 1 tanuló nem teljesítette az ösztöndíjszerződésben foglaltakat. A 2016. évi nyertes diákok 2016/2017-es, illetve a 2017/2018-as tanévben 12-12 M Ft, összesen 24 M Ft támogatásban részesültek.

A 2015. és 2016. évi egyedi kérelem alapján nyújtott támogatások

Az egyedi támogatási döntések során kiemelt prioritást élveznek a KVB-k jegyzőkönyveiben foglalt, a magyar fél által vállalt kötelezettségek. Egyedi támogatásként 2015-ben összesen 785 M Ft, 2016-ban pedig összesen 1756 M Ft került megítélésre.

A 2015. évi egyedi támogatások közül kiemelhető a szekszárdi Deutsche Bühne Ungarn felújítása (200 M Ft). Megemlíthető még a magyarországi horvátok lexikonjának elkészítése (2 M Ft), a Tehetséges tanulókért ösztöndíjprogram 2015. évi támogatása (8 M Ft), a Croatica Nonprofit Kft. keretében létrehozott Horvát Kulturális-Információ Központ színterének folyamatos működtetése (4 M Ft), a Zornica c. horvát katolikus folyóirat működtetése (2 M Ft), a Szerb Színház létrehozása és működtetése (7 M Ft), valamint a Magyar-Ruszin Szótár és Helyesírási Szótár támogatása (5 M Ft).

2016-ban a nemzetiségi színházak összesen 100 M Ft összegű kiegészítő támogatásban részesültek, nyelvi identitással összefüggésben támogatásra került a Ruszin Kutatóközpont (16 M Ft), a Szlovén Kulturális és Információs Központ felújítása (20 M Ft), a Jakob Bleyer

Heimatmuseum felújítása (60 M Ft), a Pécsi Horvát Színház felújításának befejező munkálatai (100 M Ft).

2.4. A települési és területi nemzetiségi önkormányzatok központi költségvetésben megállapított támogatásai

A vonatkozó rendelkezéseket 2013. december 29-től 2016. december 31-ig a – 437/2013. (XI. 19.) Korm. rendelettel módosított – Támr. tartalmazta. 2017. január 1-től a vonatkozó jogszabályok a Magyarország 2017. évi központi költségvetéséről szóló 2016. évi XC. törvény 9. mellékletében szerepelnek. A Támr.-ben foglaltak szerint a helyi nemzetiségi önkormányzatok feladatarányos támogatása a működési költségvetési és a feladatalapú költségvetési támogatásból állt.

A támogatás forrását 2015-ben és 2016-ban is a Magyarország központi költségvetéséről szóló törvény 1. melléklet szerinti Emberi Erőforrások Minisztériuma fejezet XX./22. Települési és területi nemzetiségi önkormányzatok támogatás előirányzat adta, melynek keretösszege 2015-ben 2 352,8 M Ft, míg 2016-ban 3 137 M Ft volt. A 2015. évben a támogatás 1/3 rész működési, és 2/3 rész feladatalapú támogatás arányában oszlott meg, míg 2016-ban ez az arány 1/2-1/2 volt.

A települési és területi nemzetiségi önkormányzatokra, valamint azok támogatására vonatkozó részletes adatokat jelen beszámoló 3. és 4. számú mellékletei tartalmazzák.

A helyi nemzetiségi önkormányzatok működését biztosító támogatás

A működési támogatás automatikusan megilleti a működő települési és területi nemzetiségi önkormányzatokat, a keret terhére, a nemzetiségi közfeladatok ellátásához közvetlenül kapcsolódó rezszi típusú és munkabér típusú költségek fedezetéül szolgáló támogatás kerül megítélésre. A Támr.-ben foglaltak szerint a 2014. évtől a legutóbbi népszámlálás adatai alapján kerülnek megállapításra a működési költségvetési támogatás összegei. A 2015-ös és a 2016-os költségvetési években a települési nemzetiségi önkormányzat részére megállapítható működési költségvetési támogatás az egy települési és területi nemzetiségi önkormányzatra eső átlagtámogatás összegének

- 3%-a, ha a nemzetiséghez tartozók száma a településen négy főnél kevesebb,
- 50%-a, ha a nemzetiséghez tartozók száma a településen legalább négy, illetve legfeljebb harminc,
- 100%-a, ha a nemzetiséghez tartozók száma a településen legalább harmincegy, illetve legfeljebb ötven,
- 200%-a, ha a nemzetiséghez tartozók száma a településen meghaladja az ötvenet.

A területi nemzetiségi önkormányzat részére megállapítható működési költségvetési támogatás az egy települési és területi nemzetiségi önkormányzatra eső átlagtámogatás összegének

- kétszerese, ha a megyében (fővárosban) működő települési (fővárosi kerületi) nemzetiségi önkormányzatok száma legalább tíz, illetve legfeljebb húsz,
- négyszerese, ha a megyében (fővárosban) működő települési (fővárosi kerületi) nemzetiségi önkormányzatok száma meghaladja a húszat.

A Támr. alapján 2016 decemberéig működési költségvetési támogatásra az a törzskönyvi nyilvántartásba bejegyzett települési nemzetiségi önkormányzat és területi nemzetiségi önkormányzat volt jogosult a képviselő-testület közgyűlés alakuló ülését követő hónap első napjától, amelynek helyén – a fővárosi és megyei kormányhivatalnak az EMMI-hez január 15-éig beérkező tájékoztatása alapján – a települési nemzetiségi önkormányzat és a területi nemzetiségi önkormányzat a költségvetési év első napján működött. A kormányhivatalok EMMI részére megküldött tájékoztatása szerint 2015. év első napján 2117 működő települési nemzetiségi önkormányzat, valamint 60 működő területi nemzetiségi önkormányzat került nyilvántartásba, így ebben az évben – tekintettel a 2011. évi népszámlálási adatokra – az egy települési és területi nemzetiségi önkormányzatra eső átlagtámogatás összege 189 801 Ft volt.

A 2016. évben a működési támogatáshoz kapcsolódó feladatokat az EMET látta el. A 2016. január 1-jén működő települési nemzetiségi önkormányzatok száma 2090 db, míg a területi nemzetiségi önkormányzatok száma 60 db volt. Az egy települési és területi nemzetiségi önkormányzatra eső átlagtámogatás összege 390 843 Ft volt. 2017. január 1-jén 2052 települési nemzetiségi önkormányzat működött, melyek feladatellátására elkülönített átlagos támogatási összeg 565 730 Ft-ra emelkedett.

A települési és területi nemzetiségi önkormányzatok nemzetiségi feladatainak ellátását biztosító támogatás

Feladatalapú költségvetési támogatásra az a települési nemzetiségi önkormányzat és területi nemzetiségi önkormányzat jogosult, amely a költségvetési évet megelőző évben megtartott legalább négy képviselő-testületi ülésre vonatkozó jegyzőkönyvét – és ha a nemzetiségi törvény szerinti közmeghallgatás megtartására nem az igazolt képviselő-testületi ülés egyikén került sor, a közmeghallgatásról készült jegyzőkönyvet – a kormányhivatalon keresztül a jogszabály szerinti határidőben eljuttatja a Támogató részére. A feladatalapú támogatás az egyes nemzetiségi közfeladatok ellátását szolgálja, úgymint a nemzetiségi kulturális autonómiával kapcsolatos kezdeményezések, a nemzetiségi kultúrával, oktatással kapcsolatos feladatok, programok.

A feladatalapú támogatás összegének megállapítása érdekében a megküldött jegyzőkönyvekben szereplő határozatok a Támr. rendeletben meghatározott szempontrendszer szerint kerültek értékelésre. A feladatalapú támogatás az egyes nemzetiségi közfeladat ellátását szolgálják, úgymint a nemzetiségi kulturális autonómiával kapcsolatos kezdeményezések, a nemzetiségi kultúrával, oktatással kapcsolatos feladatok, programok. Más kategóriában értékelendő még a kulturális kezdeményezések, úgymint a nemzetiségi jellegű rendezvények szervezése, támogatása, a nemzetiségi léttel összefüggő egyéb feladatok, mint például a civil kapcsolatok rendszere, anyanyelvű hitélet, esélyegyenlőség, és a nemzetiségi érdekképviseléssel összefüggő feladatok önkormányzati feladatokhoz kötődő kezdeményezések, nyelvhasználattal kapcsolatos kezdeményezések, kistérségi együttműködések.

A 2015. évben a támogatói döntés alapján 1613 nemzetiségi önkormányzat részesült összesen 1 568 M Ft-ot meghaladó összegű feladatalapú költségvetési támogatásban. A támogatások átlagos összege települési nemzetiségi önkormányzatok esetén 698 057 Ft, míg területi nemzetiségi önkormányzatok esetén 1 396 113 Ft. A 2015. évi legmagasabb feladatalapú költségvetési támogatás összege 4 709 567 Ft. A 2016. évben 1 895 nemzetiségi önkormányzat részesült összesen mintegy 1 650 M Ft összegű feladatalapú költségvetési

támogatásban. A támogatások átlagos összege települési nemzetiségi önkormányzatok esetén 712 952 Ft, míg területi nemzetiségi önkormányzatok esetén 1 425 892 Ft volt. A 2016. évi legmagasabb feladatalapú költségvetési támogatás összege 4 109 200 Ft.

A támogatások megállapítása eljárásának ügyfélközpontú szemléletét tükrözi, hogy az egyes nemzetiségi önkormányzatok számára lehetőség van az előzetesen közzétett pontszámokkal és Támogatóhoz beérkezett jegyzőkönyvekkel kapcsolatos észrevételek előterjesztésére.

2.5. Nemzetiségi intézmények fenntartói részére nyújtott bérkompenzáció

A 2014. évtől a nemzetiségi szakterület kezelésébe került a nemzetiségi intézmények fenntartói részére biztosított bérkompenzáció nyújtásának feladatköre. A Magyarország 2015. évi központi költségvetéséről szóló 2014. évi C. törvény 4. § (1) bekezdésében megjelölt céltartalék terhére az emberi erőforrások minisztere támogatási szerződések megkötése útján támogatást biztosított a nemzetiségi önkormányzatok által fenntartott költségvetési szerveknél foglalkoztatottak bérkompenzációjára a költségvetési szervek és az egyházi jogi személyek foglalkoztatottjainak 2015. évi kompenzációjáról szóló 349/2014. (XII. 29.) Korm. rendelet alapján. A fenti céltartalékról 36,5 M Ft került átcsoportosításra jelen előirányzatra az emberi erőforrások minisztere adatszolgáltatása alapján. Az előirányzat kiegészült 6,6 M Ft 2014. évi maradvánnyal és 4,9 M Ft 2015. évi többletbevétellel. Így az előirányzat 48 M Ft-ra módosult. A kedvezményezettek részére 41,8 M Ft került kifizetésre.

A Magyarország 2016. évi központi költségvetéséről szóló 2015. évi C. törvény 4. § (1) bekezdésében megjelölt céltartalék terhére az emberi erőforrások minisztere támogatási szerződések megkötése útján 2016. évben is támogatást biztosított a nemzetiségi önkormányzatok által fenntartott költségvetési szerveknél foglalkoztatottak bérkompenzációjára a költségvetési szervek és az egyházi jogi személyek foglalkoztatottjainak 2016. évi kompenzációjáról szóló 400/2015. (XII. 15.) Korm. rendelet alapján. Az 1226/2016. (V. 2.) Korm. határozat alapján 35,7 M Ft került átcsoportosításra jelen előirányzatra. Az előirányzat kiegészült 6,2 M Ft 2015. évi maradvánnyal és 0,4 M Ft 2016. évi többletbevétellel. A kedvezményezettek részére 41,2 M Ft került kifizetésre.

3. A NEMZETISÉGI KÖZNEVELÉS, OKTATÁS

A köznevelésért felelős tárca a nemzetiségi közneveléssel kapcsolatos feladatait a beszámolási időszak két évében is az országos nemzetiségi önkormányzatokkal és az Országos Nemzetiségi Tanáccsal együttműködésben látta el.

3.1. A nemzetiségi nevelés-oktatás tartalma, struktúrája, szabályozása

Mint arról már korábban beszámoltunk, a 2011-ben megváltozott jogszabályi környezet is biztosította a nemzetiségi nevelés-oktatás korábbi években elért eredményeinek az érvényesülését.

Az **óvodai nevelés**, ezen belül a nemzetiségi óvodai nevelés továbbra is a helyi önkormányzatok kötelező feladata maradt. Az **iskolai nevelés-oktatást** és annak részeként a nemzetiségi iskolai nevelés-oktatást az állam kötelező feladataként határozta meg az új

jogszabály. Ennek megfelelően az iskolák működéséről 2013. január 1-jétől a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ gondoskodott. (2017. január 1-től ez az újonnan létrejött tankerületi központok feladata lett.) Ennek eredményeként – a korábbi években tapasztaltakkal szemben – lényegesen csökkent a nemzetiségi iskolarendszer finanszírozási problémáinak a kockázata.

Bemutattuk azt is, hogy a jogszabályi változások során a jogalkotó kiemelten figyelt arra, hogy a nemzetiségi nevelésnek, oktatásnak a nemzetiségi közösségekkel szoros együttműködésben kialakított értékei megmaradjanak. Legalább nyolc szülő kezdeményezésére továbbra is meg kell szervezni, és fenn kell tartani a nemzetiségi óvodai nevelést és iskolai nevelés-oktatást. A nemzetiségi nevelést, oktatást érintő fenntartói döntések esetén megmarad a nemzetiségi önkormányzatok egyetértési joga, továbbá a nemzetiségi önkormányzatok átvehetnek, fenntarthatnak köznevelési intézményeket. A nemzetiségi oktatásnak e népcsoportok képviselői szerveivel együttműködésben történő alakítása és az, hogy nemzetiségi köznevelési intézményeket a nemzetiségi önkormányzatok valóban fenntarthatnak, a nemzetiségi autonómia egyfajta megnyilvánulása.

Emellett a nemzetiségi nevelés-oktatás tartalmát meghatározó jogszabályok (kerettantervek és a Kollégiumi nevelés országos alapprogramja nemzetiségi nevelést-oktatást érintő kérdései, a nemzetiség óvodai nevelésének irányelve és a nemzetiség iskolai oktatásának irányelve) kiadásához az új törvényi rendelkezések alapján is be kell szerezni az országos nemzetiségi önkormányzatok egyetértését.

A települési nemzetiségi önkormányzat tagot delegálhat az iskolaszékbe, illetve az Országos Nemzetiségi Önkormányzatok Szövetsége az újonnan alakuló tankerületi tanácsokba. Fentiekén túl az oktatásért felelős miniszter tanácsadó testületeként működő Országos Nemzetiségi Tanács a nemzetiségi nevelés-oktatással kapcsolatos intézkedésekről, tervezetéről véleményt nyilváníthat. Fontosnak tartjuk azt is, hogy a jogszabálytervezeteket a közigazgatási egyeztetés során véleményezésre megkapják az országos nemzetiségi önkormányzatok is. Fentiek alapján megállapítható, hogy a jogszabályok továbbra is lehetőséget biztosítanak arra, hogy a nemzetiségi nevelés-oktatás alakításába az érintett nemzetiségi önkormányzatok érdemben beleszólhassanak.

A nemzetiségi nevelésben, oktatásban résztvevő intézmények számát, illetve gyermekek, tanulók létszámát a beszámolási időszakban az 5. számú melléklet mutatja be.

3.2. A nemzetiségi önkormányzatok mint intézményfenntartók

A jogszabályi előírásoknak megfelelően a nemzetiségi önkormányzatok nevelési-oktatási intézményeket alapíthatnak és működtethetnek, valamint átvehetik más fenntartók által létesített nemzetiségi nevelési, oktatási intézmények fenntartását. Ennek eredményeként az elmúlt évek során az országos és a települési nemzetiségi önkormányzatok számos köznevelési intézmény fenntartását vették át. A kezdeti időszakban elsősorban az országos nemzetiségi önkormányzatok vették át az adott nemzetiségek legfontosabb intézményeinek a fenntartását. Ebben az időszakban a települési nemzetiségi önkormányzatok jellemzően nemzetiségi óvodák fenntartóivá váltak olyan településeken, ahol több óvoda működött, és a helyi önkormányzat feladat-ellátását nem veszélyeztette a fenntartói jog átadása. Az utóbbi években a települési önkormányzatok aktivitása nőtt meg, évente 8-10 nemzetiségi iskola és

4-5 nemzetiségi óvoda fenntartói jogának átadására került sor. Az országos nemzetiségi önkormányzatok az alábbi intézményeket tartják fenn:

3. sz. táblázat: Országos nemzetiségi önkormányzatok által fenntartott köznevelési intézmények

Fenntartó	Intézmény neve, település	Átvétel időpontja
Magyarországi Németek Országos Önkormányzata	Koch Valéria Gimnázium, Általános Iskola, Óvoda, Kollégium és Pedagógiai Intézet, Pécs	2004
	Friedrich Schiller Gimnázium, Szakközépiskola és Kollégium, Pilisvörösvár	2004
	Német Nemzetiségi Gimnázium és Kollégium, Budapest	2015
Országos Szlovák Önkormányzat	Szlovák Általános Iskola, Óvoda és Kollégium, Szarvas	2004
	Szlovák Gimnázium, Általános Iskola, Óvoda és Kollégium, Békéscsaba	2005
	Magyar-Szlovák Két Tanítási Nyelvű Nemzetiségi Általános Iskola és Kollégium, Sátoraljaújhely	2007
	Szlovák Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola és Óvoda, Tótkomlós	2013
	Szlovák Tanítási Nyelvű Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium és Kollégium, Budapest	2014
Országos Horvát Önkormányzat	Hercegszántói Horvát Tanítási Nyelvű Óvoda, Általános Iskola és Kollégium, Hercegszántó	2000
	Miroslav Krleža Horvát Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium és Kollégium, Pécs	2012
Szerb Országos Önkormányzat	Battonyai Két Tanítási Nyelvű Szerb Általános Iskola és Óvoda, Battonya	2011
	Nikola Tesla Szerb Tanítási Nyelvű Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium és Kollégium, Budapest	2013
Országos Szlovén Önkormányzat	Kossics József Kétnyelvű Általános Iskola és Óvoda, Felsőszőlőnk	2012
	Apátistvánfalvi Kéttannyelvű Általános Iskola és Óvoda, Apátistvánfalva	2012
Magyarországi Románok Országos Önkormányzata	Magdu Lucian Román Általános Iskola és Óvoda, Battonya	2011
	Eleki Román Általános Iskola, Elek	2012
	Kétegyházi Román Nemzetiségi Általános Iskola és Óvoda, Kétegyháza	2012
	Bihar Román Nemzetiségi Kéttannyelvű Általános Iskola és Óvoda, Körösszakál	2012
	N. Balcescu Román Gimnázium, Általános Iskola és Kollégium, Gyula	2013
	Románvárosi Óvoda, Gyula	2014
Országos Roma	Tiszapüspöki Általános Iskola, Tiszapüspöki	2012

Önkormányzat	Teleki József Általános Iskola és Szakiskola, Szirák	2012
Magyarországi Görögök Országos Önkormányzata	Nikosz Beloianisz Általános Iskola és Óvoda, Beloianisz	2012

Forrás: EMMI

Fentiekén túl a bolgár, a görög és a lengyel országos önkormányzat 2004-től kiegészítő nemzetiségi iskolát tart fenn.

A budapesti Nikola Tesla Szerb Tanítási Nyelvű Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium és Kollégium 2015-ben bővült, az intézmény tagintézményévé vált a szerb nevelés-oktatást biztosító Lórévi Általános Iskola és Óvoda.

Az Országos Horvát Önkormányzat úgy döntött, hogy a nyugati régióban, Szombathelyen létre kíván hozni egy a budapesti és pécsi intézményükhöz hasonló iskolaközpontot. A pécsi Miroslav Krleža Horvát Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium és Kollégium tagintézményeként 2016-ban megkezdte működését a horvát óvoda, az iskola felmenő rendszerben indult el a beszámolási időszakon túl, 2017 szeptemberében.

Jelezzük azt is, hogy a Magyarországi Görögök Országos Önkormányzata is 2016-ban döntést hozott egy budapesti nappali rendszerű iskolaközpont létrehozásáról. Az intézmény létesítése a beszámolási időszakban megtörtént.

Mint jeleztük, az utóbbi években nő a települési nemzetiségi önkormányzatok által átvett, helyi beiskolázású nemzetiségi intézmények száma. A települési nemzetiségi önkormányzatok az alábbi intézményeket tartják fenn:

4. sz. táblázat: Települési nemzetiségi önkormányzatok által fenntartott köznevelési intézmények

Intézmény neve	Székhely település	Nemzetiség
Bólyi Óvoda és Bölcsőde	Bóly	német
Bólyi Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola	Bóly	német
Vaskúti Német Nemzetiségi Általános Iskola	Vaskút	német
Hajósi Szent Imre Általános Iskola	Hajós	német
Hartai Ráday Pál Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola	Harta	német
Komlóscai Ruszin Nemzetiségi Általános Iskola	Komlóska	ruszin
Soproni Német Nemzetiségi Általános Iskola - Deutsche Nationalitätenschule Ödenburg	Sopron	német
Ágfalvi Váci Mihály Általános Iskola	Ágfalva	német
Fertőrákosi Általános és Alapfokú Művészeti Iskola	Fertőrákos	német
Nakovich Mihály Általános Iskola és Óvoda	Kópháza	horvát
Felső-Mátrai Zakupszky László Általános Iskola és Óvoda	Mátraszentimre	szlovák
Baji Szent István Német Nemzetiségi Általános Iskola	Baj	német

Nézsai Mikszáth Kálmán Szlovák Nemzetiségi Általános Iskola	Nézsza	szlovák
Szendehelyi Német Nemzetiségi Általános Iskola	Szendehely	német
Taksony Vezér Német Nemzetiségi Általános Iskola	Taksony	német
Újhartyáni Német Nemzetiségi Általános Iskola	Újhartyán	német
Grassalkovich Antal Német Nemzetiségi és Kétnyelvű Általános Iskola	Vecsés	német
Tarkabarka-Kunterbunt Óvoda	Budakeszi	német
Törökbálinti Csupaszív Kétnyelvű Óvoda	Törökbálint	német
Német Nemzetiségi Óvoda	Taksony	német
Gyermekvár Német Nemzetiségi Óvoda és Egységes Óvoda-Bölcsőde Újhartyán	Újhartyán	német
Európai Roma Nemzetiségi Szakgimnázium, Általános Iskola, Szakközépiskola és Szakiskola	Budapest XI. kerület	roma
Wunderland Kindergarten A Szekszárdi Német Nemzetiségi Önkormányzat Óvodája	Szekszárd	német
Szombathelyi Reguly Antal Nyelvoktató Nemzetiségi Általános Iskola	Szombathely	német
Márkói Német Nemzetiségi Óvoda	Márkó	német
Nivegy-völgyi Német Nemzetiségi Nyelvoktató Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola	Balatoncsicsó	német
Hauck János Német Nemzetiségi Általános Iskola	Piliscsaba	német
Lustige Zwerge Német Nemzetiségi Óvoda	Solymár	német
Bakonyánai Német Nemzetiségi Nyelvoktató Általános Iskola	Bakonyána	német
Nemesnádudvar-Érsekhalma Német Nemzetiségi Általános Iskola	Nemesnádudvar	német
Békefi Ernő Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola	Rajka	német
Felsőgallai Széchenyi István Általános Iskola	Tatabánya	német
Hartai Hétszínvirág Óvoda és Egységes Óvoda-Bölcsőde	Harta	német
Vaskút-Bátmonostor Német Nemzetiségi Óvoda	Vaskút	német
Nemesnádudvari Német Nemzetiségi Óvoda	Nemesnádudvar	német
Hajósi Óvoda és Bölcsőde	Hajós	német
Császártöltési Német Nemzetiségi Óvoda	Császártöltés	német
Mecseknádasdi Schlossgarten Óvoda és Bölcsőde	Mecseknádasd	német
Véméendi Óvoda	Véménd	német
Csolnoki Német Nemzetiségi Általános Iskola	Csolnok	német
Szajki Óvoda	Szajk	német
Pumukli Német Nemzetiségi Óvoda	Érd	német
Császártöltési Bánáti Miklós Német Nemzetiségi Általános Iskola	Császártöltés	német
Németvárosi Óvoda	Gyula	német
Pusztavámi Szivárvány Óvoda és Egységes Óvoda-Bölcsőde	Pusztavám	német

Baranya Alapfokú Művészeti Iskola	Pécs	horvát
-----------------------------------	------	--------

Forrás: EMMI

A legutóbbi, 2014. évi nemzetiségi önkormányzati választások során ismét lehetőség volt az **átalakult nemzetiségi önkormányzat** létrehozására, melynek során, ha a helyi önkormányzat tagjainak több mint 50%-át nemzetiségi jelöltként választották meg, a testület első ülésén dönthetett arról, hogy a helyi önkormányzati feladatok mellett a nemzetiségi önkormányzati feladatokat is el kívánja látni. Két településen, Méhkeréken (román) és Rátkán (német) éltek ezzel a lehetőséggel. Fentiekre tekintettel az említett két átalakult nemzetiségi önkormányzat román, illetve német nemzetiségi feladatot ellátó óvodát tart fenn.

3.3. A nemzetiségi intézmények működtetése, finanszírozása

Mint jeleztük, az óvodák, köztük a nemzetiségi óvodák fenntartása továbbra is a helyi önkormányzatok kötelező feladata maradt. Finanszírozásuk 2013. január 1-től megváltozott, a normatív finanszírozás helyébe feladatfinanszírozás lépett. A normatívák, közte a nemzetiségi normatíva megszűnt, helyette a bérköltségekhez és a dologi kiadásokhoz nyújt támogatást a központi költségvetés. Az éves költségvetési törvény ennek megfelelően 2013-tól átlagbértámogatást és működési támogatást (ennek összege 2013-ban 52 000 Ft/fő/év, 2014-től 70 000 Ft/fő/év) biztosít a feladat ellátásához a helyi önkormányzatok részére. A finanszírozás tekintetében a helyi önkormányzatok által fenntartott óvodák és nemzetiségi óvodák támogatásai között nincs különbség, ugyanazt a bér- és működési támogatást vehetik igénybe a költségvetési törvény alapján. A nemzetiségi nevelés finanszírozása ebben a rendszerben a nemzetiségi óvodapedagógus átlagbérének és a nemzetiségi feladatellátás dologi kiadásainak a támogatását jelenti.

Azt is jeleztük, hogy 2013 januárjától az iskolákat a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ tartotta fenn, az általa fenntartott nem nemzetiségi iskolák mellett a nemzetiségi iskolák fenntartási költségei is a költségvetésében kerültek megtervezésre. Az intézmények működtetésében a 3000 fő fölötti települések helyi önkormányzatai 2016. december 31-ig közreműködtek, ezt követően ezeket az intézményeket is kizárólag a tankerületi központok működtetik.

A nemzetiségi önkormányzatok által fenntartott köznevelési intézmények finanszírozása is biztosított. A költségvetési törvény alapján az átlagosnál alacsonyabb tanulólétszám, 12 fő helyett 8 fő esetén vehetik igénybe a bértámogatást, és az egyházi fenntartókkal egyezően gyermekenként, tanulónként 160 000 Ft/fő/év működési támogatás igénybevételére is jogosultak. Amennyiben az alacsony tanulólétszám miatt a fenti források nem elegendőek, a miniszterrel kötött köznevelési szerződés keretében további kiegészítő támogatást kaphatnak. A beszámolási időszakig négy, a szerb, a szlovén, a szlovák (budapesti intézmény) és a román (kivéve a gyulai iskola) országos nemzetiségi önkormányzattal és egy települési nemzetiségi önkormányzattal (Mátraszentimre) kötött a tárca köznevelési szerződést.

A pedagógiai-szakmai szolgáltatásokat 2015. április 1-jétől az Oktatási Hivatal biztosítja. A jogszabály szerint a nemzetiségi pedagógiai-szakmai szolgáltatásokat országosan kell megszerveznie az Oktatási Hivatalnak: a területi alapon megszervezett Pedagógiai Oktatási Központok mellett létrejött egy országos hatáskörrel rendelkező Nemzetiségi Pedagógiai Oktatási Központ, amelynek feladata, hogy a magyarországi nemzetiségi nevelés-oktatás

számára megszervezze és biztosítsa a nemzetiségi nevelés-oktatás hatékonyságát segítő pedagógiai-szakmai szolgáltatásokat.

A TÁMOP 3.4.1.A-11/2. „Nemzetiségi tanulók nevelésének és oktatásának segítése” című pályázat keretében a nemzetiségi nevelés-oktatás tanulói, tanári eszközeinek fejlesztésére, pedagógus-továbbképzések kidolgozására nyílt lehetőség. A kétfordulós pályázaton a nemzetiségi köznevelési intézmények és az országos nemzetiségi önkormányzatok alkotta konzorciumok vehettek részt. Az első forduló 250 M Ft felhasználásával zárult. A pályázat második szakaszában 1,36 Mrd Ft állt rendelkezésre, amelyből a kisebb lélekszámú nemzetiségek esetében maximum 50, a nagyobb lélekszámúak esetében pedig maximum 200 M Ft összegű támogatás volt elnyerhető. A pályázóknak két év állt rendelkezésükre a projekt megvalósítására. A pályázat keretében tankönyvek, munkafüzetek, szemléltető eszközök, mérőeszközök, digitális tananyagok, pedagógus-továbbképzési programok és a nemzetiségi óvodai nevelést segítő módszertani anyagok fejlesztésére nyílt lehetőség. A TÁMOP 3.4.1.A-11/2. „Nemzetiségi tanulók nevelésének és oktatásának segítése” című pályázat II. szakaszának keretében nyertes pályázókat az alábbi táblázat foglalja össze:

5. sz. táblázat: Nyertes pályázók
(„Nemzetiségi tanulók nevelésének és oktatásának segítése”, II. szakasz)

Konzorcium	Pályázat címe	Megítelt támogatás (Ft)
Országos Szlovák Önkormányzat, Szlovák Gimnázium, Általános Iskola, Óvoda és Kollégium	Szlovák nemzetiségi oktatás, nevelés taneszközeinek fejlesztése II. szakasz	184 458 842
Szerb Országos Önkormányzat, Battonyai Két tanítási Nyelvű Szerb Általános Iskola és Óvoda	Oktatási program fejlesztése a szerb közösség közoktatás fejlesztési céljai megvalósulása érdekében II. szakasz	197 833 523
Magyarországi Németek Országos Önkormányzata, Koch Valéria Gimnázium, Általános Iskola, Óvoda és Kollégium	Német nemzetiségi tanulók nevelésének és oktatásának segítése	188 186 000
Országos Ruszin Kisebbségi Önkormányzat, Országos Lengyel Önkormányzat, Magyarországi Görögök Országos Önkormányzata	A ruszin, lengyel, görög nyelvoktatás feltételeinek megteremtése az iskolarendszerű tanítás keretein belül	141 426 600
Országos Szlovén Önkormányzat, Bolgár Országos Önkormányzat Apátistvánfalvi Kéttannyelvű Általános Iskola és Óvoda	A szlovén és bolgár nemzetiségi oktatás minőségének javítása, új pedagógiai rendszerelemek segítségével	175 843 600
Országos Horvát Önkormányzat, Hercegszántói Horvát Tanítási Nyelvű Óvoda, Általános Iskola és Kollégium	Horvát taneszközök és támogató programok fejlesztése	193 620 377
Magyarországi Románok Országos Önkormányzata, „Nicolas Balcescu” Román Gimnázium, Általános Iskola és Kollégium	Modern oktatási programok kidolgozása a magyarországi román nemzetiségi kétnyelvű és nyelvoktató iskolák számára	171 466 646

Országos Roma Önkormányzat	Kompetenciaalapú tananyagfejlesztés II.- és roma kultúra és nyelv ápolása	151 880 720
----------------------------	---	-------------

Forrás: EMMI

3.4. Esélyegyenlőség a köznevelés területén

Az egyenlő bánásmódról és esélyegyenlőségről szóló 2003. évi CXXV. törvény (a továbbiakban: esélyegyenlőségi törvény) egyértelműen rögzíti az oktatási szegregáció tilalmát. A törvény végrehajtása folyamatos feladata és felelőssége valamennyi érintett közigazgatási szervnek, továbbá a végrehajtást a független EBH ellenőrzi. A törvény részletesen szabályozza az EBH eljárásának kérdéseit, valamint az egyenlő bánásmód követelményeinek megsértése esetén alkalmazható jogkövetkezményeket.

A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény (a továbbiakban: köznevelési törvény) alapelvei között szerepel az egyenlő bánásmód követelményének megtartása és tartalmazza a jogellenes döntés semmisségének és érvénytelenségének megállapítására irányuló eljárás lehetőségét.

A nemzeti köznevelésről szóló törvény végrehajtásáról rendelkező 229/2012. (VIII. 28.) Kormányrendeletben foglaltak szerint a beszámolási időszakban megyei szinten köznevelés-fejlesztési tervet kell készíteni, amelynek intézkedéseket kell megfogalmaznia – többek között – az esélyegyenlőség biztosítása érdekében is.

2015-től a külső, országos normatív szabályozáson alapuló tanfelügyeleti rendszer került bevezetésre, amelyet intézményi és pedagógus minősítési rendszer működtetése követett. A tanfelügyeleti, minősítési és szaktanácsadói rendszer célja a köznevelési rendszer magas színvonalának garantálása. Folytatódott felmenő rendszerben az elsőtől a kilencedik évfolyamig, továbbá a nemzetiségi nevelés-oktatásban és a gyógypedagógiai nevelés-oktatásban az állam által annak biztosítása, hogy a tanulók számára a tankönyvek térítésmentesen álljanak rendelkezésre.

A beszámolási időszakban folytatódott az Antiszegregációs Kerekasztal működése. A kormány azzal a szándékkal hozta létre a fórumot, hogy minden olyan jogellenesen elkülönítő nevelés-oktatást, ami akadályozza a hátrányos helyzetű, és/vagy roma gyermekek felzárkózását, ne csak szabályozással tiltsa, hanem hatékony intézkedéseket hozzon a szegregáció felszámolására. A Kerekasztal a hátrányos helyzetű gyerekek integrált nevelése terén gyakorlatban tevékenykedő szakemberekből, illetve az oktatásirányításban dolgozó vezetőkből és más közjogi szereplőkből áll.

A 2014-2020-as uniós fejlesztési időszakot megalapozó Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Programban (a továbbiakban: EFOP) kiemelt célként és elvárt eredményként fogalmazódik meg a deszegregáció, az esélyteremtés és a befogadó nevelés-oktatás megvalósítása. A fejlesztések fontos eleme az oktatási esélyteremtés biztosítása: a méltányos oktatás megteremtése, az esélyegyenlőséget javító intézkedések megvalósítása, olyan oktatásszervezési gyakorlatok támogatása, amelyek heterogén összetételű tanulói csoportok differenciált oktatását segítik, az egyéni sajátosságokhoz alkalmazkodó korszerű pedagógiai módszerek elterjesztése, a sérülékeny társadalmi csoportokhoz tartozó tanulók iskolai

sikerességének támogatása szakmai-tartalmi fejlesztéssel és a hátrányokat közvetlenül kompenzáló tevékenységekkel. Fontos szerepet játszik továbbá a köznevelés rendszerén kívüli, nem-formális és informális tanulási lehetőségekhez és formákhoz való hozzáférés javítása. A deszegregációs cél kimeneti indikátorként és eredménymutatóként is megjelenik az EFOP-ban.

A roma gyermekek és tanulók oktatási esélyeinek javítását célzó intézkedések

A társadalmi leszakadás megakadályozásában, az iskolai sikeresség elősegítésében kiemelten fontos szerepe van a kisgyermekkorai nevelés megerősítésének. A köznevelési törvény értelmében 2015 szeptemberétől 3 éves kortól kötelező az óvodai nevelésben való részvétel, ezáltal is elősegítve a későbbi sikeres iskolai beilleszkedést és eredményes előremenetelt, ami a korai iskolai elhagyás megelőzését is szolgálja.

Az eredményes iskolai előmenetel támogatása érdekében a beszámolási időszakban folytatódott a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók iskolai sikeressége, a szociális helyzetéből eredő hátrányainak ellensúlyozása érdekében működtetett iskolai képesség-kibontakoztató és integrációs felkészítés.

Továbbra is folytatódott a középfokú köznevelési intézményekbe történő bejutást, a sikeres továbbtanulás elősegítését célzó esélyteremtő, egyéni előrehaladást segítő program (Arany János Programok, Útravaló- Ösztöndíjprogram).

A Digitális Nemzet Fejlesztési Program megvalósításáról szóló 1631/2014. (XI. 6.) Korm. határozatban foglaltak alapján egy modellértékű nevelési program adaptálása valósul meg a hátrányos helyzetű és halmozottan hátrányos helyzetű tanulókat nevelő-oktató köznevelési intézményekben. A program kiválasztásánál kiemelkedő szempont volt, hogy az alkalmas legyen a hátránykompenzációra, a tehetséggondozásra, alkalmazható legyen heterogén csoportokban, valamint járuljon hozzá a digitális pedagógia elterjedéséhez. Meghatározott szempontrendszer alapján kiválasztásra került 13 köznevelési intézmény. Ebből 2015-ben egy intézményben valósultak meg pilot jelleggel a fejlesztések, továbbképzések, a további 12 intézményben – a terveknek megfelelően – 2016-ban került sor az EFOP-3.1.2 keretében.

Az alkalmazott Komplex Instrukciós Program (a továbbiakban: KIP) olyan differenciált, személyközpontú nevelés-oktatási módszer, amely az érintett tanulói csoportok (hátrányos helyzetű, halmozottan hátrányos helyzetű, sajátos nevelési igényű, beilleszkedési, ill. tanulási nehézségekkel küzdő, roma nemzetiséghez tartozó gyermekek, stb.) iskolai sikerességét segíti elő. A KIP módszer a tanulók aktivitására építő és a tanulás eredményességét növelő pedagógiai eszköz, önálló ismeretszerzési és kooperatív tanulási megoldások, eljárások alkalmazásával, amely egyúttal támogatja a tanulók tehetséggondozását is, továbbá a köznevelés hátránykompenzációs képességét. Az EFOP-3.1.2 projekt keretében egy új módszertani csomag került kidolgozásra Komplex Alapprogram néven, amely a KIP elveit veszi alapul, de annál komplexebb tartalmú.

3.5. Felsőoktatás, nemzetiségi pedagógusképzés

A nemzetiségi törvény rendelkezése szerint a nemzetiségi pedagógusképzés állami feladat. A magyar köznevelési rendszer szerves részeként biztosított a nemzetiségi nevelés, oktatás keretei, amelyhez a felsőoktatás elsősorban – a pedagógusképzés részeként – a nevelés,

oktatás személyi feltételeinek biztosításával járul hozzá. Az egyes nemzetiségek létszámukban, szervezettségükben, intézményhálózatukban, nyelvállapotukban lényegesen különböznek. A 13 elismert magyarországi nemzetiségnek azonban közös jellemzője, hogy szórványban élnek, és ebből fakadóan a nyelv és kultúra átörökítésében kimagasló szerep hárul az óvodákra és az iskolákra. Az elmúlt évek költségvetésében kiemelkedő mértékben nőtt a nemzetiségi önkormányzatok és intézményeik működésére szánt központi források összege. Tovább szélesedett a nemzetiségi intézmények köre, kiemelten a nemzetiségi köznevelés intézményrendszere, mely nemcsak az országos önkormányzatok által, hanem a helyi nemzetiségi önkormányzatok által átvett intézmények bővülését is jelenti. A hazai nemzetiségek asszimilációs folyamatának lassításához, esetleges megfordításához egyértelmű, hogy elsősorban a nemzetiségi pedagógusképzés helyzetét és a nemzetiségi nyelvek oktatásának hatékonyságát szükséges növelni, hiszen több nemzetiségnél látható a népszámlálás és más nyilvántartások összevetésével, hogy a nemzetiségen belüli 14 éven aluliak arányát magasan meghaladó számban tanulják az adott nyelvet iskolai keretekben.

Más képzési területen nincs speciális nemzetiségi képzés, ugyanakkor az értelmiségi pályára való felkészítésben ott vannak azok a társadalomtudományi, bölcsészettudományi képzések, amelyek a nemzetiségi önkormányzati tevékenység ellátásához célirányosan is biztosítják az ismereteket. Ilyen képzések többek között a közösség szervezés, a szociálpedagógia, a romológia alapképzési szakok, a kisebbségpolitika, a közösségi és civil tanulmányok, a humánökológia, a kulturális örökség tanulmányok, a hungarológia, a Közép-Európa tanulmányok, társadalmi befogadás tanulmányok, kulturális mediáció, a kulturális antropológia, a romológia, valamint a mentálhigiénés közösség- és kapcsolatépítő mesterképzési szakok.

A nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvény (a továbbiakban: felsőoktatási törvény) – más képzési feladatok szabályozásától eltérően – törvényi szinten rendelkezik a felsőoktatás állami feladatairól a nemzetiségi pedagógusképzést illetően. A felsőoktatási törvény 103.§ (5)–(8) bekezdése értelmében:

- A felsőoktatási intézményben – alapító okirata szerint – nemzetiségi pedagógusképzés folyhat, a felvételi követelményeknek megfelelő jelentkező esetén a képzést meg kell szervezni.
- A nemzetiséghez tartozást a nemzetiségi nyelvből tett érettségi vizsga igazolja.
- A nemzetiségi pedagógusképzésben a nemzetiség nyelvét a képzés teljes időtartama alatt oktatni kell.
- A nemzetiségi pedagógusképzés a finanszírozás szempontjából kis létszámú szaknak minősül.

Tanító, óvodapedagógus és tanárképzésben a nemzetiségi képzési helyeket megőrizte a tárca a roma, horvát, szlovén, német, román, szlovák, szerb képzésben, de a német nemzetiségi képzést kivéve alacsony a felsőoktatásba jelentkezők és a felvettek száma. Több nemzetiség is jelezte (pl. szlovákok, románok, szlovének) a nemzetiségi pedagógusképzésre jelentkező hallgatók számának drasztikus csökkenését. Az alacsony számú jelentkező miatt az adott esetben nemzetiségi szak(ok) nem indult(ak) el. E megkeresések kivizsgálásakor kivétel nélkül a jelentkezők számának visszaesése került megállapításra. A felvételi eljárás során mindamelllett intézményi jelzés következtében az alacsony számú jelentkező ellenére is biztosítva volt az adott nemzetiségi szak indítása.

Az oktatásért felelős miniszter jogosultsága, hogy meghatározza mely, a felsőoktatási intézmények által folytatott szakos képzésen vehető igénybe magyar állami (rész)ösztöndíj.

Az adott szak magyar állami (rész)ösztöndíjjal támogatott képzésére történő éves felvétel feltételeként teljesítendő minimális felvételi követelményt (pontszámot) a miniszter állapítja meg. A képzésre a felvétel teljesítéséhez szükséges minimális felvételi követelményt (pontszámot) rendelet határozza meg. Ezen szabályozás alapján bárki jelentkezhet a felsőoktatásba, aki a feltételeknek megfelel. Nincs külön korlátozás, nincsenek előre megállapított felvehető keretlétszámok, a felvett jelentkezők kiválasztása – az egyes képzésekre beérkezett jelentkezések pontszám szerinti rangsorolása alapján – a képzésekre felvehető intézményi, szakokra lebontott kapacitás-létszámok, valamint a jelentkezéshez előírt minimális felvételi pontszám-követelmények figyelembevételével történik. A felsőoktatási intézmények a felvételi eljárás során dönthetnek a képzések meghirdetéséről. A nemzetiségi szakokon való továbbtanulás lehetősége a létszámok tekintetében biztosított. A felvételi eljárás során, a nemzetiségi szakokon lehetőség van önálló ponthatár megállapítására.

A felsőoktatási törvény az oktatásért felelős miniszternek biztosít jogkört arra, hogy évente meghatározza a felsőoktatási intézmények által folytatott szakos képzésben igénybe vehető ösztöndíjas létszámot és a felvételhez szükséges minimális pontszámot. A 2014. évi általános felsőoktatási felvételi eljárásban az oktatásért felelős miniszter által az adott szakra alapképzésben és osztatlan mesterképzésben az országosan meghatározott állami ösztöndíjas ponthatár 260 pont, 2015-től pedig már 280 pont. A nemzetiségi szakokon mindazok, akik a köznevelési tanulmányaik alapján a minimális pontszámot elérik, felvételt nyerhetnek. Ösztönző eleme a felvételi eljárásnak, hogy a magyarországi nemzetiségi középiskolában nemzetiségi nyelvből érettségi vizsgával rendelkezők 20 többletpontra jogosultak, ha az érettségi vizsgával azonos nemzetiségi pedagógus szakra jelentkeznek.

A felsőoktatási törvény alapján 2013-tól módosult a tanárképzés rendszere és szerkezete. Korábban az osztatlan képzésben tanulmányokat kezdő hallgatók diszciplináris irányban folytatták inkább mesterképzési tanulmányaikat és kevésbé választották a tanári mesterszakot. A nemzetiségi tanárképzés is osztatlan, két szakos képzéssé vált, amelyben az érettségivel rendelkező fiatal felsőfokú tanulmányai kezdetén dönt arról, hogy a nemzetiségi pedagógusképzést választja. Ez igényük volt az egyes országos nemzetiségi önkormányzatoknak és a nemzetiségi tanárképzést folytató intézmények szaktanszékeinek is, bízva abban, hogy több hallgató választja a nemzetiségi tanárképzést a nemzetiségi köznevelési intézmény után. A nemzetiségi tanárszakok a köznevelés tantárgyrendszerében magas óraszámú tantárgy tanári utánpótlását biztosító tanárszakokkal szakpárban hirdethetők meg. A nyelvi szakokhoz hasonlóan 5+1-es képzési formában szervezhetők egységes tanári szakok. Nemzetiségi tanárképzést hirdető felsőoktatási intézmények az Eötvös Loránd Tudományegyetem (a továbbiakban: ELTE), 2014-2016 között a Nyugat-magyarországi Egyetem, amely beolvadt az ELTE-be, a Pécsi Tudományegyetem, valamint a Szegedi Tudományegyetem.

A felsőoktatásba való bejutás követelményei növekedtek. A 2015. évi általános felvételi eljárás vonatkozásában az osztatlan tanárképzés állami ösztöndíjas minimumpontszáma az alapképzésre való felvétel alapfeltételét meghatározó minimumpontszámnak 280 pontra történő emelése mellett 305 pontban lett meghatározva. Az érettségi által mért tudáson túl a jelentkezőknek pályaaalkalmassági vizsgálaton is részt kell venniük.

A köznevelési rendszer minőségi pedagógus-utánpótlásának biztosítása és a hallgatók felsőoktatási tanulmányainak támogatása érdekében alapította a kormány a Klebelsberg Képzési Ösztöndíjat. Az első ösztöndíjak átadására a 2013/14-es tanévben került sor, a beszámolási időszakban 1517 fő részesült ösztöndíjban. Ebből 16 fő német és nemzetiségi

német nyelv és kultúra tanára, 1 fő szlovák és nemzetiségi szlovák nyelv és kultúra tanára, 1 fő szerb és nemzetiségi szerb nyelv és kultúra tanára szakon folytatott tanulmányokat.

A romológiai ismeretek ma már részét képezik a pedagógusképzésnek. Tanító- és óvóképzésben az általános pedagógiai, módszertani ismereteken túl önálló szakképzettséget eredményező szakirányként, cigány-roma képzési irányultság elnevezéssel is jelen van a képzés.

A többciklusú képzésben megindult osztott képzésben a romológia szak, majd a romológiatanár szak és a 2013-ban megindult osztatlan képzésben az idegen nyelvek műveltségi területen a romológiatanár (romani nyelv és kultúra/beás nyelv és kultúra tanára specializációk választásának lehetőségével) a beás nyelv és népismeret vagy a romani nyelv és népismeret tantárgy tanítására, az iskola pedagógiai feladatainak ellátására történő felkészítéssel. A cigány nemzetiségi népismeret legfontosabb területei, a roma és a beás nemzetiségi népismeret tananyag korpusza, a roma és a beás nemzetiségi népismeret tankönyvei és tanítási, tanulási segédanyagai, tanítás-tanulási modelljei, a roma és a beás nemzetiségi népismeret törvényi környezete és szabályozása, a cigány nemzetiségi népismeret teoretikus háttere, kritikai olvasata, lehetséges narratívái.

A felsőoktatásban a Pécsi Tudományegyetemen indul romológia szak alap- és mesterképzésben. Alapképzésben a szak elvégzésével beás nyelvből B2-es szintű nyelvvizsga szerezhető. Mesterképzésben a záróvizsga letétele felsőfokú (C1), komplex nyelvvizsgakövetelmények teljesítését igazolja a választás szerinti romani vagy beás nyelvből. Az idegen nyelvek műveltségi területéhez tartozó romológiatanár (romani nyelv és kultúra vagy beás nyelv és kultúra tanára) tanárszakra történő felvétel feltétele romani vagy beás nyelvből legalább középfokú (B2), komplex típusú államilag elismert vagy azzal egyenértékű nyelvvizsga.

A romák közül a két nyelvet beszélők száma a népszámlálás adatai szerint nem éri el a 100 000 főt. Ugyanakkor a romani és beás nyelvek társadalmi presztízse – az állami törekvések ellenére – még mindig meglehetősen alacsony. A nyelvvizsga rendelet alapján akkreditált nyelvvizsgaközpontok és nyelvvizsgahelyeik nyilvántartását az Oktatási Hivatal Nyelvvizsgáztatási Akkreditációs Központja látja el. Magyarországon államilag elismert általános nyelvvizsga beás, lovári nyelvből tehető. Az Oktatási Hivatal Nyelvvizsgáztatási Akkreditációs Központ cigány (beás) és cigány (lovári) nyelvvizsgákat ismer, tekintettel azok grammatikai kidolgozottságára. A romani nyelv egy változata (nyelvjárása) a lovári, amelyet a legszélesebb körben beszélnek, és amely az irodalmi nyelvet is adja, nyelvvizsga is ebből tehető, annak grammatikai kidolgozottságára tekintettel.

Romani, beás pedagógusok képzését illetően az alapvető jogok biztosának célvizsgálatai (pl. nemzetiségi középiskolák helyzete), de az Európa Tanács (a továbbiakban: ET) Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Kartájának magyarországi jelentését vizsgáló bizottsága is többször jelezte a nyelvi képzés megoldatlanságát. A szakalapításhoz és szakindításhoz szükséges jogszabályi háttér a fentiek alapján a tanárképzésben rendelkezésre áll, konkrét lépés azonban a Pécsi Tudományegyetemen kívül új felsőoktatási intézményben nem történt. A romani és beás nyelvoktatást biztosító köznevelési intézmények csak az átmeneti szabályoknak megfelelő, romani (lovári), beás nyelvvizsgával rendelkező pedagógusokat tudnak alkalmazni. Szakmailag az e nyelvek oktatásához megfelelő szakképzettséggel rendelkező pedagógusok biztosítása lenne szükséges, ennek hiánya hátráltatja a nyelvoktatás minőségének a fejlesztését.

A nemzetiségi pedagógusképzés bázisát jellemzően hagyományos, több évtizedes nemzetiségi pedagógusképző múltra visszatekintő felsőoktatási intézmények alkotják. A jogszabályi változások során a jogalkotó kiemelten figyelt arra, hogy a nemzetiségi nevelésnek, oktatásnak a nemzetiségi közösségekkel szoros együttműködésben kialakított értékei megmaradjanak. Továbbra is hiányzik az örmény és a ruszin tanárképzés. Nincs tanítóképzése az örményeknek, a ruszinoknak, a bolgároknak, a görögöknek, a szlovéneknek, az ukránoknak és a lengyeleknek. Nincs ruszin, bolgár, görög, lengyel, örmény és ukrán óvodapedagógus képzés. A korábbi évtizedekben a képzőhelyek létrehozása és működtetése illeszkedett a nemzetiségi lakosság területi megoszlásához. Azon pedagógusképző intézmények folytatnak nemzetiségi pedagógusképzést, ahol korábban a nemzetiségi lakosság számossága és a köznevelési intézményi működés alapján, a pedagógusképzés részeként a nemzetiségi pedagógusképzés feltételei megteremtődtek.

A jól, megfelelő létszámmal működő képzőhelyek mellett alacsony hallgatói számmal működő képzőhelyek is működnek, ez utóbbiak a kis létszámú nemzetiségek nyelveire, és néhány esetben (pl. szlovákok, szlovének) a nem budapesti képzőhelyekre jellemző.

A képzés feltételeinek biztosításában kihívást jelent a felsőoktatási intézmények számára a minőségi képzés feltételeinek, a megfelelő tudományos fokozattal rendelkező oktatói létszám, tanszéki háttér biztosítása és folyamatos foglalkoztatása akkor, ha jelentkezés hiányában nem tud a képzés elindulni. Az oktatásért felelős miniszter kiemelt feladatának tekinti a kis létszámú szakok indításának, fenntartásának támogatását. Az állami és nem állami felsőoktatási intézmények támogatását az alábbi táblázat foglalja össze:

6. sz. táblázat: Felsőoktatási intézmények nemzetiségekhez kapcsolódó támogatása

Év	Nemzetiségi képzés	Kis szakok
2013	123 800 000 Ft	207 347 000 Ft
2014	160 940 000 Ft	269 551 000 Ft
2015	169 400 000 Ft	283 700 000 Ft
2016	169 400 000 Ft	283 700 000 Ft

Forrás: EMMI

3.6. Nemzetiségi felsőoktatási ösztöndíj lehetőségei

A kormányzat folyamatosan támogatja a hazai nemzetiségi kulturális, oktatási lehetőségeit, hogy az anyaországban felsőfokú továbbtanulást, kutatást, tanulmányutat nyerjenek el és a nyelvszakos hallgatók nyári egyetemen vegyenek részt.

Horvátország

7. sz. táblázat: Horvát ösztöndíjak

Ösztöndíjak Horvátországba	2014/2015		2015/2016		2016/2017	
	pályázó	nyertes	pályázó	nyertes	pályázó	nyertes
teljes képzés	4	1	0	0	2	1
részképzés	2	2	7	3	2	1

PhD tanulmányok	1	1	7	2	2	2
Rész PhD	0	0		1	0	0
nyári egyetem	4	4	7	4	3	3
tanulmányút	3	3	3	1	2	1

Forrás: EMMI

A két ország közötti tudományos és oktatási munkaterv alapján a horvát fél ösztöndíjakat ajánl fel teljes- és részképzésre, PhD-képzésre, nyári egyetemre és kutatásra. A horvát fél saját ösztöndíjával magyarországi horvát nemzetiségű fiatalokat fogad teljes, rész- és PhD-képzésre.

Románia

8. sz. táblázat: Román ösztöndíjak

Ösztöndíjak Romániába	2014/2015	2015/2016	2016/2017
teljes képzés	0	1 (doktori)	1 (doktori)
tanulmányút	4	3	7

Forrás: EMMI

A román-magyar tárcaközi megállapodás ösztöndíjazásról szóló 19. és 26. munkatervi pontjában foglaltak az utóbbi két tanév során csak részben valósultak meg. A nyári egyetem megrendezését a román fél felfüggesztette évekként ezelőtt. A Román Oktatási Minisztérium román nemzetiségű fiatalokat nem fogadott képzésre az utóbbi 3 évben.

Szerbia

2015. július 1-jén Balog Zoltán miniszter úr és szerb partnere aláírták a 2015-2017. évekre szóló oktatási, tudományos és kulturális munkatervet, melyben a magyar fél 50 ösztöndíjat ajánlott szerb diákok részére. A 2016-2017-es tanévre 16 pályázat érkezett, amelyből 12 nyert felvételt valamelyik magyar felsőoktatási intézetbe Stipendium Hungaricum program keretén belül.

Szlovákia

9. sz. táblázat: Szlovák ösztöndíjak

Ösztöndíjak Szlovákiába	2014/2015	2015/2016	2016/2017
doktori részképzés	1	1	1
nyári egyetem	1	0	0
tanulmányút	1	1	0

Forrás: EMMI

Oktatási, tudományos munkaterv alapján történik az ösztöndíjasok küldése és fogadása. Az elmúlt években minimális érdeklődés mutatkozott a rendelkezésre álló szlovákiai ösztöndíjas lehetőségek iránt, így a kiutazó hallgatók száma jellemzően alacsony.

Szlovénia

10. sz. táblázat: *Szlovén ösztöndíjak*

Ösztöndíjak Szlovéniába	2014/2015		2015/2016		2016/2017	
	pályázó	nyertes	pályázó	nyertes	pályázó	nyertes
tanulmányút	0	0	1	0	0	0
nyári egyetem	4	3	4	3	6	3

Forrás: EMMI

A magyar-szlovén oktatási és kulturális együttműködéshez az 1992-ben aláírt tudományos, oktatási és kulturális egyezmény, valamint a végrehajtására kötött munkaterv biztosít keretet. Magyarországon az ELTE-n folyik szlovén nyelvoktatás. A hallgatók számára biztosított nyári nyelvi kurzusok népszerűek, és a beszámolók alapján igen hatékonyak.

Ukrajna

Ukrán relációban évekig nem volt érvényes munkaterv, 2014 decemberében azonban Kijevben aláírásra került az új oktatási és tudományos együttműködésről szóló jegyzőkönyv (2017. december 31-ig hatályos). A megállapodás központi elemei a különféle, a felek által kölcsönösségi alapon biztosított tanulmányi és kutatási lehetőségek, valamint a kárpátaljai magyar és a magyarországi ukrán kisebbség anyanyelvi oktatását támogató rendelkezések:

- évente legfeljebb 10-10 magyar, illetve ukranisztika szakos hallgató fogadása 5 hónapos részképzésre,
- tudományos kutatók cseréje évente összesen 10 hónap erejéig,
- évente 3-3 ösztöndíj oktatók tapasztalatcseréje és továbbképzése céljából a hungarológia és az ukranisztika területén,
- évente 5-5 fő fogadása nyári nyelvi tanfolyamokon és nyári egyetemeken az ukranisztika illetve hungarológia területén,
- ukrán, illetve magyar anyanyelvi lektorok fogadása a felek felsőoktatási intézményeiben,
- az ukrán fél lehetőséget biztosít érettségi vizsgára magyar nyelvből és magyar és világirodalom tanfolyamból, valamint biztosítja a magyar nyelvű felsőoktatási felvételt vizsgáztatásának feltételeit a magyar tannyelvű oktatási intézményekben történő felvétel céljából,
- a magyar fél lehetőséget biztosít érettségi vizsgára ukrán nyelvből és irodalomból, valamint biztosítja az ukrán nyelv magyarországi, államilag elismert nyelvvizsgáztatásának feltételeit felsőoktatási felvételi céljából,
- a felek a pénzügyi lehetőségek szerint, kölcsönösségi alapon támogatják évente 20-20 tanító és tanár fogadását pedagógus továbbképzési tanfolyamokon, illetve 30-30 diák fogadása anyanyelvi táborokban,
- az ukrán fél segítséget nyújt a baktalórántházai Vay Ádám Gimnáziumban folyó ukrán nyelvoktatás szakmai és módszertani hátterének biztosításához,
- a felek támogatást nyújtanak a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola további működéséhez,
- a magyar fél, illetve az ukrán fél saját felsőoktatási intézményeiben évente nappali tagozatos képzésre fogadja az Ukrajnában élő magyar, illetve a Magyarországon élő ukrán nemzeti kisebbség képviselőit, a keretszámokról évente tájékoztatják egymást.

2016. február 24-én, Budapesten került aláírásra a Magyarország EMMI és Ukrajna Oktatási és Tudományügyi Minisztériuma közötti Oktatási Csereprogram Megállapodás a 2016-2018-as évekre, melyben a Stipendium Hungaricum ösztöndíjprogram keretei között évi 100 ösztöndíjat ajánl fel Magyarország ukrán hallgatók számára (60 ösztöndíjat alap, mester és osztatlan képzésre a bölcsészettudományok, társadalomtudományok, műszaki tudományok és orvostudományok területén, 40 ösztöndíjat PhD képzésre bármely tudományterületen). 2016-ban 22 hallgató nyert felvételt a programba.

4. A NEMZETISÉGI KÖZMŰVELŐDÉS, HAGYOMÁNYŐRZÉS, NEMZETISÉGI KULTÚRA

4.1. Közművelődési szakterület

A közművelődési intézményrendszer szakmai támogatására az EMMI 2016. december 31-ig országos szerepkörű központi költségvetési szervet (a korábbi beszámolókból is bemutatott Nemzeti Művelődési Intézetet (a továbbiakban: NMI) működtetett, ennek alapfeladata volt a magyar közművelődés, közösségi művelődés sikeres és eredményes társadalmi szerepvállalása érdekében végzett fejlesztési, innovációs és szolgáltatási tevékenység. Az NMI küldetése volt az intézmények közötti együttműködés megteremtése, az egyenlőtlenségek csökkentése, a magyar társadalom növekedése és fejlődése.

A területi feladatellátás keretében operatív feladatokat ellátó megyei irodahálózat éves tevékenységének tervezésekor szakmai fórumokat szervezett a nemzetiségi közművelődési szereplők számára, alkalmat teremtett a szereplők bemutatkozására, terveik összehangolására, térségi, helyi programsorozatok, hagyományőrző eseményeket indított a nemzetiségek kultúrájának megőrzéséért. Az intézet az országos nemzetiségi közösségi művelődés helyzetének feltérképezéséhez, fejlesztéséhez, terjesztéséhez, megyei szintű partnerségek, folyamatos együttműködések kialakításához módszertani segítséget is nyújtott.

A nemzetiségi programokra jellemző volt a fiatalok részvétele, a nemzedékek párbeszédének elősegítése. A nemzetiségi napok minden korosztály számára nyitottak voltak. Bács-Kiskun megyében például kiemelt célcsoport volt a horvát fiatalság (őket tambura szakkör indításával kívánták bevonni a horvát közösség életébe).

4.2. Nemzetiségi színjátszás, előadó-művészeti tevékenység

A nemzetiségi színház az országos nemzetiségi önkormányzat nyilatkozatával elismert, nemzetiségi nyelven vagy magyar nyelven játszó színház, melynek az adott nemzetiséghez kötődő alkotóközösségei által létrehozott előadásai alapvetően e nemzetiségi közösség anyanyelvű művelődési igényeinek kielégítését szolgálják, és kötődnek a nemzetiségi közösség szocio-kulturális hátteréhez, hagyományaihoz.

2013 óta a nemzetiségi színházak támogatási lehetőségeit a teljes előadó-művészeti szférán belül törvény szabályozza. Az előadó-művészeti szervezetek támogatásáról és sajátos foglalkoztatási szabályairól szóló 2008. évi XCIX. törvény alapján a minősítéssel nem rendelkező színház- és táncművészeti előadó-művészeti szervezetek pályázati úton

nyerhetnek támogatást. A törvény szerint a Nemzeti Kulturális Alap Előadó-művészeti Iroda által vezetett hatósági nyilvántartásban szereplő előadó-művészeti szervezetek pályázhatnak.

A nemzetiségi színházak, előadó-művészeti szervezetek által megvalósított nemzetiségi színjátszásnak a kulturális és a nemzeti identitás megőrzésében játszott szerepe kiemelkedő. Ugyanakkor e szervezetek működési volumenüket illetően (szigorúan kvantitatív, nem kvalitatív mutatók szerint) sajátos státusúak, nehezen hasonlíthatók össze más színházművészeti szervezetekkel. Ezért a hasonló profilú szervezeteket kell egymáshoz mérni, ami leginkább pályázati támogatás során valósítható meg.

Az EMMI Kultúráért Felelős Államtitkársága a magyarországi nemzetiségi színházakat – az előadó-művészeti területen belül elfoglalt speciális helyzetük miatt – az előadó-művészeti szervezetekre vonatkozó működési célú pályázati konstrukcióban önálló, zárt pályázói csoportként határozza meg és különíti el, annak érdekében, hogy a pályázatok bírálóinak és a döntéshozónak az ilyen színházak társadalmi szerepvállalása, ne pedig – a többi színházzal versenyhelyzetbe kényszerítve – szakmai teljesítményük alapján kelljen ítélniük. Ennek a pozitív diszkriminációnak köszönhető, hogy e nemzetiségi színházakat – ugyanazon speciális (köz) feladatot ellátó szervezetekként – egymással állítja rangsorba a pályázat, nem pedig színházz szakmai szempontok alapján pl. a budapesti Katona József Színházzal.

A fentiek alapján kijelenthető, hogy a hazai nemzetiségi színházak előadó-művészeti területről történő támogatása – mint a kulturális tárca számára kiemelt fontosságú ügy – megnyugtató módon, megfelelő szakmai és szakmapolitikai koncepció mentén történik. A nemzetiségi színházak pályázói köre viszonylag állandó, 2015-2016-ban a teljes pályázói kör:

- Cinka Panna Cigány Színház Alapítvány
- Pécsi Horvát Színház
- „Magyarországi Szerb Színház” Nonprofit Közhasznú Kft.
- Országos Szlovák Önkormányzat Vertigo Színháza
- Karaván Művészeti Alapítvány
- Hókirálynő Egyesület
- Cervinus Teátrum Művészeti Szolgáltató Közhasznú Nonprofit Kft.
- Alternatív Művészeti Alapítvány

11. sz. táblázat: *Nemzetiségi színházi támogatások*

Év	Pályázók száma (db)	Támogatási igény (Ft)	Pályázati keretösszeg (Ft)
2015	8	143 501 532	88 800 000
2016	8	143 622 191	88 800 000

Forrás: EMMI

A 2016. évi működési pályázatok nemzetiségi színházi pályázatokat bíráló kuratóriuma által megfogalmazott általános észrevétel, hogy a nemzetiségi kultúrák ápolása kiemelt jelentőségű terület, ugyanakkor az évek óta csökkenő, változatlan keret nem teszi lehetővé a színvonalas szakmai munkát. Általában javasolható, hogy azok a pályázók, amelyeknek erős a közművelődési tevékenységük, vonjanak be más forrásokat is; javasolt a profiltisztítás a nemzetiségi színházak területén is, és fontos lenne a közművelődési területen működő szervezetek számára külön forrás biztosítása, hogy az előadó-művészeti területről át lehessen

irányítani a közművelődési tevékenységet (is) ellátó szervezeteket. A nemzetiségi színházak is fontos szerepet vállalhatnak a kulturális alapellátásban.

Az állam 200 M Ft támogatást nyújtott a Magyarországi Német Színház – Deutsche Bühne Ungarn felújításához a fenntartó Magyarországi Németek Országos Önkormányzatának. A Német Színház épületét hőszigetelték, új nyílászárókat kapott, kicserélték a teljes gépészetet, korszerűsítették a színpadi technikát, valamint az öltözők és irodák is megújultak. A Magyarországi Német Színház felújítás utáni ünnepélyes megnyitóját 2016. szeptember 28-án tartották. A színház az átépítési munkálatok közben is kiemelkedően jó évadot zárt 2015/2016-ban. Hazánk egyetlen professzionális német teátruma az említett szezonban mind az előadások, mind a nézők számát tekintve jelentős növekedést mutatott, leginkább országszerte játszott tájelőadásai révén.

A fentiekén túl a Nemzetiségi Főosztály 2016-ban 100 M Ft-tal támogatta a nemzetiségi színházak szakmai programjainak megvalósulását.

A kulturális tárca a működési pályázati támogatáson túl (2015-ben és 2016-ban is 88,8 M Ft), kiemelt művészeti célok pályázati támogatási lehetőséget is biztosít előadó-művészeti szervezetek részére, ami a nemzetiségi előadó-művészeti szervezetek számára is elérhető forrásokat (2016-ban összesen színházi előadó-művészeti területen 112,3 M Ft állt rendelkezésre) nyújt szakmai programok megvalósításához (a nemzetiségi szervezetek ez utóbbi pályázati lehetőséget az elmúlt években nem vették igénybe).

4.3. Könyvtári szakterület

A nemzetiségi könyvtári ellátásról több jogszabály is rendelkezik. A muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL. törvény (a továbbiakban: kulturális törvény) preambuluma szerint a nemzetiségi kulturális hagyományok megőrzése, méltó folytatása, a közösségi és egyéni művelődés személyi, szellemi, gazdasági feltételeinek javítása, a polgárok életminőségét javító, értékhordozó tevékenységek, valamint az ezek megvalósulására létrejött intézmények és szervezetek működésének elősegítése a társadalom közös érdeke. A kulturális törvény az alapelvek körében kimondja, hogy mindenkinek joga, hogy megismerhesse a kulturális javakat és ezek jelentőségét a történelem alakulásában, a nemzeti, nemzetiségi önismeret formálásában, valamint az ezek védelmével kapcsolatos ismereteket a muzeális intézmények tevékenysége, a könyvtári szolgáltatások, az oktatás, a közművelődés, az ismeretterjesztés, a sajtó és a tömegtájékoztatás útján. A nyilvános könyvtárak feladataikat a nemzetiségi lakosság számára is ellátják: a mindenkit megillető jog érvényesülése érdekében a könyvtári szolgáltatásokra vonatkozóan a kulturális törvény 54. § (1) bekezdés a) pontja szerint a nyilvános könyvtárak mindenki által használhatók, f) pontja szerint a helyben nyújtott alapszolgáltatásaik ingyenesek.

A kulturális törvény 64. §-a (3) bekezdése szerint a *települési nyilvános könyvtár* fenntartása helyett az önkormányzat a *megyei könyvtárral* megállapodást köthet, és a tőle igénybe vett könyvtári szolgáltatások fogadására alkalmas könyvtári, információs és közösségi helyet működtethet. Ezeken a helyeken a Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszer működéséről szóló 39/2013. (V.31.) EMMI rendelet (a továbbiakban: EMMI rendelet) 3. § 1. pontja szerint a lakosság számára a szolgáltatást végző megyei könyvtárak a nemzetiségi könyvtári dokumentumok (könyv, újság, folyóirat, CD, DVD, idegen nyelvű dokumentumok és egyéb

könyvtári dokumentumok) helyben történő használatát, kölcsönzését és beszerzését is lehetővé teszik. Az EMMI rendelet alapján a *nemzetiségi könyvtár*at fenntartó nemzetiségi önkormányzat is igénybe veheti a megyei könyvtár szolgáltatásait megállapodás alapján, annak érdekében, hogy megfelelő kínálatú és minőségű könyvtári szolgáltatásokat nyújtson a nemzetiségi lakosság számára. A kulturális törvény 66. § szerint a megyei könyvtár a megye egész területére vonatkozóan végzi és szervezi a megye nemzetiséghez tartozó lakosainak könyvtári ellátását. A megyei könyvtár ennek keretében a kistelepülések mellett a nagyközségek és városok könyvtári nemzetiségi ellátásában vesz részt (dokumentum-szolgáltatás, programkínálat).

A nemzetiségi törvény 41. § (1) – (2) bekezdései szerint a nemzetiségek anyanyelvű könyvtári ellátását az *Országos Idegennyelvű Könyvtár* (a továbbiakban: OIK) koordinálja, a szolgáltatásokat az OIK, a megyei könyvtárak és a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár nyilvános könyvtári rendszeren keresztül biztosítja.

A 2013–2014-ben történt jogszabályi változások több szempontból pontosították a nemzetiségi lakosság számára nyújtott könyvtári szolgáltatások megszervezésének szabályait, egyúttal tájékoztatást adnak a nemzetiségi lakosság számára, hogy jogaikat milyen könyvtári szolgáltatások igénybevétele teszi teljesíthetővé. Az országos múzeum, az országos szakmúzeum, a nemzeti könyvtár, az országos szakkönyvtár és az állami egyetem könyvtárának kiemelt feladatairól szóló 30/2014. (IV.10.) EMMI rendelet 8. § 17. pontja a nemzeti könyvtár kiemelt feladataként határozta meg, hogy együttműködjék a nemzetiségek anyanyelvű könyvtári ellátását koordináló országos szakkönyvtárral, az OIK-kal. Ez a feladat erősíti a könyvtárak együttműködését a nemzetiséghez tartozók könyvtári ellátásának korszerű színvonalon történő megvalósítása érdekében. E tekintetben a 2015. február – 2017. február közötti időszakban változás nem történt.

A minisztérium a múzeum, valamint az országos szakkönyvtár és a megyei könyvtár éves munkatervéhez szükséges szakmai mutatókról szóló 51/2014. (XII. 10.) EMMI rendelet szakmai mutatókat is meghatározott arra, hogy a könyvtári szolgáltatásokat a nemzetiségekhez tartozó lakosság hogyan veszi igénybe. A 2015-ben bevezetett szakmai mutatók:

- a nemzetiségi közösségi identitást erősítő programok és a programok résztvevőinek száma
- a megyei könyvtár által biztosított nemzetiségi dokumentumok száma
- a nemzetiségi gyűjteménybe bekerült dokumentumok száma
- a nemzetiségi nyelvű kiadványok, publikációk száma.

Országos Idegennyelvű Könyvtár

2015-ben az OIK költségvetésében 6 M Ft állt rendelkezésre az országos nemzetiségi dokumentum-ellátásra. A fenti összegből 2,1 M Ft-ot az OIK saját nemzetiségi gyűjteményének gyarapítására fordított. A 19 megyei könyvtár és a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár részére 11 nemzetiségi nyelvterületről (bolgár, görög, cigány, horvát, lengyel, német, román, szerb, szlovák, szlovén, ruszin) készült ajánlójegyzék. A partnerkönyvtárak számára összesen 694 db dokumentumból álló ajánlólista készült, nyelvek szerinti bontásban, amelyből 20 könyvtár rendelt 1152 db dokumentumot. Ebből 1032 db érkezett be 3,67 M Ft értékben (ahol rendelési csomagot nem tudott szállítani a kiadó, ezért – a rendelő könyvtárakkal egyeztetve – más dokumentumok kerültek rendelésre, emiatt nagyobb a beérkezett dokumentumok száma az eredetileg rendelt mennyiségnél). A maradványt

adminisztrációs költségekre fordították. Ebben az évben könyvtáranként 10 000 Ft-ot kötelezően roma könyvek beszerzésére kellett fordítani. A megyei könyvtárak ezt a keretet felhasználták, de sok esetben ezen felül is rendeltek roma könyveket, így összesen 108 db cigány nyelvű vagy témájú dokumentum beszerzése történt meg.

2016-ban az OIK költségvetésében 6 M Ft állt rendelkezésre az országos nemzetiségi dokumentum-ellátásra. Ebből 2,01 M Ft-ot az OIK saját nemzetiségi gyűjteményének gyarapítására fordított. A 19 megyei könyvtár és a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár részére 13 nemzetiségi nyelvterületről (bolgár, görög, cigány, horvát, lengyel, német, román, szerb, szlovák, szlovén, ruszin, ukrán, örmény) készült ajánlójegyzék. A partnerkönyvtárak számára összesen 769 db dokumentumból álló ajánlólista készült, nyelvek szerinti bontásban, amelyből 20 könyvtár rendelt 1079 db dokumentumot. Ebből 1035 db érkezett be 3,7 M Ft értékben (ahol rendelési csomagot nem tudott szállítani a kiadó, ezért – a rendelő könyvtárakkal egyeztetve – más dokumentumok kerültek rendelésre, emiatt nagyobb a beérkezett dokumentumok száma az eredetileg rendelt mennyiségnél). A maradványt adminisztrációs költségekre fordították. Ebben az évben könyvtáranként 10 000 Ft-ot kötelezően roma könyvek beszerzésére kellett fordítani. A megyei könyvtárak ezt a keretet felhasználták, de sok esetben ezen felül is rendeltek roma könyveket, így összesen 109 db cigány nyelvű vagy témájú dokumentum beszerzése történt meg.

12. sz. táblázat: Nemzetiségi dokumentumellátás

Év	Nemzetiségi ellátás keretében dokumentumvásárlásra felhasznált összeg	Beszerzett dokumentumok száma	A beszerzett dokumentumokból cigány nyelvű vagy témájú
2015	6 M Ft	1032 db	108 db
2016	6 M Ft	1035 db	109 db

Forrás: EMMI

2016-ban az intézmény továbbra is együttműködött közgyűjteményekkel, külföldi kulturális intézetekkel, nagykövetségekkel, nemzetiségi önkormányzatokkal, nemzetiségi kulturális szervezetekkel, szakmai projektek és kulturális programok megvalósításában, valamint 19 új együttműködési megállapodást kötött különböző intézményekkel.

Könyvtári nemzetiségi programok

A következő könyvtári nemzetiségi programok valósultak meg a beszámolási időszakban:

Roma:

- Amari voja – A mi kedvünk – a Romano Glaszo együttes koncertje, Támogató: EMMI
 - Mi, romák – Annika Haas fotói az észti roma közösségről, kiállítás megnyitó. Partner: Észti Kulturális Központ
 - A halálra táncoltatott lány – Holokauszt táncballada
- Khamoro Budapest Band koncertje
- Bada Márta és Csámpai Rozi roma festőművészek kiállítása. A tárlat az EMMI támogatásával, a Felzárkózási Stratégia keretében valósult meg.
- Roma Kultúra Virtuális Háza - interaktív bemutató. Partner: Könyv(tár)támasz Egyesület

- Országos roma szavalóverseny döntője. Partner: Amencia – Velünk Európába Szervezet, Kertész László Hajdúsági Irodalmi Kör KHE

Szlovák:

- Pilisi mozaik – Pilíška mozaika – kortárs szlovák írók
- Illusztrátorok olümposza – a Pozsonyi Illusztrációs Biennále elmúlt fél évszázadának díjnyertes alkotásai – kiállítás megnyitó, együttműködő partner: Szlovák Kulturális Központ
- Tölgyfa-testvér: a szlovák népköltés antológiája című kötet bemutatója

Horvát:

- A horvát népmese világa
- Horvát népdalok világa. Partner: Könyv(tár)támasz Egyesület

Szerb:

- „Venclovityev bukvar 1717” – könyvbemutató. Partner: Szerb Kulturális Központ rendezvénye
- Egy délután Dragan Velikić szerb íróval. Partner: Magyarországi Szerb Kulturális és Dokumentációs Központ
- Szerbek Budán és Pesten, Ivanovity Katarina első szerb festőnő élete és munkássága – filmvetítés. Partner: Magyarországi Szerb Kulturális és Dokumentációs Központ

Ukrán:

- A lélek rejtelmek... Koljadzsinn Kornélia művei – kiállítás megnyitó
- Író-olvasó találkozó Szerhij Zsadannal

Görög:

- Mint a madarak... — A XX. és a XXI. század menekültjei a görög irodalom tükrében
- Három hónap szeretet - Tri mesiace lásky - Τρίμηνη αγάπη. Partnerek: Fővárosi Szlovák Önkormányzat, Újpesti Görög Nemzetiségi Önkormányzat
- Görög táncház a Mydros görög zenekarral. Támogató: Belváros-Lipótváros Önkormányzata
- Kortárs görög gyermek- és ifjúsági irodalmi est. Partner: Manolisz Glezosz Iskola és Budapest II. kerületének Görög Önkormányzata

Ruszin:

- Emlékkonferencia Udvari István professzor tiszteletére
- Ruszin kiadványok 2015-2016. Partner: Budapest Főváros Ruszin Nemzetiségi Önkormányzata, Terézvárosi Ruszin Nemzetiségi Önkormányzat

Lengyel:

- Ízelítő a Szent András napi lengyel népszokásokból

Bolgár:

- Martenica hagyománya – kézműves foglalkozás bolgár iparművész segítségével
Partner: Könyv(tár)támasz Egyesület

Német:

- Német sorsok – Két rendhagyó történelemóra a Gulág Emlékév keretében Partner: Ilyés Gyula Megyei és Városi Könyvtár. Az egyik történelemóra a partnerintézményben zajlott.

4.4. Levéltári szakterület

A jogszabályi előírások teljesítése esetén az országos nemzetiségi önkormányzatok közlevéltárat alapíthatnak. Az országos nemzetiségi önkormányzat egyéb közfeladatot ellátó szervként az általa keletkeztetett 15 évnél régebbi köziratai megőrzésére a köziratokról, a közlevéltárakról és a magánlevéltári anyag védelméről szóló 1995. évi LXVI. törvény (a továbbiakban: levéltári törvény) 21. §-a szerinti közlevéltár létesítésére jogosult. Erre irányuló szándék esetén ugyanakkor az alapító a levéltári törvény 15. § (2) bekezdésében foglalt – a levéltár működését meghatározó – feltételek teljesüléséről köteles gondoskodni. Az országos nemzetiségi önkormányzatnak tehát vállalnia kell legalább egy felsőfokú végzettségű, levéltárosi ismeretekkel rendelkező munkatárs alkalmazását, valamint az iratok megfelelő őrzését és kutathatóságát biztosító feltételek (zárható, az iratvédelmi szempontoknak megfelelő levéltári raktár kialakítása, savmentes irattároló dobozok vásárlása, kutatóterem működtetése) határidőre történő megteremtését. Erre irányuló kérelem az emberi erőforrások miniszteréhez a beszámolási időszak végéig nem érkezett. Az önkormányzatok által keletkeztetett 15 évnél régebbi, maradandó értékű iratok mennyisége a beszámolási időszakig alig haladja meg a pár iratfolyómétert, erre levéltárat alapítani nem lenne indokolt.

A levéltári törvény 17. § (1a) bekezdés e) pontja alapján a Magyar Nemzeti Levéltár illetékességébe tartozik a nemzetiségi önkormányzatok testülete, hivatala és intézménye levéltári anyaga. A nemzetiségek országos önkormányzataihoz kapcsolódik a Bolgár Kulturális, Információs és Dokumentációs Központ, a Magyarországi Lengyelség Múzeuma és Levéltára, az Örmény Kulturális, Dokumentációs és Információs Központ, az Országos Roma Könyvtár, Levél- és Dokumentumtár, a Magyarországi Románok Országos Önkormányzata által fenntartott Dokumentációs és Információs Központ, a Magyarországi Szerb Kulturális és Dokumentációs Központ, az Országos Szlovák Önkormányzat Dokumentációs Központja, és a Magyarországi Ukrán Kulturális és Dokumentációs Központ.

Nemzetiségi tekintetben a vizsgált időszakban levéltári területen érdemi változás nem történt.

4.5. Múzeumi szakterület

A magyarországi nemzetiségek tárgyi emlékeinek gyűjtésével a Néprajzi Múzeum, a Szabadtéri Néprajzi Múzeum, számos egyházi gyűjtemény, valamint a megyei hatókörű városi múzeumok és a települési fenntartású muzeális intézmények egyaránt foglalkoznak.

A szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum különböző tájegységeiben a német, horvát, szlovák, roma, ruszin, görög épületek, tárgyak, dokumentumok is megtalálhatók, és évente többször nemzetiségi folklór programokra is sor kerül. Más skanzenek az országban további nemzetiségek tárgyi kultúrájára is kiterjesztik a gyűjtőkörüket. Gazdag nemzetiségi vonatkozású szakrális anyaggal rendelkezik a miskolci Magyar Ortodox Egyházi Múzeum, a szentendrei Szerb Ortodox Egyházművészeti Gyűjtemény és a kecskeméti Görög Ortodox Egyházművészeti Gyűjtemény.

Nemzetiségi bázisintézmények

A kulturális törvény 2013. január 1-jével hatályba lépett 37/A. § (8) bekezdése a jogalkalmazás elősegítése és megkönnyítése érdekében régebben is használt, jogilag korábban nem definiált új fogalmat, a nemzetiségi bázisintézmény fogalmát iktatta be. A korábbi években többször felmerült az igény a kategória jogszabályi rendezésére, és használatban is volt a fogalom, elsősorban a mohácsi Kanizsai Dorottya Múzeum (horvát, szerb és szlovén anyag), a tatai Kuny Domokos Múzeumhoz tartozó Német Nemzetiségi Múzeum, valamint a szlovák és román anyagot gondozó békéscsabai Munkácsy Mihály Múzeum vonatkozásában – annak ellenére, hogy jogszabályokban nem létezett. A módosítás és a nemzetiségi bázisintézmény jogi kategóriájának bevezetése ezt a hiányt orvosolta.

A definíció szerint a **nemzetiségi bázisintézmény** olyan muzeális intézmény, amelynek alapfeladatai körében szerepel a nemzetiségi feladatellátás, vagy amelynek állományában nemzetiségi nyelvű vagy nemzetiségre vonatkozó kulturális javak huszonöt százalékot elérő arányban találhatók. Fontos hangsúlyozni, hogy a módosítás nem a nemzetiségi bázismúzeum fogalmát vezette be, tudatosan nyitva akarta ugyanis hagyni a szakterület a lehetőséget a közérdekű muzeális kiállítóhelyek és gyűjtemények számára is, részben Szentgotthárd miatt. A kultúráért felelős miniszter a működési engedély kiadására irányuló eljárás során – erre irányuló külön kérelem esetén – minősítheti nemzetiségi bázisintézménynek a muzeális intézményt.

A 2013. január 1-jén hatályba lépő törvénymódosítás óta öt önkormányzat kezdeményezte, hogy az általa fenntartott muzeális intézményt a miniszter nemzetiségi bázisintézménnyé minősítse (a szentgotthárdi Pável Ágoston Helytörténeti és Szlovén Nemzetiségi Gyűjtemény, a tatai Német Nemzetiségi Kiállítás, a mohácsi Kanizsai Dorottya Múzeum, a bajai Türr István Múzeum, valamint a Heimatmuseum Nimesch – Német Nemzetiségi Tájház Himesháza). Az öt intézmény közül a beszámolási időszakban Himesháza kérte bázisintézményi minősítését, a többi négy intézmény a beszámolási időszak előtt is viselte a címet.

Országos múzeumok, megyei hatókörű városi múzeumok nemzetiségi feladatellátása

A 2015. januártól hatályos, a múzeum, valamint az országos szakkönyvtár és a megyei könyvtár éves munkatervéhez szükséges szakmai mutatókról szóló 51/2014. (XII. 10.) EMMI rendelet értelmében a múzeumok teljesítményértékelésének szempontjai jogszabályi szinten is determinálttá váltak. A múzeumok teljesítményértékelésének szempontjai között megjelennek a nemzetiségi feladatellátás szempontjai is.

A közönségkapcsolati feladatellátás terén szakmai mutatóként jelenik meg a nemzetiségi közösségi identitást erősítő programok és a programok résztvevőinek száma, s a múzeum dolgozói által jegyzett, magyar és idegen nyelvű tudományos kiadványok és publikációk között külön mutató szolgál a nemzetiségű nyelvű kiadványokra. A kiállítási tevékenység keretében pedig szakmai mutató méri a nemzetiségek anyaországában megrendezett kiállítások számát és látogatószámát. Az elmúlt évek tapasztalata alapján – a nem kifejezetten nemzetiségi gyűjtemények esetében – elsősorban a közművelődési, közönségkapcsolati tevékenység keretében jelennek meg nemzetiségi programok:

13. sz. táblázat: Múzeumok nemzetiségi programjai

Megyei hatókörű városi múzeum	Település	Nemzetiségi identitást erősítő programok			
		2015		2016	
		program	résztvevő	program	résztvevő
Kecskeméti Katona József Múzeum	Kecskemét	1	128	6	432
Janus Pannonius Múzeum	Pécs	12	2828	12	800
Munkácsy Mihály Múzeum	Békéscsaba	10	552	11	459
Herman Ottó Múzeum	Miskolc	3	370	1	60
Móra Ferenc Múzeum	Szeged	4	156	1	35
Szent István Király Múzeum	Székesfehérvár	0	0	0	0
Rómer Flóris Művészeti és Történeti Múzeum	Győr	3	600	12	1595
Déri Múzeum	Debrecen	0	0	5	99
Dobó István Vármúzeum	Eger	0	0	1	160
Damjanich János Múzeum	Szolnok	0	0	2	82
Kuny Domokos Múzeum	Tata	7	302	6	300
Dornyay Béla Múzeum	Salgótarján	2	60	2	199
Ferenczy Múzeum	Szentendre				
Rippl-Rónai Múzeum	Kaposvár	2	697	172	4281
Jósa András Múzeum	Nyíregyháza	16	3100	15	3050
Wosinsky Mór Múzeum	Szekszárd	6	120	6	123
Savaria Múzeum	Szombathely	1	345	2	2278
Laczkó Dezső Múzeum	Veszprém	7	218	7	220
Göcseji Múzeum	Zalaegerszeg	1	300	4	177

Az EMMI fenntartásában működő múzeumok	Nemzetiségi identitást erősítő programok			
	2015		2016	
	program	résztvevő	program	résztvevő
Magyar Nemzeti Múzeum	25	1100	36	7182
Szépművészeti Múzeum	4	180	5	220
Iparművészeti Múzeum	0	0	0	0
Magyar Természettudományi Múzeum	5	135	2	30
Néprajzi Múzeum	35	1600	37	1680
Szabadtéri Néprajzi Múzeum	3	23500	29	23166
Petőfi Irodalmi Múzeum	5	395	0	0

Kortárs Művészeti Múzeum - Ludwig Múzeum	2	36	2	29
Magyar Műszaki és Közlekedési Múzeum	1	50	1	75
Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeum	0	0	0	0

Forrás: EMMI

Közérdekű muzeális gyűjtemények és kiállítóhelyek

Magyarországon a közérdekű muzeális gyűjtemények és kiállítóhelyek – vagyis a tájházak, helytörténeti, egyház- és intézménytörténeti gyűjtemények, emlékházak stb. – a lokális területi-települési kulturális élet fontos alapelemei. Fenntartótól, tulajdonostól, illetve jogállástól függetlenül a népi-közösségi kultúra megtartó erejét, a lokális közösségi élethez való ragaszkodást jelenítik meg. Az intézmény a kollektív emlékezet objektív formája, egy település/tájegység múltjának megőrzött népi kultúráját, tárgyi örökségét tárja elénk, a hagyományörzés egyik súlyponti színtere. Az épület, a berendezés az egykori életformákat mutatja be, segít megérteni a közösség történelmét, életvitelét, az azonosságtudat kognitív elemeit. Természetes tehát, hogy a tájház gyűjtőnévként említhető kiállítóhelyek a hazai nemzetiségek identitás-megőrző és átörökítő intézményei sorában kiemelkedő szerepet játszanak.

A magyarországi **tájházak** száma európai viszonylatban is jelentős. Működtetőjük többnyire valamilyen önkormányzat, esetleg civil szervezet vagy magánszemély. A magyarországi nemzetiségekhez köthető tájházak több mint fele a budaörsi Heimatmuseum által koordinált német, míg 25%-uk a szlovák anyagot őrző, bemutató intézmény. Természetesen horvát (lakócsai, illetve kópházi horvát tájház), román (kétegyházi Román Tájház), szerb, szlovén (Kühár Emlékház), roma (hodászi Roma Tájház) és kisnemzetiségi – lengyel, ruszin, ukrán, örmény – kiállítóhelyekről is tudunk, igaz, kisebb számban. Fenntartójuk legtöbb esetben a helyi önkormányzat, illetve a helyi nemzetiségi önkormányzat. A Szabadtéri Néprajzi Múzeum kiemelt szakmai feladatai között szerepel a tájházak szakmai fejlesztésével, kulturális és turisztikai szerepüknek erősítésével kapcsolatos módszertani feladatok koordinálása. A tájházak fejlesztéséhez az állam pályázati úton támogatást biztosít. Szakmai érdekképviselői szervezetük a Magyarországi Tájházak Szövetsége. Céljainak megvalósítására a Szövetség regionális szervezeteket hozott létre. Az elnökségi tagok mindegyike egy-egy régiót, illetve a határon túli területek és a nemzetiségi tájházak szakmai érdekképviselői feladatait fogja össze.

Nemzetiségi támogatások a közgyűjteményi szakterületen

A közgyűjteményi terület nemzetiségi forrásokkal nem gazdálkodik. A nemzetiségi feladatot ellátó muzeális intézmények – amennyiben a települési önkormányzat fenntartásában, vagy a települési önkormányzat támogatásával működnek – pályázhatnak a **Kubinyi Ágoston Programra**, amely a muzeális intézmények szakmai fejlesztését célzó pályázat. A pályázathoz – nemzetiségi feladatok ellátása esetén – az érintett települési, ennek hiányában területi, ennek hiányában országos nemzetiségi önkormányzat véleménye is szükséges. A bírálóbizottságban hagyományosan részt vesz az EMMI nemzetiségi területért felelős szervezeti egységének képviselője is. 2015-2016 nemzetiségi tematikájú támogatásai a Kubinyi Ágoston Program keretében a következők voltak:

14. sz. táblázat: Kubinyi Ágoston Program – nemzetiségi vonatkozású támogatások

Nemzetiség	Támogatott fenntartó	Támogatott intézmény	Támogatás célja	Támogatási összeg (Ft)
2015				
horvát	Baja Város Önkormányzata	Türr István Múzeum – Bunyevác Tájház	elektromos hálózat, elektromos fűtés, építészeti javítások, díszítőfestés, valamint kiállítás felújítása (bábu, monitor)	2 400 000
szlovák	Tótkomlós Város Önkormányzata	Szlovák Tájház	kémény, kerítés, ajtók és ablakok javítása, restaurálás, szúmentesítés	1 000 000
német	Budapest Főváros XXIII. Kerület Soroksár Önkormányzat	Soroksári Helytörténeti Gyűjtemény	állandó kiállítás megvalósítása, meglévő kiállítás felújítása (helytörténet), eszközbeszerzés	1 500 000
német	Tata Város Önkormányzata	Kuny Domokos Múzeum	Állandó kiállítások megújítása (interaktív installáció)	2 500 000
szlovén	Szentgotthárd Város Önkormányzata	Pável Ágoston Helytörténeti és Szlovén Nemzetiségi Múzeum	Virtuális fejlesztések (már rendelkezésre álló digitális terepasztal funkcióinak német és szlovén nyelvű fejlesztése, valamint új interaktív programmal történő bővítése)	1 500 000
2016				
német	Császártöltés Község Önkormányzata	Sváb Tájház	Eszközbeszerzés (honlap, digitalizálás)	500 000
német	Harta Nagyközség Önkormányzata	Nemzetiségi Ház	Szövörszék restaurálása és visszahelyezése a kiállításba	700 000
német	Himesháza Község Önkormányzata	HEIMATMUSEUM-Német Nemzetiségi Tájház	Állandó kiállítás megújítása, épület felújítása, múzeumpedagógia foglalkozás	1 400 000
szlovák	Tótkomlós Város Önkormányzata	Szlovák Néprajzi Ház	A kapu, kerítés, ablakok és tető javítása, a falak meszelése, festése, a világítás korszerűsítése, a bútorok állagvédelmi kezelése	1 500 000
szlovák	Tótkomlós Város Önkormányzata	Szlovák Néprajzi Gyűjtemény	Ablakok, ajtók és tető javítása, a falak meszelése, a vizesedés megszüntetése, a bútorok állagvédelmi kezelése, restaurálás	500 000
német	Tata Város Önkormányzata	Tatai Német Nemzetiségi Kiállítás	Infrastrukturális fejlesztés	800 000
szlovén	Szentgotthárd Város Önkormányzata	Pável Ágoston Helytörténeti és Szlovén Nemzetiségi Gyűjtemény	szentgotthárdi csata (1664) digitális terepasztal II. ütem	2 000 000

Forrás: EMMI

4.6. Nemzetiségi kutatások

A beszámolási időszakban folytatódtak a nemzetiségek által, valamint a nemzetiségek anyanyelvén folytatott kutatások. Nemzetiségekkel összefüggő kutatási programokat valósított meg a **Magyar Tudományos Akadémia Társadalomtudományi Kutatóközpont Kisebbségkutató Intézete** (a továbbiakban: Kisebbségkutató Intézet). Az interdiszciplináris Kisebbségkutató Intézetben szociológusok, történészek, antropológusok, jogászok és politológusok dolgoznak együtt (a beszámolási időszakban 27 kutató); a kutatások egyebek mellett a magyarországi nemzetiségeket vizsgálják. Az intézetben egyaránt folynak alap- és alkalmazott kutatások, valamint nagy hangsúlyt kap ezek megjelenítése (könyvkiadás, internetes tartalomfejlesztés, illetve a munkatársak jó része felsőoktatási intézményekben is oktat). Az alkalmazott kutatásoknál, de részben az alapkutatások esetében is szempont, hogy a kutatási eredmények a kormányzati munkában, a döntés-előkészítés során felhasználhatóak legyenek. Nagy hangsúlyt kap a digitalizálás, valamint a keletkező adatállományok – interjúk, kérdőívek, dokumentumgyűjtemények – archiválása, hogy a későbbiek során is felhasználhatóak legyenek. A munkatársak kiterjedt hazai és nemzetközi konferenciárésztvétele, illetve a tudományos ismeretterjesztő előadások tartása ugyancsak elősegítette a kutatási eredmények szélesebb körben való megismertetését. 2016 folyamán egyebek mellett több előadást tartottak a magyarországi németek elűzetésének 70. évfordulója kapcsán.

A Kisebbségkutató Intézet egyik legfontosabb kutatási területe a romákkal kapcsolatos társadalmi folyamatok vizsgálata. 2015-ben jött létre az intézetben a Romakutatások Osztálya, amelynek tagjai a roma közösségekkel kapcsolatos társadalmi kérdéseket vizsgálják nemzetközi beágyazottságban. Az osztály a jelenlegi társadalmi helyzetet a társadalomtörténeti tudásanyagba ágyazva – egyben azt is egyre szélesebb körben feltárva – vizsgálja. Kiemelten fontos kutatási területnek tekinti az oktatással kapcsolatos kérdéseket, a többségi társadalom és a romák modern identitáskonstrukcióit, az interetnikus viszonyokat és a modernizáció kérdéskörét. Az osztály alapvető célkitűzése egy széleskörű együttműködés kialakítása hazai és nemzetközi kutatókkal, valamint hasonló profilú intézményekkel. Ennek keretében első kezdeményezése volt a Magyar Tudományos Akadémia különböző kutatóintézeteiben dolgozó, roma identitással rendelkező tudományos kutatók összefogása a 2015-ben megalakult Kritikai Roma Tanulmányok Kutatócsoport és a hozzá kapcsolódó műhelymunka keretében. Az elkövetkező időszakban kutatások indulnak a nemzetiségi önkormányzatok, az oktatási kérdések, és más, hasonlóan fontos témák vonatkozásában.

Az Országgyűlési Könyvtárral 2015-ben kötött megállapodás online elérhető és kereshető, népszámlálási, nemzetiségi jogi és nemzetiségi önkormányzati adatbázisok kialakítását tette lehetővé. A magyarországi népszámlálási adatbázis tartalmazza a jelentősebb etnikumok 1870 és 2011 közötti népszámlálások alkalmával lekérdezett településenkénti (és budapesti kerületenkénti) összes fontos anyanyelvi és nemzetiségi, valamint felekezeti adatait, szöveges és térképes ismertetőikkel és magyarázatokkal együtt. A Közép-európai kisebbségi jogtár a törvények vonatkozásában már 1945-től, a többi jogszabály szintjén pedig különösen a rendszerváltástól 2015-ig tartalmazza a magyarországi nemzetiségek helyzetét érintő jogi eszközöket. Az 1994-2014 közötti időszakot átfogó nemzetiségi önkormányzati adatbázis pedig átfogó dokumentációt nyújt a nemzetiségi önkormányzatiságról, a nemzetiségi törvény hatálya alá tartozó 13 nemzetiség önkormányzati, politikai, társadalmi életéről, belső viszonyairól és problémáiról. Az érdeklődők válogathatnak az országos és megyei napi- és hetilapok adatbázisba rendezett cikkeiből, tudományos folyóiratokban megjelent

elemzésekből, valamint az állami szervek működése során keletkezett, a nemzetiségi önkormányzatokkal foglalkozó dokumentumokból.

Nemzetiségi kutatóintézetek országos nemzetiségi önkormányzatok és nemzetiségi társadalmi szervezetek fenntartásában is működnek. A nemzetiségekért felelős tárca pályázat útján rendszeresen támogatja a nemzetiségi önismeretet, a nevelést, oktatást segítő kutatások megvalósítását. A nemzetiségek hagyományainak, történelmének és jelenének vizsgálatával emellett a **Magyar Néprajzi Társaság** is foglalkozott.

4.7. Ünnepek, nemzetiségi elismerések

Az Országgyűlés 1995-ben december 18-át, az ENSZ Nemzeti vagy Etnikai, Vallási és Nyelvi Kisebbségekhez tartozó Személyek Jogairól szóló Nyilatkozata elfogadásának napját, a Kisebbségek Napjává (2012-től új elnevezése szerint: Nemzetiségek Napja) nyilvánította. A nemzetiségek nyelvi-kulturális értékeinek megőrzésében aktív személyek és közösségek elismerésének céljából 1995-ben a miniszterelnök „Kisebbségekért Díjat” (későbbi elnevezése: „**Nemzetiségekért Díj**”) alapított. A Díjat minden évben december 18-ához kapcsolódva, ünnepélyes keretek között adják át a nemzetiségi közösségek érdekében, a közéletben, az oktatásban, a kultúrában, az egyházi életben, a tudományban, a tömegtájékoztatásban és a gazdasági önszerveződés területén kiemelkedő tevékenységet végző személyek és szervezetek részére. A díjat – a Hazai Nemzetiségi Bizottságnak a nemzetiségpolitikáért felelős miniszter útján tett előterjesztésére – a miniszterelnök adományozza. A Díj 2015-ben és 2016-ban kitüntetett hazai díjazottainak listáját a 6. számú melléklet tartalmazza.

A Nemzetiségek Napja időszakában országszerte is – regionális, megyei és települési – rendezvényekre, kiállításokra, kulturális bemutatókra kerül sor. Számos megyében adnak át a nemzetiségekhez kapcsolódó kitüntetések is.

Az NMI legrangosabb eseménye a Nemzetiségi Gála, amelynek megrendezésére évente, decemberben kerül sor. A **Pro Cultura Minoritatum Hungariae**, a Magyarországi Nemzetiségek Kultúrájáért elnevezéssel alapított díj a nemzetiségi közművelődési szakemberek munkásságát ismeri el. A díjat olyan magyarországi nemzetiséghez tartozó személyek, szervezetek kapják, akik és amelyek kiemelkedő tevékenységet végeznek a nemzetiségek körében az anyanyelvű kulturális örökség megtartásáért, s ezzel hozzájárulnak a Kárpát-medence népeinek tolerancián alapuló együttéléséhez (kulturális közélet, közművelődés, nemzetiségi média, nem hivatásos művészetek, nemzetiségi kultúra mecénása, stb.). A díszoklevél kétnyelvű, a kitüntetettek munkájának elismerését ismerteti magyarul és a díjazottak anyanyelvén. A Gála 2016. évi megrendezését az NMI szervezeti átalakítása miatt már nem vállalta.

5. A NEMZETISÉGEK ANYANYELVŰ HITÉLETE

5.1. Anyanyelvű vallásgyakorlás

A Kormány az egyházi területen is támogatja a nemzetiségek saját kultúrájának megőrzését, fejlesztését, és e feladatok ellátásában számít az egyházak segítségére. A jelentős

magyarországi történelmi múlttal rendelkező bevett egyházak hangsúlyt fektetnek a nemzetiségi pasztorációk ellátására, a legnagyobb létszámú bevett egyházak a hívek igénye szerint nemzetiségi nyelvű szolgálatot is ellátnak. Így pl. a Magyar Katolikus Egyház német, szlovák, horvát, lengyel és szlovén nyelvű, a Magyarországi Sajatjogú Metropolitai Egyház (Görögkatolikus Metropólia) ruszin, ukrán és román nyelvű, a Magyarországi Evangélikus Egyház német és szlovák nyelvű pasztorációt is ellát. Katolikus szempontból a burgenlandi horvátok és a magyarországi horvátok között aktív kapcsolat van. E kapcsolatot erősíti, hogy a burgenlandi püspök helyi horvát. A magyarországi horvátok rendszeresen zarándokolnak Mariaszellbe, horvát papok pedig Ausztriából járnak horvát misét tartani Magyarországra. Egy örmény rítusú vallási közösség is működik Magyarországon. A nemzetiségi ortodox egyházak – szerb, román, bolgár, konstantinápolyi – mind liturgiájukban, mind pedig ügyvitelükben értelemszerűen anyanyelvüket használják. A rájuk vonatkozó népszámlálási adatokat a 7. számú melléklet tartalmazza.

A katolikus egyháznak több olyan intézménye van, amelyben nemzetiségi nyelvű oktatás is folyik (pl. német – Baja, Budaörs, Budapest-Óbuda, Érd, Esztergom, Mohács, Mór, Szekszárd; szlovák – Dabas-Sári, Kétsoprony; roma – Alsószentmárton, Rakacaszend, stb.). Az evangélikus egyház Soltvadkerten német nyelvű köznevelési intézményt, Békéscsabán és Tótkomlóson szlovák nyelvet oktató egyházi tanintézményeket működtet. A soproni Berzsényi Dániel Líceumban német nemzetiségi gimnáziumi oktatás folyik, míg az esztergomi Vitéz János Katolikus Főiskola német és szlovák, az Apor Vilmos Katolikus Főiskola német nemzetiségi pedagógusokat is képez. Az Apor Vilmos Katolikus Főiskola pedagógusképzésén roma nemzetiségi szakirány is van. Az esztergomi és váci római katolikus főiskolákon romológiai képzés, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Karán pedig szlavisztikai képzés folyik.

Bármely nemzetiségű, felekezethez tartozó személy a honvédségben és a büntetés-végrehajtási intézetekben anyanyelvén is igénybe veheti a számára megfelelő egyházi szolgáltatást, mivel a lelkiismereti és vallásszabadság jogáról, valamint az egyházak, vallásfelekezetek és vallási közösségek jogállásáról szóló 2011. évi CCVI. törvény biztosítja a tábori lelkészség működését, valamint a börtönlelkészi szolgálatot és a börtönpasztoráció lehetőségét.

5.2. Cigánypasztoráció, romamisszió

A magyarországi vallási közösségek jelentős szerepet vállalnak a romák felkarolásában, integrációjának és felzárkózásának elősegítésében a cigánypasztoráció és romamisszió által. A bevett egyházak cigánypasztorációs munkája mind a romák felé való szolgálatban, mind a papok és lelkészek továbbképzése terén is intenzív (pl. református, katolikus, görögkatolikus képzések). Ezen képzések egyik fő célja, hogy a romamissziót végző vagy ez iránt érdeklődő lelkészek egy olyan kapcsolati hálóba léphessenek be, ami segítséget és támogatást jelenthet majd a romák közt végzett szolgálatukban. A Magyar Pünkösdi Egyház Országos Cigánymissziója bibliaiskolája keretén belül lehetőség van a bibliai ismeret és gyakorlati készségeket fejlesztő képzéseken való részvételre lelkészek és laikusok részére egyaránt. Számos helyen, kifejezetten a roma telepeken hoztak létre imaházakat, amelyek egyúttal a közösség mindennapi életének színtereivé is váltak (pl. Magyarországi Metodista Egyház első roma temploma Alsózsolcán). 2016 novemberében átadták Kisvárdán a Sója Miklós Szociális Házat, amely az önkormányzat és a Kisvárdai Görögkatolikus Egyházközség közös

beruházásaként épült. A ház fontos szerepet játszik a roma közösség életében, a társadalmi befogadás terjesztése, valamint az integráció feltételeinek megvalósítása terén.

A roma lakosság számára kulturális és liturgikus programokat szerveznek, a gyermekek részére oktatási és nevelési (tanodák, családi napközik, közösségi házak) tevékenységet folytatnak, szociális szolgáltatást, valamint szabadidős, közösségi programokat, táborokat szerveznek. 2015 októberében európai roma zarándoklatot tartottak a Vatikánban, amelyen a megjelent hétezer roma között – a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia cigánypasztorációjáért felelős – Székely János püspök vezetésével 150 fő magyarországi roma zarándok vehetett részt, találkozhatott a Szentatyával. A szerzetesrendek (női és férfi egyaránt) szintén kiemelkedő munkát végeznek a roma lakosság életminőségének javításában, különösen a gyerekekkel való foglalkozás, nevelés által. A Magyar Katolikus Egyházban a Boldog Ceferino Intézet működésének célja, hogy a cigánypasztorációban résztvevő lelkipásztorokat és munkatársakat képezze, a munkákat összehangolja, segítse. A Magyar Katolikus Püspöki Konferencia döntése után 2015-ben megjelent a lovári nyelvű temetkezési szertartáskönyv, amely a papság számára lehetőséget biztosít a szertartás egyes részeinek a gyászoló közösség nyelvén történő végzésére. Szintén ezt segíti a „Leszállt közénk a Szent Isten” című hittankönyv, amelyben egyes imádságok lovári nyelven is olvashatók.

2011 márciusában a történelmi egyházak és a kormányzat képviselőiben a Társadalmi Felzárkózásért Felelős Államtitkárság szándéknyilatkozatban rögzítette, hogy együttesen segítik a társadalmi felzárkózás ügyét hátránykiegyenlítő programmal, roma szakkollégiumok létesítésével. Ezzel egyidejűleg, a roma szakkollégiumok létrehozták a Keresztény Roma Szakkollégiumi Hálózatot. A Keresztény Roma Szakkollégiumi Hálózat (KRSZH) egy európai szinten is egyedülálló kezdeményezés, mely jó gyakorlatként azonosítható más országok számára, valamint jó példa arra, hogy az állam, az egyházak, az egyetemek a közös cél érdekében – jelen esetben a felzárkózási célok megvalósítása – összehangoltan és hatékonyan tudnak együttműködni.

A beszámolási időszakban 7 egyházi fenntartású kollégium működött Magyarországon: a Jezsuita Roma Szakkollégium (Budapest), a Szegedi Keresztény Roma Szakkollégium, a Miskolci Görögkatolikus Cigány Szakkollégium, a Wáli István Református Cigány Szakkollégium (Debrecen), az Evangélikus Roma Szakkollégium (Nyíregyháza), a Szent Miklós Görögkatolikus Roma Szakkollégium (2015 nyarán nyílt Debrecenben), valamint a Református Roma Szakkollégium (2016 őszén indult Budapesten). 2013-tól Pécsen, Egerben, Hajdúböszörményben és Kaposváron is működnek felsőoktatási intézmény által fenntartott roma szakkollégiumok. Eddig (2018) 158 fő szerzett BA vagy MA diplomát a szakkollégiumokban, a végzetek több mint 90%-a dolgozik. 2012-től uniós források (TÁMOP, EFOP, VEKOP) segítik a Roma Szakkollégiumok fejlesztését. Az EFOP (1,151 Mrd Ft) 9 db roma szakkollégium és a VEKOP (0,259 Mrd Ft) 2 db roma szakkollégium támogatását biztosítja. A beszámoló összeállításakor összesen 1,41 Mrd Ft forrás állt rendelkezésre 11 db Roma Szakkollégium fejlesztésére, 325 diák bevonásával.

2017-ben létrejött és megkezdte munkáját a Roma Koordinációs Tanács egyik szakpolitikai testületeként a Cigánypasztorációs Szakpolitikai Testület.

A Magyar Pünkösdi Egyház Országos Cigánymissziójának intézménye, a Cigány Módszertani és Kutató Központ kutatásokat, felméréseket végez, szakmai párbeszédet folytat, segítve a roma lakosság társadalmi elfogadottságát, a feszültségek enyhítését. 2015. áprilisban jelent meg a „Cigánymissziós mozgalmak hatása Magyarországon” című kötet,

amely tudományos igényességgel mutatja be a romák között végzett kutatás eredményét. A protestáns egyházak romamissziós vezetőinek (református, evangélikus, baptista, metodista, pünkösdi) együttműködésében rendszeresen megjelenik a Cigánymissziós Módszertani Füzet, amely által az egyházak romamissziói összefogásban kívánnak kilépni a társadalom elé a romák elfogadásáért, amely kulcskérdés a hazánkat is sújtó társadalmi problémák rendezése érdekében. A füzetek a romák elérését és az együttélés sok területét érintő kérdésre keresik és adják meg a választ. Ugyancsak a protestáns egyházak romamissziói összefogásával létrejött a „Tükör” című negyedévente megjelenő lap, amely tájékoztatást nyújt az egyes szolgálatokról, gyülekezeti életről.

A Kormány elismeréssel és tisztelettel tekint a vallási közösségek – bevett egyházak, vallási tevékenységet végző szervezetek – romák felzárkózását segítő munkájára, a romák társadalmi megítélésének, életminőségük javításában végzett szolgálatára, és persze a többségi társadalom érzékenyítéséért, szemléletformálásáért, az emberek közötti közeledés elősegítéséért küzdő és tevékenykedő, hittel és imával végzett példaértékű szolgálatára. A vallási tevékenységet végző szervezetek részére biztosított előirányzat ezen szervezetek működésének illetve az általuk végzett fakultatív hitoktatásnak, valamint az ezekhez kapcsolódó beruházások, felújítások támogatására használható. 2015-ben 21 M Ft-ot, 2016-ban 10,3 M Ft-ot fordítottak az alábbi táblázatban részletezett szervezetek közvetlenül roma pasztorációval összefüggő célokra.

15. sz. táblázat: Roma pasztorációval összefüggő támogatások

Kedvezményezett	Város	Támogatás tárgya	Megítélt támogatás (Ft)
2015			
Agapé Gyülekezet Keresztény Egyesület	Budapest	roma missziós munka	5 000 000
Shalom Bibliai Gyülekezetek Egyesülete	Debrecen	roma közösségi integráció, oktatás, képzés által	4 000 000
Magyarországi Szabadkeresztyén Gyülekezet Egyház	Budapest	bajóti cigánymisszió	3 000 000
Shalom Bibliai Gyülekezetek Egyesülete	Debrecen	6 településen roma gyülekezet működtetése, írás-és olvasástudatlanság megszüntetése 45 fő esetén, roma nemzetiségi ügyek képvisellete	4 000 000
Magyarországi Szabadkeresztyén Gyülekezet Egyház	Budapest	romamisszió	5 000 000
2016			
Agapé Gyülekezet Keresztény Egyesület	Budapest	roma missziós munka működési költségei	5 000 000
Shalom Bibliai Gyülekezetek Egyesülete	Debrecen	roma közösségi integráció, oktatás és képzés által	300 000
Omega Hálózat	Budapest	romamisszió 8 településen	5 000 000

Forrás: EMMI

2015-ben Wallenberg díjjal tüntették ki Bakay Péter lelkészt, a Magyarországi Református Egyház országos romamissziós referensét, Durkó Albertet, a Magyar Pünkösdi Egyház Országos Cigánymissziójának vezetőjét, valamint Szénási Sándor Jonathan református börtönlelkészt. A díj az emberi méltóság, a humánus melletti kiállás elismerését fogalmazza meg.

5.3. Egyházak nemzetiségi vonatkozású támogatásai

A nagy bevett egyházak olyan köznevelési intézményeket is fenntartanak, amelyekben nemzetiségi nyelven folyik az oktatás-nevelés. Az **egyházi köznevelési intézmények** a bértámogatáson túl működési támogatásban is részesülnek. Az állami költségvetés támogatja az egyházak szociális, egészségügyi és kulturális (lényegében közfeladatot ellátó) intézményeit is. (A közfeladat ellátó egyházak mindenben az állami, önkormányzati intézményekkel azonos mértékű támogatásban részesülnek.) A nemzetiségi ortodox egyházak közül a Budai Szerb Ortodox Egyházmegye tart fenn három szociális intézményt, illetve a Konstantinápolyi Egyetemes Patriarchátus Magyarországi Exarchátusa is végez szociális tevékenységet.

Az **egyházi közgyűjtemények** működését is támogatja az állami költségvetés, ezen belül támogatást kap a szentendrei szerb ortodox és a gyulai román ortodox egyházi gyűjtemény. A szerb ortodox egyház 2015-ben 59,646 M Ft, 2016-ban 60,661 M Ft támogatást, a román ortodox egyház 2015-ben 14,201 M Ft, 2016-ban 14,443 M Ft támogatást kapott gyűjteménye működtetésére. Ugyancsak kap ilyen célú támogatást a Konstantinápolyi Egyetemes Patriarchátus Magyarországi Exarchátusa is, amelynek görög nemzetiséghez tartozó hívei is vannak (2015-ben 11,361 M Ft, 2016-ban 11,554 M Ft támogatást kapott).

A beszámolási időszakban az Egyházi közösségi célú programok és beruházások támogatása előirányzat szolgálta az egyházak belföldi és határon túli, valamint az egyházi roma missziók munkáját. Az egyházak **hitéleti tevékenységét** az állam a következő módon támogatja:

- Az állampolgárok rendelkezhetnek a személyi jövedelemadójuk 1%-ról, és ezzel a lehetőséggel élhetnek a nemzetiségekhez tartozók is, akik saját egyházaik számára ajánlhatják fel az 1%-ot. Ezt az állami költségvetés a befizetett Szja 1%-ig kiegészíti, a bevett egyházakra felajánlók számának a figyelembe vételével. (2015-ben az állami költségvetés további kompenzációt biztosított az Szja 1%-os felajánlások figyelembe vételével.)
- Az érintett egyházak a volt államosított ingatlanaik egy részének igényléséről az állammal való megállapodás alapján évente folyósított járadék fejében lemondhattak. A nemzetiségekhez tartozó egyházak közül jelentős járadékban részesül a Budai Szerb Ortodox Egyházmegye. A járadék összegét a kormány évente valorizálja, a járadék összege 2015-ben 104,86 M Ft, 2016-ban 106,465 M Ft volt.
- Az állam anyagilag is támogatja a hitoktatást. 2013. szeptember 1-től az állami köznevelési intézményekben az állami erkölcsan helyett a bevett egyházak a tanrendbe illesztett hit- és erkölcsanoktatást tarthatnak, amelyet teljes egészében az állam finanszíroz. Erre természetesen joga van a nemzetiségi jellegű bevett egyházaknak, illetve a többi egyház is tarthat nemzetiségi nyelven hit-és erkölcsanoktatást az iskolákban.

Ugyanakkor a vallási közösségek fakultatív hitoktatását is támogatja az állami költségvetés. A vizsgált időszakban három – a szerb, a román, valamint a görög – nemzetiségi ortodox egyház igényelt és kapott fakultatív hitoktatási támogatást (ez éves szinten kb. 5 M Ft). Több kisebb, nem bevett egyházként működő neoprotestáns közösség is kapott egy külön keretből állami támogatást iskolán kívüli fakultatív hitoktatásra, amelynek roma pasztorációs vetülete is van.

- A kistelepüléseken szolgálatot teljesítő lelkészek jövedelmét az állam az egyházakkal való megállapodás alapján kiegészíti. A nemzetiségi egyházak közül ilyen megállapodás van a Budai Szerb Ortodox Egyházmegyével (2015-ben 1,552 M Ft, 2016-ban 2,08 M Ft támogatást kapott), a Magyarországi Román Ortodox Egyházzal (2015-ben 2,173 M Ft, 2016-ban 2,912 M Ft támogatást kapott) és a Konstantinápolyi Egyetemes Patriarchátus Magyarországi Exarchátusával (2015-ben 415 000 Ft, 2016-ban 555 000 Ft támogatást kapott). Ez érinti a nagyobb egyházak pl. a katolikus, evangélikus, valamint a baptista vidéki nemzetiségi nyelvű szolgálatot ellátó papjait is. Megemlítendő, hogy a Görögkatolikus Metropólia 2016-ban 10 M Ft támogatást kapott az ukrán, 2017-ben 5 M Ft-ot a ruszin görögkatolikus hívek magyarországi, anyanyelvű lelkipásztori ellátása céljára.

Alapvetően a hitéleti tevékenységet segítik elő az **egyházi épített örökség** védelme és egyéb **beruházások**, illetve az egyházi közösségi célú programok és beruházások támogatása elnevezésű fejezeti kezelésű előirányzatok, amelyeknek azonban közcélú vonatkozásai is vannak, pl. a műemlék épületek esetében, de ezen előirányzathoz nyújtott támogatás természetesen közfeladat ellátására szolgáló egyházi épületre is felhasználható.

A *Budai Szerb Ortodox Egyházmegye* 2015-ben a Dunaszekcsői Szerb Ortodox Templom tető felújítására és a toronyrész helyrehozatalára 4,85 M Ft támogatásban részesült. 2016-ban az egyház a Szerb Egyházi Múzeum Szentendre főterén található épülete felújítására 620 M Ft, a ráckevei szerb ortodox monostorban a kincstári tárlatnak helyet adó épület felújítására 57 M Ft, az egri, a szentendrei, a dunaszekcsői, a mohácsi, a siklósi, a százhalmibattai kulturális örökség megóvása céljára 290 M Ft, a Budapesti Szerb Ortodox Egyházközség múzeum, könyvtár és parókia épületének létrehozására 640 M Ft támogatásban részesült. A Budapest, Váci u. 66. sz. alatti épület egyház javára történő folyamatos kivásárlására az állam 2016-tól kezdve 490 M Ft-ot fordított, és ez a folyamat még messze nem ért véget.

A *Magyarországi Román Ortodox Egyházmegye* az egyházmegyéhez tartozó egyes templomok örökségvédelmére 2015-ben a Magyarországi Román Ortodox Egyházmegyéhez tartozó egyes templomok örökségvédelme céljára 4,85 M Ft, 2016-ban a Körösszakáli Román Ortodox templom restaurálása és kápolna építésére 5 M Ft támogatást kapott.

A *Konstantinápolyi Egyetemes Patriarchátus Magyarországi Exarchátusa* 2015-ben a szentesi Szent Miklós templom ikonjainak illetve mennyezeti freskóinak restaurálására 10 M Ft, a szentesi parochia renoválásának befejezésére pedig 1,5 M Ft támogatást kapott. 2016-ban a Kormány határozatot hozott a Bp., V. kerület, Múzeum u. 11. sz. ingatlan egyház részére történő átadására, amely mind az egyházi közfeladat ellátást, mind a liturgikus és egyházkormányzati teendőik ellátását nagymértékben elősegíti.

Az *Esztergom-Budapesti Főegyházmegye* a Boldog Ceferino Alapítvány „roma zarándoklat a Pápához” programjához 8,5 M Ft, a Boldog Ceferino Roma Misszió az esztergomi Roma Missziós Központ és közösségi ház felújítására 11,65 M Ft, a *kaposfői* Boldog Ceferino

Személyi Plébánia közösségfejlesztési célra 1,5 M Ft támogatás kapott 2015-ben. 2016-ban a Boldog Ceferino Roma Misszió 8 M Ft támogatást kapott (kápolna és közösségi épület felújítása). A *Miskolci Egyházmegye* Egyetemi és cigány szakkollégium bővítése, felújítása céljára 85 M Ft támogatásban részesült.

2016-ban a *Budapest-Törökőri Református Egyházközség* 500 000 Ft támogatásban részesült („Hitéleti és közösségépítő program a Hős utcai cigánymisszióban”), a Magyarországi Református Egyház támogatása a Budapesti Református Cigány Szakkollégium infrastrukturális fejlesztése érdekében 30 M Ft volt.

A *Görögkatolikus Egyetemi és Főiskolai Kollégium* Cigány Szakkollégium 500 000 Ft („Hitben és térben élünk” című program), a *Sajópetri Görögkatolikus Parókia* Cigánypasztorációs közösségi tér létrehozása céljából 15 M Ft támogatásban részesült.

5.4. A nemzetiségi egyházak ingatlanrendezése

A nemzetiségi egyházak ingatlanrendezés ügyei a magyar állam részéről befejeződtek, az ingatlanrendezés a román és a szerb ortodox egyházat érintette. A *Magyarországi Román Ortodox Egyház* által benyújtott igények közül 8 ingatlan ügyét a Kormány rendezte az egyház javára. 7 ingatlanért az egyház összesen 62 M Ft kártalanítást kapott, 1 ingatlan természetben került vissza az egyházhoz.

A *Budai Szerb Ortodox Egyházmegye* 41 volt ingatlanára nyújtott be igényt, és ezek közül valamennyi rendeződött. 21 kormánydöntéssel (13 pénzbeli kártalanítás, 8 természetbeni átadás) 1088 M Ft értékben, 5 közvetlen megállapodással, 2 ingatlan járadék-megállapodással (848 M Ft értékben), a járadékot a költségvetés ki is egészíti. (Az egyház 1999-től folyamatosan kapja az évente valorizálódó ingatlanjáradékot. A járadékot az egyház szabadon, elszámolási kötelezettség nélkül használhatja fel működésére.) 13 ingatlanigény – mint a törvény hatálya alá nem tartozó – elutasításra, illetve visszavonásra került. A Kormány 1013/2006. (II. 8.) határozatával az egyház tulajdonába adta a legjelentősebb szentendrei ingatlan, amelyben a beszámolási időszakban a Megyei Múzeumi Igazgatóság és a Ferenczy Múzeum volt található. A volt egyházi épületen kívül az egyház megkapta az új építésű irodaházat is. A kormány a múzeum kihelyezésére 550 M Ft költségvetési forrást biztosított.

16. sz. táblázat: *Hazai ortodox egyházak egyházi szakterület által kezelt költségvetési támogatásai (2015-2016)*

Év/ Előirányzat	Összeg (Ft)
Konstantinápolyi Egyetemes Patriarchátus - Magyarországi Ortodox Exarchátus	
2015	
Az 5000 lakosnál kisebb településeken és szóróanyagban szolgálatot teljesítő egyházi személyek jövedelempótléka – Bevett egyházak	414 720
Egyházak hitéleti támogatásának kiegészítése	817 446
Egyházi közösségi célú programok és beruházások támogatása	
A szentesi parochia renoválás befejezése	1 500 000
A szentesi templom ikonjainak illetve mennyezeti freskóinak restaurálása	10 000 000

Egyházi közgyűjtemények és közművelődési intézmények támogatása	11 361 232
Hittanoktatás támogatása	391 853
Egyházi alapintézmény-működés, Szja rendelkezés és kiegészítése	4 472 928
Egyházi fenntartású intézményekben foglalkoztatottak bérkompenzációja	251 460
2015-ben összesen:	29 209 639
2016	
Az 5000 lakosnál kisebb településeken és szórványban szolgálatot teljesítő egyházi személyek jövedelempótléka – Bevett egyházak	555 840
Egyházak hitéleti támogatásának kiegészítése	249 998
Egyházi közgyűjtemények és közművelődési intézmények támogatása	11 554 639
Hittanoktatás támogatása	417 380
Egyházi alapintézmény-működés, Szja rendelkezés és kiegészítése	5 322 177
Egyházi fenntartású intézményekben foglalkoztatottak bérkompenzációja	245 364
2016-ban összesen:	18 345 398
Magyarországi Román Ortodox Egyházmegye	
2015	
Az 5000 lakosnál kisebb településeken és szórványban szolgálatot teljesítő egyházi személyek jövedelempótléka – Bevett egyházak	2 172 960
Egyházak hitéleti támogatásának kiegészítése	972 594
Egyházi épített örökség védelme és egyéb beruházások	
A Magyarországi Román Ortodox Egyházmegyéhez tartozó egyes templomok örökségvédelme	4 850 000
Egyházi közgyűjtemények és közművelődési intézmények támogatása	14 201 540
Hittanoktatás támogatása	2 751 994
Egyházi alapintézmény-működés, Szja rendelkezés és kiegészítése	5 691 073
2015-ben összesen:	30 640 161
2016	
Az 5000 lakosnál kisebb településeken és szórványban szolgálatot teljesítő egyházi személyek jövedelempótléka – Bevett egyházak	2 912 370
Egyházak hitéleti támogatásának kiegészítése	293 898
Egyházi közösségi célú programok és beruházások támogatása	
Körösszegapáti parókia belső felújítása és fűtése korszerűsítése	1 200 000
Egyházi épített örökség védelme és egyéb beruházások	
A Körösszakáli Román Ortodox templom restaurálása és kápolna építése	5 000 000
Egyházi közgyűjtemények és közművelődési intézmények támogatása	14 443 298
Hittanoktatás támogatása	3 112 554
Egyházi alapintézmény-működés, Szja rendelkezés és kiegészítése	6 456 759
2016-ban összesen:	33 418 880
Budai Szerb Ortodox Egyházmegye	
2015	

Az 5000 lakosnál kisebb településeken és szórványban szolgálatot teljesítő egyházi személyek jövedelempótléka – Bevett egyházak	1 552 320
Egyházak hitéleti támogatásának kiegészítése	1 486 417
Egyházi személyek eszközellátásának támogatása	
1 db személygépkocsi beszerzése	1 000 000
Egyházi épített örökség védelme és egyéb beruházások	
A dunaszekcsői szerb ortodox templom tetőfelújítása, toronyrész helyrehozatala II. ütem	4 850 000
Egyházi közgyűjtemények és közművelődési intézmények támogatása	59 646 468
Hittanoktatás támogatása	2 403 147
Egyházi alapintézmény-működés, Szja rendelkezés és kiegészítése	9 058 630
Átadásra nem került ingatlanok utáni járadék	104 860 671
Egyházi fenntartású intézményekben foglalkoztatottak bérkompenzációja	5 167 884
2015-ben összesen:	190 025 537
2016	
Az 5000 lakosnál kisebb településeken és szórványban szolgálatot teljesítő egyházi személyek jövedelempótléka – Bevett egyházak	2 080 540
Egyházak hitéleti támogatásának kiegészítése	404 341
Egyházi épített örökség védelme és egyéb beruházások	
Egri szerb ortodox műemlék templom tető felújítása	4 000 000
Egyházi közösségi célú programok és beruházások támogatása	
Budai Szerb Ortodox Egyházmegye ingatlanvásárlása (Budapest V., Váci u. 66.)	67 200 000
Szerb Egyházi Múzeum Szentendre főterén található épülete felújítása	620 000 000
A ráckevei szerb ortodox monostorban a kincstári tárlatnak helyet adó épület felújítása	57 000 000
Eger, Szentendre, Dunaszekcső, Mohács, Siklós, Százhalombatta kulturális örökség megóvása – jelentős értéket képviselő templomok állagmegóvása	290 000 000
Budapesti Szerb Ortodox Egyházközség: múzeum, könyvtár és parókia épületének létrehozása	640 000 000
Egyházi közgyűjtemények és közművelődési intézmények támogatása	60 661 854
Hittanoktatás támogatása	2 886 784
Egyházi alapintézmény-működés, Szja rendelkezés és kiegészítése	9 719 929
Átadásra nem került ingatlanok utáni járadék	106 465 523
Egyházi fenntartású intézményekben foglalkoztatottak bérkompenzációja	4 413 504
2016-ban összesen:	1 864 832 474
Magyarországi Bolgár Ortodox Egyház	
2015	
Egyházak hitéleti támogatásának kiegészítése	688 990
Egyházi alapintézmény-működés, Szja rendelkezés és kiegészítése	4 696 163
2015-ben összesen:	5 385 154

2016	
Egyházak hitéleti támogatásának kiegészítése	201 477
Egyházi alapintézmény-működés, Szja rendelkezés és kiegészítése	5 232 237
2016-ban összesen:	5 433 715

Forrás: EMMI

6. A NEMZETISÉGEK ANYANYELVŰ MÉDIÁJA

Magyarországon a nemzetiségi törvény, valamint a médiaszolgáltatásokról és a tömegkommunikációról szóló 2010. évi CLXXXV. törvény garantálja a nemzetiségi média működését, illetve működtetését. A közszolgálati műsorszolgáltatók rendszeresen sugároznak anyanyelvű rádió és televízió műsort mind a 13 hazai nemzetiség részére. A központi költségvetés az országos önkormányzatok támogatása során anyagi forrásokat biztosít a nemzetiségek anyanyelvű újságjainak megjelentetésére.

6.1. Nemzetiségi műsorok Magyarországon

A Médiaszolgáltatás-támogató és Vagyonkezelő Alap (a továbbiakban: MTVA) szervezetében a beszámolási időszakban a Nemzetiségi, Külhoni és Kiemelt Projektek Főszerkesztőség látta el a nemzetiségi műsorok vonatkozásában a közszolgálati médiaszolgáltató által megrendelt tartalmak létrehozásával kapcsolatos kezdeményezési, általános koordinálási és tartalomfelügyeleti tevékenységeket.

Nemzetiségi műsorok 2015-től kezdődően kisebb részben belső gyártásban Budapesten, nagyobb részben külső gyártásban, Pécsen, Szegeden, Szombathelyen és Budapesten készültek. A nemzetiségi műsorok éves összköltsége a beszámoló által érintett időszakban éves szinten az 1 Mrd Ft-ot meghaladta. Az MTVA nemzetiségi műsorai széles spektrumot mutattak be a nemzetiségek életéből, valamint fontos missziót teljesítettek a Magyarországon élő nemzetiségek életének, kultúrájának, hagyományainak bemutatásával, a nemzeti összetartozás nyelvi, kulturális erősítésével. A nemzetiségi műsortartalmak megfogalmazásánál kiemelt közszolgálati cél a nemzetiségek kultúrájának, hagyományainak, anyanyelvének ápolása és a társadalmi integráció elősegítése, illetve megerősítése.

A nemzetiségi képi tartalmak a **Duna TV** és a **Duna World** Televízió műsoraiban jelennek meg, a hangzó tartalmak kisebb része a nemzeti rádióadó, a **Kossuth Rádió** műsorfolyamában, míg többségük a **Nemzetiségi Rádió** (MR4) hullámhosszán szólnak. Különösen fontos hangsúlyozni, hogy Európában egyedülálló módon csak Magyarországon működik önálló nemzetiségi rádióadó, napi 24 órás adásidőben. Napközben igényes, élő anyanyelvi nemzetiségi műsorokkal jelentkeznek a szerkesztőségek, az éjszaka az ismétléseké. A Magyar Rádió által 1998 óta sugárzott nemzetiségi rádióműsorok 2007 óta egységes szerkezetűek, a nap 24 órájában, azonos hosszban és időpontokban hallhatók a Nemzetiségi Rádióban: reggel 8 és este 8 között valamennyi műsor élő, ezt követően másnap reggel 8-ig a nappali adást ismétli az adó a hét minden napján. Az elkészült műsorok tartalmi szempontokat figyelembe véve megfelelnek az eredeti célkitűzésnek, jórészt egységes, jól kiszámítható struktúrával, kiegyensúlyozott szerkesztési elv alapján készülnek.

A 13 nemzetiségi rádióműsor (román, szlovák, német, szerb, horvát, roma, ruszin, lengyel, görög, bolgár, szlovén, örmény, ukrán) mindegyike saját anyanyelvén szól a hallgatókhoz, témaválasztása, szerkesztési elvei alapján valamennyi megfelel a közszolgálati elveknek. A műsorok vállaltan az adott nemzetiségi közösségekhez tartozók összefogását, a nemzetiségi identitás, öntudat és a kulturális autonómia erősítését tűzték ki célul, ezért is kap hangsúlyos szerepet a feldolgozott témák között a nemzetiségi önkormányzatok működésének, feladatellátásának sokoldalú bemutatása a nemzetiségi kultúra, a hagyományok, a viselet, a népművészet, az ének- és zenei kultúra, valamint a hitéleti-vallási emlékek ápolása, terjesztése mellett. A társadalmi problémák konkrét példákon keresztüli megjelenítésén kívül időről időre hangsúlyt kap az esélyegyenlőség megteremtésével, valamint a nemzetiségek jogainak érvényesítésével kapcsolatos önkormányzati feladatok bemutatása is.

Az MTVA nemzetiségi koncepciójának lényege volt a nemzetiségeket zárványként, néprajzi kuriózumként, elszigetelt jelenségként megjelenítő műsorkészítés megszüntetése. A beszámolási időszakban a nemzetiségi műsorok tökéletesen illeszkedtek a teljes műsorfolyamba, azok szerves részét képezték, több csatornán és platformon is megjelentek. A nemzetiségeket érintő információk – tematikától függően – helyet kaptak a közszolgálati médiumok teljes hírfolyamában. A tematikus napok feldolgozása a nemzetiségi nézőpont érvényre juttatása nélkül mára elképzelhetetlenné vált. Az M1 aktuális csatorna létrejöttével egy újabb csatornán jelentek meg a nemzetiségi témák, ezáltal a korábbiakhoz képest nem hogy szűkült volna, sokkal inkább bővült a nemzetiségi tematika megjelenítése a többségi társadalom felé, amely szélesebb körű tájékoztatást jelent.

A nemzetiségi műsorok tematikája messze túlmutatott a törvényi előírásokban megfogalmazott nemzetiségi kultúra és anyanyelv ápolásának kötelezettségén. A közmédia törekedett a nemzetiségi műsorok minél szélesebb körben történő bemutatására, ugyanaz a műsor több csatornán, több platformon is megjelent. Tehát nem elszigetelt nemzetiségi blokkokban szerepeltek a műsorfolyamban, hanem illeszkedtek a napi/heti műsorstruktúrához és megtalálták helyüket az aktuális témák között. A műsorok egyre bővülő témákkal és tartalommal jelentek meg. Kiemelendő, hogy a közmédiában – ún. tematikus napokon és műsorfolyamban – kiemelt szerepet kaptak a nemzetiségi műsorkészítők, és a tematikus napok nemzetiségi vetületei. Így például:

- a „Jónak lenni jó” adventi karitatív műsor, ahol a nemzetiségi közösségek és tagjaik is adakoznak;
- a Német tematikus nap, amikor a német nemzetiség magyarországi jelenlétéről, kultúrájáról, a többségi társadalomban való aktív szerepéről is komoly szó esett;
- a Szent Mihály napi tematikus műsorfolyam, ahol a vidék Magyarországnak bemutatása elképzelhetetlen a nemzetiségek nélkül;
- vagy a Kommunizmus áldozatainak emléknapja, a német, szlovák lakosságcsere, vagy a kitelepítések kapcsán jóval több csatornán és műfajban jelenik meg a nemzetiségi tematika;
- ugyanez volt jellemző a Gulág Emlékév kapcsán;
- a Házasság Hete évente jelentkező műsorstruktúrájában a nemzetiségi vegyes házasságok, az ilyen típusú együttélés és az egyes nemzetiségek sajátos hagyományainak bemutatása is kiemelt szerepet kap;
- végül, de nem utolsó sorban a magyarországi közmédia egyedülálló kezdeményezése: a Nemzetiségi Kultúrák Napja, ami a régióban is egy különleges lehetőség a nemzetiségi lét bemutatására a közmédia valamennyi csatornáján.

A Nemzetiségi Kultúrák Napja, hagyományteremtő céllal, két alkalommal szerepelt a közszolgálati csatornák műsorán: első alkalommal 2015. május 10-én, aztán 2016. május 22-én került megtartásra.

6.2. MR4 – Nemzetiségi adások a közszolgálati rádióban

A Nemzetiségi Rádió Európában szinte egyedülálló módon minden államalkotó nemzetiséget saját anyanyelvén szólít meg: tájékoztat, szórakoztat, kulturális értéket közvetít és teremt. A műsorokban az adott nemzetiség életének, ill. önkormányzatainak hírei mellett szerepeltek kulturális intézményeinek programjai, hagyományos ünnepei, az egyházi ünnepek, a vallási felekezetek hírei, rendezvényei. Mind a naponta, mind a hetente sugárzott adásokban szerepeltek tematikus műsorok, ill. műsorsorozatok, amelyek az adott nemzetiség kiemelkedő alkotóival, ill. alkotásaival, mesevilágával, népköltészetével, népzenejével foglalkoztak. Az adásokban kiemelten szerepeltek az anyaország hírei, kulturális eseményei.

A horvát, német, román, szerb és a szlovák nemzetiségeknek napi 2 órás, a bolgár, görög, lengyel, örmény, ruszin, szlovén és ukrán nemzetiségek részére heti 30 perces anyanyelvű műsor készült. A roma nemzetiség számára heti 5 alkalommal, hétfőtől-péntekig 60 perces műsor szólt „Három szólamra” címmel. A roma műsorok napi egy órás adásidején belül heti két-két alkalommal félórás lovári, illetve beás nyelvű műsorral jelentkezett a magyar nyelvű roma műsorok mellett. A lovári, illetve beás nyelvű műsorok egyik deklarált célja a nyelvvesztés megállítása, az anyanyelv és az ahhoz fűződő különleges kultúra megmentése, az önazonosság megtartásának elősegítése volt.

A roma nemzetiség további két műsora volt a Kossuth Rádión a „Jelenlét” – roma *közéleti* magazin minden szombaton 24 percben; illetve szintén a Kossuth Rádión a „Jelenlét” – roma *kulturális* magazin minden vasárnap 24 percben. Ezen kívül heti rendszerességgel, vasárnap jelentkezett az 55 perces magyar nyelvű műsormagazin, az „Egy hazában” (Nemzetiségi Adások + Kossuth Rádió), a szintén vasárnap hallható „Gyöngyszemek” című műsor heti 5 percben pedig a nemzetiségek irodalmából válogatott. A „Nemzetiségek ünnepei” a jeles évfordulók függvényében jelentkezett pénteki adásnapokon, illetve a „Nemzetiségeink zenéje” naponta más-más nemzetiség zenei kultúráját mutatta be.

6.3. Nemzetiségi műsorok a közszolgálati televízióban

A Magyar Televízióban több mint 35 éve kezdődött el a nemzetiségi műsorok sugárzása. Az 1978-ban (Pécsett) német és szerb-horvát (ma már külön szerb, horvát és szlovén magazin) műsorokat később Szegeden román és szlovák, 1992-ben pedig a roma műsorok követték. 1994-ben indult a „Rondó” című (bolgár, görög, lengyel, örmény, ruszin, ukrán) műsor. A műsorok az adott nemzetiség mindennapjaiba nyújtottak betekintést és mutatták be sokszínű kultúrájukat, történelmüket, aktuális híreiket, eseményeiket. Az adások magazinjelleggel készültek, alkalmanként azonban egy-egy hosszabb lélegzetvételű, jelentősebb produkció, fesztivál-beszámoló, portré, dokumentumfilm is képernyőre került. A műsorok heti struktúrája a következőképpen alakult:

- Hétfő: Roma magazin, Domovina (szlovák)
- Kedd: Srpski Ekran (szerb), Unser Bildschirm (német)

- Szerda: Hrvatska kronika (horvát), Ecranul Nostru (román)
- Csütörtök (kétheti váltásban) a következők alapján:
 - Rondó ('52) – (bolgár, görög, lengyel, örmény, ruszin, ukrán)
 - Slovenski Utrinki (szlovén) + Kvartett (A visegrádi négyek közszolgálati televízióinak magazin-műsora)
 - Rondó ('26) + Alpok-Adria (a bajor, a horvát, a szlovén, az olasz és a magyar televízió közös magazinja)
 - Slovenski Utrinki + Kvartett
 - Rondó ('52)
- Péntek (kétheti váltásban): P'amende, Életkerék (roma)

Az adások magazinjelleggel készültek, alkalmanként azonban egy-egy hosszabb lélegzetvételű, jelentősebb produkció (JELEN/LÉT Nemzetiségi Színháztalálkozó, Roma Állami Hungaricum, Zorba a Margitszigeti Szabadtéri Színpadon és a Szegedi Szabadtéri Játékokon stb.), portré-, dokumentumfilm is képernyőre került. A nemzetiségi adások a reggeli műsorsávban kapnak helyet a Duna Tv-n. Az ismétléseket a Duna World csatornán tekinthetik meg a nézők a kora délutáni órákban (15-16 óra között). Minden műsor visszanezhető 60 napig a www.mediaklikk.hu weboldalon, azt követően a www.nava.hu-n. A www.mediaklikk.hu internetes oldalon minden műsornak megvan a saját oldala, amelyen információk olvashatóak, láthatóak, illetve itt látható az egyes adások rövid tartalma is.

6.4. Nemzetiségi lapok és egyéb média

A központi költségvetés továbbra is anyagi forrásokat biztosít a nemzetiségek anyanyelvű újságjainak a megjelentetésére. Amint az az előző beszámolókból is szerepelt, 2011-től a nemzetiségi lapok – a nemzetiségek országos terjesztésű, anyanyelvű újságjai – állami támogatása beépült az országos nemzetiségi önkormányzatok költségvetésébe, így az egyes médiaműhelyek a költségvetési támogatáshoz közvetlen módon, pályázat nélkül juthatnak hozzá. A nemzetiségek anyanyelvű újságjai mellett költségvetési támogatást kapott a Barátság című interetnikus – valamennyi nemzetiséggel foglalkozó – folyóirat is.

A tömegtájékoztatási eszközökre és a média területére vonatkozó kérdéskörökben a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság Műsorfigyelő és -elemző főosztálya vizsgálja, hogy a különböző társadalmi, gazdasági, etnikai csoportok miként jelennek meg a magyarországi hír- és tájékoztató jellegű műsorokban. A nemzetiségi csoporthoz való tartozás azonosítása történhet fizikai jellemzők, családi vagy utónév vagy „önbevallás” (amikor egy adott csoporthoz tartozó személy ezt saját magáról kijelenti) alapján, illetve kiderülhet a kontextusból vagy a narrációból (nemzetiségi kulturális rendezvény, választás stb.).

A Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság vizsgálata – a rendelkezésre álló források és kapacitások korlátai miatt – a hír- és tájékoztató jellegű programokra terjedt ki. A mintába került műsorokról kvantitatív tartalomelemzést készítettek, hogy az anyagok különböző módokon osztályozva mérhetővé váljanak, bemutattva azt is, hogy ezek milyen képet közvetítenek a különböző társadalmi csoportokról.

6.5. Képzések a nemzetiségi média területén

Az MTVA által alapított Közzolgálati Médiaakadémia Alapítvány az MTVA tartalom-előállító munkavállalói számára az Esélyegyenlőségi érzékenyítő tréninget tartott. A program célja volt a szerkesztőként, tartalmi felelősséget vállaló munkatársként dolgozók számára komplex felkészítést nyújtani esélyegyenlőségi tematikában, beleértve a Magyarországon élő nemzetiségekkel foglalkozó műsorok sajátosságainak megismerését is. A képzés oktatói közül többen maguk is műsorkészítőként vettek részt a programban, így az általuk elemzésre bocsájtott anyagok és a jó gyakorlatok bemutatását szolgáló példák a nemzetiségi műsorok közül kerültek ki.

2016 márciusában indult a „Kapcsolódj be a közvetítésbe!” című, egy éves szakmai gyakorlatra szóló ösztöndíjprogram hat fővel. Az ösztöndíj célja, hogy a fiatalok szakmai gyakorlat keretében ismereteket szerezzenek a média világról, betekintést nyerhessenek a televízió munkájába, aktív tagjai lehessenek az ott zajló munkafolyamatoknak. A program hozzájárul a fiatal, leendő roma értelmiség személyes és szakmai fejlődéséhez, identitásuk megőrzéséhez, médiatapasztalataik bővítéséhez. A programot Balog Zoltán, az emberi erőforrások miniszterének kezdeményezésére az MTVA és a Nemzeti Kulturális Alap indította el hátrányos helyzetű, elsősorban roma fiatalok számára. Az MTVA a gyakorlati helyet és a képzést biztosította a gyakornokok számára. A gyakornoki program végén két fővel az MTVA munkaviszonyt létesített, ők a beszámoló összeállításakor az M1 Csatornaigazgatóságán végezték munkájukat. Az ösztöndíj összege 200 000 Ft/fő/hónap, melyre 18 és 30 év közötti, középfokú végzettséggel rendelkező, hátrányos helyzetű fiatalok pályázhatnak.

7. A NEMZETISÉGPOLITIKA EGYÉB TERÜLETEI

Az előző fejezetekben bemutatott szakterületeken kívül számos más aspektusban is megjelenik a nemzetiségpolitika. Az egyes tárcák, intézmények, területek beszámolóí alapján az alábbi példákat mutatjuk be ezzel kapcsolatban.

7.1. Egyenlő Bánásmód Hatóság

Az EBH az esélyegyenlőségi törvény 8. § f) pontja (anyanyelv) alapján vizsgálatot indíthat kérelemre, vagy a 4. § a)-d) pontjai alá tartozók esetében hivatalból annak megállapítására, hogy az arra kötelezettek megsértették-e az egyenlő bánásmód követelményét, és a vizsgálat alapján határozatot hoz, illetve a jogsértővel szemben az esélyegyenlőségi törvény 17/A. § (1) bekezdés a)-e) pontjaiban felsorolt szankciókat alkalmazhatja. A beszámolási időszakban *nemzetiségi nyelvhasználattal összefüggésben* a hatóság előtt nem indult vizsgálat, nem született érdemi döntés, olyan kérelem nem érkezett, amelyben a nemzetiségi nyelvhasználat miatt érte hátrányos megkülönböztetés a panaszost.

A beszámolási időszakban az esélyegyenlőségi törvény 8. § e) pontjára (*nemzetiséghez való hovatartozás*) hivatkozással a hatósághoz érkezett panaszok számát, és azokban született döntéseket az alábbi táblázat foglalja össze.

17. sz. táblázat: Nemzetiséghez való tartozáshoz kapcsolódó panaszok

Statisztika				
Terület:	2015	2016	2017	Összesen:
Foglalkoztatás	16	12	6	34
Szociális biztonság	3	1	3	7
Lakhatás	1	3	3	7
Oktatás	3	3	1	7
Áruk forgalma és szolgáltatás	18	15	3	36
Összesen:	41	34	16	91

Határozatok/döntések				
Terület:	2015	2016	2017	Összesen
Jogsértést megállapító	6	7	1	14
Egyezség	6	4	1	11
Elutasító határozat	16	16	3	35
Összesen:	28	27	5	60

Forrás: EBH

A nemzetiséghez való hovatartozásra hivatkozással jellemzően a magukat romának valló panaszosok fordultak a hatósághoz, elenyésző, 0,5% alatti volt az egyéb, hazánkban élő nemzetiségek által benyújtott kérelem. A kérelmezők általában a foglalkoztatás, valamint az áruk forgalma és a szolgáltatások igénybevétele területéről jelezték, hogy velük szemben megsértették az egyenlő bánásmód követelményét. A foglalkoztatás területén megnövekedett azoknak a panaszoknak a száma, amelyek a közfoglalkoztatóként eljáró önkormányzatokkal szemben jeleztek sérelmet, jellemzően az esélyegyenlőségi törvény 21. § a) pontjára – munkához való hozzájutás, munkára való felvétel – hivatkozással. Az áruk forgalma és a szolgáltatások igénybevétele területéről változatlanul magas volt azoknak a panaszoknak a száma, amelyekben a szórakozóhelyekre történő belépés megtagadása miatt kérték a hatóság eljárását. Lakhatással összefüggésben az önkormányzati bérlakásokhoz jutás, illetve a bérlakásokból történő kilakoltatások miatt érkeztek kérelmek, míg az oktatás tekintetében az előírt fejlesztések elmaradása, a pedagógusok és a diáktársak zaklatása miatt. A szociális biztonság területéről jellemzően a hajléktalan-ellátás és az egészségügyi ellátás minőségét, az ott dolgozók magatartását kifogásoló panaszok érkeztek.

Az esélyegyenlőségi törvény 14. § (1) bekezdés a) pontja értelmében a hatóság kérelemre, a törvény 4. § a)-d) pontja alá tartozó szervekkel szemben hivatalból is eljárhat. A beszámolási időszakban a 8. § e) pontjára hivatkozással jellemzően kérelemre indultak az eljárások. 1% alatti volt azoknak az ügyeknek a száma, ahol az eljárás hivatalból, vagy közérdekű igényérvényesítőként az arra jogosult szervezet kérelmére indult meg.

7.2. EMMI – Társadalmi felzárkózás

Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia

A Kormány az 1430/2011. (XII. 13.) Korm. határozattal elfogadta a Felzárkózási Stratégiát, valamint annak végrehajtásáról a 2012–2014. évekre szóló kormányzati intézkedési tervet, melynek egyik kiemelt célcsoportja a roma népesség. A Felzárkózási Stratégia frissítését a Magyar nemzeti társadalmi felzárkózási stratégia II., Az egész életen át tartó tanulás szakpolitikájának keretstratégiája, a Köznevelés-fejlesztési stratégia, továbbá a Végzettség nélküli iskolaelhagyás elleni középtávú stratégia elfogadásáról szóló 1603/2014. (XI. 4.) Korm. határozattal fogadta el. A Felzárkózási Stratégia 2015–2017. évekre vonatkozó intézkedési tervét a Magyar nemzeti társadalmi felzárkózási stratégia II. végrehajtásának a 2015–2017. évekre szóló kormányzati intézkedési tervet a 1672/2015. (IX. 22.) Korm. határozat tartalmazza. A Felzárkózási Stratégia és frissítése összhangban van az Európa 2020 Stratégiához kapcsolódó Nemzeti Reform Program szegénységcsökkentését szolgáló céljaival és intézkedéseivel.

A Felzárkózási Stratégia **monitoring rendszerét** az EMMI Társadalmi Felzárkózásért Felelős Helyettes Államtitkársága alakította ki; célja, hogy követni lehessen a programok, intézkedések végrehajtását és a társadalmi környezet változásait. A társadalmi hatások követése céljából, a Felzárkózási Stratégia célrendszeréhez illeszkedően, indikátor-rendszeren keresztül lehetséges a stratégia végrehajtása szempontjából meghatározó társadalmi folyamatok, változások nyomon követése. Az indikátorrendszer kompatibilis a Magyar Nemzeti EU2020 Stratégia cél- és indikátor-rendszerével, valamint felhasználásra került a „Legyen jobb a gyermekeknek!” gyermekszegénység elleni nemzeti stratégia indikátor-rendszere is.

A *Hétfa Kutatóintézet és Elemző Központ* közreműködésével elkészült félidei program monitoring-jelentés a Felzárkózási Stratégia első öt évének eredményeit foglalja össze, továbbá javaslatokat fogalmaz meg a soron következő hároméves intézkedési terv összeállításához. A roma népesség létszámának becslését, alapvető demográfiai jellemzőinek feltárását szolgálta a népszámlálási adatok alapulvételével a *KSH Népeségstudományi Kutatóintézet* vizsgálata. Az e vizsgálatból az ún. ”roma kötődésű népességre” vonatkozó adatok jó alapot jelenthetnek a fejlesztések tervezéséhez, nyomon követéséhez, valamint különböző módszertani fejlesztések kidolgozásával az eddigieknél pontosabb becslések készítéséhez.

Ugyancsak a KSH-val együttműködésben került kidolgozásra a Felzárkózási Stratégia – korábban a TÁRKI kutatóintézet által összeállított – indikátor rendszerének frissítése 2017-ben. A mutatószámrendszer adatainak felhasználásával a TÁRKI elkészítette a stratégia félidei társadalmi környezeti értékelését. A KSH nagymintás lakossági adatfelvételeiben (Munkaerő-felmérés, EU-SILC hazai adatfelvétel, Európai lakossági egészségfelmérés, stb.) folyamatosan vezette be a roma identitásra vonatkozó kérdést, melynek nyomán számos társadalmi jellemzőt tekintve nyerhetünk részletes adatokat a roma népesség helyzetéről. Annak érdekében, hogy vizsgálható legyen a szegénység továbbörökítésének kérdése, 2015-től megvalósult a Háztartási költségvetési és életkörülmény felmérés (HKÉF) fejlesztése a területi dimenzió bővítésével (régiós szinten), és kísérleti felvétel zajlott a tartós szegénység vizsgálatának szélesítésével kapcsolatosan (6 éves panel). 2017-ben pedig a felnőttek képesség- és kompetenciamérése (PIAAC – *Programme for the International Assessment of*

Adult Competencies) felvétel esetében is bevezetésre került a nemzetiségi hovatartozás kérdése.

A Kormány és az Országos Roma Önkormányzat között létrejött Keretmegállapodás

Az egyes társadalmi felzárkózást célzó rövid távú intézkedésekről szóló 1136/2011. (V. 2.) Korm. határozatban foglalt – a romák társadalmi beilleszkedésének elősegítése, a roma népesség hatékony felzárkózásának előmozdítása érdekében meghatározott – feladatokkal összefüggésben a Kormány és az Országos Roma Önkormányzat között 2011. május 20-án létrejött Keretmegállapodás (a továbbiakban: Keretmegállapodás) rögzítette a Kormány és az Országos Roma Önkormányzat közötti együttműködési rendszer célkitűzéseit, valamint a közös célok elérését szolgáló főbb intézkedéseket, amelyek megvalósítása 2015. december 31-ig, a 1338/2011. (X. 14.) Korm. határozattal elfogadott intézkedési terv alapján történt. A végrehajtásról évente készült kormányjelentés, az utolsó a 2011-2015 közötti időszakban megtett intézkedések összefoglaló jelentéseként 2016-ban.

A Keretmegállapodás célja volt, hogy biztosítja a roma közösség bevonását az előkészítés, döntéshozás, végrehajtás és ellenőrzés folyamataiba. A tapasztalatok azt mutatták, hogy továbbra is erősíteni kell a programok, intézkedések ellenőrzésére jogosult intézmények közötti együttműködést, az érintettek – kiemelten az egyes programok célcsoporttagjait – folyamatokba való bevonását. A tapasztalatok, igények a 2014-2020-as támogatási időszak programjainak tervezéskor való figyelembe vétele megtörtént.

A roma nemzetiség helyzetének javítását szolgáló főbb célzott intézkedések, programok

A gyermekek és fiatalok képzési, oktatási esélyeinek növelését szolgáló programok vonatkozásában először fordult elő a magyar köznevelés történetében, hogy a nemzetiségek, ezen belül a romák kultúrája, az együttélés lehetőségei és problémái is megjelentek a **Nemzeti alaptantervben**. A Nemzeti alaptanterv [110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet] tartalmazta a romák helyzetének megismerését, a történelméről, kulturális értékeiről, hagyományairól szóló ismeretek oktatását. A köznevelés és felzárkózás területéről 2012-ben megállapodás történt, hogy a Nemzeti alaptanterv módosításánál a romákkal kapcsolatos tartalmak a Nemzeti alaptantervben és az ennek alapján kidolgozásra kerülő tankönyvekben hangsúlyosan jelenjenek meg. 2015-től a PTE Romológiai Tanszékének az volt a feladata, hogy az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet kiadásában megjelenő kísérleti és más tankönyveket áttekintse, így 2015. év végén elkészült a „Romák a kerettantervekben és a kísérleti tankönyvekben” című tanulmány. A kutatás részletesen kifejti a problémákat, példával mutatja be a diszkriminatív magatartást a tankönyvekben, ezt követően pedig megoldást keres. Az anyag kapcsán számos szakpolitikai ajánlás történt, melynek nyomán a tankönyveket átdolgozták. Az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet „Együtt méltósággal – Romák/cigányok a hazai tankönyvekben” címmel konferenciát szervezett 2015. július 20-án, Budapesten.

A **Bari Shej – Nagylány – Fata Máré** „Roma lányok korai iskolaelhagyásának megelőzése” program célja a roma nők társadalmi helyzetének javítása. Társadalmi hátrányaik egyik alapvető forrása az alacsonyabb iskolai végzettségük. Elsőrendű feladata a szakterületnek, hogy minél korábbi életkortól hatékony eszközökkel támogassa iskolai és munkaerő-piaci esélyeik növelését. A program a hátrányokkal küzdő 10-18 éves általános iskolás vagy középiskolás roma lányok fejlesztését szolgálja. Cél a lemorzsolódással veszélyeztetett lányok

tanulási motivációjának és családjaik tanulást szorgalmazó magatartásának erősítése. A program hazánkban az elmúlt években két pilot projekttel került bevezetésre, ezt követően a 2017. évtől több mint 2 Mrd Ft-os Európai Unió finanszírozású keretösszeg áll rendelkezésre, melyből 24 hónapos futamidővel megközelítőleg háromszor több nyertes szervezet valósíthatja meg tevékenységét, mint a korábbi pilot projektek esetében. E feltételek mellett legalább 1600-1800 hátrányokkal küzdő fiatal lány fejlesztése történik meg.

A Keresztény Roma Szakkollégiumi Hálózat 2011-ben indult el a közös jövőt építő roma értelmiség képzése érdekében. 2012-től uniós forrás segíti fejlesztésüket. Roma szakkollégiumok 2011/2012-től Nyíregyházán, Miskolcon, Szegeden, Debrecenben, Budapesten, 2013-tól Pécsen, Egerben és Hajdúböszörményben is működtek. 2015-ben Debrecenben, 2016-ban Budapesten és Kaposváron újabb szakkollégiumok kezdtek meg működésüket. A beszámolási időszakban **11 db szakkollégiumban összesen 297 fő hallgatóval** (2015/2016-os tanév) működtek a roma szakkollégiumok.

Az uniós társfinanszírozásból megvalósuló, a roma nők képzését és szociális és gyermekjóléti/gyermekevédelmi rendszerben való foglalkoztatását támogató „**Nő az esély**” program keretén belül 1107 fő vett részt támogatott képzésben, ebből sikeres vizsgát 1012 fő tett. A program eredményeként a képzettek közül 499 szociális és gyermekjóléti rendszerben való foglalkoztatása valósult meg. A programmegvalósítás tapasztalataira építve a 2014-2020-as programozási időszakban EFOP forrásból folytatódott a program. A program keretében a megvalósítás két – egy kiemelt és egy pályázatos – projekt keretében történik. Ezek keretében várhatóan 1100 (900+200 fő) roma nő foglalkoztatásba ágyazott képzése valósul meg. A program keretében a 24 hónapos támogatott foglalkoztatást 12 hónapos kötelező továbbfoglalkoztatás követi. A roma identitás erősítése és a szolgáltató intézményekben a szakember – páciens/kliens kapcsolatban a cigány nyelvhasználat lehetőségeinek növelése érdekében, a program képzési elemében a Magyarországon beszélt két cigány nyelv (lovári, beás) elsajátítását, elmélyítését szolgáló modul is beépítésre került, amely mellett idegen nyelvként az angol/német nyelv alapmodul is megjelenik.

A roma nemzetiségi kultúra megőrzése érdekében több, a roma kultúrát fejlesztő programot támogatott az EMMI a Nemzeti Kulturális Alap és uniós források felhasználásával. 2012 óta minden évben kiírásra kerül a **roma kulturális események** megvalósításának, kulturális tartalmak és termékek elérhetővé tételének támogatását célzó pályázat hazai forrásból, amely nagy érdeklődésnek örvendett. A program kiemelt célja a különböző kultúrából származó emberek kölcsönös elfogadásának elősegítése. A pályázat lehetővé teszi, hogy kis településekre is eljussanak roma kultúrával kapcsolatos programok, tekintettel arra, hogy a pályázói kör legnagyobb részét a helyben működő roma nemzetiségi önkormányzatok teszik ki. Azon pályázók, akik nem nemzetiségi önkormányzatok, abban az esetben vehettek részt a pályázaton, ha együttműködtek a helyben működő roma nemzetiségi önkormányzattal. A program évente 25-50 ezer embert szólított meg közvetve vagy közvetlenül.

A többéves tapasztalat szerint a pályázat keretében kétféle programok jönnek létre, a rendezvénysorozatok általában több művészeti ág bemutatását tűzik ki célul, mint például a roma irodalmat bemutató esték, cigányzenei koncertek, roma képzőművészek műveit bemutató kiállítások, felolvasások, roma vonatkozású filmvetítések, színházi- és táncelőadások. Kötelező megemlékezni a roma holokausztról is, illetve be kell mutatni egy roma példaképet, ami főleg a fiatalok identitás-megőrzése miatt fontos. A másik komponens keretében fesztiválok, roma napok, roma ünnepek, hitéleti események, roma búcsúk, lelki gondozási események kulturális programjai valósulnak meg, ezek általában a helyi roma és

más nemzetiségű közösségeket képesek megszólítani. Amennyiben helyben működik más nemzetiségű kulturális szervezet, tapasztalataink szerint ezeket is szívesen bevonják a szervezők a megvalósításba.

Szintén a nemzetiségi, etnikai identitás megőrzését, a kultúrák közötti párbeszéd erősítését és az eltérő identitással rendelkező társadalmi csoportok együttműködését szolgálja az uniós társfinanszírozással indult EFOP-1.3.4-16 „Közös értékeink – sokszínű társadalom” program.

2013 óta április 8-án kerül megrendezésre a Cigánykerék – Roma értékek fesztivál, melynek célja, hogy a kulturális megértésen keresztül közelebb hozza egymáshoz a különféle nemzetiségeket. A fesztivál programján keresztül az érdeklődők megismerkedhetnek a magyarországi roma kultúra sokszínűségével és értékeivel.

Komoly törekvés volt a roma kultúra széles körű, méltó bemutatása érdekében egy magas színvonalú **roma-nemzetiségi multifunkcionális központ** és hálózatának létrehozása. A cél megvalósítását segítette a TIOP 1.2.6.-13/1 pályázat, amelynek keretében az alábbi infrastrukturális beruházások jöttek létre:

- Pécssett, a Gandhi Nonprofit Kft. központi irányításával egy kreatív digitális információs és alkotóközpont
- Alsószentmártonban oktatási és kreatív alkotóház
- Komlón a Nemzetiségek Háza
- Nagynyáradon kiállító tér, élményközpont, kézműves, művészeti tér
- Ózdon Multifunkcionális Oktatási és Kulturális Központ
- Hajdúdorogi Főegyházmegye által: Tudás Háza Kántorjánosi, Hagyományok Háza Hodász, Művészetek Háza Tuzsér, Nemzetiségek Háza Máriapócs
- Heves Város: Cserhaj Roma Kulturális Központ
- Kisvárd: Nemzetiségi- Roma Kulturális Integrációs Központ

A pályázat kapcsán létrejött kulturális hálózat nagyon széles körben szervezett programokat a Gandhi Gimnáziumban, illetve a többi helyszínen. Ilyen volt például a Nemzetiségi Ki Mit Tud? vetélkedő, a roma népismereti vetélkedő, „A Mi országunk...” című fotó- és rajzpályázat, a Cigányság Világnapja alkalmából szervezett ünnepség, a pécsi Nemzetiségi Nap, a roma táncokat bemutató táncház, de szerveztek több kiállítást, koncertet, nemzetközi és hazai konferenciát is.

A 3 Mrd Ft keretösszegű, 2014-2015. évek folyamán megvalósított „Szimfónia program” (TÁMOP 3.3.16.) az alapfokú oktatásban tanuló hátrányos helyzetű, zömében roma származású diákok – főként zenetanulását, zenekari alkalmak – támogatását célzó pedagógiai rendszer. A projektet a Magyar Máltai Szeretetszolgálat valósította meg a Szimfónia Alapítvánnyal együtt nyolc köznevelési intézményben, illetve tagintézményben Észak-Magyarországon és a dél-dunántúli régióban. Összesen 650 gyerek vett részt a programban. A Magyar Máltai Szeretetszolgálat az általa fenntartott iskolákban a programot a beszámolási időszakban is folytatta.

A már bemutatott „**Kapcsolódj be a közvetítésbe!**” című médiagyakornoki programot 2016-ban az emberi erőforrások miniszterének kezdeményezésére az MTVA, valamint a Nemzeti Kulturális Alap indította el hátrányos helyzetű, elsősorban roma fiataloknak. A program eredményeképpen az MTVA-ban két fiatal tehetség folytatja pályafutását. 2017-ben nyolc embernek biztosított a program alkotói támogatást. Az ösztöndíj célja, hogy a

kedvezményezettnek szakmai gyakorlat keretében ismeretet szerezzenek a média világról, betekintést nyerjenek a televízió munkájába, aktívan részt vegyenek az ott zajló munkafolyamatokban.

A **Gandhi Gimnázium, Kollégium és Alapfokú Művészeti Iskola** Magyarország és egyben Európa első roma nemzetiségi, érettségit adó intézménye, amelyet 1994-ben alapított a Gandhi Alapítvány. Kivételes a tekintetben is, hogy a magyarországi romák által beszélt mindkét – beás és lovári – nyelvet tanítják az intézményben. A tanulók többsége szociálisan hátrányos helyzetű. Az intézmény alapítását az a fontos cél vezérelte, hogy az intézményben járó tanulóknak úgy kell átadni a roma értékeket – nyelv, kultúra, népismeret, hagyományok, stb. –, hogy az identitásuk szerves része legyen, és egyben képesek legyenek a romák érdekeinek, társadalmi szerepvállalásának erősítésére, valamint képviselésére is. Az intézményben – a nemzetiségi jellegéből adódóan – a nagy jelentőségű tantárgyak között szerepelt a roma nyelvek, valamint a roma kultúra tanítása. A tanulók a cigány népismeret tantárgy tanulása során megismerkedtek a roma hagyományokkal, kultúrával, tanultak a romák történetéről, nyelvészetükről, nép- és műköltészetükről, művészetükről. A modern oktatás tárgyi feltételeit az intézmény igyekezett biztosítani a tanulói számára, alternatív módszereket alkalmazva a nevelés-oktatás területén.

A felzárkózás politika területi (megyei szintekre történő) kiterjesztését szolgálja a **Nemzeti Roma Platform** kezdeményezés, amelyet az Európai Bizottság 2015-ben, majd 2017-ben a tagállami Roma Kontaktpontok számára kihirdetett pályázata támogatott. A program elsősorban a roma lakosság által felülreprezentált megyékben indult el. A program fő célja, hogy a Felzárkózási Stratégiában megfogalmazott irányokat ne csak az állami cselekvés központi eszközeivel szolgáljuk, hanem a különböző szintű területi szereplőket (elsősorban romákat valamint a megyék, járások, települések képviselőit) is bevonja a stratégia megvalósításába, a teendőkről való párbeszédbe, sőt az eredmények és kudarcok értékelésébe. A program első évében (2016. június 1. – 2017. május 31.) 3 megyében 11 rendezvény keretében 1082 főt ért el. Ezeken megyei, helyi döntéshozók, központi és területi közigazgatási szervek munkatársai, roma nemzetiségi önkormányzatok, civil és egyházi szervezetek, közszolgáltató intézmények képviselői, roma és nem roma érintettek vettek részt. A 2. körös pályázat megvalósítási időszaka alatt (2017. augusztus 1- 2018. július 31.) további 4 megyében 12 megyei roma platform ülést és egy országos rendezvényt szerveztek meg Budapesten. A 12 helyszíni rendezvényen valamint a záró konferencián több mint 900 fő vett részt, 255 szervezet részvételével.

A felzárkózási kerekasztalok-platformok vitafórumok, melyek lehetőséget adnak a felzárkózással kapcsolatos kérdések tárgyalására, megvitatására, emellett pedig teret biztosítanak az aktuális programokról, pályázatokról való tájékoztatásnak is. A romák halmozott hátrányának leküzdését számos intézkedés segítette, azonban elengedhetetlen volt a „semmit nélkülük elv” érvényesítése és az, hogy ők maguk is tegyenek helyzetük javításáért. A platformok során kiemelt hangsúlyt kapott, hogy a romák maguk hallassák a hangjukat, megfogalmazzák problémáikat és megoldási javaslatukat. Az üléseken a romák igen nagy számban képviseltették magukat. A projekt egyik legnagyobb sikere a megyei elnökök kötelezettségvállalása volt a megyei platformok folytatása és formalizálása mellett, valamint a célcsoport széleskörű bevonása a megyei szintű egyeztetési mechanizmusba.

A Roma Platform programot terjeszti ki és teszi rendszeressé, mintegy „intézményesíti” az EFOP 1.6.3. projekt keretében 18 megyében létrejövő Megyei Felzárkózási Fórumok hálózata, annak érdekében, hogy a hazai felzárkózás-politika célkitűzései, a Felzárkózási

Stratégiában megfogalmazott szemlélete és alapelvei, valamint a helyi esélyegyenlőségi programokhoz kapcsolódó önkormányzati feladatok az ország különböző részein egyaránt hatékonyabban érvényesüljenek.

A **Biztos Kezdet Gyerekház** olyan szolgáltatás, ahol a szülő a gyermekével együtt végig jelen van, azért, hogy megtanulja, mit kell tennie annak érdekében, hogy gyermeke egészségesen fejlődjön, emellett pedig segítséget kap egyéb kompetenciáinak megerősítéséhez is. Cél, hogy a mélyszegénységben élő, többségében roma származású, súlyos szocializációs hiányokkal küzdő kisgyerekek – a szülők bevonásával – a későbbi fejlődésük szempontjából legfontosabb korai életszakaszban segítséget kapjanak készségeik és képességeik kibontakoztatásához, amely elengedhetetlenül szükséges későbbi óvodai beilleszkedésükhöz és iskolai sikerességükhöz. A beszámolási időszakban a gyerekházak száma országosan 110 volt. 2017-ben a Gyerekházat szüleivel rendszeres látogató gyerekek száma 2500 fő volt, 58%-uk hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű. A 2016-ban megjelent uniós pályázat révén legalább 90 új Biztos Kezdet gyerekházzal bővül a hálózat, olyan ütemben, hogy a minőség tartható legyen.

Az **óvodai fejlesztő program** célja, hogy elősegítse és megerősítse az óvodai nevelés esélyteremtő szerepét a hátrányos helyzetű gyermekek vonatkozásában: az óvoda alkalmassá váljon a hátrányos helyzetű gyermekek eredményes nevelésére, támogassa a gyermekek óvodai beilleszkedését és elősegítse a későbbi iskolai sikerességét. A célt szolgáló legutóbbi projekt megvalósítása során 550 óvoda került bevonásra, továbbá 1100 óvodapedagógus továbbképzése valósult meg. Az EFOP-3.1.3-16 kiemelt felhívás 2016. május 23-án jelent meg, megvalósítása négy nevelési éven keresztül folyamatos.

Felzárkózási szempontból szintén fontos előrelépés, hogy az iskolai sikeresség, az esélyteremtés megerősítése érdekében 2015. szeptember 1-től a **kötelező óvodába** íratás korhatára 5 évről 3 évre módosult. (2015/2016-ban a 4 éves korú gyerekek 95%-a volt óvodás.) Magyarország esetében a korai gyermekkori nevelésbe-oktatásba történő bevonás tekintetében kedvezőek a mutatók. Az óvodáztatás kiterjesztésének eredményeként a 2016/2017. nevelési évben a 2014/2015. nevelési évhez képest a 3 évesek részvételi aránya 3,8%-kal nőtt, a 4 évesek 95%-a óvodás (ez meghaladja az OECD átlagot). Magyarországon a roma gyerekek 90%-a részt vesz az óvodai nevelésben, ami az uniós országok között a legmagasabb arány. (Forrás: EU-i Bizottság Alapjogi Ügynökségének felmérése, 2016.)

Az **Útravaló ösztöndíjprogram** 2005 óta működik, esélyteremtő alprogramjainak célja a hátrányos helyzetű – köztük roma – tanulók iskolai sikerességének elősegítése („Út a középiskolába”, „Út az érettségihez”, „Út a szakmához”, „Út a felsőoktatásba”, „Út a diplomához”) személyes mentori támogatást és ösztöndíjat nyújt a lemorzsolódás megelőzésére, valamint a továbbtanulás ösztönzésére. Az általános iskolában és középiskolában megvalósuló alprogramok: Út a középiskolába, Út az Érettségihez, Út a szakmához. A programba a tanulók elsősorban szociális jogosultság, rászorultság alapján kerülnek be, de az ösztöndíj mértéke függ a tanulmányi eredménytől is. A diákok 7000 – 15 000 Ft közötti összeget kaphatnak. A programban a 2016/17-es tanévben 13 270, a 2017/18-as tanévben 12 763 tanuló került bevonásra. A programban támogatottak legalább 50%-a roma.

A **Tanoda** programok közösségi-szociális alapú iskolán kívüli non-formális kezdeményezések a hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű, köztük többnyire roma tanulók esélyeinek javítása, sikerességének támogatása érdekében. A tanodák nemcsak oktatási feladatokat vállalnak fel, a programnak a szocializációval, életpálya-építéssel,

kultúraközvetítéssel, közösségfejlesztéssel, szabadidő-szervezéssel, szociális támogatással kapcsolatos tevékenysége is hasonlóan hangsúlyos. 2016-tól összesen 7,35 Mrd Ft európai uniós forrásból több mint 289 tanodában zajlott 8000 tanuló komplex személyiségfejlesztése és hátrányainak kompenzálása. A tanoda programnak a folyamatosság, a kiszámítható, átlátható működés és finanszírozás, az elért eredmények rendszerszintű beágyazottságának biztosítása érdekében a hazai jogrendszerbe történő illesztéséhez szükséges munka 2017-ben elkezdődött.

A **Második Esély programok** célja a középfokú végzettséggel nem rendelkező, tanköteles koron túli fiatalok középfokú tanulmányokba való visszavezetése, érettségi bizonyítvány, szakképesítés megszerzésének támogatása. A második esély programok erősen személyközpontú, rugalmas tanulási útvonalakat biztosító komplex és alternatív pedagógiai hatásrendszerükkel, egyéni tanulási utak biztosításával képesek megszólítani azokat a fiatalokat, akik a hagyományos iskolarendszerbe nem tudtak beilleszkedni, akik számára a hagyományos oktatás kudarcot hozott.

Az **Együtt, testvérként – Hazai és nemzetközi testvériskolai kapcsolatok kialakítása** elnevezésű programunk esetében cél, hogy már gyermekkorban felhívjuk a figyelmet a társadalmi felelősségvállalás kialakulásának fontosságára. A 2013-2015 között működött program lehetőséget teremtett arra, hogy a különböző társadalmi háttérű tanulók (határon innen és túl) találkozzanak egymással, közöttük kapcsolat alakuljon ki. A diákok megismerkedhetnek a sajátjuktól lényegesen eltérő élethelyzetekkel, életminőségekkel, ezáltal erősödhet tolerancia-képességük. 2017-től a program újra indult 164 köznevelési intézmény bevonásával. A program 8200 tanulót érint, közülük legalább 3300 hátrányos helyzetű.

A foglalkoztatáshoz kapcsolódó programok közül a **közfoglalkoztatási programok** nagymértékben hozzájárultak a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok, köztük romák pozitív megítéléséhez – a vidéki társadalom a közfoglalkoztatási programok mentén láthatta a roma népesség munkavállalási hajlandóságát. A közfoglalkoztatás fontos felzárkózást segítő eszköz, de önmagában nem volt cél: a végső cél a közfoglalkoztatáson keresztül az elsődleges munkaerő-piacra minél nagyobb számban történő belepés volt. Mindamellet a közfoglalkoztatás a romák számára további szolgáltatásokat tett elérhetővé pl. képzésben való részvétel, egészségügyi szűrés, valamint más, az életvitelt segítő készségek elsajátítása (együttgondolkodás, együttműködés). A közfoglalkoztatottak éves összesített havi átlag létszáma 2015-ben 208 100 fő; 2016-ban 223 000 fő; 2017-ben pedig 179 500 fő volt. A közfoglalkoztatásban résztvevő romák becsült aránya átlagosan 20%.

A beszámolási időszakban is folytatódtak az európai szociálpolitikában is egyedülálló **szociális földprogramok**. A közfoglalkoztatással egybekötött szociális földprogram és a Kertkultúra és kisállattartási szociális földprogram 7800 család mindennapi megélhetését segítette elő, összesen 184 települést érintve. A szociális földprogramokban roma nemzetiségi önkormányzatok is részt vettek: 2015-ben 34 roma nemzetiségi önkormányzat, 2016-ban 47, 2017-ben pedig 78 roma nemzetiségi önkormányzat jutott támogatáshoz.

A munkaerőpiactól legtávolabb lévő, alacsony iskolai végzettségű emberek foglalkoztathatóságát segítő képzések körében 2015-ben zárult a 3 éves **„Aktívan a munkáért”** c. program, melynek keretében a képzésbe vontak száma közel 18 ezer fő volt. A szintén 2015-ben záruló **„Aktívan a tudásért”** c. programmal elért személyek száma több mint 16 ezer fő volt. Annak érdekében, hogy a képzéseken való részvétel az ilyen képzési

programokban résztvevők és családjaik napi megélhetését ne veszélyeztesse, lehetőség volt az esélyegyenlőségi törvény által bevezetett felzárkózást elősegítő megélhetési támogatásra.

A társadalmi felelősségvállalás erősítése érdekében a gazdasági szférával megvalósuló partnerségi együttműködés céljából a Kormány az 1548/2015. (VIII. 7.) számú határozatával döntött a **Felzárkózást Segítő Gazdasági Fórum** létrehozásáról és működtetéséről, melynek célja a Felzárkózási Stratégia megvalósítása során a felelős, fenntartható gazdasági tevékenységet folytató vállalkozók hozzájárulásának ösztönzése volt a társadalmi felzárkózás folyamatának erősítésében. A fórumnak 45 vállalati és 4 kormányzati tagja volt. A végső cél az alacsony iskolai végzettségű, ezen belül is elsősorban roma emberek foglalkoztatásának növelése volt.

A **lakhatási integráció** (komplex telepprogramok, egészséges életkörülmények) vonatkozásában a periférikus élethelyzetek felszámolása, a generációkon át mélyülő foglalkoztatási, megélhetési, iskolázottsági, egészségügyi, lakhatási, közösségi, szociokulturális és diszkriminációs természetű hátrányoknak felszámolását jelentette az eszközök összehangolt, integrált módon történő folyamatos biztosításával, valamint az érintettek, a helyi közösségek, az önkormányzatok, civil és egyházi szervezetek aktív részvételével. A fejlesztések alapja a célterületen zajló folyamatos szakmai jelenlét és szociális munka volt. Az uniós társfinanszírozással elindult, 2015/2016-ban záruló komplex telepprogram eredményeként több mint 5000 személy került bevonásra, közülük több mint 3000-en vettek részt képzéseken is. A komplex programok végrehajtása ESZA (humán) és ERFA (infrastrukturális) típusú beavatkozásokat egyaránt igényelt. A lakhatási elemek a folyamatos szociális munkával támogatott szegregátumokban valósultak meg, egységes módszertan szerinti országos koordináció és nyomon követés biztosítása mellett. 8 településen 112 lakásban történt felújítás, építés (39 új építésű és 73 felújított); közel 132 család mintegy 500 tagjának a lakhatási körülményei javultak. A komplex telepprogramok végrehajtását szakmai-módszertani támogató kiemelt uniós program segítette.

A 2014-2020 közötti uniós támogatási időszakban több operatív programból is induló telepprogramok lakhatási felzárkózással kapcsolatos feladatainak egységes megközelítése érdekében a Kormány az 1686/2015. (IX. 25.) határozattal elfogadta a 2014-2020 közötti időszakra vonatkozó, a telepszerű lakhatás kezelését megalapozó szakpolitikai stratégiát. A Kormány partnerségi megállapodásban vállalta, hogy minden hetedik szegregátumot elér telep programmal. Ez a vállalás 3 operatív program keretében valósult meg (EFOP, VEKOP, TOP). A pályázatok beadására a beszámolási időszakon túl, 2017 áprilisától volt lehetőség.

Az Alaptörvény XV. cikkének (4) bekezdése 2013. április 1-jétől az **esélyegyenlőség mellé rendelte a felzárkózás fogalmát** és rögzítette, hogy „Magyarország az esélyegyenlőség és a társadalmi felzárkózás megvalósulását külön intézkedésekkel segíti”. A Felzárkózási Stratégia és az esélyegyenlőségi elvárások helyi megvalósulását segítette a 2012. évi LXXVI. törvénnyel módosított esélyegyenlőségi törvény azon fejezete, amely előírta, hogy az önkormányzat az államháztartás alrendszeréből, az európai uniós forrásokból, illetve a nemzetközi megállapodás alapján finanszírozott egyéb programokból származó egyedi döntés alapján nyújtott, pályázati úton odaítélt támogatásban csak akkor részesülhet, ha a törvény rendelkezéseinek megfelelő, hatályos esélyegyenlőségi programmal rendelkezik.

A helyi esélyegyenlőségi programban az önkormányzatok helyzetelemzést készítettek a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok szociális, oktatási, foglalkoztatási, egészségügyi, és lakhatási helyzetéről, valamint a helyzetelemzés során feltárt problémák komplex kezelése

érdekében intézkedési tervet alkottak. A helyi esélyegyenlőségi programot a települési önkormányzat kijelölt köztisztviselői vagy közalkalmazottai készítették el, és két évente felülvizsgálják. Ennek eredményeképp több mint 3100 helyi esélyegyenlőségi program készült el, illetve a járási és kormányhivatali köztisztviselők számára szervezett képzésen 393 fő szerzett képzettséget. A helyi esélyegyenlőségi programok két évenkénti felülvizsgálata folyamatosan megvalósul. 5 évenként a helyi esélyegyenlőségi programok áttekintése és szükség szerint az átdolgozásuk kötelező feladata az önkormányzatoknak, amelyet a települési önkormányzatok munkatársai folyamatosan elvégeznek.

7.3. EMMI – Egészségügy

Magyarország társadalmi és gazdasági felzárkózása elképzelhetetlen rossz egészségi állapotú, beteg emberekkel. A lakosság jó egészségi állapota alapvetően határozza meg a nemzet sorsát és jövőre vonatkozó kilátásait. Minden magyar állampolgár alapvető emberi joga az elérhető legkedvezőbb egészségi állapot. A jó egészség önmagában is jelentős egyéni és társadalmi érték, ugyanakkor egyéni és társadalmi erőforrás is. A jó egészség a fenntartható gazdasági növekedés záloga, eléréséhez biztosítani kell az egészség előfeltételeit, hatékony egészségfejlesztést, az egészség védelmét, a betegségek megelőzését és a beteg emberek gyógyítását. Az egészség-egyenlőtlenségből is fakadó egészségvesztés nemcsak az egyén, hanem a gazdaság számára veszteség, mert az egészségben megélt életevek csökkenésén túl a munkaerőpiacon termelékiesést, a közfinanszírozott egészségügyi ellátórendszerben pedig kiadásnövekedést okoz.

A Felzárkózási Stratégia helyzetelemzése szerint a 19 éves kor feletti roma népesség 66,3%-a szenvedett betegségben, 16,1%-a egynél több betegségben, illetve 23%-a egyszerre 3 vagy több krónikus betegségben. A leggyakrabban előforduló betegségcsoportok legnagyobb részében a romák betegségaránya legalább kétszerese volt a teljes népességnek (pl. daganatos megbetegedések), hat betegségcsoportban több mint ötszöröse (pl. asztma, a gyomor megbetegedései), és háromban (látáskárosodás, vashiányos vérszegénység, a tüdő fertőző megbetegedései) több mint tízszerese. A krónikus betegségek emelkedett előfordulási gyakorisága is jelentős mértékben hozzájárult ahhoz, hogy a romák között nagyon magas (15,4%) volt a megváltozott munkaképességűek, a rokkantnyugdíjasok aránya. A rizikófaktorok közül a dohányzás (az elemzés szerint a roma lakosság 77,4%-a dohányzott szemben az összlakosság 31,4%-val), a magas vérnyomás (a roma lakosság 87%-a szenvedett magas vérnyomásban, szemben az összlakosság 32%-ával), valamint táplálkozási problémák és a prevenció hiánya egyértelműen az egészségi állapotot befolyásoló tényezőnek bizonyultak. A roma anyák jóval nagyobb aránya dohányzott, illetve szenvedett rendszeres környezeti dohányfüst-ártalmat várandóssága alatt, mint ami a többségi társadalomban volt jellemző.

A gyermekeket érintő halálozások és egészségi problémák 30-50%-a volt hozható összefüggésbe a szülők hátrányos társadalmi-gazdasági helyzetével. Az alacsony születési súly megnövelte az egészségkárosodás rizikóját újszülött korban és később is. A koraszülöttek aránya Magyarországon 8,9% volt a KSH adatai alapján 2011-ben, ami az uniós átlag feletti érték, és közel kétszerese az észak-európai országok arányszámának. A koraszülés csak részben vezethető vissza egészségi okokra, nagyobb szerepe van az anyák iskolázottságának, rossz életkörülményeinek, egészségtelen életmódjának. A csecsemőhalandóság is komoly összefüggést mutatott a területi hátrányokkal, és az anya iskolai végzettségével, szociális helyzetével is. A fiatalkori várandósság társadalmi hátrányok általi jelentős

meghatározottságát jellemzi, hogy ezek aránya Észak-Magyarországon közel háromszor akkora, mint a Nyugat-Dunántúlon.

A házi gyermekorvosi ellátottságra jellemző volt, hogy ahol a népesedési adatok alapján nagy szükség lett volna több gyermekorvos működésére, ott a hálózat hiányos volt, vegyes praxisok keretében felnőtt háziorvosok látták el a gyermek lakosságot is. Ahol a legnagyobb arányban éltek halmozottan hátrányos helyzetű, köztük roma gyermekek, alacsonyabb volt a 10 ezer gyermekre eső gyermekorvosi praxisok száma, így pl. a Közép-magyarországi régióban közel kétszer olyan magas volt, mint Észak-Magyarországon. A védőnői hálózat kiemelt feladata volt a minden korosztályra kiterjedő prevenciós ellátás. A hátrányos helyzetű térségek eredményes védőnői ellátását nagyban hátráltatta azonban, hogy a beszámolási időszakban (is) sok volt a betöltetlen állás.

Az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény célként fogalmazza meg, hogy az egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosításával hozzá kell járulni a társadalom tagjai esélyegyenlőségének megteremtéséhez; továbbá rögzíti, hogy az egészségügyi szolgáltatások igénybevétele során érvényesülnie kell az esélyegyenlőségnek. Az esélyegyenlőségi törvény előírja az egyenlő bánásmód követelményét az egészségügyi ellátást nyújtó szolgáltatók számára eljárásaik és intézkedéseik során. Az 1039/2015. (II. 10.) Korm. határozattal kihirdetett ex-ante „Egészséges Magyarország 2014–2020” Egészségügyi Ágazati Stratégia a magyar társadalom alapvető érdekeként jelölte meg az egyenlőtlenségek – és ennek részeként az egészség-egyenlőtlenségek – csökkentését, amely komplex, egymást erősítő beavatkozásokat, konkrét programokat, megfelelő erőforrásokat és hosszabb időtávot igényel.

Az egészségi állapotban megmutatkozó egyenlőtlenségek csökkentése hatékony ágazatközi együttműködést igényelt a stratégiaalkotástól a végrehajtásig, amelybe elengedhetetlen volt az érintett közösségek aktív bevonása. A Felzárkózási Stratégia egészségi állapottal kapcsolatos célként rögzítette a romák, mélyszegénységben élők és gyermekek egészségi állapotának javítását, a születéskor várható élettartam növelését, valamint az egészségügyi ellátórendszerhez való hozzáférésük javítását; illetve a korai képességgondozás, koragyermekkorai nevelés, gondozás fejlesztését. Az EMMI Egészségügyért Felelős Államtitkársága rendszeres és folyamatos együttműködést folytatott a stratégiai dokumentumokban és jogszabályokban rögzített feladatok tervezésében, előkészítésében, megvalósításában, értékelésében – az egészségügyet, és a társadalmi felzárkózás-politika egészségügyi szakterületeit érintően – az egészségügyi ágazaton belül csakúgy, mint az EMMI-hez tartozó más államtitkárságokkal, valamint háttérintézményekkel, tudományos és szakmai szervezetekkel. Az intézkedési tervekben megfogalmazott feladatok végrehajtására számos program indult, végrehajtásuk ütem szerint zajlott.

A roma nemzetiségű lakosság egészsége javítását célzó beavatkozások, intézkedések

Az „Egészséges Magyarország 2014-2020” Egészségügyi Ágazati Stratégiában meghatározott célok szerint szükséges volt az alapellátásban résztvevők prevenciós, egészségnevelési szerepének erősítése, a **háziorvosi egészségügyi ellátás** prevenciós szemléletének átalakítása, komplex érdekeltégi rendszer megteremtése más egészségügyi szakemberek bevonása révén. Ehhez kapcsolódott a védőnői preventív tevékenység bővítése is. A **Praxisprogram I. és II.** célja, hogy a tartósan betöltetlen felnőtt és vegyes háziorvosi körzetekben is biztosítva legyen az orvosi ellátás, megfelelő feltételekkel rendelkező, háziorvosi szakvizsgával még nem rendelkező orvosok közalkalmazottként történő alkalmazásával. 2016. év végéig 109 orvos

(Praxisprogram I.) illetve 257 orvos (Praxisprogram II.) lépett be a rendszerbe, és dolgozott korábban tartósan betöltetlen háziorvosi körzetben.

A **Svájci-Magyar Együtműködési Program** (8. prioritás Népegészségügyi fókuszú alapellátás-szervezési modellprogram) keretében 2016-ig az Észak-Alföld és Észak-Magyarország régiókban 24 alapellátási praxis bevonásával 4 praxisközösség került kialakításra (Berettyóújfalu, Jászapáti, Borsodnádásd, Heves központokkal). A program célja a megelőzésre és a krónikus betegségben szenvedők gondozására összpontosító, közösségi orientációjú, a helyi közösségeket – különösen a roma lakosságot – bevonó egészségügyi alapellátási modell kidolgozása és tesztelése volt a helyi és nemzetiségi önkormányzatokkal, helyi egészségügyi és szociális szolgálatokkal és orvosi karokkal való szoros együttműködésben, továbbá a tapasztalatok alapján ajánlások kidolgozása az országos egészségpolitika számára. Prioritásként szerepelt a praxisközösség területén élő roma nemzetiségű lakosok alapellátáshoz való hozzáférése esélyegyenlőségének és minőségének javítása; valamint olyan irányú fejlesztése, amely közösségi orientációjú és bevonja a helyi roma közösségeket is a roma közösségből származó személy által (roma anya-gyermek egészség program; roma segéd egészségőrök képzése; roma egészségfelelős képzés). A program keretében 2016 év végéig közel 20 000 felnőtt (közülük közel 40% roma) egészségi állapot felmérése, komplex – több mint 20 félé paramétert adó – szűrése és kapcsolódó életmód tanácsadásban részesítése valósult meg. A projekt roma közösségeket célzó speciális programjai az alábbiak voltak:

- **Roma segéd egészségőrök képzése:** 48 (praxisonként 2-2 fő) roma segéd egészségőr alkalmazása, közvetítés az alapellátó személyzet és az (elsősorban) roma lakosság között, részvétel a program megvalósulását célzó egészségi állapot felmérésen, szűréseken, prevenciós szolgáltatáson, életmód tanácsadáson, egészségfejlesztő előadásokon, roma egészségügyi mediátorképzés (további képzések keretében 2 fő szerzett közülük szociális gondozói képesítést és 20 fő ápolási asszisztensi képzést)
- **Roma anya-gyermek egészség program:** a 24 praxishoz tartozó településeken havi rendszerességgel tartott roma anya-gyermek klubfoglalkozás, tematikus klubfoglalkozások (közérdekű témák), védőnőkkel (állapotfelmérés); a 13 leghátrányosabb helyzetű településen működő anya-gyermek klubokon résztvevők közül a roma kötődésűek becsült aránya közel 90% volt

A **védőnői alapellátás fejlesztése** területén a 2015-ben zárult TÁMOP 6.1.4. Program minden – de különösen a speciális támogatást igénylő – 0-7 éves korú gyermek egészséges életkezdetének és sikeres iskolakezdésének támogatására fókuszált a gyermekek fejlődésének nyomon követésével. A program célja az egységes, korszerű ismeretek és módszerek kidolgozása és átadása volt. A **Norvég Finanszírozási Mechanizmus** 2016-ban indult, „A roma közösségekben dolgozó védőnők munkafeltételeinek javítása” c. projektjének célja a védőnők speciális megelőző és egészségnevelési feladatainak megvalósításához való hozzájárulás volt. A projekt Borsod-Abaúj-Zemplén, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Heves megyékben valósult meg. A program keretében egyebek között megvalósult egy felmérés/kutatás a roma nők egészségtudatos magatartásáról, jó gyakorlatok gyűjtése és értékelése a védőnő, a helyi és a roma önkormányzatok és a civil szervezetek együttműködéséről (34 pályamunka), valamint a Roma Egyeztető Testület felállítása a problémák feltárása és ajánlások megfogalmazása céljából.

Az egészségügyi ellátórendszer prevenciós kapacitásának támogatására a 2007-2013-as programozási időszakban 61 (20 leghátrányosabb helyzetű és 18 hátrányos helyzetű járásban)

Egészségfejlesztési Iroda jött létre. Működésük alapvető célja a szív-érrendszeri, daganatos megbetegedések visszaszorításának támogatása, a korai és elkerülhető halálozás csökkentése, az egészséget meghatározó életmód, illetve az egészségmagatartást befolyásoló szokások, attitűdök javítása volt. Az Egészségfejlesztési Irodák a hátrányos helyzetű csoportok számára hozzáférést biztosítottak olyan egészségfejlesztési programokhoz, amelyek eddig részükre egyáltalán nem voltak elérhetők, vagy csak olyan anyagi ráfordítás mellett, mely a hátrányos helyzetükből fakadóan hosszútávon nem volt fenntartható, tevékenységük jelentős hozzájárulás volt az egészség-egyenlőtlenségek csökkentéséhez. A 2015. év végéig a 61 Egészségfejlesztési Irodában 170 927 kliensre kiterjedően történt állapotfelmérés, ezen belül a 20 leghátrányosabb helyzetű Egészségfejlesztési Irodában 46 569 fő esetében. A 2016. évben, a Norvég Alap felhasználásával, a már működő Egészségfejlesztési Irodák bázisán pilot program keretében 6 Lelki Egészség Központ jött létre (Baktalórántháza, Szendrő, Hatvan, Csongrád, Balatonföldvár, Szentgotthárd). Feladatuk az adott járás lakossága mentális egészségének támogatása volt.

Hiánypótló képzésként, az egészségügyi szakképzésben a kulturális különbségekből eredő ellátási módok elsajátítása érdekében 2015-ben modellként bevezetésre került a szabad sávban oktatható bioetika, orvosi etika és interkulturális ismeretek képzési modul. Elsődleges célja volt, hogy a hallgatók megismerjék az etika, az ápolásetika, az egészségügyi etika, **transzkulturális ápolás** alapjait, további cél a bioetikai és az orvosetikai ismeretek bővítése volt. A „Szociológia, romológia” tantárgy tanításának célja volt, hogy a tanulók ismeretei bővüljenek a szociokulturális háttér, az egészséggel és betegséggel kapcsolatos nézetek, valamint az egészségügyi ellátás kommunikációs és etnikulturális nézeteinek tekintetében. A modulok hallgatói megismerték az ide kapcsolódó alapvető szakkifejezéseket, mint az integráció, demográfia, etnikai tudat, kultúra, szocializáció, multikulturalitás, vallás, tolerancia, esélyegyenlőség. 2015-ben 230 fő végezte el, 2016-ban 100 fő kezdte meg az 1200 órában megvalósuló képzést.

7.4. EMMI – Sport

A sport területén a következő támogatások kapcsolódtak a nemzetiségekhez a beszámolási időszakban: Az EMMI és a *Sajóvölgye Focisuli Sport Egyesület* között 2016. január 20-án támogatási szerződés jött létre a Múcsnyi Sporttelep és a Putnoki Sporttelep fejlesztése, valamint a bánhorváti sportpálya felújítása céljából, összesen 335 M Ft összegben. A támogatás forrását a rendkívüli kormányzati intézkedésekre szolgáló tartalékból történő forrásbiztosításról és egyéb előirányzat-átcsoportosításokról, valamint egyes kormányhatározatok módosításáról, továbbá a 2014. évi költségvetési maradványok egy részének felhasználásáról szóló 1980/2015. (XII. 23.) Korm. határozat biztosította.

Az EMMI és a *Pomázi Egervári-Halmi Focisuli SE* (a továbbiakban: Focisuli SE) között 2016. január 19-én támogatási szerződés jött létre a Pomázi Sporttelep tárgyi eszköz beruházással közvetlenül összefüggő költségeinek 11,5 M Ft összegű támogatása tárgyában, amelyet szintén a jelzett kormányhatározat biztosított.

Az EMMI és *Nagyhalász Város Önkormányzata* között 2015. december 28-án támogatási szerződés jött létre a Csuhá Antal Baptista Általános Iskola tornatermének felújításával közvetlenül összefüggő költségek 6 M Ft összegű támogatása tárgyában. A támogatás forrását a Magyarország 2015. évi központi költségvetéséről szóló 2014. évi C. törvény 1. Melléklet, XX. EMMI fejezet, „20/24/11/2 Állami, önkormányzati és egyéb sportlétesítmények

fejlesztése, fenntartása” fejezeti kezelésű előirányzat, „1. Állami, önkormányzati sportlétesítmények fejlesztése, fenntartása” megnevezésű részfeladat biztosította.

Az EMMI és Rédics Község Önkormányzata között 2016. december 27-én támogatási szerződés jött létre a rédicsi sportpálya területén megvalósítandó gördeszka pálya építésével közvetlenül összefüggő költségek közel 2,2 M Ft összegű támogatása tárgyában. A támogatás forrását a Magyarország 2016. évi központi költségvetéséről szóló 2015. évi C. törvény 1. Melléklete, XX. EMMI fejezet, „20/24/11/2 Állami, önkormányzati és egyéb sportlétesítmények fejlesztése, fenntartása” fejezeti kezelésű előirányzat, „1. Állami, önkormányzati sportlétesítmények fejlesztése, fenntartása” megnevezésű részfeladat biztosította.

Sportszakmai szempontból kiemelten fontosnak tartja a szakterület a roma népességet érintő integrációt, ezért támogatásban részesült minden olyan – különösen az utánpótlás-neveléssel és a fiatalok sporton keresztüli beilleszkedését elősegítő – kezdeményezés, amely alkalmas volt arra, hogy valamennyi korosztály számára biztosítsa a lehetőséget valamint méltó környezetet a választott sportág minőségi művelésére. Ezen elv mentén az elmúlt években támogatásban részesült a Farkas János roma származású olimpiai bajnok és Európa-bajnoki bronzérmes magyar válogatott labdarúgóról elnevezett alapítvány több, minőségi ifjúsági sportrendezvényének megvalósítására. Az alapítvány célja, hogy a névadó Farkas János példáját követve előmozdítsa a hátrányos helyzetű magyarországi, köztük roma fiatalok társadalmi integrációját, ennek érdekében már több mint két évtizede működteti a roma labdarúgó válogatottat, amelyet még Puskás Ferenc személyes közreműködésével hozott létre. Tevékenységi körének fő eszköze a sport, a fiatalok megnyerése a sportolás ügyének. A csapat a világ számos pontján hódított el trófeákat és öregbítette Magyarország jó hírét.

A Farkas János Program 2016-ban az EUROPEADA labdarúgó tornán való részvétel céljából 1 M Ft támogatásban részesült. A torna megrendezésére – a franciaországi labdarúgó Európa-bajnoksággal párhuzamosan – 2016. június 18-25. között Dél-Tirolban került sor. Az európai kisebbségek labdarúgó válogatottjainak bajnoki tornáján 24 csapat mérkőzött egymással, ahol ezúttal is a magyar csapat képviselte az európai romákat. (2015-ben a Szociális Ügyekért és Társadalmi Felzárkóztatásért Felelős Államtitkárságtól kapott 10 M Ft támogatást a Járóka Livia Tehetségmentő Egyesület a Farkas János Program támogatása kapcsán.)

7.5. Miniszterelnökség

A nemzetiségi önkormányzatok képviselő-testületi ülései kapcsán a kormányhivataloktól kapott tájékoztatás alapján megállapítható, hogy a nemzetiségi önkormányzatok a jogszabályoknak megfelelően működtek, valamint a számukra kötelezően előírt működést folytattak. A nemzetiségi önkormányzatok az üléseiken a tárgyalást jellemzően magyar nyelven folytatták, és a jegyzőkönyvet is magyar nyelven vezették (erre a nemzetiségi törvény 95. §-a lehetőséget biztosított), bár egyes esetekben gyakorlattá vált a kétnyelvű jegyzőkönyv készítése.

7.6. Belügyminisztérium

Önkormányzati szakterület

A Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény (a továbbiakban: önkormányzati törvény) szerint a nemzetiségi ügyek ellátásáról a helyben biztosítandó közfeladatok körében gondoskodnak a települési önkormányzatok és a Fővárosi Önkormányzat. Az önkormányzati törvény 85. § (10) bekezdése alapján a közös önkormányzati hivatal létrehozásakor a nemzetiségi lakosok számarányára figyelemmel a helyi önkormányzatokért felelős miniszter jóváhagyása alapján kedvezményben részesülhetnek az általános feltételek alól azok a települések, ahol:

- az azonos nemzetiségű lakosok száma az érintett településeken meghaladja a húsz százalékot,
- az érintett település összlakosság száma meghaladja az 1500 főt,
- a képviselő-testületek azonos tartalmú és minősített többséggel elfogadott döntést hoztak a közös hivatal létrehozásáról,
- az érintett települések elhelyezkedése, sokrétű kapcsolatrendszere, valamint gazdasági, történelmi és kulturális hagyományai azt indokoltá teszik, továbbá
- a törvényben foglalt egyéb feltételeknek is megfelelnek.

A 2014. évi általános önkormányzati választások után a működő kilenc – nemzetiségi kedvezményben részesült – hivatal két újabb hivatallal bővült, így 2015. január 1-jétől 11 kedvezményrel alakult hivatal 36 település részvételével működött az országban. Ezek közül 13 település horvát, 10 település német, 6 település roma, 2 település szlovák, 5 település szlovén nemzetiséghez tartozó lakosok alapján részesült kedvezményben.

A nemzetiségi törvény 6. § és 18. §-a rendelkezik többek között egyes, a helyi önkormányzatoknál megjelenő feladatokról (például nemzetiségi nyelvű helység és utcanév táblák, önkormányzati rendeletek), amelyek a törvényességi felügyelet körében vizsgálhatók. A törvényességi felügyelet helyi önkormányzatok és a nemzetiségi önkormányzatok működésére, illetve a helyi önkormányzatok által a nemzetiségi önkormányzatok működési feltételeinek biztosításával kapcsolatos feladataira vonatkozóan nem állt rendelkezésre adat.

Közfoglalkoztatás

A roma nemzetiséghez tartozó személyek foglalkoztatottságával kapcsolatos becslő adatok a KSH Munkaerő-felméréséből álltak rendelkezésre. A 2016. I. félévre vonatkozó adatok szerint a 15-74 éves foglalkoztatottak száma 4 302,4 ezer főt tett ki, amelyből a roma nemzetiséghez tartozók létszáma 99,2 ezer főre (2,3%-ra) volt becsülhető. Az összes foglalkoztatott személy legmagasabb, befejezett iskolai végzettsége szerinti összetételéhez viszonyítva a roma foglalkoztatottak iskolázottsága jelentős eltérést mutatott. Míg a legfeljebb alapfokú iskolai végzettséggel rendelkezők aránya 11,8% a 15-74 éves foglalkoztatottak között, addig ugyanez az arány a roma foglalkoztatottak esetében 71,9%. A roma nemzetiségű foglalkoztatottak számottevő hányada (41,6%-a) közfoglalkoztatás keretében dolgozott 2016. I. félévben. A Munkaerő-felmérés adatai szerint az összes közfoglalkoztatott személy fele (50,9%) rendelkezett alapfokú végzettséggel. Ez az arány a roma közfoglalkoztatottak körében 82,4% volt. Az életkor szerinti összehasonlítást tekintve szintén különbözött a roma nemzetiségűek összetétele a 15-74 év közötti foglalkoztatottak és közfoglalkoztatottak körén belül egyaránt. A 25 éves vagy annál fiatalabb romák 17,5%-ot jelentettek a közel százezer roma foglalkoztatott népességben belül. A legfiatalabbak aránya az összes foglalkoztatott

személyt tekintve 8,9% volt. A 25 évesek vagy annál fiatalabbak aránya a roma nemzetiséghez tartozó közfoglalkoztatottak között 15,7% volt. E korosztály az összes 15-74 év közötti közfoglalkoztatott személy körében 12,1%-ot képviselt a Munkaerő-felmérés 2016. I. félévre vonatkozó adatai szerint.

Ahogy már korábban is jeleztük, a közfoglalkoztatás továbbra sem cél, hanem eszköz volt az egyén elsődleges munkaerőpiacra történő visszatéréséhez, és ezt a közfoglalkoztatás időszaka alatt megvalósított munkaerő-piaci képzések több irányban, több lehetőséggel segítették. A közfoglalkoztatottak a képzés idején közfoglalkoztatási bérben részesültek, melynek pénzügyi háttérét a Belügyminisztérium biztosította.

2012 és 2015 között a munkaviszonyban, és így a közfoglalkoztatási jogviszonyban állók képzésének támogatási forrásait a TÁMOP 2.1.6-12/1-2012-0001 azonosítószámú „*Újra tanulok*” c. kiemelt projekt biztosította. A projekt fizikai megvalósítása 2015. november 30. napjával fejeződött be. A program keretében összesen 183 791 fő kapott lehetőséget tudása, kompetenciái fejlesztésére, akik közül a közfoglalkoztatottak száma 175 307 fő (95,4%) volt. Utóbbi célcsoportból 165 522 fő, azaz 94,4% végzett sikeresen, és mindössze 5,6% morzsolódott le a képzések során. A külön indikátorként is figyelt, többszörösen hátrányos helyzetben lévő közfoglalkoztatott roma célcsoport érintettsége 38 567 fő (22%) volt. Legtöbben OKJ és OKJ+betanító képzési programban vettek részt.

2016 és 2019 között a GINOP-6.1.1-15-2015-00001 azonosítószámú „*Alacsony képzettségűek és közfoglalkoztatottak képzése*” című kiemelt projekt nyújt lehetőséget az alacsony iskolai végzettségű közfoglalkoztatottak képzésének támogatására. A képzések sikeressége érdekében a programba vonáskor a célcsoporttagokkal pályaeérdeklődési kérdőív, és ez alapján egyéni képzési terv készül. A kiemelt projektbe 2017. február végéig (a képzések megkezdése 2016. február 8-tól történt) 42 389 fő került bevonásra, a képzést sikeresen befejezők létszáma 24 181 fő (56,9%) volt. A projektbe bevontakból 15 328 fő (36,1%) volt roma nemzetiségű.

A beszámoló összeállításáig eltelt időszak alatt a képzésben tartást és a képzés sikeres befejezését folyamatosan működő személyre szabott mentorálás biztosította, amelynek eredményei is a szolgáltatások kiemelt fontosságát támasztják alá. A 2017. februári adatok szerint a konvergencia régiók mind a 18 megyéjében jelen lévő mentori szolgáltatást átlagosan 118 fő mentor biztosította. 2017. február 28-ig a projektbe bevontak 95,2%-a, 40 367 fő került mentori szolgáltatásba, akik közül 14 457 fő vallotta magát roma nemzetiségűnek.

Országos Rendőr-főkapitányság

Az Országos Rendőr-főkapitányság (a továbbiakban: ORFK) és az Országos Roma Önkormányzat 1999. szeptember 16-án együttműködési megállapodást kötött. A cél a rendőrség és a roma nemzetiség között a konfliktus- és előítélet-mentes viszony megteremtése, a felek közötti párbeszéd javítása, amelynek fő területei a bűnmegelőzés, az áldozattá, bűnelkövetővé, illetve szenvedélybeteggé válás elkerülése, az ismeretterjesztő kommunikáció, valamint a felek képviselőinek együttműködése.

Az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv és a roma kisebbségi önkormányzatok közötti együttműködésről, kapcsolattartásról szóló **22/2011. (X. 21.) ORFK utasítás** alapján a feladatok végrehajtását évente az ORFK értékeli. A beszámolási időszakban a rendőrség szervezeti felépítéséhez igazodva a központi kisebbségi

kapcsolattartási munkacsoport és a területi kisebbségi kapcsolattartási munkacsoportok (a továbbiakban: TKKM-ek) hajtották végre az utasításban meghatározottakat. A roma nemzetiségi önkormányzatokkal a kapcsolattartást megyei szinten a területi rendőri szervek vezetői, illetve helyi szinten a rendőrkapitányságok vezetői által a koordinációs feladatok ellátására kijelölt nemzetiségi összekötők és körzeti megbízottak végezték.

A területi rendőri szervek minden évben felmérték, aktualizálták azon tanintézetek körét, ahol halmozottan hátrányos helyzetű tanulók felzárkózását célzó programokat hajtottak végre, illetve ahol jelentősebb volt az ezen körbe tartozó diákok száma. Ezekben az oktatási intézményekben az iskola rendőre, a DADA és az ELLEN-SZER, az OVI-ZSARU és a SuliMoped programokon belül általános bűnmegelőzési feladatok végrehajtása zajlott, amelyek célja a konfliktus- és előítélet-mentes viszony megteremtése, az áldozattá és az elkövetővé válás megelőzése, valamint az ismeretterjesztő kommunikáció volt. „Az iskola rendőre” program a gyermekek védelmére irányuló baleset-megelőzési tevékenység, amelyet a gyermek- és ifjúságvédelmi programok egységes végrehajtásáról szóló a 16/2016. (VII. 21.) ORFK utasítás alapján hajtanak végre. A „SuliMoped” programot az ORFK-Országos Balesetmegelőzési Bizottság 2013-ban, a belügyminiszter kezdeményezésére indította el. A program célja, hogy a diákok ingyenes képzés keretein belül segédmotoros kerékpár – AM kategória – vezetői engedélyt szerezhessenek. A TKKM-ek a programok megvalósításához az anyagi, technikai feltételeket nagyrészt az utasításban meghatározott évi 1 M Ft felhasználásával teremtették meg, valamint a Nemzeti Bűnmegelőzési Tanács közreműködésével elnyert pályázati források is nagymértékben hozzájárultak a feladatok eredményes végrehajtásához.

Számos rendőrkapitányság bűnmegelőzési előadója figyelemfelhívó előadáson tájékoztatta a roma fiatalokat a rendőri pályára kerülés lehetőségeiről, a kedvező felvételi pontszámításról és a támogatásokról. A rendészeti alapképzést adó gimnáziumokban és szakgimnáziumokban tanulmányokat folytató roma fiatalok között voltak, akik komolyan foglalkoztak a rendőrré válás gondolatával, azonban sok esetben nem feleltek meg az alkalmassági vizsgálatokon. Ennek kiküszöbölése érdekében több megyében is próbafelvételt tartottak az érdeklődő fiataloknak, melyek során a jelentkezők felmérhették ez irányú képességeiket.

Az utasításban foglalt feladatok 2016. évre vonatkozó végrehajtására kiadott országos feladatterv 10. pontjában foglaltak alapján a rendőrkapitányságok figyelemmel kísérték és soron kívül felterjesztették a TKKM-ek vezetői részére a roma lakosság irányából érkező, illetve a jogvédő szervezetek által tett olyan panaszokat, feljelentéseket és bejelentéseket, amelyekben kifejezetten a roma származás miatti diszkriminatív rendőri intézkedést, eljárást kifogásolták. A roma lakosság, illetve a jogvédő szervezetek részéről 2015-ben 4 darab panaszbeadvány keletkezett, a 2016. évben országos szinten 1 darab keletkezett, amely azonban megalapozatlan volt.

Összességében a területi rendőri szervek értékelő jelentéseiben megfogalmazottak alapján elmondható, hogy a 2016. évi országos feladatterv egységes végrehajtásával egyértelműen javult a rendőrség és a roma közösségek kapcsolata, a kommunikáció, valamint a kölcsönös tájékoztatás pontossága, a TKKM-ekből kialakított kríziskezelő munkacsoport alkalmazására nem volt szükség. Az összekötő tisztek és a nemzetiségi vezetők egymással napi kapcsolatban álltak, így a felmerülő esetleges problémák haladéktalanul megvitathatóak voltak. A napi együttműködést nehezítő körülményeket illetően továbbra is több helyen megfogalmazódott, hogy a kapcsolatfelvételt általában a rendőrség kezdeményezte konkrét esemény, probléma

jelentkezésekor, a roma nemzetiségi önkormányzat részéről a kezdeményezőkézség rendkívül csekély volt, továbbá az összekötő személyeknek nem volt telefonos elérhetősége.

A multikulturális környezetben végrehajtott rendőri intézkedésről szóló 27/2011. (XII. 30.) ORFK utasításban foglaltak szerint a helyi közösségek konfliktusmentes együttélése érdekében a parancsnokok a közrendvédelmi állomány tagjait folyamatosan tájékoztatták a kisebbségben élő társadalmi csoportok tagjaival kapcsolatos konfliktushelyzetek kezelésének lehetőségeiről. A végrehajtói állomány eligazításainak rendszeresen tárgyát képezte az intézkedések során elvárt magatartás, az objektivitás fontossága, a követendő protokoll, a megkülönböztetés tilalma és az előítélet-mentes rendőri fellépés jelentősége.

Az ORFK és az Európai Roma Rendvédelmi Bajtársi Egyesület által támogatott, **„Kezdeményezés a gyűlölet alapú incidensek rendészeti kezelésének, valamint megelőzésének fejlesztésére”** elnevezésű szakmai projekt keretében az országot 3 régióra osztva, megyénként 3 fő szolgálatparancsnok képzésére került sor 2015-ben, amely a gyűlölet típusú bűncselekmények esetén a közrendvédelmi állomány speciális elméleti és gyakorlati szakmai komplex kezelésének elsajátítását célozta. A régiós beosztás célja, hogy a régióban lévő, egymással szomszédos megyék végrehajtói állománya a helyesen kezelt gyűlölet-incidenseket, azok tapasztalatait megismertesse a régión belüli további területi rendőri szervek végrehajtói állományával. A projekt elérte azon céljait, hogy tudatosan felkészítse a rendőrség gyakorló parancsnokait és hasznosítható tudást biztosítson részükre a gyűlölet motiválta incidensek megfelelő kezeléséhez, illetve pozitív képet közvetítsen a romák társadalmi szerepvállalásáról, a roma rendőrök munkájáról.

A projekt képzési tematikájának kidolgozása, a hazai és a nemzetközi tapasztalatok összegyűjtése, a jogvédő szervezetek bevonása és a régiós értekezletek egy tudatos, lépésről lépésre haladó pozitív változást eredményeztek. A projekt keretein belül végrehajtott toborzó kampány elérte azokat a roma fiatalokat, akiket speciális toborzó rendezvényekkel, egy külön toborzó céllal létrehozott honlappal és társadalmi célú hirdetésekkel célozott meg. A www.sokszinurendvedelem.hu weboldal minden olyan fontos információt tartalmaz, amely egy roma fiatal rendőrré válásához szükséges lehet (törvényi feltételek, felvételi csomag, rendőrségi ösztöndíjak roma fiataloknak).

A lokális szinten együttműködő partnereknek egy készülő vagy már kialakult *„hate incident”* hatékony kezeléséhez az ORFK Rendészeti Főigazgatóság Közrendvédelmi Főosztály vezetője által 2016. április 1-jén kiadott **régiós kríziskezelő protokollsegédlet** nyújt iránymutatást a végrehajtói állomány részére a hasonló esetek helyes kezeléséhez.

Az Országos Roma Önkormányzattal kötött együttműködési megállapodás keretein belül egyes területi rendőri szervek az eltérő kultúrák közelítése, illetve a multikulturális közeg elfogadása érdekében – az ORFK kezdeményezésére – a roma származású és/vagy hátrányos helyzetű fiatalok részére **„Ki mit tud?” vetélkedőt** hirdettek, amelyre jelentős számú versenyző nevezett. A megyei megmérettetések lebonyolítását követően egy országos szintű versenyt szervezett az ORFK Rendészeti Főigazgatóság 2016. november 26-án Budapesten, a vetélkedőn 13 megye 96 diákja vett részt. A rendezvény és a résztvevők által kapott értékes ajándékok egyrészt megmutatták a fiatalok részére, hogy a befektetett munka, energia és a felkészülésre fordított idő megtérül, másrészt olyan híres művészekkel találkozhattak a zsűri soraiban, akik pozitív példaképként sokat jelenthettek számukra.

Az Európai Roma Rendvédelmi Bajtársi Egyesület és az ORFK a Holland Nagykövetség támogatásával 2016. szeptember 30-án, **„Roma nők a rendvédelemben”** címmel közös **kampányt** indított a rendvédelmi hivatás népszerűsítése érdekében a roma fiatalok, különösen a roma lányok körében. A kampány célja az volt, hogy a roma származású rendvédelmi szakemberek „láthatóbbá” váljanak a társadalomban, tekintve, hogy a rendőrség esélyegyenlőségi programjainak köszönhetően évről-évre egyre több roma fiatal – közöttük sok lány – választja a rendvédelmi hivatást, és munkájukkal ők is aktívan hozzájárulnak a közbiztonság és a közrend fenntartásához. A toborzó kampány az újpesti nyitórendezvényt követően Komárom-Esztergom, Nógrád, Tolna és Veszprém megyében zajlott.

A roma származású fiatalok rendőrré válásának elősegítése érdekében a rendőrség által biztosított támogatási rendszer létrehozásáról, valamint a rendőri szervek ezzel kapcsolatos feladatairól szóló 1/2010. (OT 1.) ORFK utasítás alapján az ORFK, valamint a megyei (fővárosi) rendőr-főkapitányságok évente pályázati felhívást bocsátottak ki a középiskolákban, illetve a felsőoktatási intézményekben tanulmányokat folytató roma származású fiatalok rendőrré válásának elősegítése érdekében. A középfokú tanulmányokat folytató roma származású fiatalok a pályázatokat a megyei rendőr-főkapitányságokhoz, a felsőfokú tanulmányokat folytatók az ORFK-hoz nyújthatták be. A pályázati feltételeknek megfelelő fiatalokkal – az iskolai végzettség megszerzése, valamint a rendészeti képzésre történő felvételi eljárásban való sikeres részvétel érdekében – támogatási szerződést kötöttek.

Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság

A Belügyminisztérium Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság (a továbbiakban: BM OKF) 2012-ben kialakította a roma fiatalok elhelyezkedését szolgáló **ösztöndíjrendszerét**. A roma származású fiatalok hivatásos tűzoltóvá válásának elősegítése érdekében 2012. július 30-án hatályba lépett a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság által biztosított támogatási rendszer létrehozásáról, valamint az ezzel kapcsolatos feladatokról szóló 9/2012. (VII. 30.) BM OKF utasítás. Az utasítás a BM OKF oktatási rendszerében a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Katasztrófavédelmi Intézet alap- vagy mesterképzésben nappali, valamint levelező munkarendben tanulmányokat folytató, és a Katasztrófavédelmi Oktatási Központ tűzoltó rendvédelmi moduláris szakképzésében résztvevő roma származású fiatalokra terjed ki. Az ösztöndíjrendszer célja a roma származású fiatalok tanulmányai eredményes befejezésének elősegítése, valamint a katasztrófavédelmi pálya választásának ösztönzésére szolgáló támogatási rendszer létrehozása.

A kialakított ösztöndíjrendszer keretében a BM OKF 2015-ben és 2016-ban 2-2 alkalommal tett közzé pályázati felhívást a Katasztrófavédelmi Oktatási Központban induló egységes tűzoltó moduláris szakképzésben résztvevőkre vonatkozóan. A pályázati felhívások megjelentek a hivatásos katasztrófavédelmi szervek, az NKE Katasztrófavédelmi Intézet és a Katasztrófavédelmi Oktatási Központ honlapján, valamint minden alkalommal megküldésre kerültek az Országos Roma Önkormányzat számára. A moduláris tűzoltóképzésre történő beiskolázásokkor a toborzások alkalmával kiemelt célcsoportként kezelték a hátrányos helyzetű térségek nemzetiségi identitású fiataljait, számukra külön tájékoztatókat szerveztek több esetben közvetlen kapcsolatfelvétel keretében. A BM OKF és a megyei katasztrófavédelmi igazgatóságok jó kapcsolatot alakítottak ki az Országos Roma Önkormányzattal és a területi szinten működő roma önkormányzatokkal. Az általuk szervezett rendezvényeken (nyílt napok, pályaaorientációs bemutatók, lakossági tájékoztatók, stb.) megjelenő nagyszámú fiatal érdeklődéssel fogadta a tájékoztatókat, a hozzá kapcsolódó anyagokat és a bemutatott technikai eszközöket. A kiírt pályázatokra a lelkiismeretes toborzó

munka, a széleskörű tájékoztatás és a közvetlen kapcsolatfelvételek ellenére a vizsgált időszakban minimális érdeklődés volt, illetve pályázat került benyújtásra.

Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága

A büntetés-végrehajtási jogviszonnyal összefüggésben, törvényi felhatalmazás alapján nyilvántartott adatok köre nem terjed ki az egyes fogvatartottak nemzetiségi hovatartozására, kizárólag az **állampolgárság szerinti nyilvántartásra**. A büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény (a továbbiakban: Bv. tv.), valamint a szabadságvesztés, elzárás, előzetes letartóztatás és a rendbírság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól szóló 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet önálló címben, illetve fejezetben szabályozza a nem magyar állampolgárságúakra vonatkozó rendelkezéseket. A jogalkotó a fent hivatkozott garanciális szabályokkal azt a célt kívánja biztosítani, hogy származás, a magyar nyelv tudásának hiánya miatt nem érje hátrány a külföldi fogvatartottakat.

A **fogvatartottak elhelyezése** tekintetében – adatok hiányában – a fogvatartottak nemzetiségi hovatartozására vonatkozóan aktuális létszámmeljelentés, tendencia nem volt megadható. Mindazonáltal a fogvatartottak elhelyezésének kialakítása során a büntetés-végrehajtási intézetek személyi állománya folyamatosan figyelmet fordított az ismertté vált, és nemzetiségi hovatartozásra visszavehető konfliktusforrások megelőzésére. Ugyanígy a közös nemzetiséghez tartozó (és a hatályos elkülönítési szempontok szerint közösen elhelyezhető) fogvatartottak számára a közös identitást erősítő programok támogatása is megvalósulhatott a magukat azonos nemzetiséghez tartozónak valló fogvatartottakat azonos objektumban, részlegen vagy akár zárkában történő elhelyezésével.

A Bv. tv. **nyelvismereti hiányok feloldására** vonatkozó szabályai alapján minden külföldi elítéltnak joga, hogy az anyanyelvén vagy az általa ismert nyelven tájékoztatást kapjon az intézeti és kapcsolattartási szabályokról, valamint a szabadságvesztés végrehajtásának az átengedésének lehetőségéről. A szabadságvesztés végrehajtásával kapcsolatban a külföldi elítélt jogainak és kötelezettségeinek a gyakorlásával összefüggő tolmácsolási és fordítási költségek a büntetés-végrehajtási intézetet terhelik. A büntetés-végrehajtási szervezet a magyar nyelvet nem beszélő fogvatartottak részére tájékoztató füzeteket állít össze és ad ki időszakosan a jelentkező nyelvi igények, a külföldi fogvatartottak megoszlása és a jogszabályok változásának függvényében. Legutóbb a Bv. tv. hatályba lépését követően 2015-ben – figyelemmel az új szabályozásra –, történt meg a tájékoztató füzetek kiadása. Az Európai Unióban használt hivatalos nyelveken és a világnyelveken kívül azon nyelvekre került átültetésre, melyeket a legnagyobb arányban használtak fogvatartottak a magyarországi büntetés-végrehajtási intézetekben – köztük szerb, horvát, szlovén, szlovák, román, ukrán, lengyel és lovári nyelvre. Az idegenrendészeti őrizet végrehajtásában szerepet kapó intézetek részére piktogramokkal illusztrált kommunikációs segédeszköz került összeállításra, mely az őrizeteseik számára egyértelmű és jól használható információkat nyújtott a napirend betartásával, a kérések, jelzések, hivatalos ügyek, pénzügyek intézésével, étkezéssel és a lakóhelyiségben tartható tárgyak körével kapcsolatosan.

Az egyes nemzetiségek kulturális identitásának fenntartása céljából több büntetés-végrehajtási intézetben megvalósultak **kulturális események**: a beszámolási időszakban működött többek között roma hagyományörző szakkör, valamint autentikus roma zenei szakkör. A szabadidő hasznos és kulturált eltöltése érdekében a büntetés-végrehajtási intézetek kulturális programokat szerveztek, melyek közül kiemelkedik a Szegedi Fegyház és Börtön által évente

megrendezett Dankó Pista fesztivál és a Közép-dunántúli Országos Büntetés-végrehajtási Intézet a Cigány Kultúra Világnapjához kapcsolódóan (április 8-án) megrendezett „Egyházi Imatalálkozó az Európai Romákért” elnevezésű rendezvény. A meghívottak, résztvevők közé tartoztak az EMMI Egyházi, Nemzetiségi és Civil Társadalmi Kapcsolatokért Felelős Államtitkárságának egyházi referense, a Református Missziói Központ igazgatója, a Református Egyház és az Evangélikus Egyház romamissziós referensei, valamint az intézetbe bejáró missziók képviselői.

A Felzárkózási Stratégia által előírt feladatokkal összhangban, a romaintegrációs tevékenység elősegítése érdekében a beszámolási időszak során 29 büntetés-végrehajtási intézetben és 3 intézményben a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága roma integrációs feladattervében meghatározott feladatok előkészítésével, végrehajtásával és koordinálásával **romaügyi referensek** foglalkoznak. A beszámolási időszakban a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka a 9/2014. (IX.15.) BVOP utasításban rendelkezett a roma származású fiatalok büntetés-végrehajtási szakemberré válásának elősegítése érdekében a büntetés-végrehajtási szervezet által biztosított támogatási rendszer létrehozásáról, valamint a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságának ezzel kapcsolatos feladatairól. Ez alapján a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága **ösztöndíj pályázat**ot hirdetett a középfokú oktatási intézmények első, második vagy harmadik évfolyamán tanuló és a felsőoktatási intézmények nappali tagozatán, jogi, igazgatási, gazdaságtudományi, műszaki vagy informatikai képzési területen tanuló roma származású fiatalok tanulmányai eredményes befejezésének elősegítésére.

A büntetés-végrehajtási szervezet személyi állománya részére összeállított **alapképzési tematika** szerves részét képezi az alapvető szabadságjogok tiszteletben tartásának oktatása, valamint a különböző nemzetközi jogi dokumentumok, nyilatkozatok megismertetése. A „Reintegrációs ismeretek” tantárgy esetében az egész tananyag alappillére a megkülönböztetés tilalmának elve. A „Szolgálati ismeretek” tantárgy ismertetése során kiemelt figyelmet fordít az emberi méltóság feltétlen védelmére és a kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód tilalmára. A Büntetés-végrehajtás Szervezet Oktatási, Továbbképzési és Rehabilitációs Központjában működő pszichológusok a „Szolgálati viselkedés lélektana” tantárgy keretében tréningek formájában foglalkoztak e témakörben a tanulókkal, ahol az előítéletes megnyilvánulásokról is szó esett.

A „Biztonsági ismeretek” tantárgy keretében részletesen ismertetésre kerültek azok a keretek, szabályok, amelyek alkalmazása kizárja, hogy az intézkedések során az emberi jogok sérüljenek. A szaktika órák keretében is foglalkoztak a megkülönböztetés tilalmával. Ebben a tantárgyban kiemelt hangsúlyt kapott, hogy a személyi állomány tagjainak tartózkodniuk kell mindennemű megkülönböztetéstől a munkájuk végrehajtása során, és minden rendelkezésre álló eszközzel meg kell akadályozniuk, hogy más személyek a diszkrimináció eszközével élhessenek. A „Közigazgatási alapismeretek” tananyagegységen belül az „Emberi jogi alapismeretek” tantárgy keretében oktatták az emberi és kisebbségi jogokat, az emberi jogok korlátozhatóságát, az állampolgári jogokat, a magyar állampolgárok státuszjogait, a magyar állampolgár, mint EU polgár státusz jogait, a kisebbségek, és a kisebbségi jogok védelmét, az emberi és kisebbségi jogok garanciáit.

A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága és a büntetés-végrehajtási intézetek, büntetés-végrehajtási intézmények **esélyegyenlőségi tervei** tartalmazták többek között a hátrányos megkülönböztetés tilalmát, az egyenlő bánásmód követelményét, az emberi méltóság tiszteletben tartását, valamint a társadalmi szolidaritás etikai elveit.

7.7. Nemzeti Fejlesztési Minisztérium

A nemzeti vagyonról szóló 2011. évi CXCVI. törvény (a továbbiakban: Nvtv.) hatálybalépését követően a Magyar Nemzeti Vagyongazdálkodó Zrt. (a továbbiakban: MNV Zrt.) lehetséges körében nem jelentek meg a nemzetiségi önkormányzatok, valamint azok társulásai és intézményei. Az Nvtv. hatálybalépését megelőzően már létrejött jogviszonyok vonatkozásában a nemzetiségi önkormányzatok vagyongazdálkodói joga (a törvény átmeneti rendelkezései alapján) megmaradt, de új vagyongazdálkodási szerződés megkötésére hosszabb ideig nem volt lehetőség.

Az Nvtv.-ben foglalt fentiek szerinti szabályozás hátrányosan érintette az egyébként közfeladatot ellátó nemzetiségi önkormányzatokat, illetve azok társulásait és intézményeit annak ellenére, hogy a nemzetiségi önkormányzatok és azok társulása az Nvtv. rendelkezése alapján átlátható szervezetnek minősültek. Az ellentmondásos helyzet felszámolása érdekében megfogalmazódott az Nvtv. rendelkezéseinek módosítására irányuló jogalkotói szándék. Az Nvtv. módosításáról szóló 2015. évi CCXVI. törvény 2015. december 30-án lépett hatályba azzal a céllal, hogy a fennálló jogalkalmazási nehézségeket, illetve a törvényi szabályozási hiányosságot megszüntesse azzal, hogy a törvényben vagyongazdálkodóként nevesíti a nemzetiségi önkormányzatokat, azok társulásait és intézményeit is. A módosító rendelkezések a hatálybalépésüket követően ismét lehetőséget adtak a nemzetiségi önkormányzatok, a nemzetiségi önkormányzati társulás, valamint ezek fenntartása vagy irányítása alá tartozó intézmények részére vagyongazdálkodási szerződés megkötésére.

Az MNV Zrt. és a nemzetiségi önkormányzatok között a beszámolási időszakban hatályos vagyongazdálkodási szerződések közül a szerb közösséget érintő megállapodás volt a legjelentősebb. A 2015. július 1-jén megtartott magyar-szerb közös kormányulésen a Budai Szerb Ortodox Egyházmegye és a magyarországi szerb nemzetiség vonatkozásában hozott egyes döntések végrehajtásáról szóló 1031/2016. (II. 9.) Korm. határozat rendelkezett egyfelől a Budapesten működő Nikola Tesla Szerb Tanítási Nyelvű Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium és Kollégium óvodája férőhely hiányának kezeléséről, másfelől szerb nemzetiségi óvoda és általános iskola Szegeden történő kialakításának lehetséges feltételeiről és az intézmény létrehozásáról. A Szerb Országos Önkormányzat kezdeményezte az EMMI által vagyongazdálkodott, Budapest, 33574 hrsz-ú (Rottenbiller u. 14. sz. alatti) ingatlan vagyongazdálkodásba adását, tekintettel arra, hogy abban a Szerb Országos Önkormányzat fenntartásában lévő óvoda működött, amely a nagy létszámú jelentkezők okán helyhiánnyal küzdött, és a férőhely bővítését az ingatlan emelet-ráépítésével lehetett a legcélravezetőbben orvosolni. Az ingatlanra vonatkozó vagyongazdálkodási szerződés 2016. november 29-én jött létre és a Szerb Országos Önkormányzat az EMMI által biztosított 200 M Ft erejéig megkezdte a szintraépítésre irányuló beruházást.

A Budai Szerb Ortodox Egyházmegye és a magyarországi szerb nemzetiség fejlesztési céljainak megvalósításával kapcsolatos intézkedésekről szóló 1864/2016. (XII. 28.) Korm. határozat rendelkezéseinek megfelelően Szegeden a szerb nemzetiségi óvoda és általános iskola létrehozása érdekében a Magyar Állam megszerezte a Szeged I. kerület Kálvin tér 6. szám alatt lévő ingatlan-együttes tulajdonjogát azzal, hogy annak felújításáról az MNV Zrt. gondoskodik a rendelkezésre bocsátott 232 M Ft forrás terhére, és a beruházás befejezését követően a Szegedi Oktatási Központot a Szerb Országos Önkormányzat részére vagyongazdálkodásba adja. A beszámoló összeállításakor folyamatban volt a korábbi kormányzati döntés felülvizsgálata, amely alapján az ingatlan-együttes a Szerb Országos Önkormányzat vagyongazdálkodásába kerülne, majd ezt követően – saját igényei szerinti – az

Önkormányzat végezné el annak átalakítását, felújítását. Ezzel együtt sor kerülne a korábban e célra elkülönített forrás Önkormányzat részére történő átadására is. Az MNV Zrt. a Szerb Országos Önkormányzat által összeállított program alapján saját forrásból előkészítő műszaki adatszolgáltató dokumentációt és koncepcionális vázlatot készített. Az elkészült koncepcióterv két átalakítási változatot mutatott be, amely alapján az „A” változat szerint a meglévő épület minimális átalakításával óvodai funkció és szolgálati lakások, a „B” változat esetén az épület jelentős átalakítását követően óvodai és iskolai funkciók kerülnének kialakításra.

A Szerb Önkormányzat elnöke részére az MNV Zrt. által 2018.08.09-én kelt levélben az Önkormányzatot arról értesítette, hogy *„amennyiben a Kormány a 2975/1 és 2975/2 helyrajzi számon nyilvántartott, Szeged I. kerület Kálvin tér 6. szám alatti ingatlanok azonnali vagyonkezelésbe adásáról és a 1864/2016. (XII. 28.) sz. Korm. határozat szerinti forrás átcsoportosításáról dönt a Szerb Országos Önkormányzat részére, abban az esetben az MNV Zrt. részéről nincs akadálya a tanulmányterv átadásának a Szerb Országos Önkormányzat részére.”*

A 9. sz. mellékletben szereplő táblázat a nemzetiségi önkormányzatoknak juttatott KEOP és KEHOP uniós támogatásokkal összefüggő információkat tartalmazza. Azoknak a projekteknek az adatait tartalmazza, amelyeknél a pályázat benyújtásakor a pályázó gazdálkodási formaként nemzetiségi jogcímet adott meg, amely abban az esetben is releváns, amennyiben a pályázó neve vagy a projekt címe alapján nem lenne köthető nemzetiségekhez a projekt. A beszámolási időszakban a KEOP-ban 95 111 769 Ft került kifizetésre a táblázatban szereplő pályázók projektjeire. A kedvezményezettek megújuló vízbázis diagnosztikai vizsgálatával, megújuló energiaforrás felhasználásával, épületenergetikai korszerűsítéssel, szemléletformálással kapcsolatos projektjei részesültek támogatásban.

7.8. Honvédelmi Minisztérium

A Lippai Balázs esélyegyenlőséget elősegítő ösztöndíj – mely a roma származású, vagy magukat romának valló diákok számára került meghirdetésre – odaítélésének rendjéről szóló 68/2012. (X. 1.) HM utasítás alapján benyújtott sikeres pályázatok elismeréséül a vizsgált időszakban összesen 40 diák részesült a jogszabályban meghatározott mértékű ösztöndíjban. A Honvédelmi Minisztérium és az Országos Roma Önkormányzat között korábban megkötött együttműködési megállapodás 2015. február 9-én megújításra került. Fontos elemei a romák foglalkoztatásának elősegítése, a roma népismereti tájékoztatók lebonyolítása, a roma és hátrányos helyzetű tehetséges fiatalok számára ösztöndíj meghirdetése, a KatonaSuli programban részvételi lehetőség biztosítása. (A KatonaSuli program keretében megrendezett, filmvetítéssel és közönségtalálkozóval egybekötött esélyegyenlőségi kiállítás megnyitója 2015. február 17-én, Szentendrén volt, „Jövőjük a haza védelme” címmel. A vándorkiállítás ezt követően több helyen is bemutatásra került.)

Az együttműködési megállapodás része volt még a „Romák, hadsereg, kultúra” elnevezésű alkotói pályázat meghirdetése, valamint tájékoztató kiadvány megjelentetése a megvalósult programokról és a Magyar Honvédségen belüli karrierlehetőségekről, valamint pozitív roma életutak széleskörű bemutatása. A szentendrei Altiszi Akadémián, előre egyeztetett időpontokban került sor félévente egy alkalommal a roma népismereti oktatás előadássorozat megtartására, melyhez az előadót az Országos Roma Önkormányzat biztosította.

7.9. Földművelésügyi Minisztérium

A Földművelésügyi Minisztérium feladatkörét tekintve a beszámolási időszakban elsősorban a leszakadó rétegek és térségek felzárkóztatásához, a vidéken élők életminőségének javításához, az esélyegyenlőség megteremtéséhez járult hozzá intézkedéseivel és programjaival, nemzetiségek számára célzottan nem került megfogalmazásra külön program. A Földművelésügyi Minisztérium feladatkörével kapcsolatban megállapítható azonban, hogy a Magyarországon élő nemzetiségek a vidéki szereplők és közösségek szoros részét képezik, így a vidéki életminőség javulását szolgáló intézkedések, programok elősegíthetik a nemzetiségek – kiemelten a roma lakosság – helyzetbehozását, életminőségük javítását, valamint bekapcsolását a vidéki térségek jövőjének alakításába. Mindez alapján a Földművelésügyi Minisztérium feladat- és hatásköréhez kapcsolódóan az alábbi nemzetiségeket érintő kezdeményezések valósultak meg:

A magyar nemzeti értékekről és **hungarikumokról** szóló 2012. XXX. törvény (a továbbiakban: hungarikum törvény) önálló értékfogalmat nem tartalmaz, a nemzeti érték fogalmát jeleníti meg. Eszerint a nemzeti érték a magyarság és a magyarországi államalkotó nemzetiségek tevékenységéhez, termelési kultúrájához, tudásához, hagyományaihoz, a magyar tájhoz és élővilághoz kapcsolódó, nemzetünk történelme, valamint a közelmúlt során felhalmozott és megőrzött minden szellemi és anyagi, természeti, közösségi érték vagy termék, illetve a tájhoz és élővilághoz kapcsolódó materiális vagy immateriális javakat magába foglaló tájérték, amely tanúskodik egy emberi közösség és az adott terület történelmi kapcsolatáról. A hungarikum törvény befogadó természetű, az értékek gyűjtése, azok regisztrálása önkéntes jellegű. Ha Magyarországon bármely itt élő nemzetiség tagja, az adott közösség a magyar nemzet közösségéhez tartozónak vallja magát, és azt is gondolja magáról, hogy van a birtokában olyan dolog, szellemi kulturális vagy épített örökség, mesterség, szokás, étel, stb., amely az értékek között méltán kaphat helyet, akkor az bekerülhet a helyi értéktárba, a megyeibe is, és akár még a kiemelkedő nemzeti értékek és hungarikumok közé is. Ezek az értékek is a hungarikum piramis egészéhez tartoznak, nincs megkülönböztetés, nincs külön nemzetiségi értéktár. A busójárás (sokác nyelvhasználattal „poklade”) a mohácsi horvát nemzetiség évszázados néphagyománya is része a Hungarikumok Gyűjteményének, amely a téltemető, termékenységvarázsló európai tavaszváró ünnepek sorába tartozik. A Nemzeti értékek és hungarikumok pályázati rendszer keretében az alábbi, hazánkban élő nemzetiségekhez kapcsolódó pályázatok nyertek el támogatást a beszámolási időszakban:

19. sz. táblázat:

Nemzeti értékek és hungarikumok – nemzetiségi támogatások

Év	Pályázó szervezet	Pályázat címe	Támogatás összege (Ft)
2015	Bora Ital-nagykereskedelmi Kft.	Kárpát-medence Nemzeti Értékei és Hungarikumai Kiállítás és Vásár 2015	1 000 000
2015	Összefogás Süllyápért Egyesület	Tót népdalok a Tápió-mentén	1 000 000
2015	Bakonyjákó Község Önkormányzata	Kéz a kézben magyar és sváb - Fiatalokkal értékeink nyomában Bakonyjácón	1 498 945
2016	Élő Forrás Hagyományörző Egyesület	Együttélésben – Kárpát-medencei értékek átörökítése	1 994 000
2016	Kreatív Mozaik Alapítvány	Határtalan értékgyűjtés	1 967 400

2016	Nagybánhegyesi Református Templomért Alapítvány	70 éve történt egy Kárpát-medencei faluban	1 000 000
2016	Német Magyar Kulturális Egyesület Csikóstóttós	Programsorozat a magyar nemzeti értékek gyűjtésére, megismertetésére, ápolására, a csikóstóttósi iskolások és fiatalok bevonásával	1 116 200
2016	Összefogás Csongrádért Egyesület	Hungarikum diákszemmel határon innen és túl	1 595 254
2016	Városlódi Német Nemzetiségi Kulturális Egyesület	Értékgyűjtés Városlődön	1 500 000

Forrás: Földművelésügyi Minisztérium

A **növényi génmegőrzés** területén együttműködés a magyarországi német (sváb) nemzetiséghez kötődött. Budakeszi Város Német Önkormányzata megkezdte a településen még megtalálható öreg gyümölcsfák szaporítóanyagainak begyűjtését, és génbanki ültetvényi megőrzését. A tájban honos gyümölcsfajták fenntartása érdekében a település határában 1 hektár területen a fajták megőrzése érdekében gyűjteményt létesítettek. A gyűjtemény létrehozásán, és a genetikai érték megőrzésén túl cél az adott gyümölcsökhöz kapcsolódó hagyományos tudás, a sváb asszonyok gyümölcs-feldolgozási szokásainak, tartósítási módszereinek összegyűjtése. A kezdeményezés jó példája a genetikai értékek és a hozzá kapcsolódó hagyományok összegyűjtésének és komplex megőrzésének.

Az agrárfejlesztés területén az „Új Magyarország Vidékfejlesztési Program III. tengelyének 5.3.3.2.1. A vidéki gazdaság és a lakosság számára nyújtott alapszolgáltatások” intézkedésének részeként Magyarország 5000 fő alatti településein **Integrált és Közösségi Szolgáltató Terek** (a továbbiakban: IKSZT) jöttek létre, amelyek szakmai munkájának módszertani támogatását a Hermann Ottó Intézet IKSZT Programirodája végzi. Az IKSZT címbirtokos szervezetek között nemzetiségi egyesületek is megtalálhatóak voltak. 2015-ben a 635 támogatást elnyert címbirtokos szervezet közül összesen 465 szervezet kezdte meg működését. 2016-ban a 635 támogatást elnyert címbirtokos szervezet közül összesen 465 szervezet kezdte meg működését. Az alábbi táblázat a nemzetiségi szervezetek által működtetett IKSZT-ket foglalja össze.

20. sz. táblázat: Nemzetiségi szervezet által működtetett IKSZT-k

Megnevezés	Város
Somogyvámosi Roma Egyesület	Somogyvámos
Vokányi Német Nemzetiségi Kulturális Egyesület	Vokány
Nagynyárad-Grossnaarad Magyar Német Baráti Kör	Nagynyárad
Óbányai Német Olvasókör Egyesület	Óbánya
A BAZ Megyei Romák Érdekvédelmi Egyesülete	Méra

Forrás: Földművelésügyi Minisztérium

Az IKSZT Programiroda munkatársai számos olyan szakmai programon vettek részt, illetve szerveztek meg, amelyek a nemzetiségek tevékenységét, értékeinek, hagyományainak megőrzését támogatták.

Az **Esélyegyenlőségi Programiroda** támogatja az esélyegyenlőség érvényesülését szolgáló kezdeményezéseket, különösen a roma integrációt elősegítő törekvéseket, projektek kidolgozását, megvalósítását, javaslataival érvényesíti az esélyegyenlőség szakterületek, azon belül is különösen a roma integráció szempontjait. Szakmai segítséget nyújt helyi és országos szintű, az esélyegyenlőség területén működő szervezeteknek, vizsgálja az esélyegyenlőség érvényesülését, így különösen a roma integrációt érintő hazai és nemzetközi „legjobb gyakorlatokat”, kidolgozza alkalmazási lehetőségeiket; javaslatokat készít integrált fejlesztési programok kidolgozására, megvalósítására. Célja a hátrányos helyzetű, érdekeiket képviselni kevésbé tudó esélyegyenlőség szempontjából releváns csoportok, így különösen a romák hazai pályázati lehetőségeinek feltérképezése az információk továbbítása az ügyfelek részére, a szervezetek tájékoztatása, folyamatos tevékenysége a programirodának. Az EPIR által ellátott feladatokban (rendezvények, programok) közreműködött Rézműves Melinda néprajzkutató, a Hodászi Roma Tájház megalapítója és Nagy Dénes, a VEAB Népi Építészeti Munkabizottság tagja.

A **tájvédelmi területen** a Nemzeti Park Igazgatóságok láttak el a nemzetiségekkel kapcsolatos tevékenységeket. A Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóságnak a Fertő-tájon élő horvát nemzetiségi hagyományápoló csoportjaival volt kulturális együttműködése. Az elmúlt évek során Fertőhomok település Kajkavci nevű tamburazenekara és néptánc együttese lépett fel az igazgatóság októberi nagyrendezvényén. Korábban a kópházai horvát tamburazenekar is vendége volt az igazgatóság kulturális rendezvényének.

A Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság évek óta résztvevőként együttműködött Szarvas Város Szlovák Kisebbségi Önkormányzatával és a Szarvasi Gazdák Nemzetiségi Hagyományörző Egyesületével, akik 2016. július 8-9-én Ezüstszőlőben (Szarvas) immár 19. alkalommal rendezték meg az Aratónap és Kárpát-medencei Nemzetiségi Nap elnevezésű programjukat.

Az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság minden évben tevékenyen részt vállal a Hármashatár Vetélkedő (Parasztolimpia) lebonyolításában, illetve a versenyben, mely rendezvényen szlovén-osztrák-magyar csapatok mérik össze tudásukat. 2016-ban a Hármashatár Rajzpályázat nyertes csapatainak részére egynapos programot szerveztek Szalafőn, Pityerszeren, az Őrségi Népi Műemlék együttes területén. Az Apátistvánfalvai Kéttannyelvű Általános Iskola diákjai részére rendszeresen környezeti nevelési programokat biztosítanak.

A Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság a mohácsi Busójárás során működött közre, az igazgatóság munkatársainak feladata a busók Dunán történő csónakos átkelésének segítése volt. A busójárás a Magyarország déli részén élő horvát népcsoporthoz, a sokácokhoz kötődő hagyományos rendezvény, mely az UNESCO Szellemi Kulturális Örökségek listáján szerepel.

7.10. Nemzetgazdasági Minisztérium

A munka világában megvalósuló egyenlő bánásmód általános követelményének szabályait a munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény kógens módon rögzíti az erre vonatkozó külön törvény rendelkezéseinek alkalmazása mellett. Az esélyegyenlőségi törvény meghatározza az egyenlő bánásmód követelménye megsértésének egyes kiemelt területeit, ezek között a foglalkoztatás tekintetében megvalósuló eseteit, valamint szabályozza, mi minősül a foglalkoztatás területén közvetlen vagy közvetett hátrányos megkülönböztetésnek.

Az esélyegyenlőségi törvény általános szabályként rögzíti, hogy a munkaviszony alapján járó juttatások megállapítása és biztosítása során a nem, faji hovatartozáson, bőrszínen, nemzetiségen, nemzetiséghez való tartozáson alapuló közvetlen hátrányos megkülönböztetés minden esetben sérti az egyenlő bánásmód követelményét. A foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról szóló 1991. évi IV. törvény rendelkezései szerint a foglalkoztatás elősegítése és az álláskereső támogatása során is meg kell tartani az egyenlő bánásmód követelményét.

A munkaügyi szabályozás alapján a fővárosi és megyei kormányhivatalok Foglalkoztatási Főosztályain regisztrált **álláskereső** nyilatkozhattak a nemzetiségi hovatartozásukról. A Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat adatai szerint a beszámolási időszakban a nemzetiségek az alábbi arányban voltak jelen az álláskereső között:

21. sz. táblázat:
Álláskereső megoszlása nemzetiség szerint (fő)

Nemzetiség	2015	2016
bolgár	32	27
görög	19	18
horvát	155	113
lengyel	29	28
német	375	294
örmény	6	3
roma	15 026	12 825
román	303	235
ruszin	29	22
szerb	48	37
szlovák	104	86
szlovén	3	3
ukrán	81	65
<i>Nem kívánt nyilatkozni:</i>	53 587	44 106
<i>Nemzetiségi körbe nem tartozik:</i>	278 368	228 322
<i>Kitöltetlen:</i>	30 018	27 598
<i>Összesen:</i>	378 181	313 782

Forrás: Nemzetgazdasági Minisztérium

Az adatok alapján megállapítható, hogy az álláskereső többsége (több mint 80%-a) nem tartozott nemzetiségi körbe, 12-14% a nemzetiségi hovatartozásáról nem kívánt nyilatkozni. A nemzetiségiként regisztrált álláskereső együttesen az összes álláskereső több mint 4%-át tették ki (2015-ben 4,3%, 2016-ban 4,4%), közülük a legnagyobb létszámú csoport a roma álláskeresőké (a nemzetiségi összlétszám több mint 90%-a). A második legnagyobb létszámú

csoport a német nemzetiségűeké, arányuk a nemzetiségiként regisztrált álláskeresők alig több mint 2%-a.

A **szakképzésre** vonatkozó jogi szabályozás lehetőséget ad a nemzetiségi nyelven történő oktatásra. Így az alapító okiratokban lehetőség van arra, hogy az adott szakképzési centrum a nemzetiségi nevelés-oktatást a helyi igényeknek megfelelően szervezze meg. A Magyarországon a beszámolási időszakban működő 44 szakképzési centrum közül összesen kettőben volt erre példa. A Szolnoki Szolgáltatási Szakképzési Centrumban a roma nemzetiség okán szerepelt az alapító okiratban a nemzetiségi nyelven lehetőséget adó kollégiumi ellátás, valamint a nemzetiségekhez tartozók általános iskolai, gimnáziumi, szakközépiskolai, szakiskolai és szakgimnáziumi nevelés-oktatása. A Szombathelyi Műszaki Szakképzési Centrumban a szlovén nemzetiség okán valósulhatott meg szakközépiskolai és szakgimnáziumi nevelés-oktatás nemzetiségi keretben.

8. A NEMZETISÉGEK ÉS A KISEBBSÉGVÉDELEM NEMZETKÖZI KAPCSOLATRENDSZERE

Magyarország nemzetiségeket érintő nemzetközi tevékenysége több fórumon zajlik. A Magyarországon élő nemzetiségek anyaországi kapcsolatait érintő kétoldalú együttműködés alapintézményei a KVB-k, amelyek tevékenysége mellett hazánk kiemelt figyelmet fordít a multilaterális kapcsolatokra, ezen belül a nemzetközi szervezetekre. Magyarország az elmúlt évtizedekben számos olyan vállalatot tett, melyek a nemzetiségek jogainak biztosítását, kultúrájuk fennmaradását szolgálják. A hazai nemzetiségpolitikára hatással van

- az ET Emberi Jogok és Alapvető Szabadságjogok Védelméről szóló Egyezménye, a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Kartája (a továbbiakban: Nyelvi Karta), valamint a Nemzeti Kisebbségek Védelméről szóló Keretegyezménye (a továbbiakban: Keretegyezmény);
- az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet keretében végzett munka;
- a Koppenhágai Dokumentum;
- az Egyesült Nemzetek Szervezetének a Polgári és Politikai Jogokról szóló Nemzetközi Egyezségokmánya;
- valamint az Európai Unió.

8.1. Kétoldalú államközi kapcsolatok

Magyarország számára kiemelt fontosságú kérdés a bilaterális diplomáciai kapcsolatok terén a hazánkban élő nemzetiségek helyzete, amely számos kétoldalú fórumon megjelenik: a kisebbségvédelmi egyezményekben, a vegyes bizottságokban, a felsőszintű diplomáciai találkozókban, valamint a Külgazdasági és Külügyminisztérium (a továbbiakban: KKM), a szomszédos országokban működő magyar nagykövetségek, kulturális intézetek és a hazánkban élő nemzetiségek vezetőinek folyamatos kapcsolattartásában.

Kisebbségi vegyes bizottságok

A Magyarországon élő nemzetiségek anyaországi kapcsolatait érintő kétoldalú együttműködés alapintézményei 1992 óta a kétoldalú kisebbségvédelmi megállapodásokon alapuló KVB-k. A Magyarország és a szomszédos országok – Horvátország, Románia,

Szerbia, Szlovákia, Szlovénia és Ukrajna – között, a nemzeti kisebbségek jogainak kölcsönös biztosítására és védelmére létrejött kormányközi KVB-k feladata a nemzetiségek/nemzeti kisebbségek helyzetének elemzése és értékelése; az e területen megvalósítandó államközi együttműködésre vonatkozó ajánlások megfogalmazása, illetve azok végrehajtásának figyelemmel kísérése. A bizottságok rendre áttekintik mindazokat a kérdéseket, amelyek e közösségek számára fontosak, és ajánlásokat fogadnak el a kormányaik számára. Az ajánlásokat, amelyeket az ülésről készült jegyzőkönyvben rögzítenek, kormányhatározat formájában szükséges jóváhagyni. A KVB-k által megfogalmazott ajánlások teljesítése fontos nemzetiségpolitikai és diplomáciai feladat, amely az egyes nemzetiségek anyaországával kapcsolatos reláció, valamint az illető anyaországban élő magyar közösség szempontjából egyaránt stratégiai fontosságú lehet. A bizottságok magyar társelnöke a beszámolási időszakban Kalmár Ferenc András, a KKM „Magyarország szomszédságpolitikájának fejlesztéséért” felelős miniszteri biztos volt, a bizottságok titkársági feladatait a Miniszterelnökség Nemzetpolitikai Államtitkársága látta el. Az alábbiakban az egyes KVB-k beszámolási időszakra vonatkozó tevékenységét foglaljuk össze.

Magyar–Horvát Kisebbségi Vegyes Bizottság

A horvátországi országgyűlési választások 2015. november eleji kiírása és ennek eredménye nem tette lehetővé a KVB tervek szerinti összehívását. A korábbi horvát kormány kinevezte az új társelnököt Zvonko Milas személyében, a magyar társelnök meghívását követően társelnöki találkozókra került sor Budapesten és Vukováron. A 2016. szeptember 20-ára tervezett, XIII. KVB ülés megtartását az újabb horvát választások akadályozták meg, így az ülésre a beszámolási időszak legvégén, 2017. február 23-án került sor. A beszámolási időszakban érvényes ajánlásokat így a XII. ülésre vonatkozó, 1595/2013. (VIII. 29.) Korm. határozat, a XIII. ülés aláírt jegyzőkönyvének ajánlásait a 1246/2017. (IV. 28.) Korm. határozat tartalmazta.

Magyar–Román Kisebbségi Vegyes Bizottság

A magyar-román KVB teljes ülése elfogadott jegyzőkönyv hiánya miatt, a le nem zárt tárgyalásokat követően, 2012 óta nem került összehívásra. A magyar közösséget érintő kérdések (oktatás, egyházi vagyoni-visszaszolgáltatás, jogbizonytalanság) napirendre vételétől a román fél a beszámolási időszakban is elzárkózott, illetve a 2010-et megelőző, jogfeladó magyar álláspontot kívánta tárgyalási alapnak tekinteni. Mindezek ellenére a vizsgált időszakban is számos – eredménytelen – társelnöki és titkári találkozóra került sor, a 2016. évi kétoldalú külügyminiszteri találkozón a felek megállapodtak abban, hogy a bizottság jegyzőkönyv-tervezetét „munkadokumentumnak” tekintik.

Magyar–Szerb Kisebbségi Vegyes Bizottság

A Magyar–Szerb Kormányközi Kisebbségi Vegyes Bizottság eddig összesen öt ülést tartott, a 2011. júniusi alkalmat követően 2016-ban került sor a következő ülés megtartására. A szerb társelnök kinevezésére 2015 végén került sor, ennek ellenére a magyar társelnök számos vajdasági kormányrendeletre meghívást kapott. A KVB 2016. április 4-én Szabadkán ülésezett, amelynek eredményeit az 1881/2016. (XII. 28.) Korm. határozattal kihirdetett jegyzőkönyv tartalmazza.

Magyar–Szlovák Kisebbségi Vegyes Bizottság

A 2016. március 5-i szlovákiai választásokat megelőzően nem sikerült megállapodni a KVB összehívásáról. A választásokat követően 2016. október 18-án és november 3-án két fordulóban zajlott a vegyes bizottsági ülés, az eredményeképpen fenntartott és elfogadott ajánlásokat a Kormány a 1155/2017. (III. 20.) Korm. határozattal hagyta jóvá.

Magyar–Szlovén Kisebbségi Vegyes Bizottság

A KVB magyar társelnöki kinevezését követően a szlovén kormány is kinevezte társelnökét Gorazd Žmavc, a határon túli szlovének ügyeiért felelős miniszter személyében. A vegyes bizottság 2015. november 18-án, Lendván ülésezett (XV. ülés), az előzetesen egyeztetett jegyzőkönyv aláírásra került. A jegyzőkönyv határozatai, javaslatai a 2016 januárjában, Ljubljanában tartott közös magyar-szlovén kormányülésen is megerősítést nyertek. A bizottság ezt követően 2016. november 16-án, Budapesten ülésezett (XVI. ülés), a konstruktív légkörben zajlott ülés eredményeit a 1075/2017. (II. 13.) Korm. határozat által kihirdetett jegyzőkönyv tartalmazza.

Magyar–Ukrán Kisebbségi Vegyes Bizottság

A Nemzeti Kisebbségek Jogainak Biztosításával Foglalkozó Magyar–Ukrán Vegyes Bizottság utolsó ülésére 2011. december 19-én került sor Budapesten. A jegyzőkönyv aláírására azonban nem került sor, mivel a kárpátaljai magyarság számára igazán fontos kérdésekben nem közeledtek az álláspontok. Bár a felek a munka folytatásában egyeztek meg, újabb ülésre azóta sem került sor. Ennek megfelelően elfogadott – 1083/2009. (VI. 4.) sz. – kormányhatározat a 2008. szeptember 18-án és 19-én megtartott XIV. ülésről van. A Grojszman-kormányban az ukrán társelnök Szvitlana Fomenko kulturális miniszter-helyettes lett; a magyar társelnök Kalmár Ferenc miniszteri biztos. A társelnökök találkozájára azonban csak a beszámolási időszakot követően került sor.

Egyéb nemzetközi együttműködések

Történelmi okokból (a németiség több államhoz is kötődik, illetve a német államszerveződésben és nemzeti öntudatban is erős a regionalizmus elvének hagyománya) a német nemzetiséget segítő nemzetközi együttműködések KVB-k helyett más formában valósulnak meg – amellet, hogy egyes részterületeken (oktatás, kultúra) léteznek ilyen jellegű kapcsolatok. Több német tartomány és Magyarország közötti kulturális megállapodások, munkatervek tartalmaznak igen sok, a magyarországi németiség érdekét szolgáló programot (Bajorország, Thüringia, Baden-Württemberg). Ez utóbbi relációkban hoztak létre **oktatási és kulturális vegyes bizottságokat**, amelyek rendszeresen üléseznek. A Német–Magyar Kulturális Vegyes Bizottság Állandó Albizottsága kétévente – felváltva Németországban és Magyarországon – ülésezik. A beszámolási időszakban 2015. október 6-7. között Nürnbergben tartották soron következő ülésüket a felek.

Azon nemzetiségek esetében, ahol nem működnek KVB-k, az anyaországokkal történő együttműködés keretei ugyan szűkebbek, az együttműködés azonban ezekkel az államokkal – a korábbi évekhez hasonlóan – rendszeres. Mára a nemzetiségek anyaországainak többsége az **Európai Unió** tagja, így a velük való együttműködés sokoldalú és jónak mondható. A kormányközi vegyes bizottságok mellett **nemzetközi megállapodások** is formálják Magyarország külföldön megvalósuló kulturális politikáját. A határ menti együttműködések

az uniós forrásokból megvalósuló **interregionális kapcsolatok** segítik: eurorégiók a határ menti, jelentős nemzetiségi lakossággal rendelkező területeken.

8.2. Anyaországi kapcsolatok

A magyarországi nemzetiségek alanyi jogon közvetlen kapcsolatokat létesíthetnek és tarthatnak fenn az anyanyelvük szerinti országokkal, amely a települési, civil szervezeti, iskolai, intézményi, regionális és állami kapcsolatokig sokféle formát ölt. E közösségek a más országokban nemzetiségként élő nemzettársaikkal is gyümölcsöző – főként kulturális és média – kapcsolatokat építettek ki. A hazai nemzetiségi közösségek zöme és/vagy szervezeteik szoros kapcsolatot tartanak fenn anyaországukkal (óhazájukkal), annak állami intézményeivel, valamint az anyaországaikban működő, kulturális vagy oktatási tevékenységet végző kormányzati és civil szervezetekkel. E kapcsolatokat közös rendezvények, az érintett kulturális intézetekkel és nagykövetségekkel történő együttműködés jeleznek. Számos település kiépítette és folyamatosan kamatoztatja **testvértelepülési**, partnertelepülési kapcsolatait, kölcsönös meghívásokkal. Régiók, megyék, települések, intézmények, szervezetek közötti megállapodásokra, munkatervekre számtalan példa létezik.

A hazánkban élő nemzetiségek anyaországainak szinte mindegyikével kialakultak az együttműködés formái, keretei. A kétoldalú kapcsolatokat erősítik a nemzetiségi önkormányzatok és anyaországaik kormánya közötti szerződéses kapcsolatok. Az emberi erőforrások minisztere az országos nemzetiségi önkormányzatok elnökeinek és a nemzetiségi szószólókon keresztül rendszeresen találkozik, illetve egyeztet a nemzetiségek képviselőivel. A Magyarországon élő nemzetiségi közösségek és az anyanemzetek közötti közvetlen kapcsolatot, a nemzetiségek ilyen irányú megkereséseit az EMMI Egyházi, Nemzetiségi és Civil Társadalmi Kapcsolatokért Felelős Államtitkársága is támogatja. Jellemző támogatott kezdeményezések a különböző nyári (ifjúsági vagy gyerek) táborok megszervezése, a pedagógus továbbképzés, illetve a tudományos megállapodások, cserék, stb. Az Államtitkárság munkája mellett az anyaországokat érintő diplomáciai kapcsolatokon, rendszeres – miniszteri szintű – egyeztetéseken keresztül a KKM is folyamatosan bekapcsolódik a nemzetiségügybe. Az alábbiakban – a teljesség igénye nélkül – néhány összegyűjtött, jó példa szemlélteti a hazai nemzetiségi közösségek konkrét anyaországi kapcsolatait.

Németország

A Magyar – Német Kulturális Vegyes Bizottság Állandó Albizottságának jubileumi, 20. ülésére 2015. október 6-7-én, Nürnbergben került sor, Pröhle Gergely nemzetközi és európai uniós ügyekért felelős helyettes államtitkár úr társelnökletével. A kulturális együttműködésről szóló államközi egyezményre életre hívott vegyes bizottság a magas szintű kapcsolatrendszer meghatározó eleme. A kétévente ülésező állandó albizottságának elsődleges feladata a magyarországi német mint idegen nyelv és német kisebbségi nyelvoktatás fejlesztését szolgáló programok, kulturális és egyéb együttműködések koordinálása, a projektek kiértékelése és a kooperáció jövőbeni célkitűzéseinek kidolgozása. Ezen kapcsolatok fő magyarországi partnerei a Magyarországi Németek Országos Önkormányzata és intézményei.

Horvátország

A magyar-horvát kétoldalú államközi kapcsolatok fontos pillérét alkotta a kisebbségvédelmi együttműködés. Ennek érdekében a KKM, a zágrábi magyar nagykövetség és a Zágrábi Magyar Intézet is aktív kapcsolatot ápol a magyarországi horvát közösség vezetőivel, akikkel együttműködésében számos kulturális program valósult meg a beszámolási időszakban Budapesten és Zágrábban egyaránt (nemzetiségi festőművészek kiállítása, nemzetiségi iskolák színjátszó köreinek, zenekaroknak és néptánc-csoportoknak fellépései). A budapesti Horvát Általános Iskola és Gimnázium (HOŠIG) színjátszó csoportja például „Időutazás” címmel a magyar-horvát közös történelmet bemutató darabot adott elő 2015 májusában Zágrábban a Komedijski Színházban, majd 2016-ban Splitben, Dubrovnikban és Eszéken is. A darabot Gojtan Anna igazgatónő írta és rendezte. A 2016-os fellépésekhez a KKM közvetlen pénzügyi támogatást nyújtott a budapesti horvát iskolának.

Örményország

Örményországgal 2012 óta szünetelnek a magyar diplomáciai kapcsolatok. Magyarország különböző formában több gesztust tett a magyar-örmény kapcsolatok helyreállítása érdekében, azonban kezdeményezéseink örmény részről eddig viszonzatlanul maradtak. A KKM és a magyarországi Országos Örmény Önkormányzattal szükség szerint folyt a kommunikáció, pl. Csutora Zsolt keleti nyitásért felelős helyettes államtitkár és dr. Turgyán Tamás örmény nemzetiségi szószóló több alkalommal konzultált az örmény-magyar viszony lehetséges javításáról.

Szerbia

A magyarországi szerb nemzetiség helyzetének kérdése általánosságban, illetve alapvetően a szerb fél pozitív megelégedésének kifejezésével, nem rendszeres jelleggel szerepel a kétoldalú felső szintű találkozók témái között. Ivica Dacic szerb első-miniszterelnökhelyettes, külügyminiszter 2016. október 2-3. közötti látogatásán, illetve a 2016. november 21-ei szerb-magyar kormányzati csúcs során szerb részről örömmel nyugtázták a magyarországi szerb nemzetiség ügyeinek magyar kormányzati kezelését, kérték a magyarországi szerbek képviselőivel való további szoros együttműködést, illetve a magyar kormány támogatását Nikola Tesla szobrának Budapesten történő felállításával kapcsolatban.

Szlovénia

Szlovénia és Magyarország külképviseletei között rendszeres, intenzív kapcsolatok épültek ki. Nemcsak Szlovénia budapesti nagykövete, hanem a szentgotthárdi szlovén főkonzul is gyakori vendége volt muravidéki rendezvényeknek. A szoros kapcsolattartás a diplomáciai jellegű, protokolláris találkozókra túl első sorban a konkrét, gazdasági együttműködést szolgáló projektek megalkotására és folyamatos menedzselésére fókuszált. A beszámolási időszakban számtalan találkozóra, rendezvényre, programra és közös projektre került sor, így például 2015 májusában a Nemzeti Parkok Európai Napja alkalmából találkozót tartott a magyar, a szlovén és az osztrák köztársasági elnök a hármass határon. A találkozón kiemelt figyelmet kaptak a kisebbségi iskolák növendékei, illetve a magyar és a szlovén köztársasági elnök ellátogatott a szlovén nemzetiség számára a szlovén állam által vásárolt, Felsőszölnökön működő mintagazdaságba. 2015 tavaszán került sor első alkalommal Szentgotthárdon az ún. „Szentgotthárdi Kezdeményezés” találkozóra, ami egy a kétoldalú kapcsolatok kistérségi, határon átvívelő, a két kisebbség ügyeire és a digitalizációra különös

hangsúlyt helyező, projektgeneráló műhely. A program nagy sikerrel zárult, és 2016-ban immáron „Szentgotthárdi Fórum” néven intézményesült. A program egyik fontos eleme a kétnyelvűség kérdése az oktatásban és a munkaerőpiacon. Cél továbbá a digitalizáció nyújtotta lehetőségek kiaknázása, a kisebbségi közösségek speciális erősségeinek kidomborítására, illetve nehézségeinek áthidalása.

Ukrajna

A magyar külpolitika az Ukrajnában élő magyar kisebbségre és a Magyarországon élő ukrán nemzetiségre mint fontos összekötő kapocsra tekint. 2015. december 14-én és 15-én, Budapesten járt Hanna Hopko, az ukrán parlament Külügyi Bizottságának elnöke. A vendégeket a meghívó Németh Zsolt külügyi bizottsági elnökön és a Bizottság tagjain kívül fogadta Szijjártó Péter külgazdasági és külügyminiszter. A Külügyi Bizottsággal létrejött találkozáson részt vett Brenzovics László, a KMKSZ elnöke és Hartyányi Jaroslava ukrán nemzetiségi szószóló is.

2016 júniusában foglalta el posztját az új budapesti ukrán nagykövet – a magyarul is kiválóan beszélő – Ljubov Nepop, amelyet követően a kétoldalú politikai kapcsolatok rövid felszálló ágba kerültek. Szijjártó Péter külgazdasági és külügyminiszter több alkalommal is találkozott ukrán kollégájával, Pavlo Klimkinnel. Orbán Viktor miniszterelnök úr 2016. október 20-én Brüsszelben, illetve 2017. március 30-án Máltán, míg 2017 júniusában ismételt Brüsszelben folytatott megbeszélést Petro Porosenko elnökkel. Volodimir Grojszman ukrán kormányfő Orbán Viktor miniszterelnök meghívására 2016. november 24-25-én hivatalos látogatást tett Magyarországon. A miniszterelnökök által folytatott plenáris tárgyaláson és az Orbán Viktor miniszterelnök úr által adott díszében a magyar delegáció tagjaként részt vett Hartyáni Jaroslava ukrán nemzetiségi szószóló is.

A 2017. szeptember 5-én, Ukrajnában elfogadott új oktatási kerettörvény (*Law of Ukraine "On Education"*) okán a magyar-ukrán politikai kapcsolatok leszálló ágba kerültek. A törvény hetedik, az oktatás nyelvét szabályozó cikke drasztikus változásokat helyez kilátásba a magyar kisebbség anyanyelven történő oktatása területén. A törvény hetedik, az oktatás nyelvét szabályozó cikke az ötödik osztálytól lényegében ellehetetlenítené az ukrainai kisebbségek anyanyelven történő tanulásának a lehetőségét az ukrán, mint államnyelv szerepének növelése indokával. Az új szabályozás heves reakciót váltott ki mind a kárpátaljai magyar kisebbség képviselői körében, mind Magyarország részéről. Az ukrán fél konstruktivitásának hiányában Magyarország ideiglenesen felfüggesztette Ukrajna euroatlanti integrációjának a támogatását. Az ET szakértő testülete, a Velencei Bizottság, decemberben publikálta a törvény nyelvi cikkével kapcsolatos végleges állásfoglalását, illetve javaslatait, amelyek között szerepelt –többek között – a nyelvi cikk végrehajtására vonatkozó átmeneti időszak meghosszabbítása 2023-ig, illetve az, hogy a magániskolák képezzenek kivételt a törvény nyelvi cikke alól. Ukrajna szóban elkötelezte magát a Velencei Bizottság javaslatának végrehajtása mellett, aminek jeleként 2018 februárjában került beterjesztésre a parlament elé a nyelvi cikk átmeneti időszakának 2023-ig való meghosszabbítását célzó törvénymódosító javaslat, amely azonban – a sorozatos ukrán ígérek ellenére – a Rada nyári szünetéig nem került elfogadásra.

Magyarország kellő konstruktivitást és rugalmasságot mutatva több alkalommal is javaslatot tett a vitás ügy megoldására. A jelenlegi magyar minimum követelmények teljes mértékben azonosak a Velencei Bizottság által megfogalmazott ajánlásokkal: (1) az átmeneti időszak meghosszabbítása 2023-ig; (2) a magániskolák kivétele a kerettörvény nyelvi cikkének

hatálya alól; valamint (3) Ukrajna folytasson konzultációkat az érintett nemzeti kisebbségekkel. Fentiek teljesülése esetén Magyarország kész újra támogatni Ukrajna euroatlanti integrációs törekvéseit, természetesen azzal a kitéttel, amennyiben az ukrán fél a továbbiakban tartózkodik a nemzeti kisebbségek szerzett jogait szűkítő, nacionalista törvények elfogadásától.

Volodimir Grojszman ukrán kormányfő Orbán Viktor miniszterelnök úr meghívására november 24. és 25. napján hivatalos látogatást tett Magyarországon. A miniszterelnökök által folytatott plenáris tárgyaláson és az Orbán Viktor miniszterelnök úr által adott díszebéden a magyar delegáció tagjaként részt vett Hartyáni Jaroszlava ukrán nemzetiségi szószóló is.

8.3. Kapcsolatok nemzetközi szervezetekkel

A hazai nemzetiségi ügyekért felelős Nemzetiségi Főosztály (EMMI) az itt élő nemzetiségek anyaországaival történő kapcsolattartás és párbeszéd mellett együttműködik az Európai Unió, az ET, az Egyesült Nemzetek Szervezete, illetve az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet kisebbségügyhöz, nemzetiségekhez, roma ügyekhez, nyelvi jogokhoz, illetve rasszizmus elleni és emberi jogokhoz kapcsolódó intézményeivel és területeivel is. Az alábbiakban a legfontosabb kapcsolatokat mutatjuk be.

Európa Tanács

Magyarország nemzetiségpolitikájának alapvetései szorosan kapcsolódnak nemzetközi, elsősorban az ET által kidolgozott kisebbségvédelmi eszközökhöz. Hazánk az elsők között csatlakozott az ET már említett Keretegyezményéhez, valamint Nyelvi Kartájához. A két nemzetközi jogi érvényű dokumentumhoz kapcsolódóan, a két egyezmény végrehajtásáról rendszeresen beszámoló készül: A Keretegyezmény esetében a periodicitás ötéves, míg a Nyelvi Karta végrehajtásáról háromévenként számolunk be.

A **Nyelvi Karta** vonatkozásában – amelyet 1992. június 25-én fogadott el az ET Miniszteri Bizottsága – hazánk kezdetben hat nemzetiségi nyelvre (német, szlovák, horvát, román, szlovén és szerb) vonatkozólag vállalt kötelezettségeket, amelyet 2008-ban kiterjesztett a cigány (romani és beás) nyelvekre is. Így jelenleg összesen nyolc nemzetiségi nyelvre vonatkozóan vannak vállalásaink. A csatlakozók vállalták, hogy a hatálybalépést követően egy éven belül elkészítik jelentésüket vállalásaik teljesüléséről, ezt követően pedig háromévenként kell aktualizálniuk a jelentést. Ennek megfelelően Magyarország első jelentését 1999 szeptemberében, a hatodik jelentését 2015 márciusában nyújtotta be az ET Főtitkárnak. Az összes eddigi, előző beszámolási időszak dokumentumai elérhetőek – több nyelven – az [ET honlapján](#). A legutóbbi dokumentum, az 1661/2014. (XI. 20.) Kormányhatározattal elfogadott hatodik időszaki jelentés, részletesen taglalja a nemzetiségi nyelvi jogok megvalósulását, illetve Magyarország ehhez kapcsolódó nemzetiségpolitikáját a 2012 januárja és 2014 januárja közötti beszámolási időszakban (amely az ET kérésének megfelelően ez alkalommal kivételesen rövidebb a korábbi időszakoknál), főként az oktatás-nevelés, a kultúra, a közigazgatás, az igazságszolgáltatás, a tájékoztatási eszközök, a gazdasági és társadalmi élet, valamint a határon átnyúló kapcsolatok területén.

Magyarország a **Keretegyezménynek** szintén az első aláírói közé tartozik, megerősítő okiratát 1995. szeptember 25-én helyezte letétbe. A Keretegyezményt a Magyar Köztársaság

Országgyűlése a 81/1995. (VII. 6.) OGY határozatával erősítette meg, és az ET Nemzeti Kisebbségek Védelméről szóló, Strasbourgban, 1995. február 1-jén kelt Keretegyezményének kihirdetéséről szóló 1999. évi XXXIV. törvényben hirdette ki. Magyarország ez idáig négy alkalommal, legutóbb 2015-ben terjesztette be az ET részére a Keretegyezményben megfogalmazott elvek megvalósítását célzó törvényhozási gyakorlatáról, a magyarországi nemzetiségek érdekében tett intézkedésekről szóló ország-jelentését. Az összes eddigi, előző beszámolási időszak dokumentumai elérhetőek – több nyelven – az [ET honlapján](#). A Keretegyezmény szerinti kötelezettségek magyarországi végrehajtásának helyzetéről összeállított negyedik országjelentés a 2009. február 1-jétől 2014. február 1-jéig terjedő időszak nemzetiségpolitikai eseményeiről számol be [1094/2014. (II. 3.) Korm. határozat]. Az országjelentés tájékoztatást ad a kormányzati nemzetiségpolitika megvalósításában érintett szaktárcáknak a Keretegyezményben foglaltak végrehajtása érdekében a beszámolási időszakban végzett munkájáról.

Az ET **Rasszizmus és Intolerancia elleni Bizottságához** (ECRI) kapcsolódó legutóbbi, ötödik körös magyar jelentés elfogadására szintén 2015-ben került sor.

Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet

Astrid Thors, az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (a továbbiakban: EBESZ) Nemzeti Kisebbségi Főbiztosa 2016. május 11-én és 12-én Budapestre látogatott, hogy tájékozódjon a Magyarországon élő nemzetiségek helyzetéről. 2015. június 30. és július 1. között Michael Georg Link látogatott Magyarországra, az EBESZ Demokratikus Intézmények és Emberi Jogok Irodájának (a továbbiakban: ODIHR) igazgatója, hogy a romák társadalmi felzárkózásának kérdéseiről tárgyalásokat folytasson, továbbá személyes tapasztalatokat szerezzen a miskolci romák lakhatásával összefüggő kérdésekről. Ennek során találkozott Balog Zoltán miniszter úrral, és egyeztetést folytatott a miskolci önkormányzat, a roma nemzetiségi önkormányzat és civil szervezetek képviselőivel. A látogatás tapasztalatait és az azzal kapcsolatos ajánlásokat összegző jelentést 2016 szeptemberében hozta nyilvánosságra az EBESZ/ODIHR. A látogatás utókövetéseként Link igazgató 2016. november 4-én ismételt Budapesten konzultált, majd levélben ajánlotta fel az EBESZ segítségét a magyar rendőrök képzéséhez, a roma lakossággal való együttműködés javítása érdekében.

Egyesült Nemzetek Szervezete

Az Egyesült Nemzetek Szervezete (a továbbiakban: ENSZ) 47 tagállamból álló **Emberi Jogi Tanácsának** a Kisebbségi Ügyek ENSZ Független Szakértője a beszámolási időszakban is (2011 óta) dr. Izsák Rita volt, aki korábban a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium Társadalmi Felzárkózásért Felelős Államtitkárának a kabinetfőnökeként dolgozott, és fontos szerepet játszott az EU Roma Stratégiájának a kidolgozásában is. Az ENSZ Független Szakértője – az egyetlen mandátum, amely külön testülettel bír – a 192 tagállam összes, azaz nemzeti, etnikai, vallási és nyelvi kisebbségéért felel, ország-látogatást kezdeményezhet, jelentéseket, sajtóanyagokat adhat ki.

8.4. Határon átnyúló programok

Magyarország részvételével számos határon átnyúló együttműködési program valósul meg, amelyek a partnerországok státuszától függően Európai Regionális Fejlesztési Alapból (ERFA), Előcsatlakozási Támogatási Eszközből (IPA) vagy Európai Szomszédsági

Támogatási Eszközből (ENI) kerülnek társfinanszírozásra. Habár ezek az Európai Területi Együttműködési Programok által nyújtott lehetőségek nem célzottan a Magyarországon élő nemzetiségek nemzetiségi nyelvhasználatát hivatottak támogatni, minden együttműködési programdokumentumban kerültek olyan területek jóváhagyásra, amelyek nem zárják ki ennek lehetőségét (pl. kulturális, örökségvédelmi intézkedések, intézmények közötti együttműködések támogatása).

Interreg V-A Magyarország-Horvátország Program

A két tagállam közötti program összesen 60,8 M euró EU-támogatást biztosít közös projektek számára. Természetesen az új magyar-horvát program is nyitva áll a nemzetiségek, illetve non-profit szervezeteik számára, így ők is be tudnak nyújtani együttműködési elképzeléseket, a környezetvédelem, turizmus-fejlesztés, együttműködés helyi hatóságok és polgárok között, valamint oktatási együttműködés területén, az óvodáktól az általános- és középiskolákon át a felsőoktatási intézményekig. Az első nyílt pályázati felhívás 2016-ban jelent meg, a benyújtott 208 pályázatból a kétoldalú Monitoring Bizottság 54-et választott ki támogatásra, összesen 23,4 M euró értékben. A programra sikeresen pályázott a Miroslav Krleža Horvát Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium és Kollégium, amely összesen 91 746 euró EU-támogatásban részesült. A program nyitva áll a magyarországi horvát közösségen kívüli, további nemzetiségek számára, amelyek közül a Koch Valéria Középiskola, Általános Iskola, Óvoda és Kollégium sikeres pályázóként a támogatási szerződés megkötését követően 41 628 euró EU-támogatásban részesült.

Interreg V-A Szlovákia-Magyarország Program

A (fejlesztési) projektek végső kedvezményezettjei elsősorban, de nem kizárólag a magyar és szlovák határ mentén élő lakosság. A jogosult terület sajátosságaiból adódóan a program végrehajtása során az angol nyelv mellett a magyar és szlovák nyelv használata elengedhetetlen. Speciálisan nemzetiségekre szabott pályázati felhívás a programban nem került meghirdetésre, azonban a program 4. prioritási tengelyén (PT 4) belül (Közüintézmények és a határtérségben élö emberek határon átnyúló együttműködésének javítása) nincs kizárva ilyen irányú projekt finanszírozása, mert támogatható tevékenységnek minösül a határvidék polgárai közötti fenntartható együttműködés kezdeményezésére és megerősítésére, valamint a programterület társadalmi kohéziójának erősítésére irányuló akciók. A program első pályázati felhívásán belül, a PT 4. nyertes pályázataik között található „A Tátrától a Tiszáig” című projekt (SKHU/1601/4.1/020), amely a régiók közötti együttműködést kívánja elősegíteni egy közös kommunikációs infrastruktúra létrehozásával. A projekt teljes költségvetése 308 632 EUR (magyar partner: 158 332 EUR, szlovák partner: 150 300 EUR).

Interreg V-A Szlovénia-Magyarország Program

A program jogosult programterülete négy megyét és tájegységet foglal magába: Podravje és Pomurje régiót Szlovéniában, valamint Vas és Zala megyét Magyarországon. A programterület többnemzetiségű lakossága hozzájárul a sokszínű kulturális hagyományok bőséghéhez. A programterületen szlovén és magyar nemzeti kisebbség és több más etnikai csoport (német és roma közösség) is képviselteti magát. A szlovén-magyar határon átnyúló együttműködési program 1. Prioritási Tengelyének keretében az indikatív támogatható tevékenységek listáján szerepel a helyi vállalkozók és/vagy alkalmazottaik képzése és kapacitásbővítése a turizmushoz kapcsolódó releváns készségek területén (nyelvtanfolyamok,

speciális szakmai képzések, konferenciák, stb.), hozzájárulva a turisztikai szolgáltatások minőségének és a versenyképességének növeléséhez, valamint közvetve a helyi munkahelyteremtéshez. A 2. Prioritási Tengely keretében az indikatív támogatható tevékenységek listáján szerepel a kulturális együttműködés, melynek keretében elképzelhető, hogy az intézményi együttműködések színvonalát a partnerek nyelvi képzések tervezésével és megvalósításával kívánják javítani. A program teljes ERFA forrásából (14 795 015 euró) az 1. Prioritási Tengely keretében felhasználható összeg 10 M euró, a 2. Prioritási Tengely keretében felhasználható összeg 3 295 015 euró. A program eddig támogatásra kiválasztott projektjei között a SIHU18 Green Exercise projekt partnerségében szerepel a Szlovén Vidék Gazdaságfejlesztési Szolgáltató Közhasznú Nonprofit Kft., illetve a jelentős nemzetiségi lakossággal bíró Szakonyfalu és Alsószőlőnk települések, de a projektben végzett tevékenységeik nem kifejezetten a nyelvhasználatot támogatják, hanem a fő fókusz a turisztikai attrakciófejlesztésen van, amely tevékenységeket a projekt keretében a szlovén nemzetiség által lakott területen hajtják végre.

Interreg V-A Ausztria-Magyarország Program

A program támogatásra jogosult területe Ausztriában Nordburgenland, Mittelburgenland és Südburgenland, továbbá Niederösterreich Süd, Wiener Umland/Südteil, Wien, Graz és Oststeiermark NUTS 3 régiókat, valamint Magyarországon – az együttesen a Nyugat-Dunántúli NUTS 2 régiót adó – Győr-Moson-Sopron, Vas és Zala megyéket (NUTS 3 régiókat) fedi le. A Program 4. prioritása (A határokon átvívelő intézményi együttműködés fejlesztése az integráció erősítése érdekében) keretében támogathatók az úgynevezett „people-to-people” tevékenységek, melyeknek célja elsősorban a helyi közösségek közvetlen együttműködésének támogatása. A támogatott intézkedéseknek többek között hozzá kell járulni egymás kultúrájának jobb megértéséhez és megismeréséhez. A támogatható projektek körében így elképzelhetőek olyan kulturális projektek, melyek a Magyarországon élő nemzetiségek támogatására fordíthatók. A program teljes ERFA forrásából (78 847 880 euró) a 4. prioritási tengely keretében felhasználható összeg 18 998 758 euró.

Interreg-IPA Magyarország-Szerbia Program

A program keretein belül 12,7 M euró közösségi forrást szán a program arra, hogy a turizmus és kulturális örökségvédelem területén a határmentén az együttműködést ösztönözze. A területen az indikatív támogatható tevékenységek között szerepel a közös turisztikai és marketing stratégiai, intézkedési terv kidolgozása, közös turisztikai termékek fejlesztése, örökségvédelmi intézkedések finanszírozása, valamint a kisebb léptékű kulturális, közösségi együttműködések a kultúra, szabadidő, sport, természetvédelem és hagyományok területén.

II. RÉSZ: AZ EGYES NEMZETISÉGEK HELYZETE

Az alábbiakban a nemzetiségek beszámolói alapján röviden összefoglaljuk az egyes nemzetiségi közösségekhez kapcsolódó *változásokat*, a fejlődés irányát, valamint a főbb jellemzőket a beszámolási időszakban. Az egyes nemzetiségekhez kapcsolódó részletes pénzügyi támogatásokat az 1-4. sz. mellékletek tartalmazzák.

1. A MAGYARORSZÁGI BOLGÁROKRÓL

A 2011. évi népszámlálás során a nemzetiséghez tartozás összes mért tényezőjét figyelembe véve a bolgár nemzetiséghez tartozók száma 6272 fő volt, közülük bolgár nemzetiségűnek 3556 fő, bolgár anyanyelvűnek 2899 fő vallotta magát. A 2014. évi területi és az országos önkormányzati választások ismét a Magyarországi Bolgárok Egyesületének sikerét hozták. Az önkormányzatok és a Magyarországi Bolgárok Egyesülete egymás tevékenységét szorosan egyeztetve, elsődlegesen a bolgárság érdekeit szem előtt tartva végzik a munkájukat. Az országos önkormányzat elnöke dr. Muszev Dancso, a bolgár nemzetiség parlamenti szószólója Varga Szimeon volt.

A 2004. szeptember 1-től működő Bolgár Nyelvoktató Nemzeti Iskola stabil diáklétszámmal, a beszámolási időszakban 81 tanulóval folytatta a tevékenységét. Az országos önkormányzat felnőttek számára is szervezett nyelvoktatást, és Halásztelken is volt nyelvtanuló csoport. A 2008. február 1-jén elindított a Bolgár Kétnyelvű Nemzetiségi Óvoda a Bolgár Országos Önkormányzat vagyonkezelésében levő Bajza utca 44. szám alatti épületben, két csoporttal, négy óvónővel és két dajkával működött. Az óvodába a beszámoló összeállításakor 26 gyerek járt. A legkisebbeknek ezen kívül szombati játszóház is működött az óvodában. A Bolgár Országos Önkormányzat Bolgár Kulturális, Információs és Dokumentációs Központja is a Bajza utcai épületben kapott helyet.

A Bolgár Kutatóintézet feladata a magyarországi bolgár közösség múltjának és társadalmi jelenének kutatása, így különösen történelmére, kultúrtörténetére, művészetére, irodalmára, nyelvére, néprajzára, hitéletére, etnológiájára, hagyományaira, identitására, társadalmi és jogi helyzetére és viszonyaira vonatkozó adatok gyűjtése, feldolgozása, közzététele és népszerűsítése. Emellett feladata a magyarországi bolgár közösség helyzetét érintő társadalmi folyamatok elemzése, a bolgár nemzetiségi érdekképviselő, közoktatás, felsőoktatás, média, kultúra és közösségi művelődés szakmai segítése.

A Bolgár Országos Önkormányzat a Fővárosi Bolgár Önkormányzattal közösen minden évben ösztöndíjpályázatot ír ki a bolgár közösséghez tartozó középiskolások és egyetemisták számára. Az országos önkormányzat médiája a Bolgár Hírek c. havilap (amely 1250 családnak jut el), valamint a Haemus folyóirat. A TÁMOP-3.4.1.A-11/1-2012-0005 program keretében elkészültek az új bolgár tankönyvek és munkafüzetek: Bolgár népismeret V-VIII. osztály (tankönyv és munkafüzet), Bolgár népismeret IX-XII. osztály (tankönyv és munkafüzet), Ucha za shestica III-IV. osztály, V-VI. osztály és VII-VIII. osztály (munkafüzet), Balgarsko zvanche (tankönyv iskolaelőkészítő osztály részére).

Az országos önkormányzat nagy hangsúlyt fektetett a jól működő kapcsolatrendszer kiépítésére a bolgár civil szervezetekkel, köztük is elsősorban a Magyarországi Bolgárok Egyesületével, valamint a Bolgár Ifjúsági Egyesülettel. Együttműködött a magyarországi bolgár táncsoportokkal (Jantra Néptánc Egyesület, Martenica Néptánc Egyesület, Zornica Hagyományörző Egyesület), valamint a bolgár nemzetiségi színházzal, a Malko Teatróval. Emellett közös rendezvények valósultak meg a Bolgár Ortodox Egyházzal és a Bolgár Kulturális Intézettel.

A közösség 2016-ban ünnepelte a Magyarországi Bolgár Ortodox Egyház centenáriumát. A jubileumi ünnepségre 2016. május 10-én és 11-én került sor, amelyen részt vett Neofit bolgár pátriárka, Antonij közép- és nyugat-európai metropolita, valamint más magas rangú egyházi személyek Bulgáriából és a Bolgár Ortodox Egyház Közép- és Nyugat-Európai Egyházmegyéjéből.

2016-ban Varga Szimeon bolgár nemzetiségi szószóló kezdeményezésére a Magyar és a Bolgár Országgyűlés is egyhangú szavazással fogadta el, hogy október 19. legyen a magyar-bolgár (illetve Bulgáriában bolgár-magyar) barátság napja. Október 19-e az ortodox egyház egyik szentjéhez, Bulgária védőszentjéhez, Csodatévő Rilai Szent Jánoshoz köthető, akinek a maradványait tartalmazó ereklyét III. Béla magyar király Szófia elfoglalása után Esztergomba szállíttatta. A magyar-bolgár barátság napja alkalmából a Magyarországi Bolgár Ortodox Egyházközség centenáriuma alkalmából rendezett fotókiállítás nyílt az Országgyűlés Irodaházának aulájában.

A 2015. évi Nemzetiségekért Díj kitüntetettjei közé tartozott Kjoszeva Szvetla, a hazai bolgár nyelvű képzésben, valamint a magyar és bolgár szépirodalomban végzett műfordítói teljesítményéért. A 2016. évi Nemzetiségekért Díjat többek között a Zornica Hagyományörző Egyesület is átvehette, a népdalok, táncok és hagyományok, valamint a népművészet megismertetése révén a bolgár hagyományok és kultúra megőrzése terén végzett munkájáért.

2. A MAGYARORSZÁGI ROMÁKRÓL

Magyarországon a romák alkotják a legnépesebb nemzetiségi csoportot. Három nagy nyelvi közösségüket ismerjük, ezek a magyarul beszélő „romungrók”, a magyarul és romani/lovári nyelven egyaránt beszélő „romák” (oláh cigányok), valamint a magyarul és az archaikus román nyelven beszélő „beás” cigányok. A 2011. évi népszámlálás során a nemzetiségi hovatartozás kapcsán feltett kérdésekre válaszadók száma a legtöbb hazai nemzetiséget tekintve jelentősen emelkedett, a növekedés átlagosan másfélszeres. A tíz évvel korábbi adatokhoz képest 153,4 százalék, összesen 315 583 ember vallotta magát csak romának vagy más – túlnyomórészt magyar – nemzetisége mellett romának is. Az adatok alapján a magukat roma nemzetiségűnek vallók száma egy évtized alatt mintegy másfélszeresére nőtt, ami a teljes lakosság 3,2%-át jelenti. Ez az adat a szociológiai kutatások szerint feltételezett roma népességnek még mindig csak a felét teheti ki, de talán jobban közelíti a szakirodalomban általánosan elfogadottan becsült 7%-os arányt.

A 2014. évi országgyűlési választások során a roma közösség szószólója Farkas Félix lett, akit a szószólók által létrehozott Magyarországi Nemzetiségek Bizottságának alelnökévé választottak. Az Országos Roma Önkormányzat elnöke először Hegedűs István volt, akit 2016. február 26-án Balogh János váltott.

Az Országos Roma Önkormányzat 2012-ben megkezdte egy komplex intézményhálózat létrehozását. Az iskolák átvétele szorosan összefügg a roma életpályamodell kiépítésével, ami egészen az óvodától a középiskolán keresztül a végső célig, a felsőoktatásba jutásig biztosítja töretlenül az oktatási pálya sikeres teljesítését. Az EMMI adatai szerint a 2014/2015-ös tanévben 741 roma nemzetiségi oktatást szervező intézményben 50 722 gyermek részesült roma népismeret oktatásban, 763 gyermek romani, és 870 gyermek beás nyelvoktatásban. A 2015/2016-es tanévben 636 intézmény (óvoda, általános iskola és középiskola) 41 894 főre igényelt magyar nyelvű roma nemzetiségi nevelést, oktatást biztosító programjára kiegészítő nemzetiségi normatívát. Mindezen felül 948 fő romani és 544 fő beás nyelvoktatásban is részt vett. A 2016/2017-es tanév során a nemzetiségi normatívát igénybe vevő intézmények száma 532-re csökkent, ezzel párhuzamosan csökkent a nemzetiségi oktatásban résztvevő diákok létszáma is. 34 655 gyermek számára szerveztek magyar nyelvű roma nemzetiségi oktatást. A statisztikák szerint 4 romani nyelvű óvoda működik Budapesten, Hosszúpályiban Kecelen és Hodászon ahol a közösség még beszéli a nyelvet. 8 általános iskolában és 3 középiskolában folytattak 883 gyermek és tanuló részvételével romani nyelvoktatást, a beás nyelvet pedig 4 általános iskolában és 3 középiskolában tanították összesen 495 gyermek számára.

Három pedagógiai főiskolán (Apor Vilmos Főiskola – Vác, Eötvös József Főiskola – Baja, Gál Ferenc Főiskola Pedagógiai Karán – Szarvas) képeznek roma óvodapedagógusokat, illetve tanítókat. A Pécsi Tudományegyetem bölcsészettudományi képzési területén, a többciklusú képzés bevezetésével, a korábbi romológus képzésre épült az alapképzési, valamint romológia és romológia tanár mesterképzési szak, illetve PhD program. A képzési kínálat így lehetőséget biztosított az óvodai és általános iskolai, a középiskolai oktatók és a felsőoktatási szakemberek felkészítésére, illetve a doktori fokozat megszerzésére is. Az államilag támogatott ösztöndíjat igénybe véve 2015-ben 55 óvodapedagógus, 8 tanító, 10 romológia szakos alapképzésben, míg 8 hallgató romológia szakos, köztük 5-en tanári mesterképzésben vettek részt. A 2016. évi adatok alapján a létszám némileg csökkent, 57 óvodapedagógus, 9 tanító és 9 romológus alapképzésben, és 3 fő vett részt mesterképzésben.

A közművelődés, a hagyományörzés és az amatőr művészeti tevékenység területén tapasztalható a roma nemzetiség legnagyobb aktivitása és sokszínűsége. A hazai roma közösség ugyan nem rendelkezett saját színházépülettel a beszámolási időszakban, ennek ellenére több roma színházi társulat is működött.

- *A Karaván Művészeti Alapítvány* (2000) Nyári Oszkár színész vezetésével alakult Budapesten, 2014 óta már Kaposváron is működik, azzal a céllal, hogy tandíjmentes színészképző stúdiót működtessen elsősorban tehetséges roma és minden olyan gyermek, fiatal számára, akiknek egy fizetős színi tanoda költségei túl megterhelőek lennének. A Karaván működése során nagy hangsúlyt fektet a romák és nem romák közös tevékenységére.
- *A Cinka Panna Cigány Színház Alapítvány* (1992) Jónás Judit vezetésével alakult meg. Repertoárjukban szerepel zenés mesejáték, sanzon-színmű, dráma, vígjáték, monodráma, ballada-versdráma, irodalmi estek. Részt vettek többek között az "Athe sam" Fesztiválon, a Budapesti Cigány Fesztiválon, a Művészetek Völgyében, a POSZT off-on, a Zsámbéki és az Esztergomi Nyári Játékokon és rendszeres szereplői a nemzetiségi színházi fesztiváloknak.
- *A ROMANO TEATRO Társulat* (2005) Szegedi Dezső (Jászai Mari-díjas) színművész művészeti vezetésével alakult meg Miskolcon. A társulatban helyet kapnak roma és

nem roma fiatalok egyaránt; a színházi műhely célja, hogy a művészet segítségével közelebb hozza egymáshoz a fiatalokat.

- A Hókirálynő Közhasznú Egyesület által működtetett *Hókirálynő Meseszínpad* (1989) budapesti központtal működik utazó színházként, művészeti vezetője Páriné Szécsi Vilma. Zenés utazó repertoár színpadként, nagyszínházi díszlettel, jelmezzel, kellékekkel, klasszikus színházi stílusban működnek, gyermek- és ifjúsági darabokat játszanak.

A hazai romák túlnyomó többsége római katolikus vallású, kisebb része görögkatolikus és református. Magyarország az egyházak és a romák kapcsolata terén élen jár Európában. Hazánkban született meg az első romani nyelvű Biblia, és Magyarországon készült az első romani miseszöveg fordítás, és 2015-ben megjelent a lovári nyelvű temetkezési szertartáskönyv, amely a papság számára lehetőséget biztosít a szertartás egyes részeinek a gyászoló közösség nyelvén történő végzésére. A magyarországi vallási közösségek egyre jelentősebb szerepet vállalnak a romák felkarolásában, integrációjának és felzárkózásának elősegítésében a cigánypasztoráció által.

A legnevesebb *katolikus* búcsújáró helyek: Csatka, Mátraverebély–Szentkút, Máriagyűd és Máriapócs, ahova évente nagyon sok roma család zarándokol el. Hodászon kiválóan működik egy görögkatolikus roma közösségi ház, amely idősgondozást és gyermekek számára óvodai ellátást is biztosít. Az itt élő romák a romani nyelv cserhari nyelvjárását beszélik, így a görögkatolikus egyházközséghez tartozó bizánci rítusú templomban romani nyelvű miséket tartanak, a közösségi házuk a romani anyanyelvi kultúra ápolásának egyik fontos bázisa. A protestáns egyházak romamissziós vezetőinek (református, evangélikus, baptista, metodista, pünkösdi) együttműködésében 2014 októberében jelent meg a Cigánymissziós Módszertani Füzetek c. kiadványa, amely által az egyházak romamissziói összefogását sürgetik a romák elfogadásáért, és a társadalmi problémák rendezéséért.

A roma nemzetiség írott sajtójának megjelentetését az Országos Roma Önkormányzat biztosítja. A közszolgálati *Magyar Televízióban* és a *Magyar Rádióban* roma nemzetiségi műsor készül és kerül adásba, mely a kultúra, a néprajz mellett az emberi jogokkal, a politikai kérdésekkel is rendszeresen foglalkozik.

A 2015. évi Nemzetiségekért Díj kitüntetettjei közé tartozott Venczelné Godány Judit, aki rádiós szerkesztő-riporterként a roma nemzetiség mindennapjairól szóló hiteles tájékoztatásért részesült az elismerésben; Oláh Gergő pedig előadóművészként a fiatalok számára mutatott példamutató magatartásáért és társadalmi szerepvállalásáért kapta meg a díjat. A 2016. évi Nemzetiségekért Díj kitüntetettje volt

- Antal István, aki a felsőoktatásban tanuló roma fiatalokért végzett támogató és szervező munkájáért;
- Balogh Tibor, aki a kortárs roma kultúrában, hangsúlyosan a képzőművészetben népe elfogadásáért végzett előremutató tevékenységéért, és fáradhatatlan szervező munkájáért;
- Bogdán Imre, aki pedagógusként, civil és közéleti szereplőként a hátrányos helyzetű roma gyerekekért és fiatalokért végzett áldozatkész munkájáért és példamutató magatartásáért; valamint

- Nagy Pál, aki történész-levéltárosként a romák magyar társadalomban betöltött helyét bemutató történeti forrásfeldolgozásaiért és hiánypótló, a jelenkort érintő kutatásaiért részesült a kitüntetésben.

3. A MAGYARORSZÁGI GÖRÖGÖKRŐL

A 2011. évi népszámlálás során a nemzetiséghez tartozás összes mért tényezőjét figyelembe véve a görög nemzetiséghez tartozók száma 4642 fő volt, közülük görög nemzetiségűnek 3916 fő, görög anyanyelvűnek pedig 1872 fő vallotta magát Magyarországon. A Magyarországi Görögök Országos Önkormányzata elnökévé 2014. november 4-én Kukumzisz Györgyöt választották. A magyarországi görögök szószólója a parlamentben Koranisz Laokratisz volt. Az országos önkormányzat fenntartásában három oktatási és négy kulturális intézmény működött a beszámolási időszakban.

A 2014-es önkormányzati választásokat követően a Magyarországi Görögök Országos Önkormányzatának vezetése az oktatás decentralizációja mellett döntött, hogy a felgyorsult világban minél közelebb vigye az oktatási helyszínt a családokhoz. A folyamat sikeresnek ítéltető, és elmondható, hogy Magyarország teljes területén elérhetővé vált a görög nyelvoktatás. A Magyarországi Görögök Országos Önkormányzata által működtetett Tizenkét Évfolyamos Kiegészítő Görög Nyelvoktató Iskola a 2015/16-os tanévtől – mintegy hidat építve az 1960-as évek közepén megszakadt görög oktatás és a jelenlegi görög oktatás közé – felvette a Manolisz Glezosz nevet. (Ilyen néven működött a fővárosban a görög nemzetiségi általános iskola 1958-1966 között.) A budapesti székhely mellett 17 telephelyen folyik országsszerte az oktatás az intézményhálózatban, melyet 12 közalkalmazott pedagógus, 6 óraadó tanár és 3 görögországi vendégtanár közreműködésével lát el az iskola. A tanulói létszám – az iskola-előkészítő csoportokkal együttesen – mindkét évben meghaladta a 250 főt, mely a hazai görögség összlétszámához viszonyítva nagyon jó aránynak mondható. A beszámolási időszak végén, a 2016-2017-es tanévben 242 beiratkozott tanuló volt, és mintegy 20 gyermek vett részt az iskola-előkészítő csoportokban. Az intézmény vezetője 2015-től öt évre szóló kinevezéssel Kakukné dr. Partics Krisztina lett.

A Magyarországi Görögök Országos Önkormányzata 2016-ban gazdasági okokból az általa fenntartott Nikosz Beloianisz Általános Művelődési Központ struktúrájának átalakításáról döntött: A négy intézményt magában foglaló intézményhálózatban (iskola, óvoda, könyvtár, művelődési ház) a testület szétválasztotta az oktatási és a közművelődési intézményeket, így jött létre a Nikosz Beloianisz Általános Iskola és Óvoda, illetve a Nikosz Beloianisz Művelődési Ház és Könyvtár. A Nikosz Beloianisz Általános Iskola és Óvoda a beszámolási időszak végén, a 2016-2017-es tanévben 107 tanulóval és 24 óvodással büszkélkedhetett, az iskoláskorúak mintegy ötöde, míg az óvodás korúak mintegy fele görög származású volt. Az intézmény a térség más településeiről is jelentős mértékben fogadott be tanulókat. Az intézmény megbízott vezetője 2015-től dr. Orosházi Györgyné volt.

Az elmúlt években lezárult a görög közösség anyanyelvű iskolai oktatásában használatos tankönyveinek és taneszközeinek fejlesztése, amelyhez európai uniós pályázati forrásokból, a lengyel és a szlovén nemzetiség oktatási intézményeivel közösen nyert támogatást a Magyarországi Görögök Országos Önkormányzata.

A Magyarországi Görögök Országos Önkormányzata által alapított Magyarországi Görögök Kutatóintézete több konferenciát és egyéb rendezvényt szervezett, könyvkiadásban, valamint online digitalizációban vett részt a beszámolási időszakban.

A 2014-es önkormányzati választásokat követően a Magyarországi Görögök Országos Önkormányzata létrehozta a Magyarországi Görögök Kulturális Intézetét, amelynek célja a leendő művelődési központ működtetése. A kulturális intézetet a beszámolási időszakban megbízott intézményvezető vezette (Szamarintisz Tamás). 2015-ben létrejött a Magyarországi Görög Színház is, az intézmény vezetője Lantos-Lyka Antal hangmérnök, zenész, aki a régi görög kereskedő diaszpóra leszármazottja.

A közösség legjelentősebb civil szervezete, a Magyarországi Görögök Kulturális Egyesülete (Syllogos) a Magyarországi Görögök Országos Önkormányzatával közösen kezdeményezte a beszámolási időszakban, 2015-ben, a pondoszi görögök 1922. évi genocídiumának május 19-i emléknapijáról történő megemlékezést is, amely hagyományt teremtett a közösségben. A magyarországi görögök legújabb helyi kulturális egyesülete a 2016-ban alapított Beloianniszi Görögök Kulturális Egyesülete.

A magyar kormány 2016. december 9-én együttműködési megállapodást kötött közfeladat ellátásáról a Konstantinápolyi Egyetemes Patriarchátus – Magyarországi Ortodox Exarchátussal, amelynek értelmében a patriarchátus dialógusközpontot hoz létre Budapesten. A megállapodást Balog Zoltán, az emberi erőforrások minisztere és Arszeniosz Kardamakis ausztriai metropolita, magyarországi és közép-európai exarcha írták alá.

Az Ellinizmosz Egyesület a magyarországi görög asszonyok néptáncsoportja, amely 2015-ben elnyerte a Pro Cultura Minoritatum Hungariae díjat.

4. A MAGYARORSZÁGI HORVÁTOKRÓL

A 2011. évi népszámlálás során a nemzetiséghez tartozás összes mért tényezőjét figyelembe véve hazánkban 26 774 fő tartozott a horvát nemzetiséghez. Közülük 23 561 fő tekintette magát horvát nemzetiségűnek, és 13 716 fő nevezte meg anyanyelvét a horvát nyelvet. A horvát nyelvet családi, baráti körben használók száma 16 053 fő volt. A magyarországi horvát közösségben általánosan elfogadott becslést szerint ma Magyarországon 70-80 ezer horvát él. Az Országos Horvát Önkormányzat elnöke Gugán János, a magyarországi horvátok parlamenti szószólója Hepp Mihály volt.

A beszámolási időszakban – a korábbi beszámolókból bemutatott hat oktatási és kulturális intézmény mellé – 2015-ben két új kulturális intézmény került megalapításra a horvátok lakta régiókban: a tótszerdahelyi Stipan Blažetin Horvát Művelődési Intézet, valamint a felsőszentmártoni Josip Gujaš Džuretin Horvát Kulturális és Sport Központ. A budapesti Croatica Kulturális, Információs és Kiadói Nonprofit Kft. tevékenységének bővítéseként folyamatosan működött a kulturális tevékenységeket elősegítő Multifunkcionális Közösségi Színtér.

A beszámolási időszakban fejeződött be a TÁMOP-3.4.1/A-11/1-2012-0006 azonosító számú pályázat, amelynek keretében horvát taneszközök és támogató programok fejlesztése valósult meg. Több mint egy évtizedes fejlesztés után, 2016-ban kiadásra került a horvát-magyar

könyvelvi szótár, szerkesztését és kiadását a Croatica kiadó végezte, a magyarországi horvát közösség ismert szakembereinek bevonásával. Szintén befejeződött az "Óvodafejlesztés a Miroslav Krleža Horvát Óvoda, Általános Iskola és Kollégiumban" című (DDOP-3.1.2-12-2013-0017) projekt megvalósítása a pécsi horvát iskolaközpontban, amelynek önrésze 65 M Ft minisztériumi támogatás került folyósításra. A 2016-os nevelési év kezdetétől egy új csoporttal bővülve, megújult épületben kezdte meg működését a négycsoportos horvát óvoda. Az Országos Horvát Önkormányzat a nemzetiségi köznevelési intézmények fejlesztésébe is jelentős energiát fektetett, a 2016-os nevelési évtől önálló horvát óvodai csoportot indított a nyugat-magyarországi régióban, Szombathelyen.

A beszámolási időszakban Magyarországon 31 óvodában és 33 általános iskolában tanították valamilyen szinten a horvát nyelvet. A beszámolási időszakban a meglévő intézmények mellett a barcsi középiskolában is indult horvát nyelvű képzés. 2016-ban Szombathelyen a Premontrei Rendi Szent Norbert Gimnázium megkezdte önálló horvát gimnáziumi osztály szervezését.

A felsőoktatásban a fogyó hallgatók száma ellenére sikerült megőrizni a kroatisztika szakirányokat. Az ELTE-n, a PTE-n horvát tanár, Baján pedig az Eötvös József Tanárképző Főiskolán tanító- és óvónőképzés folyt, a szombathelyi Savaria Egyetemi Központ horvát kara azonban beintegrálódott az ELTE tanszékebe. Érettségi után a horvát fiatalok, magyar-horvát egyezmény szerint Horvátországban is folytathatták tanulmányaikat.

A Horvát Köztársaságtól használatba kapott Pag szigeti Magyarországi Horvátok Kulturális, Képzési és Szabadidő Központja telephelyének infrastrukturális felújítása 35 M Ft-os hazai támogatásból fejeződött be 2016 decemberére. A Központ ad otthont a horvát közösség tanulóinak, anyanyelvi táborainak, valamint a magyarországi köznevelési intézmények horvát nyelven oktató pedagógusainak, nevelőinek, képzéseinek. Az elhelyezésre szolgáló helyiségekben a korrodált csővezetékek és a vizes felületek leromlása miatt szükségessé vált a teljes csővezeték rendszer felújítása, ill. cseréje. A fejlesztést követően a szintén a XXI. századi igényeknek megfelelően alkalmassá vált az oktatási és képzési feladatok végrehajtására, amely által erősödött a nyelvismeret és a közösséghez való tartozás tudata.

Az Országos Horvát Önkormányzat a Croatica Nonprofit Kft. keretében megszervezett horvát médiaközponton keresztül biztosítja a horvát közösség saját tulajdonú média megjelenítését (Hrvatski glasnik hetilap, Radio Croatica internetes rádió). A beszámolási időszakban az országos önkormányzat megtette a kezdeti lépéseket az internetes televíziózás elindítása érdekében, valamint – az országos nemzetiségi önkormányzatokkal egyeztetve – koordinálta a Barátság című multikulturális folyóirat megjelentetését.

Az Országos Horvát Önkormányzat a magyarországi horvát közösség megmaradásának elősegítése, valamint az asszimiláció lassítása érdekében számít a 25 éves újkori megalakulását ünneplő Horvátország segítségére. Képviselőik jelen vannak a Horvát Köztársaság Kormánya mellett megalakult tanácsadó testületben, valamint napi kapcsolatokat ápolnak a Határon Túli Horvátok Hivatalával. A zágrábi magyar intézet megalapításával további lehetőséget kapott a magyarországi horvát közösség, hogy kulturális örökségét az anyaországban is bemutathassa a Balassi Intézet segítségével.

A 2015. évi Nemzetiségekért Díj kitüntetettjei közé tartozott Dr. Barics Ernő, aki a hazai kroatisztika tudományág megalapozásáért és tudományszervező tevékenységéért részesült az elismerésben. 2016-ban a hazai horvát közösség részéről Dr. Rác Erika vehette át a

Nemzetiségekért Díjat, a Mura menti „kaj” horvát nyelvjárás és identitás kutatásával, valamint több évtizedes pedagógusi munkásságával a horvát nemzetiségi identitás fennmaradásáért végzett áldozatos munkája elismeréseként.

5. A MAGYARORSZÁGI LENGYELEKRŐL

A 2011. évi népszámlálás során a nemzetiséghez tartozás összes mért tényezőjét figyelembe véve a lengyel nemzetiséghez tartozók száma 7001 fő volt. Közülük 3049 személy vallotta anyanyelvének a lengyelt, magát lengyel nemzetiségűnek 5730 fő tartotta. A lengyel nemzetiség érdekképviselőinek a becslése szerint a lengyel kultúrához kötődő magyarországi közösség létszáma tízezer före tehető. Az utóbbi 4-5 évben – arányát tekintve – jelentős számban nőtt a közösség a Magyarországon tanuló, illetve dolgozó lengyel anyaországból származókkal. Egy részük csak ideiglenesen marad, de sokan vannak, akik itt találják meg második hazájukat, nem feledve kötődéseiket gyökereikhez. A lengyel nemzetiségi szószóló dr. Csúcs Lászlóné, az Országos Lengyel Önkormányzat elnöke Dr. Rónayné Slaba Ewa volt. Az országos önkormányzat 15 fős képviselő testülete 4 jelölő civil szervezet (Bem Egyesület, Polonia Nova, Szent Adalbert Egyesület, Piłsudski Társaság) képviselőiből alakult meg.

Az Országos Lengyel Önkormányzat által fenntartott három nemzetiségi intézmény mellett 2016-ban megkezdődött az egykori balatonboglári lengyel iskola hagyományaira alapozva egy oktatási és képzési központ életre hívása. A képzési központ elsősorban az iskola munkáját segíti majd, nyelvi képzésekkel az egész év folyamán, valamint tanári konferenciák és továbbképzések, lengyel-magyar vegyes nyelvi táborok, népismereti oktatási kurzusok formájában. Ezen kívül természetesen a magyarországi lengyel önkormányzatok és civil szervezetek is igénybe vehetik.

Az országban számos helyen megtalálható telephelyein folyamatosan 170-200 gyerek képzését végző Lengyel Nyelvoktató Nemzetiségi Iskola lett 2016-ban a Közép-Európai Lengyel Tanárok Módszertani központja. A beszámolási időszakban, 2015 tavaszára elkészült tankönyvek, munkafüzetek és hanganyagok segítségével az iskola igazi, országos hatáskörű képző intézménnyé válhatott.

A Magyarországi Lengyelség Múzeuma és Levéltára az elmúlt évek gyakorlatának megfelelően kiállításokkal és katalógusok kiadásával népszerűsítette a Magyarországon élő lengyel képzőművészek munkásságát, könyvbemutatókat szervezett. A Múzeum az állandó kiállításon túl éves szinten 8-12 időszakos kiállítást rendez, melyek közül többet „országjárás” keretében is be tudott mutatni.

A Derenki Emlékhely jövőjének biztosítására 2016-ban alakult Derenk Örökösei Egyesület a korábbi Derenk Szövetség feladatait szeretné továbbvinni. Az Óbudai Lengyel Önkormányzat a kerületi önkormányzattal és az EMMI támogatásával igazán méltó emléket állított Popieluszko atyának, mely folyamatosan megtekinthető a kerületben.

A magyarországi lengyelek életében fontos kulturális szerepet játszik a Magyarországi Lengyel Alkotók Fóruma a képzőművészeti kiállításaiival, a Polonez és a Kleksiki Együttes, az ország területén működő lengyel kórusok (a békéscsabai Chopin, a budapesti Szent Kinga

és a győri Akkord), valamint a lengyel rendezvények zömén szerepet vállaló Wysocki Légió Hagyományőrző Egyesület.

Az anyaországgal való kapcsolattartás fontos színterévé vált a 2015-ben és 2016-ban az Országos Lengyel Önkormányzat szervezésében megrendezésre került két Lengyel-Magyar Testvérvárosi Konferencia, melyeken számos lengyelországi és magyarországi települési önkormányzat képviselte magát, megadva rangját ezzel is a rendezvénynek. A hazai lengyelség emellett hagyományosan aktívan részt vesz az évente megrendezésre kerülő Lengyel-Magyar Barátság napokon.

2015-ben a Nemzetiségekért Díj kitüntetettje volt a Wysocki Légió Hagyományőrző Egyesület, a lengyel-magyar barátság és a közös történelmi, kulturális hagyományok ápolásáért végzett munkája miatt. A 2016. évi Nemzetiségekért Díj kitüntetettje a „Polonez” Lengyel Nemzetiségi Dal- és Táncegyüttes volt, amely a lengyel tánc- és zenei kultúra megismertetése révén a művészet és hagyományok ápolásában végzett tevékenységéért részesült az elismerésben.

6. A MAGYARORSZÁGI NÉMETEKRŐL

A 2011. évi népszámlálás során a nemzetiséghez tartozás összes mért tényezőjét figyelembe véve a német nemzetiséghez tartozók száma 185 696 fő volt. Közülük 38 248 személy vallotta anyanyelvének a németet, német nemzetiségűnek pedig 131 951 fő jelölte magát. A Magyarországi Németek Országos Önkormányzatának elnöke Heinek Ottó volt. Az országos önkormányzat a nemzetiségi önkormányzatok munkáját 11 regionális irodán keresztül segíti. A magyarországi németek parlamenti szószólója Ritter Imre volt.

A magyarországi közoktatási-köznevelési intézményhálózathoz 265 német-magyar kétnyelvű óvoda, 320 német nemzetiségi általános iskola, 14 gimnázium és 1 szakköznevelési iskola működik az országban. Három oktatási intézményt, a Koch Valéria Iskolaközpontot (Pécs), a Friedrich Schiller Gimnázium és Kollégiumot (Pilisvörösvár) és a Német Nemzetiségi Gimnázium és Kollégiumot (Budapest) a Magyarországi Németek Országos Önkormányzata tart fenn. A pécsi Koch Valéria Iskolaközpontban 2012 szeptemberében egy egynyelvű, anyanyelvű óvodai csoport indult. A modell olyan sikeresnek bizonyult, hogy immár az Iskolaközpont két óvodájának mind a nyolc csoportja egynyelvű, anyanyelvű program szerint működik, és az általános iskolában is elindult egy német anyanyelvű osztály felmenő rendszerben.

A Magyarországi Németek Országos Önkormányzata által fenntartott oktatási intézmények mellett a települési német nemzetiségi önkormányzatok által fenntartott köznevelési intézmények száma a beszámolási időszakban folyamatosan emelkedett (49 települési német nemzetiségi önkormányzat tart fenn óvodát vagy általános iskolát).

A magyarországi németek nevelési, oktatási és közművelődési programja, a „Gyökerek és szárnyak” hosszú távra meghatározta az országos önkormányzat oktatási koncepcióját. A koncepció megjelenése (2010) óta önálló, részletesen kidolgozott tervek (középtávú fejlesztési terv, 2016-ig szóló intézkedésekkel) jelentek meg az óvodák és iskolák számára:

- A magyarországi német oktatási rendszer irányelvei és fejlesztési terve (középtávú fejlesztési terv 2016-ig);

- A magyarországi német óvodák irányelvei és fejlesztési terve;
- Kerettanterv és kompetenciamodell a nyelvoktató és a kétnyelvű német nemzetiségi iskolák számára;
- A magyarországi német nemzetiségi óvodák bemutatkoznak;
- Sajátos óvodai koncepciónk;
- Sikeres oktatási és nevelési utak;
- Ajánlások az átmenetek szervezéséhez – I. rész: Óvodából az iskolába, II. rész: Alsó tagozatból felső tagozatba. Általános iskolából középiskolába.

Ezzel kapcsolatban az elmúlt két évben több találkozó, konferencia, továbbképzés valósult meg. A Magyarországi Németek Országos Önkormányzatának Oktatási Bizottsága a beszámolási időszakban a következő öt évre szóló középtávú fejlesztési terv összeállításán dolgozott.

A szintén az országos önkormányzat által fenntartott, szekszárdi Deutsche Bühne Ungarn – Magyarországi Német Színház, Magyarország egyetlen állandó, német nyelven játszó és saját épülettel rendelkező színháza. A színház – melynek kis létszámú társulata több nemzet művészeit egyesíti és önmagát európai műhelyként definiálja – az utóbbi években nagy hangsúlyt fektetett koprodukciós előadások létrehozására. Teljes körű felújítása után 2016 szeptemberében nyitotta meg kapuit a színház, amelyre 200 M Ft támogatást nyújtott az állam. Emellett német nemzetiségi amatőr színházi tevékenység elsősorban a nemzetiségi iskolákban folyik. Az iskolai színjátszók rendszeresen találkoznak a korosztályuknak megfelelő színházi fesztiválokon és szakmai szemináriumokon. A színházi mozgalom támogatói egyesületet hoztak létre „Förderverein für deutschsprachiges Laientheater in Ungarn – Egyesület a magyarországi német nyelvű amatőr színjátszásért” néven.

Az országos önkormányzat intézménye a Városlódi Villa Nonprofit Kft., melynek feladata a városlódi ifjúsági tábor üzemeltetése. A tábor felújítására a fenntartó 2016-ban és 2017-ben összesen 250 M Ft támogatásban részesült.

A Magyarországi Németek Országos Önkormányzata továbbra is szoros kapcsolatban áll a német nyelvű országokkal és régiókkal, az európai német kisebbségi szervezetekkel, valamint a német nyelvű országok más anyanyelvű kisebbségeivel.

A Magyarországi Németek Országos Önkormányzata és német nemzetiségi civil szervezetek felterjesztése alapján 2015-ben Dr. Frank Gábor a Nemzetiségekért Díj kitüntetettjei között szerepelt, a nemzetiségi oktatásért és a pécsi német nemzetiségi oktatási intézményekért végzett munkája elismeréseként. 2016-ban Bauer Andrásné Moór Mária a német nemzetiség kultúrájának és hagyományainak megőrzése érdekében kifejtett példamutató munkája és irodalmi tevékenysége elismeréséül, valamint a Magyarországi Német Néptánchagyományok Ápolása Alapítvány / Stiftung Ungarndisches Volkstanzgut a német nemzetiségi néptánckincs feltárása, gyűjtése és átadása révén megvalósított hagyományápolásért kapta meg a Nemzetiségekért Díjat.

7. A MAGYARORSZÁGI ÖRMÉNYEKRŐL

A 2011. évi népszámlálás során a nemzetiséghez tartozás összes mért tényezőjét figyelembe véve az örmény nemzetiséghez tartozók száma 3571 fő volt. Közülük 444 fő vallotta magát

örmény anyanyelvűnek, 3293 fő örmény nemzetiségűnek. Az Országos Örmény Önkormányzat elnöke dr. Serkisian Szeván, az örmény közösség szószólója a parlamentben Dr. Turgyán Tamás volt.

Az örmények saját iskolahálózattal továbbra sem rendelkeznek. Az örmény nyelvoktató tevékenység hétvégi együttlétek alkalmával művészetoktatás, vasárnapi örmény óvodai foglalkozás, Baba-mama klub, Nők klubja működésének keretében valósult meg, a helyi közösségek minél szélesebb körének bevonásával.

Az Országos Örmény Önkormányzat intézménye, az Örmény Kulturális, Dokumentációs és Információs Központ feladata figyelemmel kísérni a magyarországi örmény nemzetiség kulturális helyzetének alakulását, összefogni az örmény civil szervezetek munkáját, a nemzetiségi önkormányzatok kulturális tevékenységét. Az Országos Örmény Önkormányzat 2014-ben az önkormányzat új intézményeként egy örmény színházat hozott létre, URARTU Örmény Színház néven, amely a beszámolási időszakban is működött.

Az Örmény Kultúráért Alapítvány kiadásában jelenik meg évente négy alkalommal az *Arménia* című örmény nyelvű kulturális, közéleti folyóirat. Szintén évi négy száma van a *Diaszpóra 21* című magyar nyelvű kulturális, közéleti lapnak. Magyar nyelven kerül még kiadásra az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület „*Füzetek*” c. kulturális és információs havi lapja, a Fővárosi Örmény Önkormányzat, valamint kerületi örmény nemzetiségi önkormányzatok támogatása révén.

Az Országos Örmény Önkormányzat jó kapcsolatokat tart fenn az anyaországgal és a világon diaszpórában élő örménységgel. Az országos önkormányzat határozott célja Magyarország és Örményország kapcsolatrendszerében a kommunikációs lehetőségek szélesítése volt. Az Örmény Kulturális Minisztériummal kötött együttműködési megállapodás alapján rendszeres volt az anyaországi kulturális csoportok részvétele a magyarországi örmény közösség ünnepi eseményein.

8. A MAGYARORSZÁGI ROMÁNOKRÓL

A 2011. évi népszámlálás során a nemzetiséghez tartozás összes mért tényezőjét figyelembe véve a román nemzetiséghez tartozók száma 141%-kal, 35 641 főre nőtt 2001 óta, amivel – az 1920 utáni népszámlálások szerint – eddigi csúcspontját érte el. Közülük a román anyanyelvűek aránya 64%-kal 13 886 főre, míg a magukat román nemzetiségűnek vallóké 230%-kal, 26 345 főre nőtt. Az adatok szerint a román közösségeknek 14,6%-a ortodox vallású.

A magyarországi román nemzetiség kulturális autonómiáját biztosítja, hogy a román oktatási és kulturális intézmények, (az elterjedt gyakorlat szerint magyar-román kéttannyelvű) óvodák, általános és középiskolák, kollégiumok többségének fenntartója a Magyarországi Románok Országos Önkormányzata, amely a vonatkozó állami támogatások címzettjeként biztosítja azok működését, fejlesztését, az egyházi iskolákéhoz hasonló módon, míg a román nyelvoktató általános iskolák a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ rendszerében működnek, az illetékes román nemzetiségi önkormányzatok érdemi beleszólási jogával. Magyarországi kiadásban, hazai román és romániai szakmai közreműködéssel új román

nyelvű nemzetiségi tankönyvek és szöveggyűjtemények kerültek forgalomba; rendszeresek az anyanyelvű szavaló- és népmesei versenyek, irodalmi vetélkedők.

A magyarországi románság körében 7 kulturális, 6 hagyományörző, 2 kutató-alkotó, 2 nyugdíjas, 1 szabadidős és sport, 1 pedagógus, 1 turisztikai, 2 gasztronómiai, 1 női, 1 ifjúsági, 1 vallási, 3 baráti, 10 általános nemzetiségi, 1 érdekképviselői, 1 színházi egyesület, illetve alapítvány működött a beszámolási időszakban. A Magyarországi Románok Országos Önkormányzatának Dokumentációs és Információs Központja állami támogatással, saját szakirányú és rendezvényszervezői tevékenysége mellett hagyományörző népi együtteseket, valamint tájházat működtet.

A magyarországi román nemzetiség anyanyelvén történő vallásgyakorlása a gyulai Szent Miklós székesegyház székhelyén működő Magyarországi Román Ortodox Egyházkerület keretében (amely ortodox temetőt is fenntart a városban, és amelynek püspöke rendszeresen részt vesz a magyarországi románság nagyobb eseményein) az ország területén összesen 12 templomban és 3 kápolnában román nyelven szolgáló papokkal, valamint a román nemzetiségű hívőket jelentős arányban magukban foglaló más felekezetek révén is biztosított.

A román közösség képviselőjében 2015-ben Negrea Constantin Dániel a román nemzetiség oktatásáért és kultúrája ápolásában végzett munkája elismeréséül Nemzetiségekért Díjban részesült. 2016-ban Martyn Emília néprajzkutatóként és muzeológusként román nemzetiségi egyházi és néprajzi gyűjtemények összeállításáért, a hazai román hagyományok megőrzésében és átadásában végzett odaadó munkájáért részesült a kitüntetésben.

9. A MAGYARORSZÁGI RUSZINOKRÓL

A – Kárpát medencei – ruszin nemzetiség az elmúlt évszázadok közös történelmére tekintettel államalkotó tényezőként volt jelen Magyarországon. Büszkén élik meg, hogy II. Rákóczi Ferenc fejedelem „gens fidelissima”-nak, vagyis a „leghűségesebb nép”-nek nevezte el a közösséget. A 2011. évi népszámlálás során a nemzetiséghez tartozás összes mért tényezőjét figyelembe véve a ruszin nemzetiséghez tartozók száma 10 év alatt 87%-kal, 3882 főre nőtt, akik jellemzően szórványban élnek (közülük 187 fő nyilatkozott arról, hogy nem magyar állampolgár). A 2014. évi országgyűlési választások alkalmával a ruszin közösség Giricz Verát az Országos Ruszin Önkormányzat elnökét választotta meg a magyarországi ruszinok parlamenti szószólójának, aki a beszámolási időszakban egyben az Országgyűlés Magyarországi Nemzetiségek Bizottsága és annak Köznevelési és Kulturális Albizottságának tagja volt, valamint az Interparlamentáris Unió Magyar-szlovák Baráti Tagozat és a Nemzeti Fenntartható Fejlődés Tanácsának tagjaként tevékenykedett. Az Országos Ruszin Önkormányzat elnöke Kramarenko Viktor volt, aki korábban a Zuglói Ruszin Önkormányzat elnökeként látta el közfeladatait.

A beszámolási időszakban az Országos Ruszin Önkormányzat Közgyűlése új szervezeti struktúrával kezdte meg közfeladatainak ellátását: főállású elnök, külön területeket felügyelő két társadalmi megbízatású elnökhelyettes, valamint feladattal megbízott tanácsnok és egy szakbizottság intézte, szervezte az önkormányzati ügyeket. Az időszak alatt sikerült javítani a hivatal struktúráján, kinevezésre került a hivatalvezető. Az Országgyűlés ruszin nemzetiségi szószólója tevékenységét az Országos Ruszin Önkormányzat, a települési és a regionális

önkormányzatok, valamint egyes ruszin civil szervezetekkel és a Ruszinokért Alapítvánnyal szoros együttműködésben végezte.

Az Országos Ruszin Önkormányzat fenntartásában a beszámolási időszak kezdetén a Magyarországi Ruszinok Könyvtára, valamint a Magyarországi Ruszinok Közérdekű Muzeális Gyűjteménye és Kiállítóhelye működött. Mivel 2015-ben megszűnt a Gál Ferenc Főiskola szarvasi Ruszin Kutatóközpontja, és így lefedetlen maradt a tudományos terület, az országos önkormányzat közgyűlése 12 M Ft vissza nem térítendő központi támogatással 2016. május 1-jével megalapította a Ruszin Tudományos Intézetet. Az új költségvetési szerv ruszin nemzetiségi feladatot ellátó tudományos intézmény, melynek feladata tudományos és kutató tevékenység ellátása; valamint ruszin nyelven, illetve más nyelveken az adott közösség szellemi, épített és tárgyi emlékeire, hagyományaira, kultúrájára, történelmére, nyelvére, intézményeire, társadalmi viszonyaira vonatkozó adatok gyűjtése, tudományos értékű feldolgozása és közzététele.

A közösség megmaradásának fontos területe az anyanyelv tovább éltetése, valamint különböző nyelvjárások miatti kodifikációs tevékenység. Az önkormányzat 2015. évben központi támogatásból 5 M Ft-ot fordított a Magyar-Ruszin Szótár és Helyesírási szótár megszerkesztésére. Az elmúlt évtizedek egyeztetésének köszönhetően mód és lehetőség van az ELTE Origó nyelvvizsgaközpontján keresztül ruszin nyelvből alap, közép és felsőfokú nyelvvizsgát tenni. A teszteléshez az önkormányzat munkatársai, közgyűlési tagok nyújtottak segítséget.

A beszámolási időszakban befejeződött a TÁMOP-3.4.1.A-11/1-2012-2014 „A nemzetiségi tanulók nevelésének és oktatásának segítése” című nyertes pályázat: az Európai Unió és az Európai Szociális Alap jóvoltából 141 M Ft-os keretösszegeből a ruszin, a lengyel és a görög nemzetiség részesült támogatásban a nemzetiségi nyelvtankönyvek megírása és kiadása céljából. A projekt záróünnepségére és a sajtótájékoztatóra a műcsonyi Kalász László Általános Iskolában került sor 2015. november 27-én, ahol beszámoló hangzott el az elvégzett munkáról és bemutatták az elkészült kiadványokat (Ruszin nyelvkönyv 1.-2. osztályok számára és Munkafüzetek, illetve Ruszin népismeret 1-4. osztályok számára). Emellett – mivel az országos önkormányzat fontosnak tartja, hogy ösztönözze a nemzetiséghez tartozó gyermekek nyelvtanulását, ill. hagyományápolásának elősegítését – a kialakított ösztöndíjpályázati rendszer keretében 2015-ben 15, 2016-ban 18 diák részesült támogatásban.

A nemzetiséghez való tartozás fontos ismérve a közösség tekintetében az egyházhoz való tartozás, a hazai ruszinok túlnyomó többsége görögkatolikus vallású és állandó résztvevője az anyanyelvi hitéleti eseményeknek. Nagy öröme szolgált a hazai ruszinságnak, hogy 2015. március 19-én Ferenc pápa megalapította a Magyarországon élő görögkatolikusok számára a Magyarországi Sajtójogú Metropolitai Egyházat (Görögkatolikus Metropóliát), egyben a Miskolci Apostoli Exarchátust egyházmegyei rangra emelte, és megalapította – a Hajdúdorogi Főegyházmegyből leválasztott területből – a Nyíregyházi Egyházmegyet.

10. A MAGYARORSZÁGI SZERBEKRŐL

Magyarországon a 2011. évi népszámlálás során a nemzetiséghez tartozás összes mért tényezőjét figyelembe véve a szerb nemzetiséghez tartozók száma 10 038 fő volt, amely jelentős növekedés a tíz évvel korábbi népszámlálási adatokhoz képest. Közülük 7210

személy vallotta magát szerb nemzetiségűnek, 3708 fő pedig szerb anyanyelvűnek. A Szerb Országos Önkormányzat elnöke Szutor Lászlóné Peity Veronika volt. Alexov Ljubomirt, aki e tisztséget két korábbi cikluson át töltötte be, a 2014. évi országgyűlési választásokon a magyarországi szerb nemzetiség parlamenti szószólójává választották.

A Szerb Intézet fokozatosan építi és bővíti tevékenységét. A néprajz, nyelvészet, történelem, művelődéstörténet és kisebbségi jogok területén mintegy 10 témában folynak kutatási projektek az Intézet szervezésében. Ezek közül külön említjük a magyarországi szerb tárgyi és épített örökség nyilvántartásba vétele, dokumentálása és védelme szempontjából kiemelten fontos projekteket. A magyarországi szerb temetők, sírhelyek összeírása és dokumentálása több mint 60 településen történt meg (több mint 8000 sírhely), a beszámolási időszakban az elektronikus adatbázis kiépítése és az eredmények bemutatása folyik. A magyarországi szerb épített örökség összeírása során mintegy 300 különféle objektum, épület került összeírásra. Ezek adatainak feltöltése a létrehozott, internetes elérésű digitális adatbázisba részben megtörtént. A Kép és emlékezet c. projekt keretében a családoknál és intézményeknél található, magyarországi szerbekhez köthető régi és archív fotók digitalizálása és elektronikus adatbázisba rendezése folyik, amelyhez a fotók birtokosaival készített életútinterjúk kapcsolódnak. Az így összegyűjtött anyag kiemelt jelentőséggel bír a néprajzi, jelenkor történeti és nyelvészeti kutatások számára.

A magyarországi szerb közösség esetében újabb előrelépés történt az oktatás-nevelés területén. 2015-ben a budapesti Nikola Tesla Szerb Tanítási Nyelvű Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium és Kollégium tagintézménye lett – a lórévi összevont alsó tagozatos szerb tannyelvű általános iskola mellett – a lórévi szerb nemzetiségi óvoda is. A lórévi intézményben a színvonal emelkedés az oktató-nevelő munkában jól érzékelhető, ezt bizonyítja a beiratkozások számának növekedése is. 2016 novemberében ünnepélyes keretek között rendezték meg a lórévi szerb iskola fennállásának 260 éves évfordulójáról szóló megemlékezést.

A magyarországi szerbek nyelvének és kultúrájának, identitástudatuk megőrzésében fontos szerepe van a Szerb Ortodox Egyháznak (Budai Szerb Ortodox Egyházmegye). Pécselt a helyi szerb kápolna helyett 2015 májusában került sor az új szerb ortodox templom felszentelésére. A magyarországi szerbek egyik legrangosabb intézménye a Budai Szerb Ortodox Püspökség páratlan egyházművészeti gyűjteménye és könyvtára Szentendrén, amely egyben az egyház tudományos központja is. Miután a Püspökség visszakapta az egykori szentendrei szerb tanítóképző épületét, a vizsgált időszakban kezdődött meg adaptációja múzeumi kiállítóhely számára. A beruházás eddigi ütemén változtat a Budai Szerb Ortodox Egyházmegye és a magyarországi szerb nemzetiség fejlesztési céljainak megvalósításaival kapcsolatos intézkedésekről szóló 1864/2016.(XII.28.) Korm. határozata, biztosítva a munkálatokhoz szükséges forrásokat.

Alexov Lyubomir szerb parlamenti szószóló kezdeményezésére a Szerb Országos Önkormányzattal együtt 2015 júniusában „Szerbia és szerbek – anyaország és a régió” című nemzetközi három napos konferenciát szerveztek Budapesten, amelyen részt vettek a szerb szervezetek vezetői Makedóniából, Romániából, Bosznia-Hercegovinából, Szerbiából, Horvátországból, Albániából, Szlovéniából és Montenegróból. A budapesti kezdeményezés még a beszámolási időszakban állandó értekezletté alakult, azóta a szerb diaszpóra egyik jelentős szerveződése.

A 2015. évi Nemzetiségekért Díj kitüntetettje volt Dr. Mándity Predrag, a baranyai szerb nemzetiség vallási és kulturális életének szervezésében kifejtett munkássága és történetük feldolgozása elismeréseként. A 2016-ban a szerb közösség képviselőjében Alexov Milica kapta meg a Díjat, a szerb nemzetiségi identitás, a hagyományok és a nyelv megőrzéséért, valamint óvodapedagógusként végzett odaadó munkájáért.

11. A MAGYARORSZÁGI SZLOVÁKOKRÓL

A 2011. évi népszámlálás adatai szerint a magukat szlovák nemzetiségűnek vallók száma 29 647 fő volt, a szlovák anyanyelvűek száma 9888 főt tett ki, míg a szlovák nyelvet családi, baráti körben használók száma 16 266 fő. Ez alapján a szlovák nemzetiséghez tartozók száma 35 208 fő (a teljes népesség 0,4 százaléka), ugyanakkor a nemzetiségi közösségben általánosan elfogadott becslést szerint Magyarországon közel 110 településen mintegy 100-110 ezer szlovák él. A magyarországi szlovákok parlamenti szószólója Fuzik János volt, aki korábban négy cikluson keresztül volt az Országos Szlovák Önkormányzat elnöke. Az Országos Szlovák Önkormányzat elnöke (egyben az Országos Nemzetiségi Önkormányzatok Szövetségének elnöke) Hollerné Racskó Erzsébet volt.

A beszámolási időszakban a magyarországi szlovák nemzetiségi óvodák száma 50 volt, ebből 1 anyanyelvi nevelést folytatott, míg a többi intézmény két nyelven, magyarul és szlovákul nevelte a gyermekeket. Az óvodákba járó gyermekek száma 1416 (2015/2016-as tanév) illetve 1494 (2016/2017-es tanév) volt. A szlovák nemzetiségi általános iskolák száma 36 volt a beszámolási időszakban, ebből egy – a budapesti – szlovák anyanyelvű általános iskola, 4 két tannyelvű, míg 31 nyelvoktató iskola. A 2015/2016-os tanévben a szlovák nyelvet tanuló diákok létszáma a nyelvoktató iskolában 2773, a kétnyelvű és egynyelvű iskolában 894 volt. A 2016/2017-es tanévben ez a szám a nyelvoktató iskolák esetében 2785, a kétnyelvű és egynyelvű iskolákban 900 volt. Szlovák gimnázium Budapesten és Békéscsabán működik, a fővárosi intézmény szlovák tannyelvű, míg a békéscsabai két tannyelvű. Tanulóik összlétszáma 94 (2015/2016-os tanév), illetve 100 (2016/2017-es tanév) fő volt. A szlovák nyelvet legintenzívebb módszerekkel oktató egy és két tanítási nyelvű általános iskolák és gimnáziumok Budapesten, Békéscsabán, Sátoraljaújhelyen, Szarvason és Tótkomlóson működtek. Ezek mindegyike az Országos Szlovák Önkormányzat fenntartásában működik.

A 2015-ös tanévben Esztergomban a magyarországi szlovák nemzetiségi óvóképzésben 4, a 2016-os évben 3 fő vett részt levelező tagozaton, a tanítóképzésben a 2015-2016. évben nem volt hallgató. Szarvason a 2016-os tanévben 1 fő óvodapedagógus volt levelező tagozaton, 2 fő vett részt a tanítóképzésben levelező tagozaton és 1 fő nappali tagozaton. A szlovák nyelv és irodalom szakos főiskolai pedagógusképzésben résztvevők száma 3 fő, ebből 1 fő minor szakos hallgatóként tanult, 2 fő osztatlan tanárképzésben vett részt. A szlovák nyelv és irodalom szakos egyetemi hallgatók száma 2015-ben az ELTE-n két fő a tanárképzésben és egy hallgató volt az osztatlan tanári képzésben, míg 2016-ban egy hallgató tanult a tanárképzés keretében, egy hallgató pedig az osztatlan tanárképzésben.

A Magyarországi Szlovákok Kulturális Intézete munkatervét 2015-től 10 regionális központtal valósította meg. Az Intézet tevékenységi köre 2015 februárjától – a közművelődés mellett – a kulturális örökség szakterülettel bővült. 2016-ban elkezdődött a Rudabányácskán működő, az Országos Szlovák Önkormányzat tulajdonában lévő, Zempléni Szlovákok Néprajzi Gyűjteménye digitális feldolgozása. Hagyományaihoz híven az Országos Szlovák

Önkormányzat július első szombatján – Cirill és Metód szlovákiai nemzeti ünnepéhez kötődően – rendezte meg a Magyarországi Szlovákok Napját (2015-ben a Békés megyei Telekgerendáson, 2016-ban a Heves megyei Mátraszentimréen). 2016 novemberében hivatalos látogatást tett Budapesten a Szlovák Köztársaság államfője, Andrej Kiska, aki a magyarországi szlovákság képviselőivel is találkozott.

A Ludové noviny (Népújság) című, Budapesten megjelenő szlovák nemzetiségi hetilap a beszámolási időszakban nyolc év után újra szervezett szakmai továbbképzést a nemzetiségi elektronikus és nyomtatott sajtó munkatársai részére. A továbbképzésen jelen voltak a lap külső munkatársai, akik számára praktikus információkat biztosítottak a lap akkori és régebbi szerkesztői, főleg a nyelvi különlegességek tekintetében. A hetilap munkatársai 2016-ban több mint 10 éves kihagyás után újra mellékletet adtak ki, melyre főleg azért volt szükség, mert a lap megváltozott formátumában nem volt lehetőség a hosszabb cikkek, elemzések, recenziók megjelentetésére, azonban az olvasók ilyen igényüket jelezték a lap felé. Emellett újjáalakult a hetilap Szerkesztőbizottsága (2016), amely szakmai támogatást nyújt a lap kiadójának, alapítójának és a szerkesztőségnek.

2015-ben a közösség képviselőjében Klauszné Fuzik Mária Ildikó a hazai szlovák nyelvű újságírásban, a közösségi és vallási identitás megőrzése érdekében végzett munkásságáért Nemzetiségekért Díjban részesült. A 2016. évi Nemzetiségekért Díj kitüntetettjei között volt Lászik Mihály, aki pedagógusi és közéleti pályafutásáért, valamint a szlovák népismeret-oktatás keretfeltételének és érettségi követelményrendszerének kidolgozásáért részesült az elismerésben.

12. A MAGYARORSZÁGI SZLOVÉNEKRŐL

A 2011. évi népszámlálás adatai szerint Magyarországon a szlovén nyelvet anyanyelvének 1723 fő, magát szlovén nemzetiségűnek pedig 2385 fő tekintette. A 2011. évi népszámlálás során a nemzetiséghez tartozás összes mért tényezőjét figyelembe véve a szlovén nemzetiséghez tartozók száma 2820 fő (a nemzetiség saját becsült adatai szerint 4500 fő körül) volt. Létszámában a legkisebb magyarországi nemzetiségi közösség mintegy 80%-a ma is a Vas megyei Szlovén Rába-vidéken/Slovensko Porabje, 94 km²-en nyolc településen él. Az Országos Szlovén Önkormányzat elnöke Ropos Márton, a 2014-ben megtartott országgyűlési választásokat követően a nemzetiségi szószóló Kissné Köles Erika volt.

A közigazgatásban a Közös Önkormányzati Hivatalokban mindenhol dolgoznak szlovén nemzetiségű alkalmazottak, akik az idősebbeket anyanyelvükön tudják tájékoztatni és segíteni. Néhány fiatal beszéli az archaikus magyarországi szlovén nyelvjárást is; azonban a felnőttek nehezen értik az irodalmi szlovén nyelvet. A nyelvhasználat ösztönző formája az anyanyelvi média: Porabje újság, Szentgotthárdi Szlovén Rádió és az MTVA szlovén magazinja (Slovenski utrinki).

A hármas határ ölelésében fekvő Szlovén Mintagazdaság ünnepélyes megnyitója 2015. július 22-én volt Felsőszölnökön. A mintagazdaság tevékenységi körét tekintve állattartással, földműveléssel és gyümölcstermesztéssel foglalkozik. A 45 fős befogadóképességű étterem gasztronómiai különlegességeket kínál, valamint a vendégek számára két darab négyfős apartman és egy kétágyas szoba fürdőszobával áll rendelkezésükre. Az Alma-lak képzési központ arra szolgál, hogy a gazdák megismerjék a gyümölcsfeldolgozáshoz szükséges

módszereket, ehhez pedig olyan eszközök állnak rendelkezésükre, amelyek segítségével gyümölcslevet készíthetnek terményeikből.

A szlovén nemzetiség vonatkozásában a következő fontosabb eseményekre került sor a beszámolási időszakban:

- 2015. február 6. Szlovén Kultúra Napja rendezvény az Országos Szlovén Önkormányzat szervezésében a szentgotthárdi színházban. Közreműködtek az Apátistvánfalvi Kéttannyelvű Általános Iskola, a felsőszölnöki Kossics József Kéttannyelvű Általános Iskola tanulói, és a szentgotthárdi Vörösmarty Mihály Gimnázium diákjai, akik színvonalas szlovén nyelvű műsorral mutatkoztak be.
- 2015. május 29. Az Országos Szlovén Önkormányzat felújított székházának ünnepélyes átadója, valamint az Országos Szlovén Önkormányzat működésének 20. és a Szlovén Rádió 15. évfordulója. A rendezvényen több hazai és anyaországi politikus, közéleti személyiség, együttműködő partnerek, nemzetiségi és helyi önkormányzatok képviselői, és a kivitelezők is részt vettek.
- 2015. szeptember 18. „Az UNESCO Magyar Nemzeti Bizottság Szellemi Kulturális Örökség Szakbizottsága javaslata alapján a Rábavidéki szlovének rönkhúzása 2015. évben a Szellemi Kulturális Örökség Nemzeti Jegyzékére felvételre”. Az elismerés a Gödöllői Királyi Kastélyban került átadásra a felterjesztő Országos Szlovén Önkormányzatnak.
- A Magyarországi Szlovének Szövetsége 2015. november 8-án ünnepelte fennállásának 25. évfordulóját.
- 2016. november 15-én zajlott Szentgotthárdon a felújított Szlovén Kulturális és Információs Központ átadó ünnepsége.

A 2015. évi Nemzetiségekért Díj kitüntetettje volt Kovács László István, aki a Rába-vidéki szlovén nyelv megmaradásáért és a közösség kulturális életében végzett odaadó munkájáért részesült az elismerésben. 2016-ban a közösség részéről Fodor Lászlóné részesült Nemzetiségekért Díjban, a rábavidéki szlovén nyelv és irodalom színpadi megjelenítéséért és a nemzetiségi kultúrában betöltött szervező szerepéért. 2015. december 13-án a Nemzetiségi Művelődési Intézet által adományozott „Pro Cultura Minoritatum Hungariae”, a Magyarországi Nemzetiségek Kulturális Tevékenységéért Díj elismerésben részesült Mukics Ferenc, a Radio Monošter főszerkesztője.

13. A MAGYARORSZÁGI UKRÁNOKRÓL

A 2011. évi népszámlálás során a nemzetiséghez tartozás összes mért tényezőjét figyelembe véve az ukrán nemzetiséghez tartozók száma 7396 fő volt. Közülük 3384 fő az anyanyelvi csoporthoz tartozó, és 5633 fő vallotta magát ukrán nemzetiségűnek. Az Ukrán Országos Önkormányzat elnöke Kravcsenko György, az ukrán nemzetiségi szószóló Hartyányi Jaroslava volt.

Az országos önkormányzat által alapított Magyarországi Ukrán Kulturális és Dokumentációs Központ egy központi és 3 regionális telephellyel működik. A komplex intézmény keretein belül működik – egyebek mellett – az Ukrán Néprajzi Gyűjtemény, melynek állományát folyamatosan gyarapítják, és 2015-ben átadásra került a Múzeum, ahol állandó néprajzi és időszakos képzőművészeti kiállítások kerülnek megrendezésre (számos ismert ukrán

származású festőművész köztük Puha Petro, Boscs Lubomir, Olexander Hembik, Inna Baricseva, Vladiszlav Najgyonov kiállítását mutatták be).

A beszámolási időszakban, 2015 nyarán indult el és 2016-ban is folytatódott az a nagyszabású magyar állami szintű kezdeményezés, melynek eredményeként ukrán katona árvák, háborúban harcolók gyermekeinek nyílt lehetőség nyári táborozásra. Az Egyházi, Nemzetiségi és Civil Társadalmi Kapcsolatokért Felelős Államtitkárság koordinálásával és az Ukrán Országos Önkormányzat közreműködésével a beszámolási időszak mindkét évében júniustól augusztusig tíz turnusban közel hétszáz ukrainai gyermek és kísérője táborozott a Velencei-tónál. A táboroztatás célja az volt, hogy az ukrán emberek érezzék a magyar nép támogatását; valamint a háború miatt a gyermekeket ért veszteség, fájdalom feldolgozásában segítséget nyújtsanak számukra. Ennek megvalósításában segítségül szolgáltak a változatos programok, rendezvények. Mindemellett 2015 és 2016 decemberében újabb csoport fogadására került sor az Országos Ukrán Önkormányzattal karöltve, amikor a gyermekek a fővárossal, a Parlamenttel ismerkedhettek meg.

2016-ban az Ukrán Országos Önkormányzat is csatlakozott a „*Gyerekek a békéért*” elnevezésű nemzetközi mozgalomhoz több neves ukrán tudományos- és közéleti szereplő mellett. Az 5 hónapon át tartó akcióorozatban több mint 300 ukrán gyermek vehetett részt. A kezdeményezés fő célja a fiatal ukrán generáció hangjának hallatása és szeretetének eljuttatása Európa nagyvárosaiba. A szervezők elsősorban azt szerették volna tudatosítani, hogy az ukrán gyerekek természetüktől fogva barátságosak, kalandvágyók és reménykednek, hogy egyszer egy biztonságos Ukrajnában fognak élni. A gyerekek 35 ország zászlaját készítették el, melyeket papírgalambokkal díszítettek, így jelezvén a gyerekek békés együttélési törekvéseit. A mozgalom eljutott több európai nagyvárosba, valamint az ET-be és a Vatikánba.

Ukrán anyanyelvű szentmisékre a Fő utcai görögkatolikus templomban volt lehetőség. Itt elsősorban a vallási ünnepeken tartottak istentiszteleteket, de minden évben szentmisével emlékeztek az 1932-33. évi nagy ukrainai éhínség 13 millió áldozatára is. 2016-ban tárgyalásokat folytattak a görögkatolikus egyház ukrainai és magyarországi vezetőivel, hogy a közösség szolgálatát ukrán anyanyelvű görögkatolikus pap láthassa el, ennek eredményeképp megérkezett Budapestre Damjan Haborij atya, aki az istentiszteleteiket immár ukrán nyelven tartotta. A feladat ellátását a 2016. és 2017. években 10-10 M Ft összegű, a Magyarországi Sajtójogú Metropolitai Egyházon keresztül nyújtott támogatással segítették.

III. RÉSZ: TOVÁBBI NEMZETISÉGPOLITIKAI FELADATOK

A 2014. évi országgyűlési és nemzetiségi önkormányzati választások új helyzetet teremtettek. Egyértelművé vált, hogy a nemzetiségi választók többsége az országgyűlési választásokon fontosabbnak tartja a pártpolitikai szempontokat a nemzetiségi érdekek képviselésénél, illetve, hogy úgy véli, a nemzetiségi szószlók is megfelelő szintű érdekképviselést jelenthetnek az Országgyűlésben. Ezt támasztja alá, hogy a 2014 májusában megválasztott Országgyűlésbe nem jutott be teljes mandátummal rendelkező nemzetiségi képviselő, ugyanakkor valamennyi nemzetiséget szószló képviseli a Parlamentben.

A beszámolási időszakban hatályos nemzetiségi törvény ugyan ismeri a nemzetiségi szószló fogalmát, azonban nem tartalmaz utalást a szószlók részvételével megalakult Magyarországi nemzetiségek bizottságával való együttműködésre sem a kormányzati nemzetiségpolitika, sem pedig az országos nemzetiségi önkormányzatok, illetőleg a nemzetiségi érdekképviselők más szintjei vonatkozásában.

A nemzetiségi szószlók az elmúlt időszakban igen nagy aktivitással végezték országgyűlési munkájukat. A Magyarországi nemzetiségek bizottsága több módosítási kezdeményezéssel élt a nemzetiségeket érintő szabályozások tekintetében. A legjelentősebb változtatási igény a nemzetiségi törvény vonatkozásában állt fenn. A jogszabály módosításával kapcsolatos egyeztetések során vált nyilvánvalóvá, hogy a bizottság jelentősebb mértékű revízióját javasolja. A 2014 őszén lezajlott nemzetiségi önkormányzati választásokat követően közvetlen választások útján létrejött országos nemzetiségi önkormányzatok szintén jelezték, több pontban javasolják módosítani a nemzetiségi joganyagot.

Egyebek mellett a fentiek indokolhatják a nemzetiségi törvény áttekintését, aktualizálását, illetve több helyen a hatályos szöveg pontosítását. Az ezzel kapcsolatos egyeztetések folyamatosan zajlanak, az EMMI Egyházi, nemzetiségi és civil társadalmi kapcsolatokért felelős helyettes államtitkársága konzultációkat folytat az Országgyűlés Magyarországi nemzetiségek bizottságával, az országos nemzetiségi önkormányzatok elnökeivel, az Igazságügyi Minisztérium által működtetett Emberi Jogi Munkacsoport Nemzetiségi Ügyekért Felelős Tematikus Munkacsoportjának, valamint Romaügyekért Felelős Tematikus Munkacsoportjának civil szervezeti képviselőivel.

A beszámolási időszak költségvetéseiben kiemelkedő mértékben nőtt a nemzetiségi önkormányzatok és intézményeik működésére szánt központi források összege. Részben a növekedés mértéke, részben pedig az egyéb, elsősorban a helyi nemzetiségi testületek finanszírozására vonatkozó változtatási javaslatok indokolták a Támr. szabályainak törvényi szintre emelését, így 2017. január 1-jével e Korm. rendelet hatályát veszítette és a benne foglalt rendelkezéseket már a mindenkori költségvetési törvény szabályozza (2017-ben a 9. számú melléklet). A változtatás egyik fontos része volt a gyakorlati tapasztalatokon alapuló felhasználási határidők meghosszabbítása, melynek következtében a nemzetiségi szereplők közfeladat-ellátásának tervezése és szervezése könnyebbé válhatott.

A nemzetiségi köznevelési intézmények, illetve egyes országos nemzetiségi önkormányzatok jelzéseiből érzékelhető, hogy a nemzetiségi pedagógusok képzése nem illeszkedik teljes egészében a terület igényeihez. Éppen ezért fel kell mérni a beszámolási időszakig, és a

közeljövőben várhatóan megjelenő, nemzetiségi pedagógusokra vonatkozó igényeket annak érdekében, hogy a képzés képes legyen lépést tartani a megnövekedett kívánalmakkal. E feladat ellátásában az EMMI partnerként elsősorban az országos nemzetiségi önkormányzatokra számít.

Meg kell teremteni a feltételeket ahhoz, hogy a nemzetiségi terület szereplői – országos és helyi nemzetiségi önkormányzatok, civil szervezetek, intézmények – hozzáférhessenek az európai forrásokhoz. Elsősorban speciális, a nemzetiségek részére kidolgozott programok, infrastrukturális fejlesztési operatív programok összeállításával. Biztosítani kell annak lehetőségét is, hogy a tankönyvek és pedagógiai segédeszközök kidolgozását szolgáló európai projekteknek legyen folytatása a következő években is. Az ezekkel kapcsolatos előkészítő tevékenység megkezdődött.

Továbbra is figyelemmel kell kísérni, illetve a közigazgatás szereplői felé kommunikálni kell a nemzetiségi törvény 2014 nyarán hatályba lépett, a nemzetiségek nyelvhasználati jogait bővítő 6. § rendelkezéseit annak érdekében, hogy a jogalkotói szándék minél szélesebb körben érvényesüljön.

A nemzetiségi törvény mellett a beszámolási időszakban hatályos, a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény az anyanyelv használat alapelveinek biztosításával összefüggésben felmerülő tolmács- és fordítási költségek előlegezéséről és viseléséről szóló 78. § (4a) és (4b) bekezdése szerint a nyelvhasználati jog érvényesülése érdekében a fordítási költséget az anyanyelvének, regionális vagy nemzetiségi nyelvének használatára jogosult fél helyett az állam előlegezi, azzal, hogy pervesztessége esetén a költséget a fél viseli, pernyertessége esetén viszont az ellenérdekű fél. Ugyanakkor a bírósági határozatok és megkeresések fordításával felmerülő költségek a bíróságok hivatali ügyköre megfelelő ellátásával felmerülő olyan költségek, amelyek nem tekinthetők az adott polgári eljárás költségének, így azok előlegezésére és viselésére a felek nem kötelezhetők, azt az eljáró bíróságnak – közvetve az államnak – kell előlegezni és viselnie.

Fel kell gyorsítani a nemzetiségek kulturális örökségének felmérését, digitalizálását és hozzáférhetővé tételét segítő program megkezdett tevékenységét, az országos nemzetiségi önkormányzatok, valamint az általuk fenntartott kulturális intézmények, illetve kutatóintézetek bevonásával.

2005-ben új fejezet kezdődött a nemzetiségi kulturális autonómia kialakulásában. Az akkor hatályos, a nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól szóló 1993. évi LXXVII. törvény módosításával, valamint a megvalósulását segítő pénzügyi keret létrejöttével felgyorsult egyrészt az elsősorban köznevelési intézmények átvételének folyamata, valamint új intézmények alapítására vállalkozott az országos nemzetiségi önkormányzatok mindegyike. A folyamat ma sem zárult le, különböző intenzitással, de évről-évre új intézmények jönnek létre, illetve kerülnek országos, vagy helyi nemzetiségi önkormányzati fenntartásba.

A hatályos nemzetiségi törvény 126. § (3) bekezdése előzetes egyeztetést ír elő az új intézményi átvételek, alapítások, illetőleg az új nemzetiségi intézmények központi finanszírozásával összefüggésben. A kulturális autonómia ilyen bővülése feltételezi a hosszabbtávú tervezést. A szükséges központi források megteremtése érdekében a nemzetiségpolitikáért felelős kormányzati szervezet szintjén célszerű ismerni az országos, illetve – amennyire ez lehetséges – a helyi nemzetiségi önkormányzatok intézmény-átvételi, alapítási szándékait.

A fentiek megvalósítása érdekében elsősorban az országos nemzetiségi önkormányzatok bevonásával át kell tekinteni a nemzetiségi kulturális autonómia kialakulásának és fejlődésének az elmúlt évtizedben lezajlott szakaszát, értékelni kell a nemzetiségi önkormányzati szándékok megvalósulásának mértékét, az állami források hasznosulását, illetve a folyamat folytatásának irányát, pénzügyi forrásigényét.

MELLÉKLETEK

1. sz. melléklet

Nevesített előirányzatok

Nevesített nemzetiségi tételek a központi költségvetésben 2013–2015 (adatok M Ft-ban)		
Megnevezés	2015	2016
Országos nemzetiségi önkormányzatok és média támogatása		
Bolgár Országos Önkormányzat és Média	55,2	55,2
Országos Roma Önkormányzat és Média	361,2	361,2
Magyarországi Görögök Országos Önkormányzata és Média	62,9	62,9
Országos Horvát Önkormányzat és Média	178,0	178,0
Országos Lengyel Önkormányzat és Média	54,0	72,0
Magyarországi Németek Országos Önkormányzata és Média	256,9	256,9
Országos Örmény Önkormányzat és Média	52,5	52,5
Magyarországi Románok Országos Önkormányzata és Média	107,5	107,5
Országos Ruszin Önkormányzat és Média	59,6	59,6
Szerb Országos Önkormányzat és Média	100,7	100,7
Országos Szlovák Önkormányzat és Média	151,0	151,0
Országos Szlovén Önkormányzat és Média	80,0	80,0
Ukrán Országos Önkormányzat és Média	62,2	62,2
<i>Országos önkormányzatok támogatása összesen:</i>	1 581,7	1 599,7
Országos nemzetiségi önkormányzatok által fenntartott intézmények támogatása		
Bolgár Országos Önkormányzat által fenntartott intézmények támogatása	50,8	50,8
Országos Roma Önkormányzat által fenntartott intézmények támogatása	165,9	165,9
Magyarországi Görögök Országos Önkormányzata által fenntartott intézmények támogatása	19,5	19,5
Országos Horvát Önkormányzat által fenntartott intézmények támogatása	104,4	104,4
Országos Lengyel Önkormányzat által fenntartott intézmények támogatása	30,8	30,8
Magyarországi Németek Országos Önkormányzata által fenntartott intézmények támogatása	178,0	178,0
Országos Örmény Önkormányzat által fenntartott intézmények támogatása	27,0	27,0
Magyarországi Románok Országos Önkormányzata által fenntartott intézmények támogatása	40,8	40,8
Országos Ruszin Önkormányzat által fenntartott intézmények	13,5	13,5

támogatása		
Szerb Országos Önkormányzat által fenntartott intézmények támogatása	69,2	69,2
Országos Szlovák Önkormányzat által fenntartott intézmények támogatása	159,5	159,5
Országos Szlovén Önkormányzat által fenntartott intézmények támogatása	58,4	58,4
Ukrán Országos Önkormányzat által fenntartott intézmények támogatása	14,5	14,5
<i>Intézményi támogatások összesen:</i>	932,3	932,3
Országos nemzetiségi önkormányzatok támogatása összesen:	2 514,0	2 532
Fejezeti egyéb nemzetiségi előirányzatok		
Nemzetiségi támogatások	639,4	1 459,4
Nemzetiségi intézmények támogatása beruházásra, felújításra, pályázati önrészre (2015. évtől)	441,2	882,4 + 400,0 (év közbeni többlet): 1282,4
Települési és területi nemzetiségi önkormányzatok támogatása	2 352,8	3 137,0

Forrás: Emberi Erőforrások Minisztériuma, Nemzetiségi Főosztály

2. sz. melléklet

Egyedi és pályázati támogatások nemzetiségenként (2015–2016)

2015. évi egyedi támogatások nemzetiségenként			
Nemzetiség	Kedvezményezett	Támogatás tárgya	Támogatási döntés
szlovén	Országos Szlovén Önkormányzat	Az Országos Szlovén Önkormányzat székház külső udvari munkálatai	6 000 000
szlovén	Országos Szlovén Önkormányzat	A Szlovén Rádió Közhasznú Nonprofit Kft. műszaki fejlesztése	1 000 000
szlovén	Felsőszölnöki Plébánia Hivatal	A Felsőszölnöki Keresztelő Szent János templom pad felújítási munkálatai	2 000 000
szlovén	Országos Szlovén Önkormányzat	Apátistvánfalvi Kéttannyelvű Általános Iskola és Óvoda (felújítás)	9 000 000
szlovén	Országos Szlovén Önkormányzat	Kossics József Kéttannyelvű Általános Iskola és Óvoda felújítása	3 000 000
szlovén	Országos Szlovén Önkormányzat	Kühár Emlékház – Szlovén Tájház felújítás	4 607 000

szlovén összesen:			25 607 000
horvát	Országos Horvát Önkormányzat	Magyarországi Horvátok lexikonjának elkészítése	2 000 000
horvát	Országos Horvát Önkormányzat	Croatica Nonprofit Kft. Keretében létrehozott Horvát Kulturális – Információ Központ színterének folyamatos működtetése	4 000 000
horvát	Országos Horvát Önkormányzat	magyarországi horvát temetők dokumentálása, gondozása, megóvása	4 500 000
horvát	Országos Horvát Önkormányzat	A Magyarországon élő horvát nemzetiség, és a magyar illetve horvát nemzet történelme szempontjából jelentős helyszíni, régészeti és épített örökség adatokat tartalmazó adatbank továbbfejlesztése	4 500 000
horvát	Országos Horvát Önkormányzat	Zornica c. horvát katolikus folyóirat működtetése	2 000 000
horvát	Országos Horvát Önkormányzat	kópházi Szent Márton Plébánia külső felújítása	10 000 000
horvát	Országos Horvát Önkormányzat	August Senoa Horvát Klub udvarának horvát kulturális színtérre alakítása	2 000 000
horvát	Országos Horvát Önkormányzat	az adott nemzetiségi közösség által a nemzetiségi településeken, azok búcsújáró helyein, vagy temetőiben állított emlékkeresztek felújítása	1 000 000
horvát	Országos Horvát Önkormányzat	A Hercegszántói Horvát Óvoda és Kollégium (alsó tagozat épületének) részleges felújítása	16 000 000
horvát összesen:			46 000 000
szerb	Szerb Országos Önkormányzat	Szerb Színház létrehozása és működtetése az önkormányzat intézményeként	7 000 000
szerb	Szerb Országos Önkormányzat	Battonyai Két Tanítási Nyelvű Szerb Ált. Isk és Óvoda mellett fekvő ingatlan megvásárlása a bővítés III. fázisához	4 000 000
szerb	Szerb Országos Önkormányzat	SZO Nagymező utca 49. alatti ingatlanjának beázást követő helyreállítása	3 000 000
szerb	Szerb Országos Önkormányzat	Nemzetközi konferencia megszervezése (2015.06.24-26.)	1 000 000
szerb	Szerb Országos Önkormányzat	Thökölyánumi díszterem berendezése	2 000 000
szerb	Szerb Országos Önkormányzat	az adott nemzetiségi közösség által a nemzetiségi településeken, azok búcsújáró helyein, vagy temetőiben állított emlékkeresztek felújítása	1 000 000
szerb	Szerb Országos Önkormányzat	Battonyai Két Tanítási Nyelvű Szerb Általános Iskola és Óvoda részleges felújítása	16 000 000
szerb összesen:			34 000 000

szlovák	Országos Szlovák Önkormányzat - Magyarországi Szlovákokért Közhasznú Alapítvány	Tehetséges tanulókért ösztöndíjprogram 2015. évi támogatása	8 000 000
szlovák	Országos Szlovák Önkormányzat	Sátoraljaújhelyi Óvoda megnyitásához tárgyi eszköz beszerzés	6 000 000
szlovák	Országos Szlovák Önkormányzat	Tótkomlói iskolához tartozó óvoda udvarának felújítása, játszótér felújítása szabvány szerint	5 000 000
szlovák	Identita Szlovák Egyesület	év végi programok eszközbeszerzés és reklámanyag	900 000
szlovák	Országos Szlovák Önkormányzat	A Magyar-Szlovák Két Tanítási Nyelvű Nemzetiségi Általános Iskola és Kollégium informatikai eszközeinek finanszírozása	2 000 000
szlovák	Országos Szlovák Önkormányzat	Sátoraljaújhelyi Magyar Szlovák Két Tanítási Nyelvű Nemzetiségi Általános Iskola és Kollégium (fényáteresztő kupolák kialakítása, Kollégiumi épület részleges felújítása - nemzetiségi óvoda elhelyezésére és állandó erdei iskola kialakítására)	32 000 000
szlovák összesen:			53 900 000
román	Magyarországi Románok Kutatóintézete	A Magyarországi Románok Kutatóintézetének 2015. évi működési támogatása	9 000 000
román	Magyarországi Románok Országos Önkormányzata	MROÖ Hivatala felújítás, állagmegóvás, (tárgyi eszköz beszerzés)	3 000 000
román	Magyarországi Románok Országos Önkormányzata	Kétegyházi Román Nemz. Ált. Isk és Óvoda - Alsó Tagozat (homlokzat, vakolás, mosdók kialakítása, fedett kerékpártároló, fűtőkorszerűsítés). Felső Tagozat (homlokzat, vakolás, gyülekező tér, fedett kerékpártároló, festés). Óvoda (mosdók kialakítása/felújítása)	10 000 000
román	Magyarországi Románok Kutatóintézete	XXV. Jubileumi kötet kiadásának finanszírozása	500 000
román	Magyarországi Románok Országos Önkormányzata	Magyarországi Románok Országos Önkormányzata Dokumentációs és Információs Központ fűtésének felújítása	2 000 000
román	Magyarországi Románok Országos Önkormányzata	Eleki Román Általános Iskola (ablakcsere, falak hőszigetelése, festése, udvar felújítása, tantermi bútorzat cseréje)	20 653 000
román összesen:			45 153 000
bolgár	Országos Bolgár Önkormányzat	A Bolgár Kutatóintézet megalapítása 2015. július 1-től (személyi juttatások, dologi kiadások stb.)	4 000 000
bolgár	Magyarországi Bolgárok Egyesülete	Bolgár Művelődési Ház fűtési és légtechnika-rendszerének korszerűsítésének I. üteme	12 000 000

bolgár	Bolgár Országos Önkormányzat	13 nemzetiségi közös honlapja	7 000 000
bolgár	Magyarországi Bolgár Ortodox Egyházbizottság	Bolgár Templom tetőszerkezetének felújítása	2 000 000
bolgár	Magyarországi Bolgárok Egyesülete	Bolgár Művelődési Ház színháztermében a megújuló energiát hasznosító levegő-levegő hőszivattyús rendszer II.-III. ütem	36 000 000
bolgár összesen:			61 000 000
német	Pilisvörösvár Város Önkormányzata	Német nemzetiségi betelepülési emlékmű felállítása	1 000 000
német	Budajenő Német Nemzetiségi Önkormányzat	Magtárépület felújítása, nemzetiségi célú hasznosítása	4 000 000
német	Magyarországi Németek Országos Önkormányzata	informatikai eszközök beszerzése	2 000 000
német	Vértesacσαι Német Nemzetiségi Önkormányzat	Vértesacσαι Sváb parasztház megvásárlása és kialakítása	6 000 000
német	Magyarországi Németek Országos Önkormányzata	az adott nemzetiségi közösség által a nemzetiségi településeken, azok búcsújáró helyein, vagy temetőiben állított emlékkeresztek felújítása	3 193 000
német	Magyarországi Németek Országos Önkormányzata	Deutsche Bühne Ungarn, Szekszárd (teljes körű épület-felújítás, statikai megerősítés, a műszaki berendezés cseréje)	200 000 000
német összesen:			216 193 000
ruszin	Gál Ferenc Főiskola (Országos Ruszin Önkormányzat)	Ruszin Kutatóközpont 2015. évi működési támogatása	8 000 000
ruszin	Országos Ruszin Önkormányzat	Magyar-Ruszin Szótár és Helyesírási Szótár kiadása	5 000 000
ruszin	Magyarországi Ruszin Kutatóintézet	Magyarországi nemzetiségi költők és írók lexikonjának kiadása	2 500 000
ruszin	Országos Ruszin Önkormányzat	székház részleges felújítása	1 864 000
ruszin	Országos Ruszin Önkormányzat	az adott nemzetiségi közösség által a nemzetiségi településeken, azok búcsújáró helyein, vagy temetőiben állított emlékkeresztek felújítása	680 000
ruszin összesen:			18 044 000
össz-nemzetiségi	Cédrus Művészeti Alapítvány	Napút c. folyóirat 2015. évre tervezett 10 szám megjelentetésének dologi költségei	1 500 000
össz-nemzetiségi	Magyar Néprajzi Társaság	A magyarországi nemzetiségek néprajza c. tanulmánykötet-sorozat	2 000 000

össz-nemzetiségi	Szepetnek Községi Önkormányzat	közös kiállító helyiség kialakítása és berendezése, közös kiadvány készítése a településről négy nyelven	2 000 000
össz-nemzetiségi	Filantrop Társaság Barátság Egyesülete	Barátság folyóirat támogatása (digitalizálás és bérleti díj)	940 000
össznemzetiségi összesen:			6 440 000
lengyel	Országos Lengyel Önkormányzat	Országos Lengyel Önkormányzat intézményeinek beszerzései (Múzeum, Iskola)	2 000 000
lengyel	Országos Lengyel Önkormányzat	Testvérvárosi bemutatkozás és vásár, testvérvárosi konferencia megszervezése	2 000 000
lengyel	Országos Lengyel Nemzetiségi Önkormányzat	OLÖ (1102 Budapest, Állomás u. 10.) teljes tetőcsere, pincefelújítás, burkolás (22 M Ft); Lengyel Nyelvoktató Nemzetiségi Iskola belső tér átalakítás, elektronikus oktatási eszközök (1,8 M Ft); Múzeum, Levéltár (2 M Ft); Közművelődési központ (2,2 M Ft)	26 000 000
lengyel összesen:			30 000 000
görög	Magyarországi Görögök Országos Önkormányzata	Az önkormányzat fenntartásában lévő Nikosz Beloianisz Általános Művelődési Központ elektromos hálózatának teljes cseréje	22 500 000
görög	ILIOSZ Kulturális Egyesület	az ILIOSZ Kulturális Egyesület alapításának XX. évfordulójára rendezett ünnepség finanszírozása	500 000
görög	Magyarországi Görögök Országos Önkormányzata	Nikosz Beloianisz ÁMK intézményeinek részleges korszerűsítése és fejlesztése (iskola, óvoda, stb.)	32 000 000
görög összesen:			55 000 000
roma	Országos Roma Önkormányzat	Országos Roma Könyvtár, Levél- és Dokumentumtár (könyvtári állomány folyamatos bővítése, szakórák szervezése, ORÖ honlapján könyvtári modul kialakítása, online felület fejlesztése)	4 000 000
roma	Országos Roma Önkormányzat	Országos Roma Közérdekű Muzeális Gyűjtemény és Kiállítási Galéria (múzeumi állomány fejlesztése, utazó kiállítások szervezése, cigány származású hírességek arcképcsarnokának létrehozása)	4 000 000
roma	Országos Roma Önkormányzat	Roma táltum tábor	15 000 000
roma	Oktatás és Továbbképzési Központ Alapítvány 2015. évi működési támogatása	OTKA 2015. évi működési támogatása	25 000 000
roma	„LUNGO DROM” Országos Cigány Érdekvédelmi és Polgári Szövetség	2015. és 2016. évi működési támogatás	25 000 000
roma	Járóka Livia Tehetségmentő Egyesület	2015. és 2016. évi működési támogatás	25 000 000

roma	"VAN HELYED" A Közös Jövőnkért Alapítvány	kisbusz vásárlás	10 000 000
roma	Országos Roma Önkormányzat	Tiszapüspöki Általános Iskola részleges felújítása (tartalomfejlesztés, épületbővítés, fűtés korszerűsítés, nyílászárók, nyelvvizsga központ fejlesztése)	16 000 000
roma összesen:			124 000 000
ukrán	Ukrán Országos Önkormányzat	Ukrán Ifjúsági Tábor finanszírozása	500 000
ukrán	Ukrán Országos Önkormányzat	Velencén rendezett ukrán tábor	41 000 000
ukrán	Ukrán Országos Önkormányzat	Ukrán Országos Önkormányzat Hivatalának, székházának és a Magyarországi Ukrán Kulturális és Dokumentációs Központ felújítása, eszközbeszerzése (gépészeti rendszerek, nyílászárók, vakolás, falfestés, ajtók cseréje, informatikai rendszer fejlesztése)	27 940 000
ukrán összesen:			69 440 000
2015. évi egyedi támogatások összesen:			784 777 000

2016. évi egyedi támogatások nemzetiségenként			
Nemzetiség	Kedvezményezett	Támogatás tárgya	Támogatási döntés
szlovén	Országos Szlovén Önkormányzat	Szlovén Rádió Közhazsnú Nonprofit Kft. Műszaki fejlesztése (adásrögzítő, nagyteljesítményű számítógépes terminál és honlap kialakítása)	1 500 000
szlovén	Országos Szlovén Önkormányzat	Szlovén Kulturális és Információs Központ felújításának részfinanszírozása (elsősorban külső hőszigetelés, új homlokzat, terasz burkolás, kerítés felújítása, elektromos kapurendszer)	20 000 000
szlovén	Nagyboldogasszony Plébánia	A Szentgotthárdi Nagyboldogasszony Templom felújítása	50 000 000
szlovén	Országos Szlovén Önkormányzat	Kossics József Kétnyelvű Általános Iskola és Óvoda kézilabdapályája, valamint az ahhoz tartozó járdaút, pályatartozékok és kerítés felújítása	7 000 000
szlovén összesen:			78 500 000
horvát	Pécsi Horvát Színház Nonprofit Kft.	2016. évi kiegészítő támogatás	21 500 000

horvát	Kópháza Horvát Nemzetiségi Önkormányzat	a Nakovich Mihály Általános Iskola konyha üzemeltetési költségeinek finanszírozására	6 500 000
horvát	Kökényi Horvát Nemzetiségi Önkormányzat	a Baranya Alapfokú Művészeti Iskola képviselő vásárlásának finanszírozására	1 500 000
horvát	Croatia Nonprofit Kft.	Croatia internetes televízió kialakításához szükséges eszközbeszerzések	3 000 000
horvát	Blazsetin István Horvát Önkormányzat Tótszerdahely	Horvát nemzetiségi tábor	2 000 000
horvát	Horvát Önkormányzat Horvátlövő	A Szent Anna Római katolikus templom állagmegóvási munkálatainak támogatása	7 000 000
horvát	Baranya Megyei Horvát Nemzetiségi Önkormányzat	Horvát karácsonyi koncerten való részvétel	190 000
horvát	Csávolyi Horvát Nemzetiségi Önkormányzat	magyar képviselői ruhák beszerzése	500 000
horvát	Narda Horvát Nemzetiségi Önkormányzat	a horvát nemzetiségi közösség által a nemzetiségi településeken, azok búcsújáró helyein, vagy temetőiben állított emlékkeresztek felújítása (Narda)	600 000
horvát	Országos Horvát Önkormányzat	Magyarországi Horvátok Kulturális Képzési és Szabadidő Központja (Pag szigetén) épületének külső és belső felújítása (nyílászáró csere, tetőszerkezet csere, homlokzat rehabilitációja, vizesblokk felújítása, vezetékcserék)	35 000 000
horvát	Országos Horvát Önkormányzat	Miroslav Krleža Horvát Óvoda, Ált. Isk., Gimn. és Kollégium felújítása (EU-s forrásból indított beruházás fennmaradó költségei)	65 000 000
horvát	Kópháza Horvát Nemzetiségi Önkormányzat	Nakovich Mihály Általános Iskola ablakainak cseréje	9 000 000
horvát	Országos Horvát Önkormányzat	a Magyarországi Horvátok Tudományos Intézete részére tudományos, kutatóközpont létrehozására alkalmas ingatlan kialakításához	25 000 000
horvát	Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzata	A Pécsi Horvát Színház felújításának befejező munkálatai	100 000 000
horvát	Országos Horvát Önkormányzat	Hercegszántói Horvát Tanítási Nyelvű Óvoda, Általános Iskola és kollégium fejlesztése II. ütemének előkészítése	20 000 000
horvát	Miroslav Krleža Horvát Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium és Kollégium	Szombathelyi tagóvoda csoportszoba mennyezetének felújítása	500 000
horvát	Versendi Horvát Önkormányzat	Versendi Római Katolikus Plébánia épületének megvásárlása közösségi célra	2 800 000

horvát összesen:			300 090 000
szerb	Magyarországi Szerb Színház Nonprofit Közhasznú Kft	2016. évi kiegészítő támogatás	21 500 000
szerb	Szerb Országos Önkormányzat	a szerb nemzetiségi közösség által a nemzetiségi településeken, azok búcsújáró helyein, vagy temetőiben állított emlékkeresztek felújítása (Adony)	500 000
szerb	Szerb Országos Önkormányzat	Nikola Tesla Szerb Óvoda, Ált. Isk. Gimn. és Diákotthon óvodájának elhelyezése	200 000 000
szerb	Szerb Országos Önkormányzat	a Nikola Tesla Szerb Tanítási Nyelvű Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium és Kollégium, valamint a Battonyai Két Tanítási Nyelvű Szerb Általános Iskola és Óvoda részére két iskolabusz vásárlására	36 000 000
szerb összesen:			258 000 000
szlovák	Cervinus Teátrum Művészeti Nonprofit Kft.	2016. évi kiegészítő támogatás	18 000 000
szlovák	Vertigo Szlovák Színház	2016. évi kiegészítő támogatás	4 000 000
szlovák	A Magyarországi Szlovákokért Közhasznú Alapítvány	Tehetséges tanulókért ösztöndíjprogram 2016. évi működésének finanszírozása	8 000 000
szlovák	Magyarországi Szlovák Fiatalok Szervezete	Nemzetiségi Ifjúsági Fórum megszervezése	3 700 000
szlovák	Szlovák Nemzetiségi Önkormányzat Mátraszentimre	a Felső-Mátrai Zakupszky László Általános Iskola és Óvodában történő tanulói padok, székek cseréjének, öltöző- és térképszekrények beszerzésének, valamint tanulói laptopok vásárlásának finanszírozására	2 130 000
szlovák	Országos Szlovák Önkormányzat	Mátraverebély-Szentkúti zarándoklat útiköltségének támogatása	243 840
szlovák	Répáshuta Szlovák Nemzetiségi Önkormányzat	Répáshutai Szlovák Nemzetiségi Óvoda felújítása	5 000 000
szlovák	Országos Szlovák Önkormányzat	békéscsabai Szlovák Kultúra Háza felújítása (gázkazánok cseréje, napkollektoros rendszer kiépítése, légtechnikai rendszer kiépítése, fürdőszobák, padlóburkolat cseréje, beltéri ajtók cseréje, homlokzati nyílászárók cseréje, hőszigetelés)	25 000 000
szlovák	Mezőberényi Szlovák Nemzetiségi Önkormányzat	mezőberényi Szlovák Közösségi Ház épületvásárlása és felújítása	8 000 000
szlovák	Országos Szlovák Önkormányzat	OSZÖ székház felújításának folytatása (fűtési rendszer korszerűsítése, belső felújítás, padlóburkolat cseréje, beltéri ajtók cseréje, festés, kertfelújítás, kerítés cseréje stb.)	20 000 000

szlovák	Mátraszentimre Szlovák Nemzetiségi Önkormányzat	Felső-mátrai Zakupszky László Ált. Isk. padlózatának felújítása	2 500 000
szlovák	Szarvas Város Szlovák Nemzetiségi Önkormányzat	szarvasi Szlovák Tájház néprajzi gyűjteményének megvétele	10 000 000
szlovák	Országos Szlovák Önkormányzat	Magyar-Szlovák Két Tanítási Nyelvű Nemzetiségi Általános Iskola és Kollégium berendezéseinek és beszerzéseinek finanszírozása	6 000 000
szlovák	Országos Szlovák Önkormányzat	A békéscsabai szlovák óvoda bővítése (helyiségek funkcionális építészeti átalakítása, épületgépészeti és villamossági szerelés)	12 000 000
szlovák	Telekgerendási Szlovákok Nemzetiségi Önkormányzata	a Telekgerendáson történő helytörténeti-néprajzi gyűjtemény és közösségi tér kialakításának finanszírozása	11 000 000
szlovák	Országos Szlovák Önkormányzat	a Szlovák Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola és Óvoda, Tótkomlós felújításának finanszírozására	13 000 000
szlovák	Országos Szlovák Önkormányzat	a Szlovák Gimnázium, Általános Iskola, Óvoda és Kollégium, Békéscsaba felújításának finanszírozására	5 000 000
szlovák	Országos Szlovák Önkormányzat	Magyar-Szlovák Két Tanítási Nyelvű Ált. Isk és Kollégium Sátoraljaújhely - tornatermi kupola árnyékolás, kerítés és kapu felújítás	10 000 000
szlovák	Országos Szlovák Önkormányzat	Répáshutai Szlovák Nemzetiségi Óvoda felújítása II.	4 000 000
szlovák	Országos Szlovák Önkormányzat	Szlovák Tanítási Nyelvű Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium és Kollégium felújítása	13 800 000
szlovák	Nézsai Szlovák Nemzetiségi Önkormányzat	Nézsai Mikszáth Kálmán Szlovák Nemzetiségi Általános Iskola működési kiadásainak támogatása	3 800 000
szlovák összesen:			187 673 840
román	Magyarországi Románok Kutatóintézete	2016. évi működési támogatás	10 000 000
román	Magyarországi Románok Országos Önkormányzata	Magdu Lucian Román Általános Iskola és Óvoda, Battonya - A meglévő iskolaépület részleges átalakítása és tetőtér beépítése	150 000 000
román	Magyarországi Románok Országos Önkormányzata	Nicolae Bălcescu Román Általános Iskola, Gimnázium és Kollégium nyílászárói teljes cseréjének, valamint a Bihar Román Nemzetiségi Kéttannyelvű Általános Iskola és Óvoda fűtési rendszerének kialakítására és korszerűsítésére	35 000 000
román	Román Nemzetiségi Önkormányzat Battonya	a helyi román nemzetiségi hagyományok ápolását szolgáló tájház kialakításához szükséges ingatlan megvásárlására	2 000 000

román	Magyarországi Románok Országos Önkormányzata	Nicolae Bălcescu Román Gimnázium, Általános Iskola és Kollégium energetikai korszerűsítése (12M); MROÖ Dokumentációs és Információs Központ felújítására (3M) - galéria, tető, nyílászáró csere felújítás	15 000 000
román összesen:			212 000 000
bolgár	Bolgár Országos Önkormányzat	Bolgár Kutatóintézet 2016. évi működési támogatása	8 000 000
bolgár	Alternatív Művészeti Alapítvány	2016. évi kiegészítő támogatás	4 500 000
bolgár	Magyarországi Bolgár Ortodox Egyházközség	Magyarországi Bolgár Ortodox Egyházközség fennállásának 100. évfordulója alkalmából rendezendő jubileumi ünnepség	4 000 000
bolgár	Bolgár Országos Önkormányzat	A Magyarországi Bolgár Ortodox Egyházközség c. kiállítás megnyitója, valamint az Esztergomi bazilikában történő emléktábla-avatás költségeinek finanszírozása	1 000 000
bolgár	Bolgár Országos Önkormányzat	A Bajza u. 44. sz. alatti épület 1. emeletén kialakított Bolgár Kulturális, Dokumentációs és Információs központ, valamint a Bolgár Kutatóintézet új irodája előtti térben lévő vizesblokk felújítása és új kiszolgálóhelyiség kialakítása.	7 500 000
bolgár	Bolgár Országos Önkormányzat	A Bajza u. 44. sz. alatti épület udvarának EU-konform szerinti rendezése, ennek keretében az aszfalt és a csapadékelvezető csatornák cseréje	9 600 000
bolgár	Bolgár Országos Önkormányzat	a Bajza utca 44. szám alatti épület akadálymentesítésére, valamint a balesetveszélyes ablakok cseréjének finanszírozására	10 000 000
bolgár	Bolgár Országos Önkormányzat	a Bolgár Művelődési Ház alagsorában történt beázás megszüntetésének finanszírozására	15 000 000
bolgár összesen:			59 600 000
német	Városlódi Villa Nonprofit Kft.	városlódi Iglauer Park felújítása	90 000 000
német	Szuloki Német Nemzetiségi Egyesület	szuloki TÁJHÁZ vásárlásához támogatás	4 000 000
német	Magyarországi Német Színház	2016. évi kiegészítő támogatás	18 500 000
német	Ágfalvi Német Nemzetiségi Önkormányzat	az Ágfalvi Váci Mihály Általános Iskola beszerzéseinek és honlap kialakításának finanszírozására	570 000

német	Bólyi Német Önkormányzat	a Bólyi Óvoda és Bölcsőde, valamint a Bólyi Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola tárgyi eszköz beszerzéseire	5 000 000
német	Budakeszi Város Német Önkormányzata	a Tarkabarka-Kunterbunt Óvoda nemzetiségi nyelv oktatásához szükséges könyvek és segédanyagok beszerzéseire, pedagógusok fejlesztésére, valamint az udvari játékok bővítésére	2 500 000
német	Császártöltési Német Nemzetiségi Önkormányzat	a Császártöltési Német Nemzetiségi Általános Iskola, valamint a Császártöltési Német Nemzetiségi Óvoda nyelvi labor kialakítására, tárgyi eszközök beszerzésére	4 000 000
német	Csolnoki Német Nemzetiségi Önkormányzat	a Csolnoki Német Nemzetiségi Általános Iskola beszerzéseinek finanszírozására	3 000 000
német	Érd Város Német Nemzetiségi Önkormányzat	a Pumukli Német Nemzetiségi Óvoda működtetésével kapcsolatos karbantartási feladatok ellátásának támogatására, továbbá nemzetiségi ruhák, programcsomagok és továbbképzések finanszírozására	800 000
német	Harta Nagyközség Német Nemzetiségi Önkormányzata	a Hartai Ráday Pál Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola fűtési rendszer korszerűsítésének finanszírozására	3 500 000
német	Német Nemzetiségi Önkormányzat Márkó	a Márkói Német Nemzetiségi Óvoda tornaszoba felújítása és felszerelése, valamint az udvari és kültéri árnyékolók finanszírozására	3 000 000
német	Német Nemzetiségi Önkormányzat Solymár	a Lustige Zwerge Német Nemzetiségi Óvoda mászóvár költségeinek finanszírozására	1 200 000
német	Német Nemzetiségi Önkormányzat Taksony	a Taksonyi Német Nemzetiségi Óvoda, valamint a Taksony Vezér Német Nemzetiségi Általános Iskola ingyenes gyermekétkeztetés biztosításához szükséges kiegészítő támogatására	3 000 000
német	Német Nemzetiségi Önkormányzat Újhartyán	a "Gyermekvár" Német Nemzetiségi Óvoda és Egységes Óvoda-Bölcsőde Újhartyán, valamint az Újhartyáni Német Nemzetiségi Általános Iskola ingyenes gyermekétkeztetés biztosításához szükséges kiegészítő támogatására	4 000 000
német	Német Önkormányzat Fertőrákos	a Fertőrákosi Általános és Alapfokú Művészeti Iskola tantermi bútorai és fali fogasai cseréjének, illetve pótlásának finanszírozására	2 500 000
német	Német Önkormányzat Mecseknádasd	a Mecseknádasdi Schlossgarten Óvoda és Bölcsőde gyermekétkeztetésének kiegészítő finanszírozására	3 000 000
német	Német Önkormányzat Törökbálint	a Csupaszív Kétnyelvű Óvoda beszerzéseire	3 000 000

német	Piliscsaba Német Nemzetiségi Önkormányzata	a Hauck János Német Nemzetiségi Általános Iskola beszerzéseire	2 000 000
német	Szajki Német Önkormányzat	a Szajki Óvoda üzemeltetéséhez, valamint a gyermekétkeztetéshez kapcsolódó kiadások kiegészítő finanszírozására	2 300 000
német	Szekszárdi Német Nemzetiségi Önkormányzat	a Wunderland Óvodában történő ajtók és ablakok biztonsági fóliázása, gyermeki székek, asztalok és kültéri mozgásfejlesztő játékok finanszírozására	5 000 000
német	Szendehelyi Német Nemzetiségi Önkormányzat	a Szendehelyi Német Nemzetiségi Általános Iskola tornaterem padlózatának, valamint elektromos hálózatának felújítására	2 000 000
német	Szombathely Megyei Jogú Város Német Önkormányzata	a Szombathelyi Reguly Antal Nyelvoktató Nemzetiségi Általános Iskola ingyenes gyermekétkeztetés biztosításához szükséges kiegészítő támogatására	2 500 000
német	Vaskúti Német Nemzetiségi Önkormányzat	a Vaskút-Bátmonostor Német Nemzetiségi Óvoda öltöző szekrényei, mosdói, valamint a csoportszoba aljzat-linóleum cseréjének finanszírozására	4 500 000
német	Vecsés Város Német Nemzetiségi Önkormányzata	a Grassalkovich Antal Német Nemzetiségi és Kétnyelvű Általános Iskola ingyenes gyermekétkeztetés biztosításához szükséges kiegészítő támogatására	3 500 000
német	Véméendi Német Nemzetiségi Önkormányzat	a Véméendi Óvoda működési költségeinek kiegészítő támogatására	2 500 000
német	Ófalui Óvodai Társulás	a gyermekek utaztatási költségeinek finanszírozására, valamint ingyenes gyermekétkeztetés kiegészítő támogatása	2 000 000
német	Magyarországi Németek Általános Művelődési Központja Intézményfenntartó és Működtető Közalapítvány	eszközpark bővítése (projektorok beszerzése)	2 500 000
német	Szombathelyi Német Nemzetiségi Önkormányzat	Prémiumévek program kiadásai (NGM-nél igényelt támogatás, többletforrás biztosított)	1 316 000
német	Tarjáni Német Nemzetiségi Önkormányzat	Tarjáni Zenei Fesztivál támogatása	800 000
német	Herceggúti Római Katolikus Egyházközség	A Herceggúti Római Katolikus templom állagmegóvási munkálatainak támogatása	8 000 000
német	Veszprémfajsz Német Nemzetiségi Önkormányzat	A veszprémfajszai Kálvária domb és az ottani stációk, keresztek, szobrok felújítása	1 020 000

német	Szendehelyi Német Nemzetiségi Önkormányzat	a Malenkij robotra elhurcolt szendehelyi lakosok szenvedésének és helytállásának tiszteletére kialakításra kerülő emlékhely létrehozása	300 000
német	Koch Valéria Gimnázium, Általános Iskola, Óvoda, Kollégium és Ped. Intézet	Országos általános iskolai nemzetiségi tanulmányi versenyek díjazottjainak rendezett tábor a Velencei tónál	3 000 000
német	Budakeszi Város Német Nemzetiségi Önkormányzata	"SAUTANZ-2017" c. rendezvény támogatása	2 000 000
német	Ófalui Óvodai Társulás	Ófalui Német Nemzetiségi Kétnyelvű Egységes Óvoda-Bölcsőde felújítása	3 800 000
német	Liptódi Német Nemzetiségi Önkormányzat	a német nemzetiségi közösség által a nemzetiségi településeken, azok búcsújáró helyein, vagy temetőiben állított emlékkeresztek felújítása (Liptód)	1 000 000
német	Gánt Község Német Nemzetiségi Önkormányzat	Csákvár Haraszt-hegyi keresztállítás	5 000 000
német	Vállaj Német Nemzetiségi Önkormányzat	kereszt felújítás	500 000
német	Budajenői Német Nemzetiségi Önkormányzat	kereszt felújítás	700 000
német	Soroksári Német Nemzetiségi Önkormányzat	kereszt felújítás	700 000
német	Kőszegi Német Nemzetiségi Önkormányzat	kereszt felújítás	700 000
német	Zsámbék Német Nemzetiségi Önkormányzat	kereszt felújítás	300 000
német	Német Önkormányzat Mecseknádasd	Mecseknádasdi Schlossgarten Óvoda és Bölcsőde - Mecseknádasd (vizesblokk korszerűsítés, automata árnyékoló berendezés, udvari játékok, egyéb eszközök)	6 000 000
német	Német Nemzetiségi Önkormányzat Taksony	Taksonyi Német Nemzetiségi Óvoda - Taksony (beázások megszüntetése, teraszok elé egy fényáteresztő elötető elhelyezése)	6 000 000
német	Mezőberényi Német Önkormányzat	mezőberényi német Községi Ház, tájház vásárlásához támogatás	8 000 000
német	Budajenő Község Önkormányzata	budajenői német Községi Ház kialakítása	30 000 000
német	Budaörsi Német Nemzetiségi Önkormányzat	Jakob Bleyer Heimatmuseum felújítása (támogatva: I. ütem)	60 000 000

német	Véméendi Német Nemzetiségi Önkormányzat	a Véméendi Óvoda étkeztetését biztosító konyha és étkező belső tereinek felújítására és a kapcsolódó eszközbeszerzésekre	28 000 000
német	Német Önkormányzat Mecseknádasd	a Mecseknádasdi Schlossgarten Óvoda és Bölcsőde főzőkonyha felújítására és a kapcsolódó eszközbeszerzésekre	20 000 000
német	Magyarországi Németek Országos Önkormányzata	a Német Nemzetiségi Gimnázium és Kollégium 1203 Budapest, Vízisport u. 7. szám alatti kollégiumépület pincésztje vizesedés megszüntetésének finanszírozására	14 000 000
német	Magyarországi Németek Országos Önkormányzata	a Magyarországi Németek Országos Önkormányzata Hivatalát körülvevő járdafelület javításának finanszírozására	1 500 000
német	Budajenő Község Önkormányzata	a magyarországi németek egyházi gyűjteményének kialakítása	50 000 000
német	Budaörsi Német Nemzetiségi Önkormányzat	magyarországi németek elüzetési emlékhelyének kialakítása	30 000 000
német	Budapest Főváros XXIII. Kerület Soroksári Német Nemzetiségi Önkormányzat	Soroksári Nagyboldogasszony Főplébánia felújítása	20 000 000
német	Magyarországi Németek Országos Önkormányzata	Koch Valéria Iskolaközpont Kollégiuma: infrastrukturális fejlesztés 20 M Ft --> 20 M Ft. Friedrich Schiller Gimn. Kollégiuma: infrastrukturális fejlesztés: 10M Ft -->10 M Ft	30 000 000
<i>német összesen:</i>			513 006 000
ruszin	Országos Ruszin Önkormányzat (Gál Ferenc Főiskola)	Ruszin Kutatóközpont 2016. évi működési kiadásai és a Gyarmat utcai ruszin székházban való elhelyezése	12 000 000
ruszin	Komlóskai Ruszin Nemzetiségi Önkormányzat	az éves működési kiadások kiegészítő támogatására	4 500 000
ruszin	Sárospataki Ruszin Nemzetiségi Önkormányzat	II. Rákóczi Ferenc újratemetésének 110. éves évfordulója alkalmából információs kiadvány megjelentetése	2 000 000
ruszin	Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Ruszin Nemzetiségi Önkormányzat	határon túli gyermekek szegedi táboroztatása	1 500 000
ruszin	Máriapócs Város Önkormányzata	Máriapócsi ruszin karácsonyi rendezvény megszervezése	250 000
ruszin	Sajópálfala Község Ruszin Nemzetiségi Önkormányzata	keresztáállítás	1 000 000

ruszin	Országos Ruszin Önkormányzat	"Ruszin Világ" szerkesztősége keretében elektronikus hírportál létrehozása, ehhez ügyviteli eszközök beszerzése (kamera, multifunkcionális berendezés, projektor, számítógép stb.)	2 100 000
ruszin	Országos Ruszin Önkormányzat	a Görögkatolikus Ruszin Községi Ház Debrecenben történő megépítésének finanszírozására	15 000 000
ruszin összesen:			38 350 000
össz-nemzetiségi	Filantrop Társaság Barátság Egyesülete	A szerkesztőség informatikai rendszerének felújítása	1 554 300
össz-nemzetiségi	Eötvös József Főiskola	horvát és német pedagógus továbbképzések támogatása	4 000 000
össz-nemzetiségi	Magyar Néprajzi Társaság	A magyarországi nemzetiségek néprajza c. tanulmánykötet-sorozat szlovák, német és román kötetének megjelentetése	1 800 000
össz-nemzetiségi	Kárpátaljai Magyar Főiskoláért Alapítvány	"Szülőföldem" Nemzetközi Kisebbségi Televíziós és Rádiós Fesztivál	1 800 000
össz-nemzetiségi	"Gyermekeinkért Sátorajaujhely" Alapítvány	Nemzetiségi önkormányzatok XXII. Interetnikus Találkozója	900 000
össznemzetiségi összesen:			10 054 300
lengyel	Agraria-Apure Egyesület	"Lengyel-magyar kapcsolatok Jász-Nagykun-Szolnok megyében" című könyv kiadásának támogatása	300 000
lengyel	Óbuda-Békásmegyer Lengyel Nemzetiségi Önkormányzat	Lengyel-Magyar Szolidaritás Óbudán rendezvény finanszírozására	500 000
lengyel	Magyarországi Lengyel Katolikusok Szent Adalbert Egyesülete	Segítő Szűz Mária Templom lépcsőzetének felújítása	3 445 500
lengyel	Országos Lengyel Önkormányzat	Állomás utcai székház rekonstrukciójának folytatása (tetőtér beépítése, szigetelés, udvar átépítés)	20 000 000
lengyel	Óbuda-Békásmegyer Lengyel Nemzetiségi Önkormányzat	Boldog Jerzy Popielusko atya óbudai emlékhely kialakítása	5 000 000
lengyel összesen:			29 245 500
görög	Magyarországi Görögök Országos Önkormányzata	A Magyarországi Görögök Kulturális Központja felújítása keretén belül a színpad- és nézőtér kialakítása	15 000 000
görög	Magyarországi Görögök Országos Önkormányzata	a Görög Nemzetiségi Általános Iskola és Gimnázium bútor és informatikai eszközök beszerzéseinek finanszírozására	15 000 000
görög összesen:			30 000 000
roma	Karaván Művészeti Alapítvány	2016. évi kiegészítő támogatás	9 000 000

roma	Cinka Panna Cigány Színház Alapítvány	2016. évi kiegészítő támogatás	3 000 000
roma	Vásárosnaményi Görög Katolikus Egyházközség	Görögkatolikus templom részére új padok beszerzése	1 800 000
roma	Roma Nemzetiségi Önkormányzat Garabonc	Zalaszabari harangláb állagmegóvási munkálatainak támogatása	1 500 000
roma	Túristvándi Roma Nemzetiségi Önkormányzat	Túristvándi Roma Nemzetiségi Napok megrendezése	1 300 000
roma	Bérbaltaváriak Szülőfalujukért Egyesület	a Bérbaltaváron lévő vallási keresztek és szobrok felújítása	500 000
roma	Cigány Kulturális és Közművelődési Egyesület	roma fafaragó művészeti alkotások megvásárlása	2 000 000
roma összesen:			19 100 000
ukrán	Ukrán Országos Önkormányzat	Velencei Ukrán Gyermektábor (2015. december) támogatása	2 330 000
ukrán	Ukrán Országos Önkormányzat	Az Ukrán Országos Önkormányzat 2016. évi kulturális programjainak támogatása	2 500 000
ukrán	Ukrán Országos Önkormányzat	velencei tábor a kísérőknek és családjaiknak	4 000 000
ukrán	Ukrán Országos Önkormányzat	Az Önkormányzat székházának és az átadott új múzeum technikai eszközeinek, berendezési tárgyainak beszerzése, valamint a székház fejlesztési munkálatainak támogatása	12 300 000
ukrán összesen:			21 130 000
2016. évi egyedi támogatások összesen:			1 756 749 640

Nemzetiségi pályázatok

A "Nemzetiségi támogatások" fejezeti kezelésű előirányzat terhére meghirdetett 2015. évi pályázati döntések					
nemzetiség	civil szervezetek	kulturális kezdeményezések	táborok	pedagógus-képzés	összesen (Ft)
bolgár	3 238 000	2 509 000	2 500 000	-	8 247 000
görög	3 920 000	6 256 000	2 800 000	-	12 976 000
horvát	9 150 000	11 159 000	7 276 000	3 714 500	31 299 500
lengyel	3 920 000	5 302 000	2 100 000	-	11 322 000
német	27 842 000	25 803 000	25 000 000	1 953 500	80 598 500
örmény	3 920 000	3 122 000	-	-	7 042 000
roma	36 400 000	25 667 000	33 000 000	-	95 067 000
román	4 375 000	6 664 000	3 772 000	-	14 811 000

ruszin	797 000	2 782 000	1 700 000	-	5 279 000
szerb	3 238 000	4 961 000	3 000 000	2 000 000	13 199 000
szlovák	9 150 000	10 683 000	7 052 000	1 955 000	28 840 000
szlovén	2 150 000	2 310 000			4 460 000
ukrán	1 900 000	2 782 000	1 800 000		6 482 000
Összesen:					319 623 000

A "Nemzetiségi támogatások" fejezeti kezelésű előirányzat terhére meghirdetett 2016. évi pályázati döntések					
nemzetiség	civil szervezetek	kulturális kezdeményezések	táborok	pedagógus-képzés	összesen (Ft)
bolgár	9 300 000	11 995 000	6 990 000	-	28 285 000
görög	16 009 000	12 995 000	8 732 000	-	37 736 000
horvát	35 371 000	23 300 000	22 443 000	2 608 800	83 722 800
lengyel	16 785 000	13 300 000	7 000 000	-	37 085 000
német	73 692 000	83 476 000	81 211 000	-	238 379 000
örmény	9 845 000	12 500 000	2 500 000	-	24 845 000
roma	70 558 000	106 891 000	88 804 000	-	266 253 000
román	23 280 000	17 300 000	12 370 000	-	52 950 000
ruszin	11 960 000	600 000	4 000 000	-	16 560 000
szerb	19 000 000	13 300 000	11 488 000	3 885 550	47 673 550
szlovák	27 981 000	26 043 000	20 462 000	3 992 012	78 478 012
szlovén	4 360 000	4 300 000	-	-	8 660 000
ukrán	11 859 000	4 000 000	4 000 000	-	19 859 000
Összesen:					940 486 362

Forrás: Emberi Erőforrások Minisztériuma, Nemzetiségi Főosztály

Települési és területi nemzetiségi önkormányzatok támogatásai (2015–2016)

A területi nemzetiségi önkormányzatok működési és feladatalapú költségvetési támogatásnak alakulása												
Nemzetiség	Területi nemzetiségi önkormányzatok száma 2015. január 1-jén	Működési költségvetési támogatás 2015-ben (Ft)	Feladatalapú költségvetési támogatásra jogosult területi nemzetiségi önkormányzatok száma 2015-ben	Feladatalapú támogatásban részesült területi nemzetiségi önkormányzatok száma 2015-ben	Feladatalapú költségvetési támogatás összege 2015-ben (Ft)	2015. évi működési és feladatalapú költségvetési támogatás (Ft)	Területi nemzetiségi önkormányzatok száma 2016. január 1-jén	Működési költségvetési támogatás 2016-ban (Ft)	Feladatalapú költségvetési támogatásra jogosult területi nemzetiségi önkormányzatok száma 2016-ban	Feladatalapú költségvetési támogatásban részesült területi nemzetiségi önkormányzatok száma 2016-ban	Feladatalapú költségvetési támogatás összege 2016-ban (Ft)	2016. évi működési és feladatalapú költségvetési támogatás (Ft)
Bolgár	1	759 207	1	1	2 010 827	2 770 034	1	1 563 373	1	1	945 116	2 508 489
Roma	20	13 665 724	19	18	16 615 778	30 281 502	20	28 140 712	19	19	18 737 952	46 878 664
Görög	1	759 207	1	1	1 693 328	2 452 535	1	1 563 373	1	1	1 232 760	2 796 133
Horvát	7	2 847 023	7	7	17 991 606	20 838 629	7	5 862 646	6	6	15 820 420	21 683 066
Lengyel	1	379 603	1	1	1 587 495	1 967 098	1	781 686	1	1	2 465 520	3 247 206
Német	13	7 402 265	11	11	22 383 673	29 785 938	13	15 242 884	13	13	20 011 804	35 254 688
Örmény	1	759 207	1	1	2 487 075	3 246 282	1	1 563 373	1	1	2 547 704	4 111 077
Román	5	1 328 609	3	3	3 016 240	4 344 849	5	2 735 901	5	5	6 040 524	8 776 425
Ruszin	2	759 206	1	1	2 222 492	2 981 698	2	1 563 372	2	2	4 355 752	5 919 124
Szerb	2	759 206	2	2	3 651 238	4 410 444	2	1 563 372	2	2	3 533 912	5 097 284
Szlovák	6	2 657 222	6	6	9 789 551	12 446 773	6	5 471 803	6	6	8 916 964	14 388 767

Szlovén	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ukrán	1	189 801	1	1	317 499	507 300	1	390 843	1	1	945 116	1 335 959
Összesen:	60	32 266 280	54	53	83 766 802	116 033 082	60	66 443 338	58	58	85 553 544	151 996 882

A települési nemzetiségi önkormányzatok működési és feladatalapú költségvetési támogatásnak alakulása

Nemzetiség	Települési nemzetiségi önkormányzatok száma 2015. január 1-jén	Működési költségvetési támogatás 2015-ben (Ft)	Feladatalapú költségvetési támogatásra jogosult települési nemzetiségi önkormányzatok száma 2015-ben	Feladatalapú támogatásban részesült települési nemzetiségi önkormányzatok száma 2015-ben	Feladatalapú költségvetési támogatás összege 2015-ben (Ft)	2015. évi működési és feladatalapú költségvetési támogatás (Ft)	Települési nemzetiségi önkormányzatok száma 2016. január 1-jén	Működési költségvetési támogatás 2016-ban (Ft)	Feladatalapú költségvetési támogatásra jogosult települési nemzetiségi önkormányzatok száma 2016-ban	Feladatalapú költségvetési támogatásban részesült települési nemzetiségi önkormányzatok száma 2016-ban	Feladatalapú költségvetési támogatás összege 2016-ban (Ft)	2016. évi működési és feladatalapú költségvetési támogatás (Ft)
Bolgár	33	11 957 493	31	29	26 471 667	38 429 160	33	24 623 109	32	31	25 783 758	50 406 867
Roma	1 175	409 401 739	777	694	386 559 895	795 961 634	1 150	827 414 631	1005	921	452 284 722	1 279 699 353
Görög	35	11 767 689	35	31	28 714 408	40 482 097	35	24 232 266	34	33	28 385 316	52 617 582
Horvát	113	39 478 703	111	109	160 705 093	200 183 796	112	80 513 658	109	109	143 987 220	224 500 878
Lengyel	41	14 045 307	39	38	44 009 151	58 054 458	41	28 922 382	40	39	38 533 968	67 456 350
Német	406	143 869 510	382	379	556 897 750	700 767 260	406	296 258 994	399	396	522 861 642	819 120 636
Örmény	32	9 490 068	30	29	26 030 476	35 520 544	32	19 542 150	32	32	24 264 036	43 806 186
Román	56	20 308 758	52	50	38 898 649	59 207 407	55	41 038 515	54	53	36 756 666	77 795 181
Ruszin	43	11 388 077	36	35	31 876 304	43 264 381	44	23 841 423	43	43	33 099 030	56 940 453
Szerb	45	15 373 917	41	39	35 883 821	51 257 738	45	31 658 283	44	44	35 649 072	67 307 355

Szlovák	112	41 186 922	105	104	132 726 007	173 912 929	112	84 812 931	112	112	119 877 732	204 690 663
Szlovén	10	3 226 624	10	10	7 463 541	10 690 165	10	6 644 331	10	10	11 230 488	17 874 819
Ukrán	16	5 504 242	13	13	8 529 759	14 034 001	15	10 552 761	14	14	10 225 926	20 778 687
Összesen:	2 117	736 999 049	1 662	1 560	1 484 766 521	2 221 765 570	2 090	1 500 055 434	1928	1837	1 482 939 576	2 982 995 010

Forrás: Emberi Erőforrások Minisztériuma, Nemzetiségi Főosztály

4. sz. melléklet

2015. és 2016. január 1-jén működő nemzetiségi önkormányzatok

A 2015. január 1-jén működő települési nemzetiségi önkormányzatok száma (db)														
Megye	bolgár	roma	görög	horvát	lengyel	német	örmény	román	ruszin	szerb	szlovák	szlovén	ukrán	Összesen:
Bács-Kiskun	1	44	1	12	1	26	1			2	3			91
Baranya	1	119	1	34	1	101	1		1	5				264
Békés		35			1	10		15		1	17			79
Borsod-A.-Z.	2	169	1		8	12	1	1	20		11		1	226
Budapest	22	23	21	15	15	23	21	17	13	18	14	1	9	212
Csongrád	1	16	1	1	1	2	1	6		4	3		1	37
Fejér		24	1	3	2	15	1		1	2	1			50
Győr-M-Sopron	1	17		9	1	16	1	1				1		47
Hajdú-Bihar	1	57	1			3	1	9	1					73
Heves		66	1		1	5			1		2			76
Jász-N-Sz.		47	1		1								1	50
Komárom-E.		15	1		3	24					10			53
Nógrád		82				2					20			104
Pest	4	81	5	3	3	48	1	6	1	12	28		1	193
Somogy		91		13	1	7	1							113

Szabolcs-Sz.-B.		137			1	10	1	1	5		1		1	157
Tolna		51		1		40				1				93
Vas		19		11		9						8		47
Veszprém		33			1	48	1				2		2	87
Zala		49		11		5								65
Összesen:	33	1175	35	113	41	406	32	56	43	45	112	10	16	2117

A 2015. január 1-jén működő területi nemzetiségi önkormányzatok száma (db)													
Megye	bolgár	roma	görög	horvát	lengyel	német	örmény	román	ruszin	szerb	szlovák	ukrán	Összesen:
Bács-Kiskun		1		1		1							3
Baranya		1		1		1							3
Békés		1				1		1			1		4
Borsod-A.-Z.		1				1			1		1		4
Budapest	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	12
Csongrád		1						1					2
Fejér		1				1							2
Győr-M-Sopron		1		1		1							3
Hajdú-Bihar		1						1					2
Heves		1											1
Jász-N-Sz.		1											1
Komárom-E.		1				1					1		3
Nógrád		1									1		2
Pest		1				1		1		1	1		5
Somogy		1		1		1							3
Szabolcs-Sz.-B.		1				1							2
Tolna		1				1							2
Vas		1		1									2

Veszprém		1				1							2
Zala		1		1									2
Összesen:	1	20	1	7	1	13	1	5	2	2	6	1	60

A 2016. január 1-jén működő települési nemzetiségi önkormányzatok száma (db)														
Megye	bolgár	roma	görög	horvát	lengyel	német	örmény	román	ruszin	szerb	szlovák	szlovén	ukrán	Összesen:
Bács-Kiskun	1	44	1	12	1	26	1			2	3			91
Baranya	1	120	1	34	1	101	1		1	5				265
Békés		34			1	10		15		1	17			78
Borsod-A.-Z.	2	164	1		8	12	1	1	20		11		1	221
Budapest	22	23	21	14	15	23	21	17	13	18	14	1	9	211
Csongrád	1	17	1	1	1	2	1	6		4	3		1	38
Fejér		22	1	3	2	15	1		1	2	1			48
Győr-M-Sopron	1	17		9	1	16	1	1				1		47
Hajdú-Bihar	1	56	1			3	1	9	1					72
Heves		64	1		1	5			2		2			75
Jász-N-Sz.		47	1		1									49
Komárom-E.		15	1		3	24					10			53
Nógrád		81				2					20			103
Pest	4	80	5	3	3	48	1	5	1	12	28		1	191
Somogy		89		13	1	7	1							111
Szabolcs-Sz.-B.		134			1	10	1	1	5		1		1	154
Tolna		48		1		40				1				90
Vas		20		11		9						8		48
Veszprém		30			1	48	1				2		2	84
Zala		45		11		5								61
Összesen:	33	1150	35	113	41	406	32	55	44	45	112	10	15	2090

A 2016. január 1-jén működő területi nemzetiségi önkormányzatok száma (db)													
Megye	bolgár	roma	görög	horvát	lengyel	német	örmény	román	ruszin	szerb	szlovák	ukrán	Összesen:
Bács-Kiskun		1		1		1							3
Baranya		1		1		1							3
Békés		1				1		1			1		4
Borsod-A.-Z.		1				1			1		1		4
Budapest	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	12
Csongrád		1						1					2
Fejér		1				1							2
Győr-M-Sopron		1		1		1							3
Hajdú-Bihar		1						1					2
Heves		1											1
Jász-N-Sz.		1											1
Komárom-E.		1				1					1		3
Nógrád		1									1		2
Pest		1				1		1		1	1		5
Somogy		1		1		1							3
Szabolcs-Sz.-B.		1				1							2
Tolna		1				1							2
Vas		1		1									2
Veszprém		1				1							2
Zala		1		1									2
Összesen:	1	20	1	7	1	13	1	5	2	2	6	1	60

Forrás: Emberi Erőforrások Minisztériuma, Nemzetiségi Főosztály

A nemzetiségi nevelés, oktatás adatai

I. Statisztikai adatok, 2014/2015. tanév

Nemzetiségi óvodák

Nemzetiség	Anyanyelvű		Kétnyelvű		Kiegészítő nemzetiségi	
	Intézmények száma	Tanulók száma	Intézmények száma	Tanulók száma	Intézmények száma	Tanulók száma
Német	23	955	258	12 857	10	394
Szlovák	6	169	42	1737	5	118
Horvát	3	102	24	935	1	24
Román	1	23	9	308	2	122
Szerb	5	139	1	30	2	54
Szlovén	0	0	5	114	0	0
Bolgár	0	0	1	38	0	0
Összesen	38	1388	340	16019	20	712

Nemzetiségi óvodák összesen:

Nemzetiség	Intézmények száma	Gyermekek száma
Német	291	14 206
Szlovák	53	2024
Horvát	28	1061
Román	12	453
Szerb	8	223
Szlovén	5	114
Bolgár	1	38
Összesen	398	18119

Nemzetiségi általános iskolák

Nemzetiség	Anyanyelvű		Kétnyelvű		Nyelvoktató		Kiegészítő nemzetiségi	
	Intézmények száma	Tanulók száma	Intézmények száma	Tanulók száma	Intézmények száma	Tanulók száma	Intézmények száma	Tanulók száma
Német	3	510	34	5884	356	42 760	2	213
Szlovák	1	85	4	813	43	2950	2	127
Horvát	0	0	9	844	29	1348	1	5
Román	1	126	9	721	5	416	0	0
Ruszin	0	0	0	0	2	32	0	0
Szerb	4	133	1	84	3	106	0	0
Szlovén	0	0	2	120	2	14	0	0
Görög	0	0	1	62	1	52	2	169
Bolgár	0	0	0	0	0	0	1	61

Lengyel	0	0	0	0	0	0	1	88
Összesen	9	854	60	8528	441	47678	9	663

Nemzetiségi általános iskolák összesen:

Nemzetiség	Intézmények száma	Tanulók száma
Német	395	49 367
Szlovák	50	3975
Horvát	39	2197
Román	15	1263
Szerb	2	32
Szlovén	8	323
Görög	4	134
Ruszin	4	283
Bolgár	1	61
Lengyel	1	88
Összesen	519	57723

Nemzetiségi gimnáziumok

Nemzetiség	Anyanyelvű		Kétnyelvű		Nyelvoktató		Kiegészítő nemzetiségi	
	Intézmények száma	Tanulók száma	Intézmények száma	Tanulók száma	Intézmények száma	Tanulók száma	Intézmények száma	Tanulók száma
Német	1	47	11	2132	6	201	1	53
Szlovák	1	41	1	52	0	0	0	0
Horvát	0	0	2	216	0	0	1	7
Román	0	0	1	188	0	0	0	0
Szerb	1	235	0	0	1	19		0
Bolgár	0	0	0	0	0	0	1	18
Szlovén	0	0	0	0	1	8		0
Lengyel	0	0	0	0	0	0	1	44
Görög	0	0	0	0	0	0	1	175
Összesen	3	323	15	2588	8	228	5	297

Nemzetiségi gimnáziumok összesen:

Nemzetiség	Intézmények száma	Tanulók száma
Német	19	2433
Horvát	2	93
Szlovák	3	223
Román	1	188
Szerb	2	254
Bolgár	1	18
Szlovén	1	8
Lengyel	1	44
Görög	1	175
Összesen	28	3209

Nemzetiségi szakközépiskolák

Nemzetiség	Szakközépiskola Kétnyelvű		Szakközépiskola Nyelvoktató	
	Intézmények száma	Tanulók száma	Intézmények száma	Tanulók száma
Német	0	0	4	139
Szlovén	0	0	1	10
Összesen	0	0	5	149

Nemzetiségi szakiskolák

Nemzetiség	Szakiskola Kétnyelvű		Szakiskola Nyelvoktató	
	Intézmények száma	Tanulók száma	Intézmények száma	Tanulók száma
Szlovén	0	0	1	1
Összesen	0	0	1	1

Roma nemzetiségi nevelés-oktatás

	Magyar nyelvű cigány nemzetiségi nevelést, oktatást biztosító intézmények	Romani és beás nyelvű nevelést, nyelvoktatást biztosító intézmények	Magyar nyelvű cigány nemzetiségi nevelésben, oktatásban résztevő gyermekek, tanulók	Romani és beás nyelvű nevelésben, nyelvoktatásban résztevő gyermekek, tanulók
Óvoda	409	3 romani; 2 beás	16 263	172 romani, 124 beás
Általános iskola	321	9 romani; 7 beás	33 709	354 romani, 477 beás
Gimnázium	5	1 romani; 4 beás	350	86 romani, 269 beás
Szakiskola	4	1 romani	255	100 romani
Szakközépiskola	2	1 romani	145	51 romani

II. Statisztikai adatok, 2015/2016. tanév

Nemzetiségi óvodák

Nemzetiség	Anyanyelvű		Kétnyelvű		Kiegészítő nemzetiségi	
	Intézmények száma	Tanulók száma	Intézmények száma	Tanulók száma	Intézmények száma	Tanulók száma
Német	24	1231	249	11 196	21	763
Szlovák	10	351	32	1303	10	289

Horvát	5	201	23	902	1	22
Román	1	20	10	292	2	111
Szerb	4	101	1	31	1	27
Szlovén	1	12	3	49	0	0
Bolgár	0	0	1	30	0	0
Görög	0	0	0	0	1	28
Ruszin	0	0	1	9	0	0
Összesen	45	1916	320	13812	36	1240

Nemzetiségi óvodák összesen:

Nemzetiség	Intézmények száma	Gyermekek száma
Német	294	13 190
Szlovák	52	1943
Horvát	29	1125
Román	13	423
Szerb	6	159
Szlovén	4	61
Bolgár	1	30
Görög	1	28
Ruszin	1	9
Összesen	399	16931

Nemzetiségi általános iskolák

Nemzetiség	Anyanyelvű		Kétnyelvű		Nyelvoktató		Kiegészítő nemzetiségi	
	Intézmények száma	Tanulók száma	Intézmények száma	Tanulók száma	Intézmények száma	Tanulók száma	Intézmények száma	Tanulók száma
Német	8	1009	34	5850	349	41 947	4	541
Szlovák	1	76	5	877	38	2712	2	34
Horvát	1	136	9	841	26	1204	0	0
Román	0	0	8	500	6	500	0	0
Ruszin	0	0	0	0	2	23	0	0
Szerb	4	146	1	78	3	93	0	0
Szlovén	0	0	2	121	1	9	0	0
Görög	0	0	1	68	1	41	1	164
Bolgár	0	0	0	0	0	0	1	76
Lengyel	0	0	0	0	0	0	1	100
Összesen	14	1367	60	8335	426	46529	9	915

Nemzetiségi általános iskolák összesen:

Nemzetiség	Intézmények száma	Tanulók száma
Német	395	49 347
Szlovák	46	3699
Horvát	36	2181
Román	14	1000

Szerb	2	23
Szlovén	8	317
Görög	3	130
Ruszin	3	273
Bolgár	1	76
Lengyel	1	100
Összesen	509	57146

Nemzetiségi gimnáziumok

Nemzetiség	Anyanyelvű		Kétnyelvű		Nyelvoktató		Kiegészítő nemzetiségi	
	Intézmények száma	Tanulók száma	Intézmények száma	Tanulók száma	Intézmények száma	Tanulók száma	Intézmények száma	Tanulók száma
Német	1	15	11	2204	7	275	1	41
Szlovák	1	44	1	50	0	0	0	0
Horvát	0	0	2	209	0	0	1	11
Román	0	0	1	191	0	0	0	0
Szerb	1	235	0	0	1	20	0	0
Bolgár	0	0	0	0	0	0	1	7
Szlovén	0	0	0	0	1	13	0	0
Lengyel	0	0	0	0	0	0	1	36
Görög	0	0	0	0	0	0	1	54
Összesen	3	294	15	2654	9	308	5	149

Nemzetiségi gimnáziumok összesen:

Nemzetiség	Intézmények száma	Tanulók száma
Német	20	2535
Horvát	2	94
Szlovák	3	220
Román	1	191
Szerb	2	255
Bolgár	1	7
Szlovén	1	13
Lengyel	1	36
Görög	1	54
Összesen	29	3302

Nemzetiségi szakközépiskolák

Nemzetiség	Szakközépiskola Kétnyelvű		Szakközépiskola Nyelvoktató	
	Intézmények száma	Tanulók száma	Intézmények száma	Tanulók száma
Német	0	0	1	64
Szlovén	0	0	1	6
Összesen	0	0	2	70

Nemzetiségi szakiskolák

Nemzetiség	Szakiskola Kétnyelvű		Szakiskola Nyelvoktató	
	Intézmények száma	Tanulók száma	Intézmények száma	Tanulók száma
Összesen	0	0	0	0

Roma nemzetiségi nevelés-oktatás

	Magyar nyelvű cigány nemzetiségi nevelést, oktatást biztosító intézmények	Romani és beás nyelvű nevelést, nyelvoktatást biztosító intézmények	Magyar nyelvű cigány nemzetiségi nevelésben, oktatásban résztvevő gyermekek, tanulók	Romani és beás nyelvű nevelésben, nyelvoktatásban résztvevő gyermekek, tanulók
Óvoda	350	2 romani	13 659	172 romani, 124 beás
Általános iskola	278	11 romani; 4 beás	27 538	518 romani, 318 beás
Gimnázium	5	1 romani; 2 beás	596	74 romani, 183 beás
Szakiskola	1	1 romani; 1 beás	21	133 romani; 19 beás
Szakközépiskola	2	1 romani	80	51 romani

III. Statisztikai adatok, 2016/2017. tanév

Nemzetiségi óvodák

Nemzetiség	Anyanyelvű		Kétnyelvű		Kiegészítő nemzetiségi	
	Intézmények száma	Tanulók száma	Intézmények száma	Tanulók száma	Intézmények száma	Tanulók száma
Német	30	1542	238	11 522	21	1477
Szlovák	9	236	34	1463	7	198
Horvát	2	43	24	967	3	94
Román	4	71	7	284	2	110
Szerb	3	89	1	33	2	51
Szlovén			4	62		
Bolgár			1	22		
Összesen	48	1981	309	14353	35	1930

Nemzetiségi óvodák összesen:

Nemzetiség	Intézmények száma	Gyermekek száma
Német	289	14 541
Szlovák	50	1897
Horvát	29	1104
Román	13	465
Szerb	6	173
Szlovén	4	62
Bolgár	1	22
Összesen	392	18264

Nemzetiségi általános iskolák

Nemzetiség	Anyanyelvű		Kétnyelvű		Nyelvoktató		Kiegészítő nemzetiségi	
	Intézmények száma	Tanulók száma	Intézmények száma	Tanulók száma	Intézmények száma	Tanulók száma	Intézmények száma	Tanulók száma
Német	9	1076	35	6036	359	42 878	3	354
Szlovák	1	91	4	809	44	2797		
Horvát			9	860	24	1277	1	6
Román	1	69	8	670	5	339		
Ruszin					2	36		
Szerb	3	146	1	65	5	94		
Szlovén			2	122	2	15		
Görög			1	105			1	
Bolgár							1	68
Lengyel							1	
Összesen	14	1382	60	8667	441	47436	7	428

Nemzetiségi általános iskolák összesen:

Nemzetiség	Intézmények száma	Tanulók száma
Német	406	50 344
Szlovák	49	3697
Horvát	34	2143
Román	14	1078
Szerb	2	36
Szlovén	9	305
Görög	4	137
Ruszin	2	105
Bolgár	1	68
Lengyel	1	0
Összesen	522	57913

Nemzetiségi gimnáziumok

Nemzetiség	Anyanyelvű		Kétnyelvű		Nyelvoktató		Kiegészítő nemzetiségi	
	Intézmények száma	Tanulók száma	Intézmények száma	Tanulók száma	Intézmények száma	Tanulók száma	Intézmények száma	Tanulók száma
Német	1	17	11	2260	6	207		
Szlovák	1	44	1	56				
Horvát			2	223				
Román			1	199				
Szerb	1	241			1	30		
Bolgár							1	12
Szlovén					1	11		
Lengyel							1	
Görög							1	
Összesen	3	302	15	2738	8	248	3	12

Nemzetiségi gimnáziumok összesen:

Nemzetiség	Intézmények száma	Tanulók száma
Német	18	2484
Horvát	2	100
Szlovák	2	223
Román	1	199
Szerb	2	271
Bolgár	1	12
Szlovén	1	11
Lengyel	1	0
Görög	1	0
Összesen	26	3289

Nemzetiségi szakközépiskolák

Nemzetiség	Szakközépiskola Kétnyelvű		Szakközépiskola Nyelvoktató	
	Intézmények száma	Tanulók száma	Intézmények száma	Tanulók száma
Német	0	0	1	17
Szlovén	0	0	1	4
Összesen	0	0	2	21

Nemzetiségi szakiskolák

Nemzetiség	Szakiskola Kétnyelvű		Szakiskola Nyelvoktató	
	Intézmények száma	Tanulók száma	Intézmények száma	Tanulók száma
Összesen	0	0	0	0

Roma nemzetiségi nevelés-oktatás

	Magyar nyelvű cigány nemzetiségi nevelést, oktatást biztosító intézmények	Romani és beás nyelvű nevelést, nyelvoktatást biztosító intézmények	Magyar nyelvű cigány nemzetiségi nevelésben, oktatásban résztvevő gyermekek, tanulók	Romani és beás nyelvű nevelésben, nyelvoktatásban résztvevő gyermekek, tanulók
Óvoda	299	4 romani	10 993	218 romani
Általános iskola	225	8 romani; 4 beás	22 965	407 romani, 303 beás
Gimnázium	5	1 romani; 2 beás	596	74 romani, 183 beás
Szakiskola	1	1 romani; 1 beás	21	133 romani; 9 beás
Szakközépiskola	2	1 romani	80	51 romani

Forrás: Emberi Erőforrások Minisztériuma, Köznevelésért Felelős Államtitkárság

6. sz. melléklet

A Nemzetiségekért Díj 2015. és 2016. évben kitüntetett hazai díjazottainak listája

A 2015. évi Nemzetiségekért Díj kitüntetettjei:

1. **Dr. Frank Gábor:** a nemzetiségi oktatásért és a pécsi német nemzetiségi oktatási intézményekért végzett munkája elismeréseként;
2. **Venczelné Godány Judit:** rádiós szerkesztő-riporterként a roma nemzetiség mindennapjairól szóló hiteles tájékoztatásért;
3. **Oláh Gergő:** előadóművészként a fiatalok számára mutatott példamutató magatartásáért és társadalmi szerepvállalásáért;
4. **Klauszné Fuzik Mária Ildikó:** a hazai szlovák nyelvű újságírásban, a közösségi és vallási identitás megőrzése érdekében végzett munkásságáért;
5. **Kovács László István:** a Rába-vidéki szlovén nyelv megmaradásáért és a közösség kulturális életében végzett odaadó munkájáért;
6. **Negrea Constantin Dániel:** a román nemzetiség oktatásáért és kultúrája ápolásában végzett munkájáért;
7. **Kjoszeva Szvetla:** a hazai bolgár nyelvű képzésben, valamint a magyar és bolgár szépirodalomban végzett műfordítói teljesítményéért;
8. **Wysocki Légió Hagyományőrző Egyesület:** a lengyel-magyar barátság és a közös történelmi, kulturális hagyományok ápolásáért;
9. **Dr. Mándity Predrag:** a baranyai szerb nemzetiség vallási és kulturális életének szervezésében kifejtett munkássága és történetük feldolgozása elismeréseként;

10. **Dr. Barics Ernő:** a hazai kroatistika tudományág megalapozásáért és tudományos-szervező tevékenységéért

A 2016. évi Nemzetiségekért Díj kitüntetettjei:

1. **Alexov Milica** – a szerb nemzetiségi identitás, a hagyományok és a nyelv megőrzéséért, valamint óvodapedagógusként végzett odaadó munkájáért;
2. **Antal István** – a felsőoktatásban tanuló roma fiatalokért végzett támogató és szervező munkájáért;
3. **Balogh Tibor** – a kortárs roma kultúrában, hangsúlyosan a képzőművészetben népe elfogadásáért végzett előremutató tevékenységéért, és fáradhatatlan szervező munkájáért;
4. **Bauer Andrásné Moór Mária** – a német nemzetiség kultúrájának és hagyományainak megőrzése érdekében kifejtett példamutató munkája és irodalmi tevékenysége elismeréséül;
5. **Bogdán Imre** – pedagógusként, civil és közéleti szereplőként a hátrányos helyzetű roma gyerekekért és fiatalokért végzett áldozatkész munkájáért és példamutató magatartásáért;
6. **Fodor Lászlóné** – a rábavidéki szlovén nyelv és irodalom színpadi megjelenítéséért és a nemzetiségi kultúrában betöltött szervező szerepéért;
7. **Lászik Mihály** – pedagógusi és közéleti pályafutásáért, valamint a szlovák népismeret-oktatás keretfeltételének és érettségi követelményrendszerének kidolgozásáért;
8. **A Magyarországi Német Néptánchagyományok Ápolása Alapítvány / Stiftung Ungarndeutsches Volkstanzgut** – a német nemzetiségi néptáncok feltárása, gyűjtése, és átadása révén megvalósított hagyományápolásért;
9. **Martyin Emília** – néprajzkutatóként és muzeológusként román nemzetiségi egyházi és néprajzi gyűjtemények összeállításáért, a hazai román hagyományok megőrzésében és átadásában végzett odaadó munkájáért;
10. **Nagy Pál** – történész-levéltárosként a romák magyar társadalomban betöltött helyét bemutató történeti forrásfeldolgozásaiért és hiánypótló, a jelenkort érintő kutatásaiért;
11. **„Polonez” Lengyel Nemzetiségi Dal- és Táncegyüttes** – a lengyel tánc- és zenei kultúra megismertetése révén a művészet és hagyományok ápolásában végzett tevékenységéért;
12. **Dr. Rácz Erika** – A Mura menti „kaj” horvát nyelvjárás és identitás kutatásával, valamint több évtizedes pedagógusi munkásságával a horvát nemzetiségi identitás fennmaradásáért végzett áldozatos munkájáért;
13. **Zornica Hagyományőrző Egyesület** – a népdalok, táncok és hagyományok, valamint a népművészet megismertetése révén a bolgár hagyományok és kultúra megőrzése terén végzett munkájáért

Forrás: Emberi Erőforrások Minisztériuma, Nemzetiségi Főosztály

Vallásra, felekezetre vonatkozó népszámlálási adatok

A nemzetiségek vallás, felekezet szerint, 2011-KSH												
Nemzetiség	Katolikus	Ebből:		Ortodox keresztény	Református	Evangélikus	Izraelita	Más vallási közösséghez, felekezethez tartozik	Vallási közösséghez, felekezethez nem tartozik	Ateista	Nem kívánt válaszolni, nincs válasz	Összesen
		római katolikus	görög katolikus									
Bolgár	2 043	1 822	212	666	592	118	26	165	1 266	214	1 182	6 272
Roma	155 195	146 478	8 696	223	38 228	955	354	15 865	67 626	1 572	35 565	315 583
Görög	920	676	244	851	167	41	23	174	1 093	269	1 104	4 642
Horvát	21 379	21 308	57	118	544	127	26	520	1 450	357	2 253	26 774
Lengyel	4 048	3 939	103	17	325	90	28	234	834	280	1 145	7 001
Német	112 666	111 723	880	157	9 966	10 823	277	3 571	20 614	3 855	23 767	185 696
Örmény	1 465	1 345	51	36	365	57	17	343	535	141	612	3 571
Román	11 085	10 133	914	5 218	8 801	271	87	2 636	3 168	294	4 081	35 641
Ruszin	2 519	742	1 777	49	212	35	26	143	306	115	477	3 882
Szerb	3 891	3 639	250	1 987	428	69	48	421	1 379	342	1 473	10 038
Szlovák	14 551	14 238	309	22	1 185	10 581	56	844	3 842	727	3 400	35 208
Szlovén	2 218	2 209	8	4	44	56	3	39	126	47	283	2 820
Ukrán	2 707	1 594	1 109	746	1 306	37	42	251	891	140	1 276	7 396
Nem kívánt válaszolni	25 650	24 575	1 075	108	5 986	1 419	149	2 707	23 181	2 788	1 336 743	1 398 731

Forrás: Emberi Erőforrások Minisztériuma

Az egészségügyi szakterület vonatkozó adatai

Svájci-Magyar Együttműködési Program – 8. prioritás Népegészségügyi fókuszú alapellátás-szervezési modellprogram 2012-16.

Egészségi állapot felmérésen jelentek száma

Praxisközösség	Egyéni állapotfelmérésen részt vettek száma (fő)	Egyéni állapotfelmérésen részt vett roma nemzetiségű lakosok száma (fő)
Jászapáti	4445	889 (20%)
Berettyóújfalu	6624	2650 (40%)
Borsodnádásd	4837	1935 (40%)
Heves	3397	1359 (40%)

Összesen	19303	6833
-----------------	--------------	-------------

Svájci-Magyar Együttműködési Program – 8. prioritás Népegészségügyi fókuszú alapellátás-szervezési modellprogram 2012-16.

Anya-gyermek klubokban résztvevők becsült roma aránya				
Település neve	2013	2014	2015	2016
Átány	90%	90%	95%	90%
Heves	100%	100%	100%	100%
Kömlő	95%	95%	100%	95%
Tiszanána	100%	100%	98%	90%
Berettyóújfalu	80%	80%	80%	75%
Hencida	100%	100%	100%	100%
Komádi	70%	70%	70%	70%
Arló	50%	80%	100%	80%
Borsodnadasd	95%	96%	97%	90%
Borsodszentgyörgy	65%	75%	80%	70%
Járdánháza	70%	75%	80%	70%
Jászapáti	63%	64%	62%	65%
Jászkisér	97%	97%	97%	95%

**Egészségfejlesztési irodák (leghátrányosabb helyzetű) kliensforgalmi adatai
2015. év végéig**

20 leghátrányosabb helyzetű Egészségfejlesztési iroda	Állapotfelmérésen részt vett kliensek száma	Testmozgás programokon résztvevő kliensek száma	Betegklubokon résztvevő kliensek száma	Lelki egészség programokon résztvevő kliensek száma
Balmazújváros	1645	856	84	0
Baktalórántháza	4838	1157	794	823
Bátonyterenye	1494	3349	642	0
Füzesgyarmat	1771	589	529	47
Gönc	597	224	128	114
Hajdúhadház	1835	717	2377	800
Jánoshalma	1077	682	796	79
Kistelek	8931	325	2892	688
Létavértes	1384	2012	653	75
Mezőcsát	6801	1094	304	19
Mezőkovácsháza	468	91	219	
Ózd	3076	366	354	35
Parádfürdő	1145	6847	232	60
Sarkad	416	5959	134	496
Somlóvásárhely	1172	715	938	136

Szendrő	2608	530	605	110
Tab	1653	609	381	53
Tamási	223	479	128	32
Tokaj	4468	453	201	480
Tomajmonostora	967	1343	3146	313
Összesen	46569	28397	15537	4360

Forrás: Emberi Erőforrások Minisztériuma

9. sz. melléklet

A Nemzeti Fejlesztési Minisztérium vonatkozó adatai

Nemzetiségekhez kapcsolódó projektek KEOP és KEHOP támogatása

Nemzetiségek KEOP támogatása (2015. 02 – 2017. 02.)				
Pályázat száma	Pályázó neve	Gazdálkodási forma	Projekt címe	Élő szerződés
KEOP-2.2.3/A/09-2010-0017	Csapi-Zalaújlak Községek Vízbázisvédelmi Társulása	Helyi nemzetiségi önkormányzatok jogi személyiséggel rendelkező társulása	Zalaújlak üzemelő vízbázis diagnosztikai vizsgálata és biztonságba helyezési tervének elkészítése	Igen
KEOP-4.2.0/A/11-2011-0136	Magyarországi Románok Országos Önkormányzata	Országos nemzetiségi önkormányzati végrehajtó költségvetési szerv (2011. évi CXCV. törvény)	Faelgázósító kazán telepítése a bedői Óvodába.	Igen
KEOP-4.2.0/A/11-2011-0137	Magyarországi Románok Országos Önkormányzata	Országos nemzetiségi önkormányzati végrehajtó költségvetési szerv (2011. évi CXCV. törvény)	Biomassza kazán telepítése a körösszakáli Általános Iskolába.	Igen
KEOP-4.2.0/A/11-2011-0138	Magyarországi Románok Országos Önkormányzata	Országos nemzetiségi önkormányzati végrehajtó költségvetési szerv (2011. évi CXCV. törvény)	Napkollektoros rendszer telepítése a körösszakáli konyhán.	Igen
KEOP-4.2.0/A/11-2011-0139	Magyarországi Románok Országos Önkormányzata	Országos nemzetiségi önkormányzati végrehajtó költségvetési szerv (2011. évi CXCV. törvény)	Körösszakáli Általános Iskolába biomassza kazán telepítése.	Igen
KEOP-4.2.0/A/11-2011-0140	Magyarországi Románok Országos Önkormányzata	Országos nemzetiségi önkormányzati végrehajtó költségvetési szerv (2011. évi CXCV. törvény)	Napkollektoros rendszer telepítése a bedői konyhán.	Igen

KEOP-4.2.0/A/11-2011-0144	Magyarországi Románok Országos Önkormányzata	Országos nemzetiségi önkormányzati végrehajtó költségvetési szerv (2011. évi CXCV. törvény)	Faelgázósító kazán telepítése a bedői Általános Iskolába.	Igen
KEOP-5.1.0-2008-0057	Szekszárdi Német Kisebbségi Önkormányzat	Helyi nemzetiségi önkormányzati végrehajtó költségvetési szerv (2011. évi CXCV. tv., 2011. évi CLXXIX. tv.)	A Wunderland Óvoda Energetikai Korszerűsítése	Igen
KEOP-5.5.0/A/12-2013-0240	Országos Szlovák Önkormányzat	Országos nemzetiségi önkormányzat	A Sátoraljaújhelyi Szlovák nemzetiségi Iskola energiatakarékos működtetése	Igen
KEOP-5.5.0/A/12-2013-0281	Országos Szlovák Önkormányzat	Országos nemzetiségi önkormányzat	Energetikai korszerűsítés az Országos Szlovák Önkormányzat székhelyén	Igen
KEOP-6.1.0/A/09-2009-0011	Tiszabecs Község Cigány Kisebbségi Önkormányzata	Helyi nemzetiségi önkormányzati végrehajtó költségvetési szerv (2011. évi CXCV. tv., 2011. évi CLXXIX. tv.)	Mire tanít a bennünket körülvevő világ Tiszabecsen	Igen
KEOP-6.1.0/A/09-2009-0042	Kocsord Község Cigány Kisebbségi Önkormányzata	Helyi nemzetiségi önkormányzati végrehajtó költségvetési szerv (2011. évi CXCV. tv., 2011. évi CLXXIX. tv.)	Barangolások a Tisza, Szamos, Kraszna, Túr folyók vidékén	Igen
KEOP-6.1.0/A/11-2011-0121	Klebelsberg Intézményfenntartó Központ - Ajkai Tankerület	Helyi nemzetiségi önkormányzati végrehajtó költségvetési szerv (2011. évi CXCV. tv., 2011. évi CLXXIX. tv.)	Fenntartható életmódot népszerűsítő kampánysorozat Nyírádon	Igen
KEOP-6.2.0/A/11-2011-0029	Bácsbokod Nagyközség Önkormányzata	Helyi nemzetiségi önkormányzat	Kerékpáros közlekedést segítő projekt Bácsbokodon	Igen
KEOP-7.1.3.0/09-2009-0009	Gerjen Község Önkormányzata	Helyi nemzetiségi önkormányzat által felügyelt költségvetési szerv (2011. évi CXCV. tv., 2011. évi CLXXIX. tv.)	Ivóvíz minőség javító program Gerjen községben	Igen

Forrás: Nemzeti Fejlesztési Minisztérium